

PraktijkBoek 46

Kwantitatieve Informatie Veehouderij 2005-2006

September 2005

Colofon

Uitgever

Animal Sciences Group
Postbus 65, 8200 AB Lelystad
Telefoon 0320 – 238 238
Fax 0320 – 238 050
E-mail info.po.asg@wur.nl.
Internet <http://www.asg.wur.nl/po>

Redactie en fotografie

Animal Sciences Group

© Animal Sciences Group

Het is verboden zonder schriftelijke toestemming van de uitgever deze uitgave of delen van deze uitgave te kopiëren, te vermenigvuldigen, digitaal om te zetten of op een andere wijze beschikbaar te stellen.

Aansprakelijkheid

Animal Sciences Group aanvaardt geen aansprakelijkheid voor eventuele schade voortvloeiend uit het gebruik van de resultaten van dit onderzoek of de toepassing van de adviezen

Bestellen

ISSN 0169-3689
Eerste druk 2005/oplage 1500
Prijs € 52,50

Losse nummers zijn via de website (www.kwin.nl) te bestellen bij de uitgever.

ANIMAL SCIENCES GROUP
WAGENINGEN **UR**

PraktijkBoek 46

Kwantitatieve Informatie Veehouderij 2005-2006

September 2005

Voorwoord

Geachte lezer,

Voor u ligt alweer de 17^e editie van de 'Kwantitatieve Informatie Veehouderij' (KWIN-V). Deze editie is opnieuw volledig geactualiseerd en aangevuld met nieuwe informatie. De algemene opzet van KWIN-V 2005-2006 is niet fundamenteel gewijzigd. Daar was ook geen reden voor. Reacties op de jaarlijkse uitgave van KWIN-V geven aan dat KWIN-V in de huidige opzet voldoet. De cijfers zijn dan ook weer volgens het bekende stramien samengesteld.

KWIN-V 2005-2006 is een productie van de Animal Sciences Group van Wageningen UR in Lelystad.

Met welk doel?

KWIN-V wordt uitgegeven met het doel een bundel betrouwbare en actuele gegevens beschikbaar te stellen voor het maken van berekeningen, bedrijfsevaluaties en begrotingen. KWIN-V heeft wat dit betreft betrekking op de sectoren melkvee, vleesvee, geiten, schapen, paarden, varkens, pluimvee, nertsen en konijnen.

KWIN-V bevat aan de ene kant statistische informatie. Deze is vooral te benutten voor het evalueren van bedrijfsgegevens van voorgaande jaren. Aan de andere kant bevat KWIN-V begrotingsnormen. De begrotingsnormen zijn gebaseerd op een inschatting van de ontwikkelingen op middellange termijn. In veel gevallen wordt bij de normen een toelichting gegeven over de inhoud en wijze van berekening. Generaliseren is bij het opstellen van normen onvermijdelijk. De normen moeten dan ook gezien worden als een richtlijn. Afhankelijk van de ideeën van de ondernemer en het bedrijf waarvoor begroot wordt kan aanpassing van de gegeven normen voor de hand liggen.

Andere naslagwerken

In KWIN-V staat informatie die jaarlijks wijzigt. Informatie met een meer permanent karakter staat in de handboeken voor de Melkveehouderij, de Schapenhouderij, de Geitenhouderij, de Varkenshouderij en de Pluimveehouderij. Wanneer economisch-structurele gegevens van de landbouw nodig zijn, is 'Landbouwcijfers' van het CBS/LEI een nuttig boekwerk.

Ten slotte verwijzen we naar de EC-LNVbundel 'Rekenen per sector'. Deze bundel bevat 23 modelberekeningen voor uiteenlopende veehouderij-activiteiten, van melkveehouderij tot broederij-ééndagskuikens en alles wat daar tussen ligt als vleesstieren, zeugen, eenden en konijnen. Voor elke productietak zijn op basis van een aantal uitgangspunten modelberekeningen gegeven voor saldo, productieresultaat en kostprijs. Actuele normen voor deze modelberekeningen zijn te halen uit KWIN-V.

Synthese in saldoberekeningen

Voor alle takken is er een saldoberekening gemaakt. Voor de saldoberekening voor de melkveehouderij is ook dit jaar gebruik gemaakt van het begrotingsprogramma BBPR van de divisie Veehouderij van de Animal Sciences Group. Dit programma biedt de mogelijkheid om voor de melkveehouderij op een vlotte manier, afhankelijk van de specifieke bedrijfssituatie, saldo- of nettobedrijfs-resultaatsberekeningen te maken.

Let op: Alle in KWIN-V gegeven saldoberekeningen zijn voorbeeldberekeningen. Ze zullen voor specifieke bedrijfsbegrotingen aangepast moeten worden aan de bedrijfssituatie.

Alle prijzen/bedragen zijn inclusief BTW, tenzij anders vermeld

Behalve medewerkers van het Praktijkonderzoek van de Animal Sciences Group hebben ook het Expertise Centrum-LNV, de DLV, het LEI en het NIBUD informatie aangereikt. Wij bedanken hen allen voor hun bereidwillige medewerking.

We streven ernaar dit product steeds verder te verbeteren. Het moet optimaal aansluiten op de behoeftes van de gebruiker. Wij houden ons daarom aanbevolen voor opmerkingen en/of suggesties die hieraan kunnen bijdragen.

KWIN-Veehouderij is ook vanaf het internet te raadplegen via www.kwin.nl. Hierin zijn zullen ook de eventuele errata opgenomen worden indien dat noodzakelijk is.

Omdat we de inhoud en vormgeving zo goed mogelijk op de wensen van de gebruiker willen afstemmen, verzoeken we u opmerkingen, suggesties en aanvullingen aan ons door te geven. U kunt dat doen door uw opmerkingen portvrij te sturen naar: Animal Sciences Group, Antwoordnummer 7, 8200 AB Lelystad.

U kunt ons ook bellen op telefoonnummer 0320-238238.

Projectgroep KWIN-V 2005-2006,

Hans Hemmer (projectleider)

Bert Bosma

Aart Evers

Izak Vermeij

Lelystad, september 2005

Inhoudsopgave

1	Algemeen	1
2	Melkvee	135
3	Vleesstieren	197
4	Vleeskalveren	205
5	Zoogkoeien	217
6	Schapen	225
7	Geiten	237
8	Paarden	247
9	Opfokzeugen	259
10	Zeugen	265
11	Vleesvarkens	279
12	Varkens, niet-toegerekende kosten	289
13	Opfok leghennen	309
14	Leghennen	319
15	Opfok vleeskuikenouderdieren	335
16	Vleeskuikenouderdieren	345
17	Vleeskuikens	357
18	Vleeskalkoenen	369
19	Vleeseenden	379
20	Broederij	387
21	Nertsen	391
22	Konijnen	399
	Lijst van afkortingen	407
	Trefwoordenregister	409

1 Algemeen

1.1	Financiering	3
1.1.1	Rentestand	3
1.1.2	Financieringsmogelijkheden	4
1.1.3	Regeling bedrijfshervesting en - beëindiging	6
1.1.4	Privé-bestedingen	7
1.1.5	Kinderbijslag	8
1.1.6	AOW	9
1.1.7	ANW	10
1.1.8	IOAZ	11
1.1.9	Besluit bijstandsverlening zelfstandigen (BbZ)	11
1.2	Belastingen en investeringsregelingen	13
1.2.1	Rekenschema belastingen	13
1.2.2	BTW-tarieven	26
1.2.3	Waardering van verpachte gronden in box 3	27
1.2.4	Afdrachtvermindering loonbelasting	29
1.2.5	Belasting op milieugrondslag	31
1.2.6	Milieu-investeringsaftrek	33
1.2.7	VAMIL-regeling	35
1.2.8	Energie-investeringsaftrek	36
1.2.9	FARBO-regeling	37
1.3	Mest	38
1.3.1	Mestproductie	38
1.3.1.1	Mestproductie Rundvee	38
1.3.1.2	Mestproductie Varkens	40
1.3.1.3	Mestproductie Pluimvee	41
1.3.2	Ophaaltarieven mestafzet	42
1.3.3	Uitrijden dierlijke mest	43
1.3.4	Samenstelling organische meststoffen	43
1.3.5	Mestbeleid na 2005	45
1.3.6	Emissiefactoren	48
1.3.7	Regeling stankemissie veehouderijen	61
1.4	Arbeidskosten en verzekeringen	64
1.4.1	Arbeidskosten	64
1.4.1.1	Arbeidstijden	64
1.4.1.2	Overwerkvergoeding	64
1.4.1.3	Bruto CAO-lonen werknemer en loonkosten werkgever	64
1.4.1.4	Loonkosten ondernemer	65
1.4.1.5	Bedrijfshulp	67
1.4.1.6	Afstandsvergoeding	68
1.4.2	Verzekeringen	68
1.4.2.1	Ziektekostenverzekering	68
1.4.2.2	Ziekenfonds voor zelfstandigen	68
1.4.2.3	Arbeidsongeschiktheidsverzekeringen	71
1.5	Machines en loonwerk	72
1.5.1	Vervangingswaarde en jaarlijkse kosten machines	72
1.5.2	Kostenvergoeding bij onderling gebruik van machines	85
1.5.3	Installaties	97
1.5.3.1	Vervangingswaarde en jaarlijkse kosten	97
1.5.3.2	Luchtafvoersystemen	97
1.5.4	Vervangingswaarde en jaarlijkse kosten werktuigen	98
1.5.5	Brandstofkosten en smeermiddelen	99

Algemeen

1.5.6	Loonwerktarieven	100
1.6	Bouwwerken, automatisering en grond	103
1.6.1	Bouwwerken	103
1.6.1.1	Vervangingswaarde en jaarlijkse kosten kavelwegen en drainage	103
1.6.1.2	Vervangingswaarde en jaarlijkse kosten mestopslag	104
1.6.1.3	Vervangingswaarde en jaarlijkse kosten werkplaats	105
1.6.1.4	Verzekeringen	105
1.6.1.5	Slopen	106
1.6.1.6	Bijkomende kosten	107
1.6.2	Automatisering	107
1.6.2.1	Bedrijfs PC	107
1.6.2.2	Software	107
1.6.3	Grondlasten	109
1.6.3.1	Pacht	109
1.6.3.2	Koopprijzen van los land en melkquotum	110
1.6.4	Bedrijfsomvang	112
1.7	Algemene Kosten	116
1.7.1	Heffingen productschappen	116
1.7.2	Skal-tarieven 2005 (biologische landbouw)	118
1.7.3	Diverse algemene kosten	119
1.7.4	Elektriciteit	121
1.7.5	Aardgas	121
1.7.6	Overige brandstoffen (prijzen incl BTW)	121
1.7.7	Water	122
1.7.8	Verontreinigingsheffing 2005	122
1.7.9	Graslandkosten	122
1.8	Overzicht van EU-premies voor de veehouderij	124
1.9	Multifunctionele landbouw	125
1.9.1	Subsidieregeling Agrarisch Natuurbeheer	125
1.9.2	Windmolens	128
1.9.3	Recreatie	129
1.9.3.1	Minicamping	129
1.9.3.2	Bed en breakfast	130
1.9.4	Zorg	132

1.1 Financiering

1.1.1 Rentestand

Statistiek	Ontwikkeling van enkele rentestanden								
		1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004
	Hypotheekrente ¹⁾	5,82	5,56	5,10	5,90	5,80	5,30	4,48	4,20
	Rendement staatsleningen ²⁾	5,15	4,75	4,34	5,30	4,70	4,60	3,64	3,63

¹⁾ Gemiddelde rente van alle nieuw ingeschreven eerste hypotheke (bron: CBS)

²⁾ Gemiddeld rendement op staatsleningen met een resterende looptijd van vijf tot acht jaar (bron: CBS, LEI)

Toelichting

In 2004 is de hypotheekrente gedaald van 4,4 % in het eerste kwartaal naar 4,1 % in het tweede kwartaal. Vervolgens is de rente gestegen naar 4,2 % in het derde kwartaal en daarna gedaald naar 4,0 % in het vierde kwartaal.

Norm

Voor de berekende rente is de norm 4,0 %. Dit rentepercentage is gebaseerd op de gemiddelde rente op eerste hypotheke met een rentevaste periode van 5 jaar in de laatste maanden van 2004.

Voor de financiering van roerende goederen en levende have geldt een opslag op het rentepercentage van circa 1 %.

De betaalde rente zal met name afhankelijk zijn van actuele tarieven, financieringsvorm, looptijd en beschikbare zekerheden. Actuele rentetarieven zijn opvraagbaar bij banken en financieringsinstellingen.

Toelichting

Afsluitprovisie

Bij de meeste banken zal voor het afsluiten van een lening of andere kredietvormen een afsluitprovisie in rekening worden gebracht.

Norm

Deze bedraagt in het algemeen 1,0 % van het financieringsbedrag.

1.1.2 Financieringsmogelijkheden

Toelichting

In de vermogensbehoefte van een landbouwbedrijf kan worden voorzien door middel van eigen vermogen en/of vreemd vermogen.

De ondernemer kan vreemd vermogen verkrijgen via:

- De familie;
- Financiële instellingen, bijvoorbeeld banken;
- Overige geldverschaffers bijvoorbeeld pacht, erfpacht (o.a. van beleggingsmaatschappijen), leveranciers, afnemers;
- De overheid.

Financiële instellingen

Toelichting

Bij financiering via financiële instellingen zijn er verschillende vormen van zekerheid mogelijk. De verstrekkingnorm en de geadviseerde maximale looptijd zijn in de onderstaande tabel opgenomen.

Zekerheden	Object	Verstrekkingnorm	Max. looptijd ¹⁾
Hypotheek	grond, gebouwen	max. 70% van de executiewaarde (ew)	25-55 jaar ²⁾
	Recht van opstal, erfpacht met: - gebouw, onbeperkte verkoopmogelijkheid	max. 70% van de ew	33 jaar
Tophypotheek	grond, gebouwen	max. 20% van de taxatiewaarde boven de basisverstrekkingnorm van hypotheek	20 jaar
Verpanding afbraakrecht	gebouwen op pacht-grond	max. 25% van de executiewaarde	15 jaar
Verpanding ver-goedingsrecht (melioratierecht)	gebouwen op pacht-grond	max. 50% van de executiewaarde	15 jaar
Verpanding debiteuren-vorderingen	vorderingen	max. 60% van de vorderingen jonger dan 3 maanden	jaarlijks bezien

vervolg tabel op volgende bladzijde

vervolg tabel

Zekerheden	Object	Verstrekkingsnorm	Max. looptijd ¹⁾
Garantie borgstellingsfonds	levensvatbaar bedrijf	niet van toepassing	20 jaar ³⁾
(Stil) pandrecht	werktuigen en inventaris	max. 50% van de waarde/koopsom	5 jaar
		max. 66,7% van de koopsom met terugkoopverklaring	5 jaar
	rundveestapel	max. 50% van de waarde	10 jaar
Bijzondere regelingen (combinaties van zekerheden)			
- Vrije regeling	vleesvarkens	€ 70,- /varken (continu)	doorlopend
		€ 100,- /varken (all in -all out)	
	fokzeugen	€ 275,- /zeug	doorlopend
	vleeskuikens	€ 1,15 /dier ⁴⁾	
	vleeskalkoenen		
	- hennen	€ 6,- /dier ⁴⁾	
	- hanen	€ 13,- /dier ⁴⁾	
	opfok van legdieren		
	- leghennen	€ 2,75 /dier ⁴⁾	doorlopend
	- vermeerderingsdieren	€ 4,- /dier ⁴⁾	
	legdieren		
	- leghennen	€ 3,25 /dier ⁴⁾	doorlopend
	- vermeerderingsdieren	€ 7,- /dier ⁴⁾⁵⁾	

¹⁾ Aflossingen op bedrijfsniveau moeten in relatie staan met de afschrijvingen op bedrijfsniveau.

²⁾ Bij aankoop van bedrijven waarbij in overwegende mate sprake is van grondfinanciering, de eerste vijf jaar geen, daarna 2% aflossing per jaar.

³⁾ Vastgesteld in overleg met het Borgstellingsfonds, afhankelijk van de aard van het bedrijf en de investering.

⁴⁾ Maximale financieringsbedrag is afhankelijk van de leeftijd van de dieren en de categorie dieren.

⁵⁾ Bij vleeskuikenouderdieren is de financiering opgezet voor het aantal moeder-dieren (hennen).

Bron: Rabobank Nederland.

1.1.3 Regeling bedrijfshervesting en -beëindiging

Toelichting

De regeling bedrijfshervesting en -beëindiging is een nieuwe regeling voor de subsidiëring van de verplaatsing en/of beëindiging van landbouwbedrijven die gelegen zijn in bepaalde delen van landinrichtingsprojecten, natuurgebieden, ruilgebieden, randstadgroenstructuurprojecten, strategische groenprojecten, bufferzones en Rivieren en Natte Natuur. Deze delen zijn de zogenoemde toeslaggebieden.

De hervesting en beëindiging van landbouwbedrijven wordt gestimuleerd met het doel om grond aan te kopen voor natuur, landschap, of recreatie, al dan niet in combinatie met de verbetering van de ruimtelijke structuur van de agrarische sector in het gebied.

Enkele punten waaraan men moet voldoen om voor een bijdrage in aanmerking te komen zijn:

- De grond in eigendom die bij het bedrijf hoort, dient te worden overgedragen aan BBL op grond van een koopovereenkomst tussen BBL en de aanvrager.
- Indien er sprake is van bedrijfsverplaatsing dan dient er uiterlijk 24 maanden na het sluiten van de koopovereenkomst een nieuw bedrijf gesticht te worden op een andere plaats. Dit bedrijf mag niet gesticht worden in een natuurgebied of in een mestoverschotgebied, als de bodem voor minder dan 80 % uit kleigrond bestaat. Tuinbouwbedrijven mogen wel gesticht worden in een mestoverschot-gebied.
- Indien er sprake is van beëindiging van het bedrijf, dan dient het gebruik van de grond uiterlijk 13 maanden na de overdracht aan BBL gestopt te worden.
- De aanvrager is een natuurlijk persoon of een rechtspersoon die beschikt over de eigendom of over het gebruiksrecht van de bij het bedrijf horende grond.
- Indien de aanvrager niet de eigenaar van de grond is dan dient hij of zij in het bezit te zijn van een goedgekeurd pachtcontract met een looptijd van ten minste zes jaar voor de grond en tenmiste twaalf jaar voor de bedrijfsgebouwen.

Norm

De subsidie bedraagt bij bedrijfsverplaatsingen en/of bedrijfsbeëindigingen die daarvoor in aanmerking komen:

- € 2700,- per ha voor de (aan BBL) over te dragen grond;
- 6% van de grondprijs van de aan de BBL over te dragen grond als de aanvrager overdrachtsbelasting is verschuldigd bij bedrijfsverplaatsing;
- het bedrag dat de aanvrager aan inkomstenbelasting verschuldigd is ter zake van winst met de staking van de onderneming, tot een maximum van € 1800,- per ha van de aan de BBL over te dragen grond, bij bedrijfsbeëindiging;
- 10 % van de agrarische waarde van het erf, de bedrijfsgebouwen en de bedrijfswoning als bij bedrijfsverplaatsing maximaal 50 % van de bedrijfsoppervlakte in een toeslaggebied is gelegen (maximaal 45 000 euro).

Bron: Dienst Landelijk Gebied (DLG)

Aan de teksten in de paragraaf 'Regeling bedrijfshervesting en –beëindiging' kunnen géén rechten worden ontleend

1.1.4 Privé-bestedingen

Toelichting

Ten behoeve van de berekening van de besparingen en de liquiditeit wordt een norm weergegeven van de gezinsuitgaven. Deze gegevens moeten gezien worden als een hulpmiddel omdat gezinsuitgaven moeilijk aan een norm te binden zijn.

Uitgangspunt is een bedrag in euro's per jaar, gebaseerd op het uitgavenpatroon bij een modaal inkomen in 2005. (€ 29 500,- per jaar). Dit bedrag is exclusief belastingen, premies arbeidsongeschiktheidsverzekering, ziektekostenverzekering plus eigen risicobedrag en levensverzekering.

Een eventuele vervangingsreserve voor de woning buiten beschouwing gelaten.

Deze posten moeten afzonderlijk worden opgenomen. De tabel geeft een globale indicatie.

Norm

	alleen- staande	echtpaar (zonder kinderen)	kind 0-12 jaar	kind 12-17 jaar	kind 18-24 jaar ³⁾
Huishoudelijke uitgaven 1)	3 500	4 840	1 335	1 895	1 995
Kleding, schoeisel	970	1 560	465	610	-
Inventaris	1 885	1 980	230	410	410
Vervoer (auto)	2 400	2 270	145	180	-
Onderhoud huis en tuin	640	575	0	0	0
Nutsvoorzieningen	1 850	2 300	430	430	490
Overige uitgaven 2)	5 230	5 040	350	610	500
Totaal	16 475	18 565	2 955	4 135	3 395
Lesgeld (vanaf 16 jaar)				935	935

1) Onder huishoudelijke uitgaven vallen voeding, versnaperingen, schoonmaakartikelen, persoonlijke verzorging, en cadeautjes.

2) Onder overige uitgaven vallen verzekeringen, contributies, abonnementen, extra ziekte-kosten, de (vaste) telefoon en vakantie. .

3) Inwonende kinderen die uitgaven als kleding, vervoer, telefoon, verzekering, contributie, abonnementen en vakantie zelf betalen.

Wanneer een gezin bestaat uit 4 of meer personen kan een korting van 10 % op de huishoudelijke uitgaven worden toegepast.

Indicatie voor overige privé-uitgaven:

overlijdensrisicoverzekering € 500,- à € 1 600,- per gezin

vakantie € 1 000,- à € 2 500,- per gezin

Vervangingsreserve privé-woning afhankelijk van nieuwwaarde en hoedanigheid

Bron: NIBUD, Utrecht

1.1.5 Kinderbijslag

Toelichting

Vanaf 1 januari 1996 bestaat er uitsluitend recht op kinderbijslag voor kinderen tot 18 jaar. Het gaat hierbij om:

- Kinderen tot 16 jaar die tot het huishouden van de verzekerde behoren of door hem worden onderhouden;
- Kinderen tussen de 16 en 18 jaar die studeren, werkloos of invalide zijn en niet meer dan een bepaald inkomen hebben. Voor werkloze kinderen is de kinderbijslag in duur beperkt. Na twee (soms vier) kwartalen vallen ze onder de Jeugdwerkgarantiewet.

Norm

Kinderbijslagbedragen

Vanaf 1 januari 2005 gelden in de kinderbijslag de volgende bedragen per kind per kwartaal:

I. Voor kinderen die zijn geboren voor 1 januari 1995, die na 1 oktober 1994 6 of 12 jaar zijn geworden

	6 t/m 11 jaar	12 t/m 17 jaar
Gezinnen met	€	€
1 kind	214,46	252,31
2 kinderen	242,26	285,01
3 kinderen	251,52	295,90
4 kinderen	271,88	319,86
5 kinderen	284,10	334,23
6 kinderen	292,24	343,81

II. Voor kinderen geboren op of na 1 januari 1995

	€
0-6 jaar	176,62
6-12 jaar	214,46
12-18 jaar	252,31

Bron: Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid

1.1.6 AOW

Toelichting

De AOW (= Algemene Ouderdoms Wet) geeft recht op ouderdomspensioen bij het bereiken van de leeftijd van 65 jaar. De bedragen in onderstaande tabel zijn die van volledige pensioenen. Het AOW-pensioen wordt opgebouwd met 2 % per verzekerd jaar. Wie tussen zijn 15e en 65e jaar niet doorlopend verzekerd is geweest, krijgt geen volledig AOW-pensioen. Er wordt dan 2 % per niet verzekerd jaar gekort.

De pensioenen voor alleenstaanden en alleenstaande ouders komen overeen met 70 resp. 90 % van het netto minimumloon.

Gehuwde of samenwonende partners hebben elk een zelfstandig recht op pensioen. Indien het recht op pensioen inging vóór 1 februari 1994 geldt de volgende regeling: zolang slechts een van hen recht heeft (partner nog geen 65 jaar), komt het pensioen overeen met 70 % van het netto minimumloon. Het pensioen kan dan worden aangevuld met een toeslag van maximaal € 338,76. De toeslag is afhankelijk van het inkomen uit of in verband met arbeid van de jongere partner, waarvan een bedrag gelijk aan 15 % van het brutominimumloon plus 1/3 van het meerdere niet in mindering wordt gebracht op de toeslag. Zodra ook de jongere partner 65 jaar wordt, krijgt ieder 50 % van het netto minimumloon.

Als het recht op pensioen inging op of na 1 februari 1994 wordt het gehuwdenpensioen toegekend, ongeacht de leeftijd van de partner. Dit komt overeen met 50 % van het netto minimumloon. De toeslag bedraagt dan maximaal een bedrag dat gelijk is aan het bruto AOW-pensioen voor gehuwden (€ 631,81).

Norm

Per 1 januari 2005 gelden de volgende bedragen

	Bruto per maand €	Bruto vakantie uitkering per maand €
Ongehuwden	924,86	42,74
Ongehuwd met kind tot 18 jaar	1 143,92	54,95
Gehuwden (partner ook 65 jaar)	631,81	30,53
Gehuwden met maximale toeslag (partner jonger dan 65 jaar)	1 263,62	61,06
Gehuwden zonder toeslag (partner jonger dan 65 jaar)	924,86	42,74

1.1.7 ANW

Toelichting

Per 1 juli 1996 heeft de ANW (= Algemene Nabestaanden Wet) de AWW (= Algemene Weduwen en Wezen Wet) vervangen. De ANW geeft recht op pensioen aan weduwen en weduwnaars van wie de echtgeno(o)t(e) op de dag van overlijden verzekerd was. Ook kent de wet een wezenpensioen voor het kind van wie beide ouders zijn overleden. Bij de invoering van de ANW bleken er echter onbedoelde en ongewenste effecten op te treden. Daarom is de wet later aangepast.

Een nabestaande heeft recht op ANW-uitkering als zij/hij:

- op 1 juli 1996 reeds een AWW-uitkering ontving;
- of geboren is vóór 1950;
- of ongehuwde kinderen heeft die jonger zijn dan 18 jaar;
- of voor ten minste 45 % arbeidsongeschikt is.

Gehuwde nabestaanden die zijn geboren tussen 1 januari 1950 en 1 juli 1956 en voor 1 juli 1996 getrouwd zijn kunnen onder bepaalde voorwaarden in aanmerking komen voor een nabestaandenuitkering, ongeacht de vraag of zij kinderen hebben of arbeidsongeschikt zijn.

Als de echtgenoot/echtgenote overleed voor 1 juli 1999 heeft de nabestaande tot zijn/haar 65^e jaar recht op een nabestaandenuitkering, ook al heeft hij/zij geen kinderen en is hij/zij niet arbeidsongeschikt. Wel geldt er in dat geval een inkomenstoets.

Als de echtgenoot/echtgenote overlijdt op of na 1 juli 1999 heeft de nabestaande alleen onder bepaalde voorwaarden recht op een nabestaandenuitkering.

De uitkering vervalt indien:

- a) de nabestaande 65 jaar oud wordt;
- b) de nabestaande opnieuw gaat trouwen of samenwonen;
- c) de nabestaande voor minder dan 45 % arbeidsongeschikt is;
- d) het (jongste) kind 18 jaar wordt.

De onder c en d genoemde voorwaarden gelden niet voor nabestaanden die geboren zijn vóór 1950 en ook niet voor nabestaanden geboren tussen 1 januari 1950 en 1 juli 1956 die voor 1 juli 1996 getrouwd zijn en van wie de echtgenoot/echtgenote is overleden tussen 1 juli 1996 en 1 juli 1999.

Een kind van wie beide ouders zijn overleden heeft recht op een wezenpensioen tot het 16 jaar is (bij invaliditeit tot 18 jaar, als het kind studeert tot 21 jaar).

Norm Per 1 januari 2005 gelden de volgende maximumbedragen:

	Bruto uitkering per maand €	Bruto vakantie uitkering per maand €
Nabestaanden zonder kinderen onder 18 jaar	990,24	54,50
Nabestaanden met kinderen onder 18 jaar	1 213,45	69,94
wezen tot 10 jaar	316,88	17,41
wezen van 10 tot 16 jaar	475,32	26,11
wezen van 16 tot 21 jaar	633,75	34,82

1.1.8 IOAZ

Toelichting

De IOAZ (= Inkomensvoorziening Oudere en gedeeltelijk Arbeidsongeschikte gewezen Zelfstandigen) is, zoals de naam als zegt, bedoeld voor twee groepen zelfstandigen die moeten stoppen met hun bedrijf of zelfstandig beroep:

- Oudere zelfstandigen tussen de 55 en 65 jaar;
- Gedeeltelijk arbeidsongeschikte zelfstandigen tot 65 jaar, die het bedrijf of beroep moeten beëindigen vanwege arbeidsongeschiktheid. Voor deze groep geldt geen minimumleeftijdsgrens.

Oudere zelfstandigen moeten:

- Een inkomen uit hun bedrijf of beroep hebben dat lager is dan € 22 695,-.
- Ook in de afgelopen 3 boekjaren moet het gemiddelde jaarinkomen lager zijn geweest dan € 22 695,-. Voor de toekomst mag geen hoger inkomen dan dit bedrag worden verwacht.
- Het bedrijf of beroep moet minimaal 10 jaar zijn uitgeoefend of 3 jaar met daaraan voorafgaand 7 jaar een functie in loondienst.

Gedeeltelijke arbeidsongeschikte zelfstandigen moeten:

- Gedwongen zijn om hun bedrijf of beroep ten gevolge van hun arbeidsongeschiktheid te beëindigen.
- Een WAZ-uitkering hebben die gebaseerd is op een arbeidsongeschiktheid van maximaal 80 %.
- Het bedrijf of beroep moet minimaal 3 jaar zijn uitgeoefend en het in de toekomst te verwachten inkomen mag niet hoger zijn dan € 22 695,-.

Op de grondslagen worden bruto inkomsten uit of in verband met arbeid van de werkloze of zelfstandige en zijn of haar partner in mindering gebracht.

Bij de IOAZ wordt van vermogens boven € 111 303,- een inkomen van 4 % van dat meerdere verondersteld.

Met ingang van 1 januari 2004 geldt er een sollicitatieplicht voor personen die jonger zijn dan 57,5 jaar. In bepaalde gevallen is er echter een tijdelijke ontheffing van deze plicht mogelijk, dit moet per geval door de aanvragende instantie beoordeeld worden.

1.1.9 Besluit bijstandsverlening zelfstandigen (BbZ)

Het Besluit bijstandsverlening zelfstandigen (BbZ) is bestemd voor ondernemers die in financiële problemen verkeren of dreigen te geraken en die niet via de normale

financieringsmogelijkheden bij de bank en het Borgstellingsfonds geholpen kunnen worden. Het BbZ is een onderdeel van de Algemene Bijstandswet en wordt uitgevoerd door de gemeenten.

Iedere zelfstandige komt in aanmerking. Als belangrijkste eis geldt, dat de zelfstandige voor de inkomensvoorziening aangewezen is op arbeid in het eigen bedrijf. Het besluit voorziet ook in financiële ondersteuning van startende ondernemers, oudere zelfstandigen met een niet-levensvatbaar bedrijf en zelfstandigen die hun bedrijf willen beëindigen.

Er wordt een bijdrage verstrekt als gewone financieringsinstellingen, zoals banken en het Borgstellingsfonds voor de Landbouw geen hulp meer kunnen bieden. Behalve voor bedrijfsbeëindigers en oudere zelfstandigen moet het bedrijf na de hulpverlening levensvatbaar zijn en eventueel met inkomsten van buiten het bedrijf voldoende inkomen opleveren voor de ondernemer en zijn gezin. De aanvrager moet ouder zijn dan 18 jaar en jonger zijn dan 65 jaar, voldoen aan de wettelijke vereisten tot het uitoefenen van het bedrijf en fysiek in staat zijn het bedrijf uit te oefenen en Nederlander zijn of een legaal in Nederland verblijvende buitenlander.

Het BbZ onderscheidt twee typen uitkeringen namelijk de periodieke uitkering en het bedrijfskapitaal.

De periodieke uitkering is bedoeld voor de noodzakelijke bestaanskosten en wordt alleen dan verstrekt als de inkomensproblemen van tijdelijke aard zijn. Als de inkomensproblemen echter van een structurelere aard zijn dan is vaak ook bedrijfskapitaal noodzakelijk. De periodieke uitkering vult het inkomen aan tot de bijstandsnorm. Daarboven kan nog een uitkering worden gegeven voor de premies arbeidsongeschiktheid- en ziektekostenverzekering. Eventueel kan een tegemoetkoming in hoge woonkosten worden gegeven. De periodieke uitkering hangt af van de aard van de situatie en is van beperkte duur. Bedrijfskapitaal tot een maximum van € 165 216,- kan worden verstrekt als dat nodig is voor de instandhouding van een levensvatbaar bedrijf. De rente ligt op het niveau van de bankrente, terwijl de lening in 10 jaar of korter moet worden terugbetaald. Als u in het jaar dat u een aanvraag voor bedrijfskapitaal doet of in het daaropvolgende jaar een laag inkomen hebt, dan kan een deel van het benodigde bedrijfskapitaal worden verstrekt in de vorm van een bedrag dat niet hoeft te worden terugbetaald. Bij een laag inkomen in de twee daaropvolgende jaren kan de rente over die jaren geheel of gedeeltelijk worden kwijtgescholden.

1.2 Belastingen en investeringsregelingen

1.2.1 Rekenschema belastingen

Netto-bedrijfsresultaat	€.....
+ Berekende arbeid ondernemer(s)	+ €.....
Arbeidsopbrengst ondernemer(s)	€.....
+ In kosten begrepen berekende rente	+ €.....
+ Rente baten	+ €.....
- Rentelasten	- €.....
+ Financieringsresultaat	+ €.....
ONDERNEMERSINKOMEN	€.....
+ Berekend loon echtgenoot/echtgenote	+ €.....
+ Berekend loon bedrijfsopvolger/kind	+ €.....
+ Bedrijfsmatige neveninkomsten (dividend)	+ €.....
GEZINSINKOMEN UIT BEDRIJF	€.....
- Financieringskosten (aktekosten/afsluitprovisie/taxatiekosten)	- €.....
- Fiscale afschrijving quota incl. aankoopkosten quota	- €.....
- Willekeurige afschrijving	- €.....
- Overige correcties afschrijvingen (verschil fiscaal-berekend)	- €.....
+ Auto van de zaak	+ €.....
+ Eigenwoningforfait bedrijfswoning	+ €.....
FISCALE WINST ONDERNEMING (voor verdeling maten)	€.....
- Winsttaandeel overige maten	- €.....
- Vermogensaftrek (van de persoon)	- €.....
- Kleinschaligheidsinvesteringsaftrek (van de persoon)- €.....	- €.....
- Energie-investeringsaftrek (van de persoon)	- €.....
- Milieu-investeringsaftrek (van de persoon)	- €.....
WINST UIT ONDERNEMING(EN) (persoonlijk) (BASIS A)	€.....
+/- Niet-bedrijfsmatige neveninkomsten (o.a. rente en dividend)	+/- €.....
+ Eigenwoningforfait privé woning	+ €.....
ONZUIVER INKOMEN ONDERNEMER	€.....
Aftrekposten en vrijstellingen:	
- Giften en buitengewone lasten	- €.....
- Premies lijfrenten	- €.....
- Premies particuliere verzekeringen	- €.....
- Zelfstandigenaftrek	- €.....
- Aftrek speur- en ontwikkelingswerk	- €.....
- Stakingsaftrek	- €.....
- Meewerkaftrek (percentage op grond van BASIS A)- €.....	- €.....

vervolg rekenschema op volgende bladzijde

vervolg rekenschema

- Overige aftrekposten en vrijstellingen	- €.....
- Oudedagsreserve (BASIS A) €.....à 12 %	- €.....
- Te verrekenen verliezen (van vorige jaren)	- €.....

INKOMEN €.....

Algemene heffingskorting	- €.....
Arbeidskorting	- €.....
Kinderkorting	- €.....
Aanvullende kinderkorting	- €.....
Combinatiekorting	- €.....
Alleenstaande-ouderkorting	- €.....
Aanvullende alleenstaande-ouderkorting	- €.....
Toetrederskorting	- €.....
Jonggehandicaptenkorting	- €.....
Ouderenkorting	- €.....
Aanvullende ouderenkorting	- €.....
Korting maatschappelijke beleggingen	- €.....
Korting beleggingen in durfkapitaal	- €.....

BELASTBAAR INKOMEN UIT WERK EN WONING€.....

Belasting inkomen uit werk en woning	
Grensbedrag schijf	€
Restbedrag €.....à.....%	+ €

Belasting inkomen uit werk en woning €.....

Belasting inkomen uit sparen en beleggingen

Totaal vermogen	€.....
Heffingvrije vermogen	-€
Kindertoeslag	-€
Ouderentoeslag	-€
Vrijstelling maatschappelijke beleggingen	-€
Vrijstelling belegging in durfkapitaal	-€
Schulden	-€

Belastbaar vermogen €.....

Forfaitair rendement van belastbaar vermogen	
€.....à 4 %	€

Belasting inkomen uit sparen en beleggingen	
€.....à 30 %	€

Toelichting bij rekenschema voor inkomstenbelasting en vermogensbelasting

Ondernemersinkomen

Deze berekening is gebaseerd op GRAS (Geüniformeerd Rekeningschema voor de Agrarische Sector, 3.05 E). De arbeidsopbrengst ondernemer(s) wordt berekend door bij het netto bedrijfsresultaat de berekende arbeid ondernemer(s) op te tellen. Het ondernemersinkomen wordt berekend door bij de arbeidsopbrengst ondernemer(s) de in de kosten begrepen berekende rente en het financieringsresultaat op te tellen. Het financieringsresultaat is het verschil tussen rentebaten en rentelasten. Rentesubsidie en ontvangen bedrijfsmatige rente zijn ook rentebaten.

Gezinsinkomen uit bedrijf

De in kosten begrepen arbeid gezinsleden en de bedrijfsmatige neveninkomsten worden bij het ondernemersinkomen geteld. De bedrijfsmatige neveninkomsten kunnen door de ondernemer zijn verdiend, maar ook door de overige gezinsleden. De kinderbijslag is belastingvrij en mag bij de berekening van de verschuldigde belasting niet als neveninkomsten worden meegenomen.

Winst uit onderneming

De winst uit de onderneming (fiscale winst) wordt berekend door het gezinsinkomen uit bedrijf te corrigeren met de financieringskosten, aankoopkosten onroerend goed, fiscale afschrijving quota, vervroegde afschrijvingen, overige afschrijvingscorrecties, auto van het bedrijf en huurwaardeforfait bedrijfswoning.

De winst uit de onderneming wordt verminderd met het winstaandeel voor overige maten.

Daarnaast dient de winst uit de onderneming verminderd te worden met de vermogensaftrek en de investeringsaftrek. Deze beide dienen bij maatschappen per persoon vastgesteld te worden. Op deze wijze wordt de winst uit de onderneming voor één persoon berekend.

Financieringskosten

De kosten van geldleningen kunnen worden afgetrokken. Hierbij valt aan het volgende te denken:

- notariskosten voor hypotheekakte, registratierecht;
- boeterente bij vervroegde aflossing;
- kosten royementsakte;
- afsluitprovisie;
- taxatiekosten.

Fiscale afschrijvingstermijnen quota

Het Landbouwschap en de centrale belastingdienst hebben een akkoord gesloten over de afschrijvingstermijnen van quota. Voor melkquota geldt een termijn van acht jaar en voor suikerquota vijf jaar. De hier beschreven afspraken hebben uitsluitend betrekking op quotumoverdrachten die na 1 januari 1994 hebben plaats gevonden.

Willekeurige afschrijving

De mogelijkheden voor de willekeurige afschrijving worden dit jaar uitgebreid met ARBO-investeringen. Om de investeringen in bedrijfsmiddelen ter verbetering van de arbeidsomstandigheden te stimuleren, wordt de mogelijkheid geboden om de aanschaffings- en de voortbrengingskosten van de hierbedoelde bedragen willekeurig af te schrijven. De investeringen die voor facilitairen in aanmerking komen, worden bij ministeriële regeling door de Minister van Sociale Zaken en Werkgelegenheid in overeenstemming met de Minister van Financiën aangewezen.

Overige correcties afschrijvingen

De bedrijfseconomische afschrijvingsmethoden wijken meestal af van de afschrijvingsmethoden die de fiscus voorschrijft. In de bedrijfseconomie wordt bijvoorbeeld gebruik gemaakt van lineair afschrijven van de vervangingswaarde. De fiscus accepteert alleen de historische uitgaven als basis voor afschrijvingen. Voor dit verschil dient gecorrigeerd te worden.

Auto van de zaak

De fiscale regeling voor het privé-gebruik van een personen- of bestelauto van de zaak is ingrijpend gewijzigd. De nieuwe regeling houdt meer rekening met het feitelijke privé-gebruik van de auto. Als het privé-gebruik meer bedraagt dan 500 kilometer per jaar moet u 22 % van de catalogusprijs van de auto bijtellen. Bij een privé-gebruik van 500 kilometer of minder hoeft er geen bijtelling plaats te vinden. Dan moet wel uit een rittenadministratie blijken dat u niet meer dan 500 kilometer privé heeft gereden. Deze rittenadministratie moet aan bepaalde eisen voldoen. Ook een verklaring van de werkgever mag onder bepaalde voorwaarden gebruikt worden als bewijs voor het feit dat er niet meer dan 500 kilometer voor prive-doeleinden gereden is.

Eigenwoningforfait

Het forfaitpercentage van de WOZ-waarde van de eigen woning bedraagt in 2005:

Als de WOZ-waarde meer is dan	maar niet meer dan	bedraagt het forfaitpercentage
--	12 500	nihil
12 500	25 000	0,20 %
25 000	50 000	0,35 %
50 000	75 000	0,45 %
75 000	en hoger	0,60 %

De berekende eigenwoningwaarde kan niet hoger zijn dan 8750 euro.

Winsttaandeel overige maten

Over de verdeling van de winst over de verschillende maten zijn meestal afspraken gemaakt. De verdeling van de winst wordt op deze plaats opgenomen, omdat de voorgaande posten gebonden waren aan het bedrijf en de nu volgende posten gebonden zijn aan een ondernemer.

Investeringsaftrek

De belastingplichtige die investeert in bedrijfsmiddelen kan (naast de afschrijvingen) een deel van het investeringsbedrag van de winst aftrekken (investeringsaftrek).

Investeringsaftrek kan de vorm hebben van kleinschaligheidsinvesteringsaftrek, van energie-investeringsaftrek en van milieu-investeringsaftrek.

Kleinschaligheidsinvesteringsaftrek

De belastingplichtige die in een kalenderjaar investeert in bedrijfsmiddelen, kan een aangewezen percentage van het investeringsbedrag van de winst over dat jaar aftrekken.

Bij een investeringsbedrag in een kalenderjaar van: meer dan	maar niet meer dan	bedraagt het
(euro)	(euro)	percentage
0	2 000	0
2 000	34 000	25
34 000	66 000	22
66 000	97 000	17
97 000	129 000	14
129 000	161 000	11
161 000	193 000	8
193 000	226 000	5
226 000	258 000	3
258 000	—	0

Bij een samenwerkingsverband worden de investeringen voor het hele samenwerkingsverband samengenomen.

Energie-investeringsaftrek

Voor ondernemers die investeren in bedrijfsmiddelen met betrekking waartoe is verklaard dat sprake is van energie-investeringen (investeringen die in het belang zijn van een doelmatig gebruik van energie) geldt de energie-investeringsaftrek. Hieronder kunnen tevens worden begrepen de kosten van een advies dat (mede) op die investering betrekking heeft ter zake van energiebesparende maatregelen in gebouwen of bij processen.

De energie-investeringsaftrek bedraagt 44 % bij een bedrag aan energie-investeringen in een kalenderjaar van meer dan 2000 euro. Als bedrag aan energie-investeringen wordt ten hoogste in aanmerking genomen 107000000 euro. Bij een samenwerkingsverband worden de investeringen voor het hele samenwerkingsverband samengenomen.

Investeringen kunnen voor zowel de kleinschaligheidsinvesteringsaftrek als de energie-investeringsaftrek in aanmerking komen.

Milieu-investeringsaftrek

Voor ondernemers die investeren in bedrijfsmiddelen die zijn aangewezen als milieu-investeringen (investeringen in het belang van de bescherming van het Nederlandse milieu) geldt de milieu-investeringsaftrek.

Bij een bedrag aan milieu-investeringen in een kalenderjaar van meer dan 2000 euro bedraagt de milieu-investeringsaftrek:

- voor milieu-investeringen die behoren tot categorie I 40 procent
- voor milieu-investeringen die behoren tot categorie II 30 procent.
- voor milieu-investeringen die behoren tot categorie III 15 procent.

De milieu-investeringsaftrek is van toepassing naast de kleinschaligheidsinvesteringsaftrek. Heeft de ondernemer gekozen voor de energie-investeringsaftrek, dan komt de investering niet tevens in aanmerking voor de milieu-investeringsaftrek.

Desinvesteringsbijtelling

Een ondernemer die in een jaar bedrijfsmiddelen van de hand doet (desinvesteert) waarin hij binnen vijf jaar daarvoor heeft geïnvesteerd, moet, als hij met die desinvestering een bepaalde drempel overschrijdt, een bedrag aan de winst toevoegen gelijk aan het destijds genoten investeringsaftrekpercentage over het bedrag van de desinvestering. Daarbij kan de desinvesteringsbijtelling niet hoger zijn dan de destijds genoten investeringsaftrek.

De desinvesteringsdrempel is voor 2005 vastgesteld op 2000 euro.

Onzuiver inkomen ondernemer

Het onzuiver inkomen van de ondernemer wordt berekend door de niet-bedrijfsmatige neveninkomsten en het eigenwoningforfait privé woning (zie 3.6) bij de winst uit de onderneming op te tellen.

Inkomen

Het onzuiver inkomen van de ondernemer dient met een aantal aftrekposten en vrijstellingen te worden verminderd om het inkomen van de ondernemer te berekenen.

Giften en buitengewone lasten

De wet kent twee soorten giften die ieder volgens een eigen regime tot aftrek leiden: giften in de vorm van periodieke uitkeringen en andere giften. De giften in de vorm van periodieke uitkeringen zijn onder bepaalde voorwaarden volledig aftrekbaar. De andere giften komen alleen in aanmerking voor aftrek voor zover ze tezamen meer bedragen dan 60 euro of meer dan 1 % van het verzamelinkomen (voor toepassing van de persoonsgebonden aftrek). Maximaal komen ze voor 10 % van het verzamelinkomen in aanmerking voor aftrek. Bij partners geldt ook nog de voorwaarde dat zij hun andere giften en hun verzamelinkomen moeten samenvoegen.

Buitengewone lasten worden in mindering gebracht op het onzuiver inkomen ondernemer. Hieronder vallen uitgaven voor o.a. ziekte, invaliditeit, bevalling, adoptie, arbeidsongeschiktheid, ouderdom, overlijden, reizen wegens ziekenbezoek. Daarnaast zijn er mogelijkheden om uitgaven voor levensonderhoud van verwanten en kinderen en studiekosten als buitengewone lasten aan te merken.

Premies lijfrenten

Premies voor lijfrenten zijn onder bepaalde voorwaarden aftrekbaar. Indien is voldaan aan de voorwaarden voor lijfrentepremie-aftrek, gelden vervolgens voor de hoogte van de premie-aftrek de volgende regels:

- De betaalde premies zijn alleen aftrekbaar voor zover de belastingplichtige een pensioentekort heeft en jonger is dan 65 jaar. De hoogte van het aftrekbare bedrag moet bepaald worden aan de hand van de jaarruimte of reserveringsruimte. Met ingang van 2004 is bij de berekening van de jaarruimte het inkomen en de pensioenaangroei van het voorafgaande kalenderjaar bepalend;
- De jaarruimte bedraagt maximaal 25033 euro;
- De reserveringsruimte bedraagt in het jaar van aftrek ten hoogste 17 % van de premiegrondslag met een maximum van 6332 euro. Voor de belastingplichtige die op 1 januari 2005 de leeftijd van 55 jaar heeft bereikt, wordt het maximumbedrag van 6332 euro verhoogd tot 12508 euro;
- voor de jaar- en reserveringsruimte geldt een terugwentelingstermijn van 3 maanden. Om voor premie-aftrek in 2005 in aanmerking te komen moeten de lijfrente-premies dus voor 1 april 2006 zijn betaald.

Extra lijfrentepremie-aftrek bij stakende ondernemers

De extra ruimte aan lijfrentepremie-aftrek bij ondernemers die hun onderneming of een gedeelte van hun onderneming staken bedraagt maximaal:

401 599 euro bij:

- Overdrachten door ondernemers van 60 jaar of ouder;
- Overdrachten door invalide ondernemers;
- Het staken de onderneming door overlijden.

200 804 euro bij:

- Overdrachten door ondernemers van 50 tot 60 jaar;
- Overdrachten door ondernemers indien de lijfrente-uitkeringen direct ingaan.

100 407 euro in de overige gevallen.

Premies particuliere verzekeringen

Premies die worden betaald voor een periodieke uitkering wegens arbeidson-geschiktheid en premies die worden betaald voor een vrijwillige verzekering ZW of de WAO worden van het onzuivere inkomen afgetrokken.

Premies voor een arbeidongeschiktheidsverzekering, premies WAZ en premies van lijfrenten voor meerderjarige invalide(klein)kinderen zijn niet gebonden aan een maximaal aftrekbedrag.

Zelfstandigenaftrek

De hoogte van de zelfstandigenaftrek is in 2005 als volgt:

Bij winst gelijk aan of meer dan:	maar minder dan:	Zelfstandigen- aftrek:
-	13 030	8 386
13 030	15 115	7 796
15 115	17 205	7 209
17 205	49 275	6 425
49 275	51 360	5 864
51 360	53 450	5 244
53 450	55 530	4 628
55 530	-	4 068

Indien de ondernemer in een of meer van de vijf voorafgaande kalenderjaren geen ondernemer was en bij hem in die periode niet meer dan tweemaal zelfstandigen-aftrek is toegepast, wordt de zelfstandigenaftrek verhoogd met 1969 euro (start-ersaftrek).

Speur- & Ontwikkelingswerk

Sinds begin 1994 geldt voor ondernemers die persoonlijk minstens 500 uur per jaar aan 'speur- en ontwikkelingswerk' (S&O) besteden, een extra zelfstandingen-aftrek. Voor 2005 bedraagt deze S&O-zelfstandigenaftrek 11154 euro.

Startende ondernemers die voldoen aan de hiervoor genoemde punten, komen in aanmerking voor een extra aftrek. Deze aftrek kan in beginsel gedurende een periode van 5 opeenvolgende jaren maximaal 3 keer worden genoten. De hoogte van de extra aftrek is in 2005 vastgesteld op 5577 euro.

Meewerkaftrek

Als u niet duurzaam van uw partner bent gescheiden dan komt u in aanmerking voor een meewerkaftrek. U kunt ook de meewerkaftrek achterwege laten en in plaats daarvan kiezen voor de aftrek van de werkelijke beloning die u aan uw partner betaalt (geldt alleen voor de onderneming waarin de partner meewerkt).

De meewerkaftrek in 2005

Aantal meegewerkte uren	Aftrek (%)
525 t/m 874	1,25 van de winst
875 t/m 1224	2,00 van de winst
1225 t/m 1749	3,00 van de winst
1750 of meer	4,00 van de winst

Bij verlies wordt de meewerkaftrek op EUR 0 gesteld.

Overige aftrekposten en vrijstellingen

Hieronder kunnen alle overige aftrekposten en vrijstellingen worden ingevuld.

Stakingsaftrek

De stakingsaftrek geldt voor de ondernemer die in het kalenderjaar winst behaalt met of bij het staken van één of meer gehele ondernemingen waaruit hij als ondernemer winst geniet en bedraagt 3630 euro eenmaal per leven.

Voor belastingplichtigen die op 31 december 2000 ondernemer waren en dit nog steeds zijn, wordt de stakingsaftrek verhoogd tot 6988 euro voor ondernemers van 55 jaar of ouder, en tot 4719 euro voor ondernemers jonger dan 55 jaar. De verhoging wordt verminderd met een eerder genoten stakingsvrijstelling en stakingsaftrek.

Oudedagsreserve

Ondernemers mogen ten laste van hun onzuiver inkomen een oudedagsreserve vormen. Het is een vorm van belastinguitstel. Te zijner tijd moet over de reserve belasting worden betaald. Het belastbaar inkomen en het premie-inkomen worden zo lager en men houdt beschikking over de bedragen die men anders direct aan belasting en premie zou moeten betalen.

Over 2005 kan aan de oudedagsreserve worden toegevoegd:

12 % van de winst met een maximum van 10.951 euro.

Belastbare inkomen

Het inkomen wordt verminderd met de verliezen om het belastbare inkomen te berekenen. Verliezen kunnen 3 jaar terug gecompenseerd worden en 8 jaar vooruit. Het oudste nog onverrekend gebleven verlies wordt het eerst met het positieve inkomen verrekend. De verrekening van verliezen is dwingend voorgeschreven. Aanloopverliezen, dat zijn de verliezen uit de eerste 6 boekjaren, kunnen onbeperkt worden verrekend. Verrekening van gewone verliezen gaat altijd voor.

Middeling

Bij sterk wisselende inkomens kan men over een periode van 3 jaar middelen. Men mag de belastbare sommen over een tijdvak van 3 jaar optellen en delen door 3. Een jaar mag slechts één maal bij een middeling betrokken zijn.

Heffingskortingen

Met ingang van 1 januari 2001 is het belastingstelsel aanmerkelijk gewijzigd. De bekende tariefgroepen zijn verdwenen. Hiervoor in de plaats zijn de heffings-kortingen gekomen. Hieronder volgt een overzicht van de heffingskortingen met de bijbehorende voorwaarden.

Algemene heffingskorting

Iedere belastingplichtige heeft recht op de algemene heffingskorting. Partners hebben ieder zelfstandig recht op deze heffingskorting. Zij kunnen deze korting niet overdragen aan hun partner. Als één van de partners geen of weinig inkomsten heeft en dus zijn eigen heffingskorting niet (helemaal) gebruikt, kan hij onder bepaalde voorwaarden (een deel van) het bedrag rechtstreeks uitbetaald krijgen door de Belastingdienst. Weinig inkomen houdt hier in: het totaalbedrag van salaris, uitkering of pensioen is lager dan ongeveer 5500 euro en er is geen ander inkomen. Voorwaarde voor uitkering is dat de partner van belastingplichtige voldoende inkomen heeft en voldoende belasting betaalt.

De algemene heffingskorting bedraagt 1894 euro. Voor personen van 65 jaar of ouder bedraagt de algemene heffingskorting 910 euro.

Arbeidskorting

Een belastingplichtige heeft recht op arbeidskorting als hij één van de volgende soorten inkomsten heeft: loon of salaris, winst uit onderneming of resultaat uit overige werkzaamheden. Het moet gaan om inkomsten uit tegenwoordige arbeid.

De hoogte van de arbeidskorting is afhankelijk van het gezamenlijk bedrag van de hiervoor bedoelde inkomsten uit tegenwoordige arbeid (de arbeidskortingsgrondslag). De arbeids-korting bedraagt maximaal 1287 euro voor personen tot 57 jaar.

Met ingang van 1 april 2002 is de arbeidskorting voor personen tussen de 57 en de 65 jaar verhoogd. Deze korting bedraagt maximaal 1532 euro, 1775 euro of 2019 euro voor personen van 57, 58 of 59 jaar respectievelijk 60 of 61 jaar respectievelijk 62 jaar en ouder.

Voor personen van 65 jaar of ouder bedraagt de arbeidskorting maximaal 969 euro.

Kinderkorting

Een belastingplichtige heeft recht op kinderkorting als aan de onderstaande voorwaarden wordt voldaan;

- er behoort in 2005 meer dan 6 maanden een kind tot het huishouden van de belastingplichtige en dit kind is op 1 januari jonger is dan 18 jaar; en
- dit kind is tijdens die periode op het woonadres van belastingplichtige of dat van zijn partner ingeschreven en wordt door één van beide in belangrijke mate onderhouden; en
- het gezamenlijke verzamelinkomen van de belastingplichtige en zijn partner is niet hoger dan 60 447 euro.

De kinderkorting bedraagt 112 euro. Voor personen van 65 jaar of ouder bedraagt de kinder-korting 54 euro.

Aanvullende kinderkorting

Een belastingplichtige heeft recht op de aanvullende kinderkorting als voor hem de kinderkorting geldt en het gezamenlijke verzamelinkomen van de belastingplichtige en zijn partner niet hoger is dan 30 225 euro.

De aanvullende kinderkorting bedraagt 504 euro. De aanvullende kinderkorting wordt verhoogd tot 690 euro bij een gezamenlijk verzamelinkomen dat niet hoger is dan 28 491 euro. Daarnaast wordt de aanvullende kinderkorting ook nog extra verhoogd met 65 euro als er in het huishouden drie of meer kinderen zijn.

Combinatiekorting

Een belastingplichtige heeft recht op de combinatiekorting als

- hij betaald werk heeft waarvoor meer dan 4366 euro wordt ontvangen, of de belastingplichtige komt in aanmerking voor de zelfstandigenaftrek voor ondernemers;
- en er behoort in 2005 meer dan 6 maanden een kind tot zijn huishouding dat op 1 januari 2004 nog geen 12 jaar was;
- en tijdens die periode op hetzelfde woonadres is ingeschreven.

Als beide ouders aan de voorwaarden voldoen, hebben ze allebei recht op deze korting.

De combinatiekorting bedraagt 228 euro. Voor personen van 65 jaar of ouder bedraagt de combinatiekorting 110 euro.

Aanvullende combinatiekorting

Met ingang van 1 januari 2004 komt er voor de minstverdienende partner die recht heeft op de combinatiekorting een nieuwe heffingskorting, de aanvullende combinatiekorting. Deze nieuwe heffingskorting geldt eveneens voor de werkende alleenstaande ouder die recht heeft op de combinatiekorting. De aanvullende combinatiekorting bedraagt in 2005 389 euro.

Alleenstaande-ouderkorting

Een belastingplichtige heeft recht op de alleenstaande-ouderkorting als hij in 2005 meer dan zes maanden:

- geen partner heeft; en
- een huishouding voert met een kind dat hij in belangrijke mate onderhoudt en dat op hetzelfde adres woonachtig is; en
- een huishouding voert met geen ander dan kinderen die op 1 januari 2005 de leeftijd van 27 jaar niet hebben bereikt.

De alleenstaande-ouderkorting bedraagt 1401 euro. Voor personen van 65 jaar of ouder bedraagt de alleenstaande-ouderkorting 673 euro.

Aanvullende alleenstaande-ouderkorting

Een belastingplichtige heeft recht op de aanvullende alleenstaande-ouderkorting als hij:

- recht heeft op de alleenstaande-ouderkorting; en
- tegenwoordige arbeid verricht; en
- tot zijn huishouden behoort, gedurende een periode van meer dan 6 maanden, een kind dat op 1 januari 2005 de leeftijd van 16 jaar niet heeft bereikt en gedurende die tijd op hetzelfde woonadres is ingeschreven.

De hoogte van de aanvullende alleenstaande-ouderkorting bedraagt 4,3 % van de inkomsten uit werkzaamheden buiten de huishouding, maar maximaal 1401 euro.

Voor personen van 65 jaar of ouder bedraagt de aanvullende alleenstaande-ouderkorting maximaal 673 euro.

Jonggehandicaptenkorting

De jonggehandicaptenkorting geldt met ingang van 1 januari 2005 voor de belastingplichtige die in het kalenderjaar recht heeft op een uitkering op grond van de Wet arbeidsonge-schiktheidsvoorziening jonggehandicapten, tenzij voor hem de ouderenkorting geldt.

De jonggehandicaptenkorting bedraagt 639 euro.

Ouderenkorting

Een belastingplichtige heeft recht op de ouderenkorting als hij op 31 december 2005 65 jaar of ouder is en een verzamelinkomen heeft van niet meer dan 30 728 euro.

De ouderenkorting bedraagt 454 euro.

Aanvullende ouderenkorting

Een belastingplichtige heeft recht op de aanvullende ouderenkorting als hij:

- recht heeft op de ouderenkorting; en
- een AOW-uitkering voor een alleenstaande heeft.

De aanvullende-ouderenkorting bedraagt 287 euro.

Toetrederskorting

Als men voor 2003 vanuit een uitkeringsinstantie (zoals bijstand of WAO, WAZ en WAJONG) of gesubsidieerd werk, toetrad tot de arbeidsmarkt bestond er onder bepaalde voorwaarden recht op een toetrederskorting. De toetrederskorting bedroeg 2269 euro en werd verdeeld over drie jaar. In het eerste jaar bedroeg de korting 1361 euro, in het tweede en in het derde jaar 454 euro. De toetrederskorting is met ingang van 1 januari 2003 afgeschaft. Belastingplichtigen die vanaf die datum toetreden tot de arbeidsmarkt hebben daarom geen recht op de toetrederskorting. Wel worden er in 2005 nog tranches verrekend waarop men recht heeft gekregen door het toetreden tot de arbeidsmarkt voor 1 januari 2003.

Overgangsrecht invorderingsvrijstelling

De inkomensgrens voor de tijdelijke verhoging van de algemene heffingskorting voor belastingplichtigen met een partner, is met terugwerkende kracht, tot 1 januari 2004, verhoogd van 5 583 euro naar 5 921 euro.

Voor het kalenderjaar 2005 is de inkomensgrens vastgesteld op 6 199 euro.

De groep alfa-hulpverleners die voorheen recht had op de (afgeschaft) invorderingsvrijstelling, blijft hierdoor tot en met 2005 in aanmerking komen voor een tijdelijke verhoging van de algemene heffingskorting. In 2005 bedraagt de verhoging nog 23,5 % van het bedrag van de berekende tijdelijke verhoging. De tijdelijke verhoging van de algemene heffingskorting is een algemeen geldende regeling. De regeling beperkt zich dus niet tot alfa-hulpverleners, maar geldt voor iedereen met een beperkt inkomen.

Korting voor maatschappelijke beleggingen

Deze korting geldt voor de belastingplichtige die belegt in maatschappelijke beleggingen (groene beleggingen en sociaal-ethische beleggingen) en bedraagt 1,3 % van het bedrag dat daarvoor is vrijgesteld op grond van de bepalingen in box 3.

Korting voor beleggingen in durfkapitaal

Deze korting geldt voor de belastingplichtige die belegt in direct durfkapitaal en in culturele beleggingen. De korting bedraagt 1,3 % van het bedrag dat daarvoor is vrijgesteld op grond van de bepalingen in box 3.

Tarief Box 1 (belastbaar inkomen uit werk en woning)

Bij belastbare som van meer dan (grensbedrag) (euro)	maar niet meer dan (euro)	verschuldigde belasting van grensbedrag (euro)	plus van het meerdere, boven grensbedrag (%)
-	16 893	0	34,40
16 893	30 357	5 811	41,95
30 357	51 762	11 459	42,00
51 762	-	20 449	52,00
Met ingang van de maand waarin men 65 jaar wordt:			
-	16 893	0	16,50 ¹⁾
16 893	30 357	2 787	24,05
30 357	51 762	6 025	42,00
51 762	-	15 015	52,00

¹⁾ Vanaf 65 jaar is men geen premies meer verschuldigd. Het verschuldigde belastingbedrag wordt naar beneden afgerond op hele euro's.

Tarief Box 2 (belastbaar inkomen uit aanmerkelijk belang)

De belasting op het belastbare inkomen uit aanmerkelijk belang bedraagt 25 %.

Tarief Box 3 (belastbaar inkomen uit sparen en beleggen)

De belasting op het belastbaar inkomen uit sparen en beleggen bedraagt 30 %.

Heffingvrij vermogen

Bij de berekening van het voordeel uit sparen en beleggen, heeft een belastingplichtige recht op een heffingvrij vermogen van 19 522 euro. Het heffingvrije vermogen kan onder voorwaarden worden overgedragen aan de partner.

Toeslag heffingvrij vermogen minderjarige kinderen

Het heffingvrije vermogen kan worden verhoogd met de kindertoeslag indien de belastingplichtige als ouder op 31 december 2005 het gezag uitoefent over minderjarige kinderen. De kindertoeslag bedraagt 2607 euro per minderjarig kind. Indien de belastingplichtige een partner heeft, wordt de kindertoeslag bij de oudste partner in aanmerking genomen, tenzij zij gezamenlijk anders verzoeken.

Ouderentoeslag

Het heffingvrije vermogen kan onder voorwaarden worden verhoogd met de ouderentoeslag. De hoogte van de ouderentoeslag wordt als volgt berekend:

Bij een inkomen uit werk en woning - vóór inachtneming van de uitgaven voor kinderopvang en de persoonsgebonden aftrek - van:

meer dan	maar niet meer dan	bedraagt de ouderentoeslag
-	13 207	25 842
13 207	18 373	12 921
18 373	-	nihil

De ouderentoeslag kan onder voorwaarden worden overgedragen aan de partner.

Vrijstelling maatschappelijk beleggingen

Van de vermogensrendementsheffing zijn vrijgesteld maatschappelijke beleggingen tot een gezamenlijk maximum van 52 110 euro.

Maatschappelijke beleggingen zijn beleggingen in fiscaal erkende groene en sociaal-ethische fondsen.

De vrijstelling maatschappelijke beleggingen kan onder voorwaarden worden overgedragen aan de partner.

Vrijstelling beleggingen in durfkapitaal

Van de vermogensrendementsheffing zijn vrijgesteld beleggingen in durfkapitaal tot een gezamenlijk maximum van 52 110 euro.

Beleggingen in durfkapitaal zijn beleggingen in fiscaal erkende durfkapitaalfondsen (indirecte beleggingen) en bepaalde leningen aan startende ondernemers (directe beleggingen).

Culturele beleggingen worden ook tot beleggingen in durfkapitaal gerekend.

De vrijstelling beleggingen in durfkapitaal kan onder voorwaarden worden overgedragen aan de partner.

Schulden

Voor de berekening van het voordeel uit sparen en beleggen worden schulden in aanmerking genomen voor zover de gezamenlijke waarde meer bedraagt dan 2700 euro. Indien de belastingplichtige een partner heeft, moet, ongeacht de toedeling van de bezittingen en schulden, een schuldendrempel van 5400 euro in aanmerking worden genomen.

1.2.2 BTW-tarieven

Tarief	Belast %
Algemene (hoge) BTW-tarief	19
Lage BTW-tarief	6
Landbouwforfait ¹⁾	5,374

¹⁾ Een BTW-plichtige afnemer van landbouwproducten mag een percentage van de aankoopprijs beschouwen (verrekenen) als betaalde BTW. Dit percentage wordt aangeduid met de term landbouwforfait.

1.2.3 Waardering van verpachte gronden in box 3

Toelichting

Bezittingen in box 3 dienen op grond van artikel 5.19 van de Wet IB 2001 te worden gewaardeerd naar de waarde in het economische verkeer. Bij verpachte gronden betekent dit dat rekening moet worden gehouden met de feitelijke pachtdruk in het individuele geval. Omdat er bij pachtovereenkomsten sprake is van een grote diversiteit heerst er in de praktijk een grote onduidelijkheid over de wijze van waardering van verpachte gronden. Daarom was er behoefte aan een aantal vuistregels om de waardering van verpachte gronden vast te stellen. Mede met het oog hierop heeft de Belastingdienst een en ander nader uitgewerkt om op grond van doelmatigheidsredenen te komen tot een praktische werkwijze.

In de onderstaande tabel staan de normwaarden van onverpachte gronden in de kalenderjaren 2004 en 2005. Deze normwaarden zijn afkomstig uit de rapportages van de DLG over de waarde van onverpachte gronden in de tweede helft van 2003 respectievelijk de eerste helft van 2004.

Norm

Normwaarden onverpachte gronden in box 3 (euro)

Regio	Normwaarden onverpachte gronden	
	2004	2005
Bouwhoek en Hogeland	21 300	24 500
Veenkoloniën, Oldambt	20 700	18 800
Noordelijk weidegebied	21 000	19 500
Oostelijk veehouderijgebied	29 800	24 400
Centraal veehouderijgebied	35 600	32 300
IJsselmeerpolders	43 600	39 900
Westelijk Holland	33 100	26 600
Waterland, Droogmakerijen	20 100	17 200
Hollands/Utrechts weidegebied	30 600	30 800
Rivierengebied	37 900	32 100
Zuidwestelijk akkerbouw gebied	28 000	28 100
Zuidwest Brabant	36 000	33 400
Zuidelijk veehouderijgebied	35 000	31 600
Zuid-Limburg	32 800	29 300

Bij de bepaling van de waarde van verpachte gronden in box 3 wordt er een onderscheid gemaakt tussen niet-eindige en eindige pacht.

Onder niet-eindige pacht wordt in dit kader verstaan een door de Grondkamer goedgekeurde schriftelijke reguliere pachtovereenkomst van gronden met een , op de betreffende peildatum, verwachte looptijd van langer dan 12 jaar. Bij de reguliere pacht is de wettelijke pachttermijn voor deze gronden 6 jaar. Van rechtswege wordt deze pacht met telkens 6 jaar verlengd. In beginsel hebben deze pachtovereenkomsten dus een verwachte looptijd van meer dan 12 jaar en vallen onder de categorie niet-eindige pacht.

Onder eindige pacht wordt in dit kader verstaan:

- een door de Grondkamer goedgekeurde schriftelijke pachtovereenkomst van verpachte gronden met eenmalige pacht;
- een door de Grondkamer goedgekeurde schriftelijke pachtovereenkomst van verpachte gronden met teelpacht;
- een door de Grondkamer goedgekeurde schriftelijke reguliere pachtovereenkomst van verpachte gronden waarvan aannemelijk worden gemaakt dat deze binnen 12 jaar zal eindigen ten gevolge van het bereiken van de 65 jarige leeftijd van de pachter, waar geen sprake is van bedrijfsopvolging;
- een door de Grondkamer goedgekeurde schriftelijke reguliere pachtovereenkomst van verpachte gronden waar sprake is van een te verwachten wijziging van aanwending in niet landbouwkundige doeleinden.

In de onderstaande tabel staan voor een groot aantal pachtovereenkomsten weergegeven wat de waarde van de grond in verpachte staat in box 3 is ten opzichte van grond in onverpachte staat.

Percentages van de normwaarde voor verpachte gronden in box 3

Pachtvorm	Waarde grond ten opzichte van onverpachte grond	
Niet- eindige pacht		
met een verwachte looptijd langer dan 12 jaar	45	%
Eindige pacht		
met een resterende looptijd tot 12 jaar	70	%
met een resterende looptijd tot 11 jaar	72,5	%
met een resterende looptijd tot 10 jaar	75	%
met een resterende looptijd tot 9 jaar	77,5	%
met een resterende looptijd tot 8 jaar	80	%
met een resterende looptijd tot 7 jaar	82,5	%
met een resterende looptijd tot 6 jaar	85	%
met een resterende looptijd tot 5 jaar	87,5	%
met een resterende looptijd tot 4 jaar	90	%
met een resterende looptijd tot 3 jaar	92,5	%
met een resterende looptijd tot 2 jaar	95	%
met een resterende looptijd tot 1 jaar	97,5	%

1.2.4 Afdrachtvermindering loonbelasting

Toelichting

Werkgevers die werknemers in dienst hebben die voldoen aan een of meer van de onderstaande voorwaarden, kunnen in aanmerking komen voor een afdrachtvermindering van de loonbelasting.

Het betreft werknemers:

- met een laag loon;
- die naast hun werkzaamheden onderwijs volgen;
- die onderzoekswerk uitvoeren;
- die kinderen verzorgen die jonger dan 13 jaar zijn;
- die in de zeevaart werkzaam zijn;
- die speur- en ontwikkelingswerk (S&O) verrichten. Ook ondernemers die S&O verrichten, komen in aanmerking voor vermindering van loonbelasting.

De voorwaarden verschillen per werknemerscategorie. Voor zover er voor het aanvragen verklaringen nodig zijn, is dat hierna aangegeven:

- a. werknemers die ook opleiding volgen ('leerlingwezen', voortgezette beroepsopleiding, AIO of OIO en soortgelijke onderzoekswerknemers).
Informatie over de afdrachtkorting onderwijs is in te winnen bij de OC & W-informatietelefoon leerlingwezen, of bij het landelijk orgaan SOLLT/LOBAS,
- b. speur- en ontwikkelingswerk
De benodigde S&O-verklaring wordt afgegeven door het ministerie van Economische Zaken. Deze verklaring vermeldt het type onderzoek en het vermoedelijke S&O-loonbedrag. De S&O-verklaring moet uiterlijk 3 weken voor het begin van het kalenderhalfjaar waarin het onderzoek plaatsvindt, worden ingediend.

Afdrachtvermindering loonbelasting lage lonen.

De afdrachtsvermindering lage lonen is van toepassing als het loon niet meer bedraagt dan het zogenoemde toetsloon voor dat tijdvak. Deze afdracht-vermindering is alleen van toepassing op werknemers van 23 jaar en ouder. Het toetsloon bedraagt 17805 euro en het maximale bedrag afdrachtvermindering is 530 euro. Deze afdrachtvermindering zal op 1 januari 2006 worden afgeschaft.

Afdrachtvermindering onderwijs

Het toetsloon van 130 % bij de afdrachtvermindering onderwijs geldt alleen voor de volgende werknemers indien zij op het inhoudingstijdstip de 25-jarige leeftijd nog niet hebben bereikt:

- voor werknemers die de beroepspraktijkvorming (leerlingwezen) volgen, en
- voor werknemers die de duale leerweg in het hoger beroepsonderwijs volgen.

Voor werknemers die de 25-jarige leeftijd hebben bereikt geldt er dus geen toetsloon. Het toetsloon voor 2005 is 20791 euro.

Ook heeft een werkgever recht op deze afdrachtvermindering wanneer een voormalig werkloze werknemer in dienst is, die aangewezen scholing volgt die er op gericht is de werknemer op startkwalificatieniveau te brengen. Het bedrag van deze afdrachtvermindering is op jaarbasis 1500 euro. Bij deeltijdwerkers moet dit bedrag worden herleid met een deeltijdfactor.

De werknemer moet aan de volgende voorwaarden voldoen:

- het loon mag niet hoger zijn dan het toetsloon in het desbetreffende loontijdvak;
- voor de werknemer moet er een verklaring van het Centrum voor werk en inkomen zijn waarin staat dat hij voor indienstreding een werkloze zonder startkwalificatie was.

Norm

In 2004 bedraagt de afdrachtvermindering onderwijs 2500 euro.

Afdrachtvermindering spur- en ontwikkelingswerk

De werkgever mag de afdrachtvermindering spur- en ontwikkelingswerk niet toepassen voor haalbaarheidsonderzoeken die niet gekoppeld zijn aan een verder ontwikkeltraject.

Norm

De afdrachtvermindering spur- en ontwikkelingswerk bedraagt maximaal 7.941.154 euro.

Het percentage van de afdrachtvermindering spur- en ontwikkelingswerk over het s&o-loon, voor zover dat niet meer bedraagt dan 110 000 euro, is 42 %. Voor het restant is het percentage 14 %.

Voor technostarters is het percentage van de afdrachtvermindering 60 %. Een van de voorwaarden om als technostarter te worden aangemerkt is dat in de vijf voorafgaande kalenderjaren voor niet meer dan twee kalenderjaren een s&o verklaring is afgegeven.

Als s&o activiteiten worden voortgezet die voorheen direct of indirect werden uitgevoerd door een verbonden vennootschap of door iemand die nu een aanmerkelijk belang heeft, dan moeten de verklaringen worden meegemeld die aan hen zijn afgegeven.

1.2.5 Belasting op milieugrondslag

Energiebelasting

Toelichting

Met ingang van 1 januari 2004 is de naam regulerende energiebelasting gewijzigd in energiebelasting. Voor elektriciteit die wordt voor verbruik boven de 110 miljoen kWh per aansluiting op basis van een Europese richtlijn Energiebelastingen, die minimumtarieven voorschrijft, een tarief geïntroduceerd. Daarbij wordt onderscheid gemaakt tussen zakelijk verbruik en niet-zakelijk verbruik. Het tarief voor zakelijk zal boven deze grens 0,0005 euro per kWh worden. Het tarief voor niet-zakelijk verbruik wordt 0,0010 euro per kWh.

Bij de tarieven voor aardgas in de energiebelasting worden de oude tarieven van de brandstoffenbelasting opgeteld. Als gevolg daarvan worden twee nieuwe tariefgroepen geïntroduceerd: één voor verbruik tussen 1 en 10 miljoen m³ en één voor verbruik boven 10 miljoen m³. Voor niet-zakelijk verbruik boven 10 miljoen m³ wordt niet voldaan aan het minimumtarief dat wordt voorgeschreven volgens de nieuwe Europese richtlijn. Voor niet-zakelijke verbruikers wordt daarom een apart tarief geïntroduceerd.

De eerste drie schijven zijn met ingang van 1 januari 2005 verhoogd. Daarnaast zijn de tarieven van de energiebelasting ook nog aangepast aan de inflatie. Dit leidt tot de onderstaande tarieven.

Norm

De tarieven zijn als volgt vastgesteld:

Energiebron: Aardgas		bedragen in eurocenten
Hoeveelheid		excl. BTW
0-5000	m ³	14,94
5000-170 000	m ³	10,19
170 000- 1 mln	m ³	3,11
1 mln – 10 mln	m ³	1,15
Boven 10 mln m ³ zakelijk		0,76
Boven 10 mln m ³ niet-zakelijk		1,07

Energiebron: Elektriciteit		bedragen in eurocenten
Hoeveelheid		excl. BTW
0-10 000	kWh	6,99
10 000-50 000	kWh	2,63
50 000- 10 mln	kWh	0,86
Boven 10 mln kWh zakelijk		0,05
Boven 10 mln kWh niet-zakelijk		0,10

Belasting op grondwater

Bij de belasting op grondwater wordt het tarief voor onttrekkingen van grondwater door de zogenoemde eigen winnaars geheel gelijk getrokken met het tarief dat geldt voor de waterleidingbedrijven.

Tarieven voor belasting op grondwater 2005 in eurocenten per m³ (exclusief BTW):

Voor:	2005	2004	Vermindering infiltratie in 2005	Vermindering infiltratie in 2004
waterleiding- bedrijven	18,10	17,85	15,16	14,95

Belasting op leidingwater

Tarieven voor grondwaterbelasting 2005 in eurocenten per m³ (exclusief BTW):

Voor:	2005	2004
Leidingwater tot een maximum van 300 m ³	14,60	14,40

1.2.6 Milieu-investeringsaftrek

Toelichting

Ondernemers die investeren in bedrijfsmiddelen die bij toepassing een belangrijke milieuverdiensite hebben kunnen in aanmerking komen voor de milieu-investerings-aftrek (=MIA). Tevens dient er bij investeringen in de veehouderijsector een belangrijke verbetering van het welzijn van de dieren op te treden. Hierdoor kunnen zij 15, 30 of zelfs 40 % van het bedrag dat zij geïnvesteerd hebben in deze bedrijfsmiddelen van de fiscale winst aftrekken. Dit percentage is afhankelijk van de hoogte van de milieuverdiensite van het bedrijfsmiddel. Daarnaast zal de investering vaak ook nog onder de VAMIL-regeling vallen, wat betekent dat het geïnvesteerde bedrag voor de fiscus afgeschreven kan worden in het jaar/de jaren waarin dat voor de ondernemer fiscaal gezien het gunstigste is (zie volgende hoofdstuk). De milieu-investeringsregeling kan echter niet gebruikt worden bij bedrijfsuitbreidingen.

Met ingang van 1 januari 2003 gelden er nog twee extra voorwaarden:
Voor investeringen boven de 25 miljoen euro is de milieu-investeringsaftrek niet van toepassing tenzij de Europese Commissie vooraf heeft aangegeven dat zij geen bezwaar tegen de toepassing van de regeling heeft.
Bij investeringen groter dan 1 miljoen euro moet een kopie van de koopovereenkomst overhandigd worden. Als er geen kopie van de koopovereenkomst overhandigd kan worden moet een opdrachtbevestiging worden bijgevoegd.

Voor de veehouderijsector heeft de milieu-investeringsaftrek, in het kalenderjaar 2005, betrekking op de volgende investeringen (de getallen achter de investeringen zijn de nummers in de Milieulijst 2005):

40 % milieu-investeringsaftrek plus VAMIL

- proefstallen binnen de regeling Ammoniak en Veehouderij (1099)
- stallen voor biologische veehouderijsystemen (1100)
- systemen voor duurzame mestverwerking (9471)

30 % milieu-investeringsaftrek plus VAMIL

- diervriendelijke rundveestallen met lage ammoniak-emissie (nieuwbouw) (1101)
- diervriendelijke rundveestallen met lage ammoniak-emissie (verbouw) (1102)
- diervriendelijke varkensstallen met lage ammoniak-emissie (nieuwbouw) (1110)
- diervriendelijke varkensstallen met lage ammoniak-emissie (verbouw) (1111)
- diervriendelijke pluimveestallen met lage ammoniak-emissie (nieuwbouw) (1120)
- diervriendelijke pluimveestallen met lage ammoniak-emissie (verbouw) (1121)
- graszaai- en/of klaverdoorzaaimachine voor opbouw op schoffel/wied-apparatuur (7151)
- helophytensystemen (9120)

15 % milieu-investeringsaftek plus VAMIL

- eendenstallen (1122)
- milieu- en arbovriendelijke landbouwtrekkers (5130)
- precieze dosering mest (7161)
- melkleidingspoelsystemen (8154)
- spoelwateropslagsystemen (8155)
- regenwateropslaginstallaties (8170)

40 % milieu-investeringsaftek zonder VAMIL

- ammoniakemissieverminderende staltechnieken (7120)
- doorzaaimachine voor klaverzaad (7150)
- apparatuur voor mechanische onkruidbestrijding (7170)
- onkruidstrijkers (7183)

15 % milieu-investeringsaftek zonder VAMIL

- milieuvriendelijke gemotoriseerde landbouwmachines (5131)
- milieuvriendelijke getrokken landbouwmachines (5132)
- kunstmest toevoeg- en mengsystemen op drijfmesttanks (8381)
- energiezuinige of mineralengerichte mestverwerking (9470)
- pelleteerinstallaties voor varkens- en pluimveemest (9472)

Investeringsen waarvoor de milieu-investeringsaftek van toepassing is moeten aan de volgende criteria voldoen:

- De toepassing van het bedrijfsmiddel moet een belangrijke milieuverdienste hebben;
- Er moet sprake zijn van meerkosten ten opzichte van een milieu-onvriendelijk alternatief;
- De (verdere) marktintroductie moet op korte termijn gewenst zijn.

Bij het beoordelen van de milieuverdienste wordt vooral gelet op zaken als:

- De aard van de emissie die wordt gereduceerd;
- De mate waarin de emissie wordt gereduceerd;
- De aard van de technologie;
- Het beschikbare budget;
- De meerkosten ten opzichte van het milieu-onvriendelijke alternatief.

De Milieulijst 2005 is aan te vragen bij SenterNovem, Postbus 10073, 8000 GB Zwolle.

1.2.7 VAMIL-regeling

Toelichting

De VAMIL-regeling is de regeling voor de Willekeurige (=Vrije) Afschrijving in Milieu-investeringen. Ondernemers die investeren in bedrijfsmiddelen die onder de VAMIL-regeling vallen kunnen deze investeringen afschrijven op een manier die voor hen uit fiscaal oogpunt het meest aantrekkelijke is. De VAMIL-regeling mag echter niet gebruikt worden bij bedrijfsuitbreidingen.

Onder de VAMIL-regeling valt een groot aantal bedrijfsmiddelen. Voor een grote groep van deze bedrijfsmiddelen geldt dat investering in deze bedrijfsmiddelen ook in aanmerking komen voor een milieu-investeringsaftrek. Deze bedrijfsmiddelen zijn weergegeven in het hoofdstuk over milieu-investeringsaftrek.

Met ingang van 1 januari 2003 vallen bedrijfsmiddelen die in aanmerking komen voor de energie-investeringsaftrek, niet meer onder de VAMIL-regeling. Voor investeringen in deze bedrijfsmiddelen ontvangt een ondernemer voortaan alleen maar een energie-investeringsaftrek. Voor de veehouderijsector zijn er geen investeringen die alleen onder de VAMIL-regeling vallen, maar er zijn wel investeringen waarvoor naast de milieu-investeringsaftrek ook de VAMIL-regeling van toepassing is, zie hiervoor het hoofdstuk over de milieu-investeringsaftrek.

Investeringen die onder de VAMIL-regeling vallen moeten aan de volgende criteria voldoen:

- De toepassing van het bedrijfsmiddel moet een belangrijke milieuverdienste hebben.
- Er moet sprake zijn van meerkosten ten opzichte van een milieu-onvriendelijk alternatief.
- Het bedrijfsmiddel mag niet gangbaar zijn.
- De verdere marktintroductie moet op korte termijn gewenst zijn.

Met ingang van 1 januari 2003 gelden er nog 2 extra voorwaarden:

Voor investeringen boven de 25 miljoen euro is de VAMIL-regeling niet van toepassing tenzij de Europese Commissie vooraf heeft aangegeven dat zij geen bezwaar tegen de toepassing van de regeling heeft.

Bij investeringen groter dan 1 miljoen euro moet een kopie van de koopovereenkomst overhandigd worden. Als er geen kopie van de koopovereenkomst overhandigd kan worden moet een opdrachtbevestiging worden bijgevoegd.

Ieder jaar wordt er een nieuwe Milieulijst samengesteld. De Milieulijst 2005 is aan te vragen bij SenterNovem, Postbus 10073, 8000 GB Zwolle.

1.2.8 Energie-investeringsaftrek

Toelichting

Per 1 januari 1997 is de energie-investeringsaftrek van kracht. Met ingang van 1 januari 2003 is de energie-investeringsaftrek aanmerkelijk gewijzigd. De 'energie'-bedrijfsmiddelen vallen met ingang van deze datum niet meer onder de VAMIL-regeling. Ondernemers die in 2005 in dergelijke bedrijfsmiddelen investeren genieten daarom alleen maar de energie-investeringsaftrek en dus niet meer de VAMILafschrijving. Deze energie-investeringsaftrek bedraagt minimaal 40 % van de investeringskosten.

Voor de veehouderijsector heeft de energie-investeringsaftrek, in het kalenderjaar 2005 betrekking op de volgende bedrijfsmiddelen (de codes achter de investe-ringen zijn de nummers in de Uitvoeringsregeling energieinvesteringsaftrek):

- anaerobe (mest)vergistingsinstallaties (251110)
- biogasbenuttingsinstallaties (251109)
- biomassaverbrandingsinstallaties (251106)
- biomassavergassingsinstallaties (251104)
- biomassavoorbewerkingsinstallaties (250104)
- windturbines (251103)
- zonnecollectorsystemen (250101)

N.B. Natte drijfmest wordt voor de Energie-investeringsaftrek en niet beschouwd als biomassa, droge pluimveemest wel.

Bedrijfsmiddelen die onder de energie-investeringsaftrek vallen moeten aan de volgende criteria voldoen:

- Er moet sprake zijn van een eenduidige, heldere definitie van het apparaat of techniek.
- De investering moet tenminste in belangrijke mate bijdragen aan ener-giebesparing, of het benutten van duurzame energie.
- Het investeringsbedrag van het betreffende bedrijfsmiddel moet in redelijke verhouding staan tot de energiebesparingsprestatie (te dure apparaten met relatief weinig besparing worden in het algemeen niet opgenomen).
- Het bedrijfsmiddel mag in Nederland niet gangbaar zijn.
- Het bedrijfsmiddel dient geschikt te zijn voor toepassing in een voldoende groot aantal situaties of in een voldoende groot aantal bedrijven.

Ieder jaar wordt er een nieuwe Energielijst met bedrijfsmiddelen die onder de energie-investeringsaftrek vallen samengesteld. De Energielijst 2005 is aan te vragen bij SenterNovem, Postbus 10073, 8000 GB Zwolle.

1.2.9 FARBO-regeling

Toelichting

De FARBO-regeling is met ingang van 1 januari 2005 aanmerkelijk gewijzigd. Voor 1 januari 2005 was het een fiscale regeling. Dit wil zeggen dat ondernemers die investeerden in arbeidsmiddelen die onder deze regeling vielen, deze investeringen konde afschrijven op een manier die uit fiscaal oogpunt het meest aantrekkelijke was.

Omdat dit belastingvoordeel voor veel werkgevers niet voldoende stimulans was om te investeren in arbeidsmiddelen die onder de FARBO-regeling vielen en omdat niet iedere werkgever in aanmerking kwam voor deze regeling, heeft de overheid besloten om met ingang van 1 januari 2005 de FARBO-regeling om te vormen tot een subsidie-regeling.

Ondernemers die na 1 januari 2005 investeren in arbeidsmiddelen die onder deze regeling vallen kunnen een subsidie aanvragen van maximaal 10 % van de aan-schaffkosten tot een maximum van 25000 euro.

Dit geldt zowel voor ondernemers in de profit sector als voor werkgevers in de non-profitsector.

Daarnaast wordt in de nieuwe FARBO-regeling meer de nadruk gelegd op investeringen in innovatieve arbeidsmiddelen. Veel arbeidsmiddelen die al langer dan drie jaar op de FARBO-lijst stonden zijn daarom van de FARBO-lijst verwijderd.

Voor de veehouderijsector heeft de FARBO-regeling betrekking op de volgende investeringen in het kalenderjaar 2005. (De codes achter de investeringen zijn de codes in de FARBO-investeringslijst):

- automatische melksystemen (F 170)
- automatische voermengwagen aan rails (F350)
- beweegbare melkputvloeren (F 152)
- draaimelkstallen (F 339)
- eierinpakautomaten (F 308)
- eiertraypalletbeladers (F 306)
- kuilafmaakmachines (F282)
- landbouwtrekkers (F 278)
- opklapbare kraamboxen voor zeugen (F 305)
- pelsmachines (F 240)
- pelsopspanmachines (F 288)
- reinigungsrobot voor de veehouderij (S 088)
- semi-automatische eiertrayliftapparaten (F 307)
- spenereinigingsinstallaties (F316)
- strooi- en veegmachines voor ligboxenstallen (F 280)
- (zelfrijdende) voermengwagens met cabine (F 279)

Ieder jaar wordt er een nieuwe lijst met investeringen die onder de FARBO-regeling vallen, samengesteld. Deze lijst is aan te vragen bij het Ministerie voor Sociale Zaken en Werkgelegenheid, Postbus 90801, 2509 LV Den Haag.

1.3 Mest

1.3.1 Mestproductie

1.3.1.1 Mestproductie Rundvee

Toelichting

De mestproductie van melkkoeien staat in nauw verband met de voeropname, de samenstelling van het rantsoen, het graslandgebruikssysteem en dus ook met de melkproductie. In de onderstaande tabel is bij een aantal graslandgebruikssystemen de mestproductie per koe per jaar weergegeven bij een melkproductie van 6000 tot 10000 kilo per koe per jaar en bij rantsoenen met alleen graskuil en 50 % graskuil en 50 % snijmaïs.

Let op: in deze tabel wordt alleen de hoeveelheid mest weergegeven die in de opslag terecht komt, voor de berekening van de werkelijke mestproductie dient hier de hoeveelheid die in de weide terecht komt nog bij opgeteld te worden. (Dit geldt uiteraard niet voor zomerstalvoeding en summerfeeding)

De graslandgebruikssystemen zijn:

- Onbeperkt weiden: dag en nacht weiden;
- Beperkt weiden: overdag weiden en 's nachts opstallen;
- Zomerstalvoeding: dag en nacht opstallen en voeren met vers gras;
- Summerfeeding: dag en nacht opstallen en voeren met geconserveerd ruwvoer.

Norm

Mestproductie (per dier) in opslag

Omschrijving	Mestproductie per gemiddeld aanwezig dier ¹⁾ (m ³ /jaar) rantsoen stalperiode	
	100 % graskuil	50 % graskuil 50 % snijmaïs
<i>Melk- en kalfkoeien</i>		
Onbeperkt weiden		
6000 kg melk/koe	14,3	13,5
7000 kg melk/koe	15,8	15,0
8000 kg melk/koe	17,9	16,9
9000 kg melk/koe	21,3	20,0
10000 kg melk/koe		23,7
Beperkt weiden		
6000 kg melk/koe	17,5	16,6
7000 kg melk/koe	19,3	18,3
8000 kg melk/koe	21,9	20,8
9000 kg melk/koe	26,4	24,9
10000 kg melk/koe		29,8
1) exclusief spoelwater, water dat is gebruikt bij de reiniging van de uiers en de melkstellen en de reiniging van de melkstal komt in de mestput terecht.		

Omschrijving	Mestproductie per gemiddeld aanwezig dier ¹⁾ (m ³ /jaar) rantsoen stalperiode	

Algemeen, mest

	100 % graskuil	50 % graskuil 50 % snijmaïs
<i>Zomerstalvoeren</i>		
6000 kg melk/koe	19,4	18,4
7000 kg melk/koe	21,4	20,7
8000 kg melk/koe	24,6	23,6
9000 kg melk/koe	30,3	28,6
10000 kg melk/koe		34,4
<i>Summerfeeden</i>		
6000 kg melk/koe	21,6	18,8
7000 kg melk/koe	23,9	20,9
8000 kg melk/koe	27,3	24,0
9000 kg melk/koe	34,0	29,6
10000 kg melk/koe		35,6
<i>Jongvee</i>		
<i>Onbeperkt weiden of uitscharen</i>		
pinken	10,2	6,5
kalveren	4,5	3,3
fokstieren 1 jaar en ouder	11,2	7,2
<i>Summerfeeden</i>		
pinken	17,5	12,1
kalveren	6,6	4,7
fokstieren 1 jaar en ouder	19,3	13,3

1) exclusief spoelwater, water dat is gebruikt bij de reiniging van de uiers en de melkstellen en de reiniging van de melkstal komt in de mestput terecht.

Omschrijving	Mestproductie per gemiddeld aanwezig dier (m ³ /jaar)
<i>Vleesvee</i>	
vleeskalveren (witvleesproductie)	3,0
vleeskalveren (rose vleesproductie)	5,0
vrouwelijk jongvee tot 1 jaar	3,5
vleesstieren tot 1 jaar	4,4
vleesstieren 1 jaar en ouder	10,2

Bron: Rapportage Uniformering van de berekening van de mest- en mineralencijfers (augustus 1994), BedrijfsBegrotingsProgramma Runveehouderij (BBPR) van het Praktijkonderzoek van de Animal Science Group van Wageningen UR en Dierlijke mest en mineralen 2002, CBS.

Algemeen, mest

Voerresten, strooisel en reinigingswater

Bij de berekening van de getallen in de bovengenoemde tabel is er van uit gegaan dat er ook voerresten, strooisel en reinigingswater in de mestopslag terecht komt. Gemiddeld is dit ongeveer 4 m³ per koe per jaar. Als u dus geïnteresseerd bent in de werkelijke mestproductie dan dient u de bovengenoemde mestproducties per koe per jaar met 4 m³ te verminderen.

Mestopslag

Bij de berekening van de benodigde mestopslagcapaciteit voor een periode van 6 maanden dienen de in de tabel vermelde mestproducties te worden vermenig-vuldigd met een factor 0,5 bij zomerstalvoeren en summerfeeden en een factor 0,55 bij (on)beperkt weiden. Daarnaast is het gewenst dat minimaal 10 % extra opslag boven de berekende mestproductie wordt gecreëerd i.v.m. de te verwachten stijging van de melkproductie, verschillen in de opname van het voederrantsoen en verschillen in het gebruik van spoelwater.

1.3.1.2 Mestproductie Varkens

Norm Mestproductie per diercategorie in m³ per jaar

Omschrijving	Mestproductie in m ³ per gemiddeld aanwezig dier per jaar
Zogende zeugen met biggen	5,8
Zeugen zonder biggen	
beperkt	2,8
onbeperkt	2,9
Gespeende biggen	0,6
Opfokzeugen en -beren	1,3
Dekbeer	3,2
Vleesvarkens	
antimorsbak/brijbak	1,1
drinkbak	1,3
bijtnippel	1,5
brijvoermachine met bijproducten	1,2

Bron: Mestproductie, mineralenuitscheiding en mineralen in de mest, 1997, CBS.
Mestproductie en mineralenuitscheiding, 1998, CBS.
Dierlijke mest en mineralen 2002, CBS

De mestproductie per gemiddeld aanwezige zeug op een zeugenbedrijf is 5,0 m³ per jaar. Hierbij is gerekend met 0,22 zeug met biggen, 0,78 zeug zonder biggen (à 2,8 m³) en 2,63 gespeende biggen.

N.B. De genoemde hoeveelheden (dunne) mest kunnen sterk variëren, afhankelijk van de hoeveelheid mors- en spoelwater.

1.3.1.3 Mestproductie Pluimvee

Toelichting

De mestproductie is gegeven per gemiddeld aanwezig dier. In de praktijk verschilt de hoeveelheid mest en het drogestofgehalte van de mest per gemiddeld aanwezig dier tussen de bedrijven aanzienlijk. Er wordt geen rekening gehouden met leegstandperiodes tussen de rondes.

Bij huisvesting op de grond, wordt de mest na elke productiecyclus verwijderd. De lengte van een cyclus varieert per diersoort. De cyclus voor vleeskuikens duurt circa 8 weken inclusief de leegstand, de cyclus voor leghennen duurt circa 60 weken, inclusief de leegstand.

Norm

Berekende mestproductie van pluimvee en drogestofgehaltes pluimveemest bij verschillende huisvestingssystemen.

Omschrijving	Drogestofgehalte mest in %	Kg mest per gemiddeld aanwezig dier/jaar
<i>Opfok leg</i>		
batterij		
- dunne mest	14	25,4
- mestband met geforceerde droging	55	9,1
grondhuisvesting	55	9,6
<i>Leghennen</i>		
batterij		
- dunne mest	14	63,5
- mestband met geforceerde droging	54	22,7
grondhuisvesting	45	29,5
<i>Opfok vleesrassen</i>	55	13,4
<i>Vleeskuikenouderdieren</i>	65	23,0
<i>Vleeskuikens</i>		
vleeskuikens	61	11,0
<i>Kalkoenen voor broedeiproductie</i>		
van 0 - 6 weken	60	13,5
van 6 - 30 weken	60	46,0
vanaf 30 weken	60	71,0
<i>Vleeskalkoenen</i>		
vleeskalkoenen	56	45,0
<i>Vleeseenden</i>		
vleeseenden	25	70,0
<i>Konijnen</i>		
voedsters	40	377,0
(inclusief rammen en vleeskonijnen)		
<i>Nertsen</i>		
moederdieren (incl. opfokdieren)		
vaste mest	28,5	105,0
<i>Vossen</i>		
moederdieren (incl. opfokdieren)		272,0

Bron voor mesthoeveelheid: Dierlijke mest en mineralen 2002, CBS.

1.3.2 Ophaaltarieven mestafzet

Toelichting

De prijzen voor mestafzet worden bepaald door vraag en aanbod en variëren als gevolg van dagprijzen. Producenten en afzetorganisaties zoals Distrimest, Mestac, Agro Limburg, Mestbureau West sluiten contracten af voor één- of meerjarige mestafzet. De ophaaltarieven zijn afhankelijk van de mestsoort, het seizoen waarin de mest wordt afgevoerd en de regio waarin het bedrijf ligt dat de mest produceert. Meestal wordt ook onderscheid gemaakt naar de regio waar de mest naartoe gaat. Een enkele organisatie werkt met een vereffening, waardoor het niet uitmaakt waar de mest heen gaat. Een veehouder die mest levert aan een (lokale) gebruiker betaalt via een solidariteits- of vereffeningsbijdrage mee aan de hoge kosten van mesttransport over lange afstand. Bij veel organisaties wordt ook gerekend met de gehalten in de mest, veelal met het drogestofgehalte, maar soms ook met het fosfaatgehalte. Met name bij transport over lange afstand heeft dit effect op de afzetkosten. Sinds 1 januari 2000 moet bij elk mesttransport het gewicht bepaald worden en een mestmonster genomen en geanalyseerd worden.

Sommige afzetorganisaties verrekenen de kosten voor wegen, monsternamen en analyse, in de tarieven, bij anderen worden deze apart berekend. De kosten hiervoor zijn gemiddeld € 2,- per ton mest en zijn afhankelijk van de vrachtgrootte en het aantal monsters waaruit het mengmonster bestaat.

Een aantal afzetorganisaties berekent een opslagtarief. Dit tarief is afhankelijk van de gereserveerde capaciteit en bedraagt tussen de € 4,- en € 6,50 per ton. In onderstaand tabel staan de prijzen voor mestafzet die in voorjaar 2005 worden gehanteerd. Deze tarieven zijn onderhevig aan schommelingen en dienen slechts als indicatie. Plaatselijk kunnen zich afwijkingen in de prijs voordoen.

Norm

Tarieven voorjaar 2005 voor gecontracteerde mest. De prijzen gelden per ton mest en zijn exclusief 6 % BTW, minasheffing en monster- en analysekosten (gem. € 2,- per ton). (De ruime marge geeft een indicatie van het verschil tussen vee-arme en veedichte regio's; in het najaar liggen tarieven meestal enkele euro's per ton hoger)

Omschrijving	Ophaalbijdrage per ton
Drijfmest	€
Vleesvarkens	8,- - 12,-
Pluimvee	12,- - 16,-
Zeugen	8,- - 12,-
Rundvee	6,- - 10,-
Stapelbare mest (voor export)	
Banden-, dieppit- nabroeimest en mest van vleeskuikens, moederdieren, scharrekippen e.d.	16,- - 20,-

Naast de afzetkosten (per ton mest) rekenen sommige afzetorganisaties ook inschrijfgelden of contributie en inleggeld.

1.3.3 Uitrijden dierlijke mest

Norm

Gebieden	Bouwland	Grasland
Binnen de aangewezen gebieden	1 februari-31 augustus	1 februari-31 augustus
Buiten de aangewezen gebieden	gehele jaar	1 februari-15 september

Emissiearm aanwenden van dierlijke mest is gedurende het gehele jaar verplicht.
Aanwenden van dierlijke mest is tijdens de bovengenoemde periode verboden als de grond geheel of gedeeltelijk bevroren is.

1.3.4 Samenstelling organische meststoffen

Toelichting

In dit gedeelte wordt, voor zover mogelijk, de gemiddelde samenstelling gegeven van een aantal veel gebruikte organische meststoffen. Hierbij zijn de volgende opmerkingen te maken:

1. Opname van een meststof in dit hoofdstuk houdt niet in dat er een uitspraak wordt gedaan over de kwaliteit van deze meststof. Opname betekent ook niet dat het gebruik van deze meststof wordt aanbevolen.
2. Het gebruik van organische meststoffen is via een aantal wetten en besluiten (o.a. Meststoffenwet, Besluit gebruik meststoffen (BGM) en Besluit kwaliteit en gebruik overige organische meststoffen (BOOM)) aan wettelijke regels gebonden.
3. Het is mogelijk dat de weergegeven gehalten regelmatig bijgesteld moeten worden. De samenstelling van dunne rundveemest en vaste rundvee mest zijn gewijzigd in 2002 (bron Blgg Oosterbeek).
4. Vaste leghennen mest is afkomstig van dieren die gehouden worden op een mestbandbatterij met geforceerde droging zonder nadroging.
5. Vaste mest van vleeskuikenouderdieren is afkomstig van dieren die gehouden zijn op een gedeeltelijke roostervloer.
6. De samenstellingen van Champost en GFT-Compost zijn volgens de opgave van de fabrikanten.

Algemeen, mest

Norm Gemiddelde samenstelling¹⁾ van organische meststoffen in kg per 1000 kg mest
(landbouwkundige normen voor bemesting)

Omschrijving	droge stof ²⁾	org. stof	N- totaal	N _m	N _{org}	P ₂ O ₅ ⁴⁾	K ₂ O	MgO	Na ₂ O	volume gewicht kg/m ³
Gier										
Rundvee	25	10	4,0	3,8	0,2	0,2	8,0	0,2	1,0	1030
Vleesvarkens	20	5	6,5	6,1	0,4	0,9	4,5	0,2	1,0	1010
Zeugen	10	10	2,0	1,9	0,1	0,9	2,5	0,2	0,2	-
Dunne mest										
Rundvee	86	64	4,4	2,2	2,2	1,6	6,2	1,3	0,7	1005
Vleesvarkens	90	60	7,2	4,2	3,0	4,2	7,2	1,8	0,9	1040
Zeugen ³⁾	55	35	4,2	2,5	1,7	3,0	4,3	1,1	0,6	-
Vleeskalveren	20	15	3,0	2,4	0,6	1,5	2,4	-	-	-
Kippen	145	93	10,2	5,8	4,4	7,8	6,4	2,2	0,9	1020
Vaste mest										
Leghennen	515	374	24,1	2,4	21,7	18,8	22,7	4,9	1,5	605
Kippenmest (strooisel)	640	423	19,1	8,6	10,5	24,2	13,3	5,3	4,2	600
Vleeskuikens	605	508	30,5	5,5	25,0	17,0	22,5	6,5	3,0	605
Vleeskuikenouder- dieren	610	-	19,0	-	-	28,5	21,1	-	-	625
Rundvee grupstal	248	150	6,4	1,2	5,2	4,1	8,8	2,1	0,9	900
Vleesvarkens (stro)	230	160	7,5	1,5	6,0	9,0	3,5	2,5	1,0	-
Schapen	290	205	8,6	2,0	6,6	4,2	16,0	2,8	2,3	-
Geiten	265	182	8,5	2,6	5,9	5,2	10,6	3,5	1,9	-
Kalkoenen	565	464	24,7	6,4	18,3	19,6	18,4	6,3	7,3	535
Eenden	265	209	8,3	1,7	6,6	7,4	11,3	1,6	0,8	-
Paarden	310	250	5,0	-	-	3,0	5,6	1,8	-	700
Nertsen	285	185	17,7	10,1	7,6	27,0	3,9	2,2	5,1	-
Konijnen	451	367	13,6	3,3	10,3	13,8	11,7	5,7	2,2	-
Champost	350	220	5,8	0,3	5,5	3,6	8,7	2,4	0,9	550
GFT-compost	650	190	8,5	0,8	7,8	3,7	6,4	2,7	-	800

Bron: Adviesbasis bemesting grasland en voedergrassen (2002).

¹⁾ De weergegeven gehalten zijn gemiddelden. Door verschillen in rantsoenen, watergebruik, productiewijze en andere factoren kan de samenstelling sterk variëren. Indien mogelijk is het beter om uit te gaan van de gemeten waarden.

²⁾ Wanneer het ds % toe- of afneemt, worden de gehalten ook evenredig hoger of lager.

³⁾ Inclusief biggen tot circa 25 kg.

⁴⁾ In de mestboekhouding zijn de mestsoorten anders ingedeeld. De samenstelling van de mest is per mestsoort daar dus ook anders.

1.3.5 Mestbeleid na 2005

Toelichting

Met ingang van 1 januari 2006 zal het mestbeleid grondig gewijzigd worden. De MINAS wetgeving zal met ingang van die datum komen te vervallen. In plaats daarvan zal er een stelsel van gebruiksnormen voor dierlijke mest en kunstmest worden ingevoerd.

Grondgebonden Veehouderij

Voor de grondgebonden veehouderij komen er in de nieuwe mestwetgeving gebruiksnormen voor

1. dierlijke mest en kunstmest;
2. stikstof en fosfaat uit dierlijke mest;
3. stikstof en fosfaat uit kunstmest.

Gebruiksnormen voor dierlijke mest en kunstmest totaal

In de onderstaande tabel staan de maximale hoeveelheden stikstof uit dierlijke mest en kunstmest die in de jaren 2006 tot en met 2009 mogen worden aangewend (de zogenoemde gebruiksnormen). De gebruiksnormen voor grasland zijn afhankelijk van het gebruik van het grasland. Veehouders die hun grasland alleen gebruiken voor maaien (en hun vee dus het gehele jaar op stal houden) mogen meer kilo's stikstof aanwenden dan veehouders die hun vee weiden.

Norm

Gebruiksnormen voor stikstof uit dierlijke mest en kunstmest (Kg /ha)

	2006	2007	2008	2009
Grasland met beweiden				
Klei	345	345	325	310
Veen	290	290	265	265
Zand /Löss	300	290	275	260
Grasland alleen maaien				
Klei	385	385	365	350
Veen	330	330	300	300
Zand /Löss	355	350	345	340
Bouwland				
Klei	160	160	160	160
Zand	155	155	155	150

Norm

Gebruiksnormen voor fosfaat uit dierlijke mest en kunstmest (Kg/ha)

	2006	2007	2008	2009
Grasland	110	105	100	95
Bouwland	95	90	85	80

Toelichting

Gebruiksnormen dierlijke mest

In principe mag een veehouder op 1 hectare grasland of bouwland maximaal 170 kilogram stikstof uit dierlijke mest toedienen. Voor een bepaalde categorie bedrijven is echter een derogatie toegestaan. Op veehouderijbedrijven met minimaal 70 % grasland en maximaal 30 % maïsland mag de veehouder maximaal 250 kilogram stikstof uit dierlijke mest toedienen. Dit heeft tot gevolg dat deze categorie veehouderijbedrijven minder dierlijke mest hoeven af te voeren naar andere bedrijven. Voor de werking van de stikstof uit dierlijke mest zijn forfaitaire werkingscoëfficiënten vastgesteld. Deze werkingscoëfficiënten voor dierlijke mest op grasland zijn afhankelijk van het gebruik van het grasland.

Norm

Forfaitaire werkingscoëfficiënten voor stikstof uit dierlijke mest. (%)

	2006	2007	2008	2009
Beweiden	35	35	45	45
Alleen maaien	60	60	60	60

In de onderstaande tabellen staan de gebruiksnormen voor fosfaat uit dierlijke mest vermeld. Omdat de forfaitaire werkingscoëfficiënt voor fosfaat 100 % bedraagt betekent dit dat er na 2007 geen fosfaatkunstmest meer mag worden gebruikt op bouwland in het geval dat de maximale hoeveelheid fosfaat uit dierlijke mest is toegediend..

Norm

Gebruiksnormen voor fosfaat uit dierlijke mest (Kg/ha)

	2006	2007	2008	2009
Grasland	110	105	100	95
Bouwland	85	85	85	80

Toelichting

Gebruiksnormen kunstmest

De gebruiksnormen voor de stikstof uit kunstmest zijn eenvoudig af te leiden uit de gebruiksnormen voor stikstof uit dierlijke mest en kunstmest en de gebruiksnormen voor stikstof uit dierlijke mest. In het volgende voorbeeld zal dit worden uitgewerkt:

De gebruiksnorm voor dierlijke mest en kunstmest voor stikstof op gras op zandgrond bij weidegang bedraagt 300 kilo per hectare in 2006. In geval van derogatie mag er per hectare 250 kilo stikstof uit dierlijke mest worden uitgereden. De werkingscoëfficiënt van de stikstof uit dierlijke mest is 35 % zodat er $0,35 \times 250 = 87$ kilo stikstof uit dierlijke mest op het land terecht is gekomen.

In 2006 mag er op dit grasland nog $300 - 87 = 213$ kilo (zuivere) stikstof uit kunstmest gestrooid worden.

Zonder derogatie mag er 170 kilo stikstof uit dierlijke mest worden uitgereden. Uitgaande van dezelfde werkingscoëfficiënt is er dan maar $170 \times 0,35 = 60$ kilo stikstof uit dierlijke mest op het land terecht gekomen. Zonder derogatie mag er nog $300 - 60 = 240$ kilo zuivere stikstof worden gestrooid.

Op dezelfde wijze kunnen alle gebruiksnormen voor andere grondsoorten en voor alle andere jaren worden berekend.

Let op: In de onderstaande tabel wordt er van uitgegaan dat er 250 of 170 kilo N uit dierlijke mest aangewend wordt. Bij een lagere drijfmestgift mag er meer stikstof uit kunstmest worden gegeven dan de hieronder vermelde hoeveelheden.

Norm

Gebruiksnormen voor stikstof uit kunstmest.

	2006	2007	2008	2009
Grasland met beweiden (250 kilo N uit dierlijke mest)				
Klei	258	258	212	198

Algemeen, mest

Veen	203	203	153	153
Zand/Löss	213	203	163	148
Grasland alleen maaien (250 kilo N uit dierlijke mest)				
Klei	235	235	215	200
Veen	180	180	150	150
Zand/Löss	205	200	195	190
Grasland alleen maaien (170 kilo N uit dierlijke mest)				
Klei	285	285	248	233
Veen	230	230	188	188
Zand/Löss	240	230	198	183
Grasland alleen maaien (170 kilo N uit dierlijke mest)				
Klei	283	283	263	248
Veen	228	228	198	198
Zand/Löss	253	248	243	238

Toelichting

Excretienormen voor de uitstoot van stikstof

Voor de berekening van de stikstofproductie van de veestapel wordt gerekend met forfaitaire stikstofexcretienormen. Als de stikstofproductie van de veestapel groter is dan de hoeveelheid stikstof die op het land mag worden aangewend, dan moet het overschot aan stikstof worden afgevoerd in de vorm van dierlijke mest. Deze mest dient verplicht te worden bemonsterd zodat aan de hand van de afgevoerde hoeveelheid mest en het bijbehorende stikstofgehalte kan worden aangetoond dat het overschot aan stikstof ook daadwerkelijk is afgevoerd.

Melkvee

Bij melkvee zijn de forfaitaire excretienormen afhankelijk van de melkproductie per koe en van het ureumgehalte van de melk.

Uitgangspunt hierbij is de stikstofexcretie van een melkkoe met een melkproductie van 7500 kilo melk per koe per jaar met een ureumgehalte van 26 mg per 100 ml melk.

De stikstofexcretie van deze koe bedraagt volgens de deskundigen 114 kilo stikstof per koe per jaar. Als de melkproductie van deze koe met 1000 kilo stijgt of daalt, dan stijgt of daalt de stikstofexcretie ook met 7,8 kilo per koe per jaar.

Een stijging of daling van het ureumgehalte met 1 mg per 100 ml heeft een stijging van de stikstofexcretie met 1,6 kilo N per koe per jaar tot gevolg. In de onderstaande tabel is voor melkkoeien met uiteenlopende melkproducties per jaar en uiteenlopende ureumgehalten in de melk de stikstofexcretie per koe per jaar weergegeven.

Norm

Stikstofexcretie per koe per jaar in relatie tot de melkproductie en het ureumgehalte van de melk (Eenheid: Kilogram/dier) (Voorlopig)

Melkproductie per koe (kg)	Ureumgehalte (mg/100 g)				
	23	24	25	26	27
5500	93,6	95,2	96,8	98,4	100,0
6500	101,4	103,0	104,6	106,2	107,8
7500	109,2	110,8	112,4	114,0	115,6
8500	117,0	118,6	120,2	121,8	123,4
9500	124,8	126,4	128,0	129,6	131,2

Andere diercategorieën en diersoorten

Algemeen, mest

Voor pinken en kalveren zijn de excretienormen per dier al bekend. Deze bedragen 70,2 kilo stikstof voor pinken en 32,8 kilo stikstof voor kalveren

Ook voor zoogkoeien, vleesstieren, schapen, geiten en paarden zal de overheid forfaitaire stikstofexcretienormen per dier gaan publiceren. Hoe hoog die zullen zijn is op dit moment nog niet bekend.

Rekenvoorbeeld

In het onderstaande rekenvoorbeeld zullen de gevolgen van het mestbeleid worden verduidelijkt. Op dezelfde manier als in het onderstaande rekenvoorbeeld kan voor ieder veehouderijbedrijf met grondgebonden veehouderij de plaatsingsruimte voor dierlijke mest en de eventuele afvoer van dierlijke mest worden berekend.

De veestapel op het voorbeeld bedrijf bestaat uit 50 melkkoeien, 20 pinken en 20 kalveren. De melkproductie van de melkkoeien bedraagt gemiddeld 8500 kilo per koe per jaar met een ureumgehalte van 26 mg per 100 ml. De stikstofexcretie per melkkoe is dus 120,2 kilo per koe per jaar. Het bedrijf heeft een oppervlakte van 32,5 hectare. Hiervan is 27,5 hectare grasland en 5 hectare maïsland. De grondsoort is zand. Het bedrijf weidt de koeien en het jongvee. De berekening geldt voor het jaar 2006.

De stikstofexcretie van e veestapel bedraagt

50	x	120,2	=	6010
20	x	70,2	=	1404
20	x	32,8	=	656
Totaal				8070 kilo stikstof

In het geval dat de derogatie van 250 kilo stikstof zal worden toegestaan kan er op het bedrijf $32,5 \times 250 = 8125$ kilo stikstof worden aangewend. Omdat de totale stikstof-excretie van de veestapel 8070 kilo stikstof bedraagt kan in dat geval alle mest op het eigen bedrijf worden geplaatst en hoeft er dus geen mest worden afgevoerd naar andere bedrijven.

Op het bedrijf mag maximaal $(27,5 \times 300) + (5 \times 155) = 9025$ kilo stikstof uit kunstmest en dierlijke mest worden gebruikt. Er wordt 8070 kilo stikstof uit organische mest toege-diend. De werkingscoëfficiënt van de stikstof is 0,35 zodat er $8070 \times 0,35 = 2825$ kilo aangewend wordt die meetelt voor de bemesting.

Op het bedrijf mag maximaal $9025 - 2825 = 6200$ kilo stikstof uit kunstmest worden aangevoerd. Dit is het zogenoemde stikstofquotum.

1.3.6 Emissiefactoren

Toelichting

Indien in de volgende tabel wordt verwezen naar een Groen Labelnummer dan wordt de desbetreffende emissiefactor uitsluitend gehanteerd bij de berekening van de emissie vanuit een stal die is of zal worden gebouwd, overeenkomstig de door de 'Stichting Groen Label' bij de verlening van het Groen Label gepubliceerde beschrijving van het stalsysteem, die van dat Groen Label is voorzien.

Norm

Emissiefactoren voor de emissie vanuit de stal, inclusief de emissie van de mest die in de stal is opgeslagen

Categorie	Emissie in kg NH ₃ per dierplaats per jaar
-----------	--

HOOFDCATEGORIE A: RUNDVEE

A 1 melk- en kalfkoeien ouder dan 2 jaar

Algemeen, mest

A 1.1	grupstal met drijfmest, emitterend mestoppervlak van grup en kelder max. 1,2 m ² per koe (Groen Label BB 93.06.009)	4,3
A 1.2	loopstal met hellende vloer en giergoot of met roostervloer; beide met spoelsysteem	
A 1.2.1	beweiden	7,5
A 1.2.2	permanent opstallen	8,6
A 1.3	loopstal met hellende vloer en giergoot; max. 3 m ² mestbesmeurd oppervlak per koe (Groen Label BB 93.03.003V1; BB 93.03.003/A 93.04.004V1; BB 93.03.003/B 93.04.005V1; BB 93.03.003/C 93.04.006V1; BB 93.03.003/D 94.06.020V1)	
A 1.3.1	beweiden	7,5
A 1.3.2	permanent opstallen	8,6
A 1.4	loopstal met hellende vloer en spoelsysteem; max. 3,75 m ² mestbesmeurd oppervlak per koe (Groen Label BB 94.02.015V1)	
A 1.4.1	beweiden	6,8
A 1.4.2	permanent opstallen	7,8
A 1.5	loopstal met sleufvloer en mestschuif (Groen Label BB 97.05.055)	
A 1.5.1	beweiden	7,7
A 1.5.2	permanent opstallen	9,2
A 1.6	overige huisvestingssystemen	
A 1.6.1	beweiden	9,5
A 1.6.2	permanent opstallen	11,0
A 2	zoogkoeien ouder dan 2 jaar	5,3
A 3	vrouwelijk jongvee tot 2 jaar	3,9

vervolg tabel op de volgende bladzijde

vervolg tabel

	Categorie	Emissie in kg NH ₃ per dierplaats per jaar
A 4	vleeskalveren tot 8 maanden	
A 4.1	mechanisch geventileerde stal met een chemisch luchtwassysteem met 90% emissiereductie	0,3
A 4.2	overige huisvestingsystemen	2,5
A 5	vleesstierkalveren tot 6 maanden	2,5
A 6	vleesstieren en overig vleesvee van 6 tot 24 maanden (roodvleesproductie)	7,2
A 7	fokstieren en overig rundvee ouder dan 2 jaar	9,5
HOOFDCATEGORIE B: SCHAPEN		
B 1	schapen ouder dan 1 jaar, inclusief lammeren tot 45 kg (zie eindnoot 1 en 2)	0,70
HOOFDCATEGORIE C: GEITEN		
C 1	geiten ouder dan 1 jaar	1,9
C 2	opfokgeiten van 61 dagen tot en met één jaar	0,8
C 3	opfokgeiten en afmestlammeren tot en met 60 dagen	0,2
HOOFDCATEGORIE D: VARKENS		
D 1	fokzeugen, inclusief biggen tot 25 kg (zie eindnoot 3)	
D 1.1	biggenopfok (gespeende biggen)	
D 1.1.1	vlakke gecoate keldervloer met tandheugelschuifstelsel (Groen Label BB 93.03.001V1)	
D 1.1.1.1	hokoppervlak maximaal 0,35 m ²	0,18
D 1.1.1.2	hokoppervlak groter dan 0,35 m ²	0,23
D 1.1.2	spoelgotensysteem met dunne mest en gedeeltelijk roostervloer (Groen Label BB 94.06.021V3; BB 94.06.021V1/A 97.01.049V1)	
D 1.1.2.1	hokoppervlak maximaal 0,35 m ²	0,21
D 1.1.2.2	hokoppervlak groter dan 0,35 m ²	0,27
D 1.1.3	mestgoot met schuine wand en ontmestingsstelsel (Groen Label BB 95.12.031V1)	
D 1.1.3.1	hokoppervlak maximaal 0,35 m ²	0,13
D 1.1.3.2	hokoppervlak groter dan 0,35 m ²	0,16
D 1.1.4	ondiepe mestkelders met water- en mestkanaal (Groen Label BB 96.03.033V2)	
D 1.1.4.1	hokoppervlak maximaal 0,35 m ²	0,26
D 1.1.4.2	hokoppervlak groter dan 0,35 m ²	0,33
D 1.1.5	halfrooster met verkleind mestoppervlak (max. 60% van het totale hokoppervlak bestaat uit een roostervloer)	
D 1.1.5.1	hokoppervlak maximaal 0,35 m ²	0,34
D 1.1.5.2	hokoppervlak groter dan 0,35 m ²	0,43

vervolg tabel op de volgende bladzijde

vervolg tabel

	Categorie	Emissie in kg NH ₃ per dierplaats per jaar
--	-----------	--

Algemeen, mest

D 1.1.6	mestopvang in en spoelen met aangezuurde vloeistof (Groen Label, volledig roostervloer, BB 96.04.038V2)	
D 1.1.6.1	hokoppervlak maximaal 0,35 m ²	0,16
D 1.1.6.2	hokoppervlak groter dan 0,35 m ²	0,20
D 1.1.7	mestopvang in en spoelen met aangezuurde vloeistof (Groen Label, gedeeltelijk roostervloer, BB 96.04.038V2)	
D 1.1.7.1	hokoppervlak maximaal 0,35 m ²	0,22
D 1.1.7.2	hokoppervlak groter dan 0,35 m ²	0,28
D 1.1.8	gescheiden afvoer van mest en urine door middel van hellende mestband(Groen Label BB 96.06.040V1)	
D 1.1.8.1	hokoppervlak maximaal 0,35 m ²	0,20
D 1.1.8.2	hokoppervlak groter dan 0,35 m ²	0,25
D 1.1.9	biologisch luchtwassysteem 70% emissiereductie (Groen Label BB 96.10.042- V1; BB 96.10.042/A 96.10.044V1; BB 96.10.042/B 96.10.045V1; BB96.10.042/C 96.10.046V1); BB 96.10.042V1/D 99.06.075; BB 96.10.042V1/E00.06.087) (BWL 2004.01)	
D 1.1.9.1	hokoppervlak maximaal 0,35 m ²	0,18
D 1.1.9.2	hokoppervlak groter dan 0,35 m ²	0,23
D 1.1.10	chemisch luchtwassysteem 70% emissiereductie (Groen Label BB 96.10.043- V1; BB 96.10.043V1/A 99.06.074) (BWL 2004.02)	
D 1.1.10.1	hokoppervlak maximaal 0,35 m ²	0,18
D 1.1.10.2	hokoppervlak groter dan 0,35 m ²	0,23
D 1.1.11	koeldeksysteem (150% koeloppervlak) (Groen Label BB 97.01.052V2; BB 00.06.093)	
D 1.1.11.1	hokoppervlak maximaal 0,35 m ²	0,15
D 1.1.11.2	hokoppervlak groter dan 0,35 m ²	0,19
D 1.1.12	opfokhok met schuine putwand	
D 1.1.12.1	emitterend mestoppervlak maximaal 0,07 m ² , ongeacht groepsgrootte	0,17
D 1.1.12.2	emitterend mestoppervlak groter dan 0,07 m ² , echter kleiner dan 0,10 m ² , en in kleine groepen, tot 30 biggen, gehuisvest	0,21
D 1.1.12.3	hokoppervlak groter dan 0,35 m ² , emitterend mestoppervlak groter dan 0,07 m ² , echter kleiner dan 0,10 m ² , in grote groepen, vanaf 30 biggen,gehuisvest (Groen Label BB 99.06.072; BB 99.06.072/A 99.11.080; BB 99.06.072/A 99.11.082)	0,18
D 1.1.13	volledig rooster met water- en mestkanalen, eventueel voorzien van schuine putwand(en), emitterend mestoppervlak kleiner dan 0,10 m ² (Groen Label BB 99.06.073)	0,20
D 1.1.14	chemisch luchtwassysteem 95% emissiereductie (Groen Label BB 99.06.076; BB 00.02.084)	
D 1.1.14.1	hokoppervlak maximaal 0,35 m ²	0,03
D 1.1.14.2	hokoppervlak groter dan 0,35 m ²	0,04

vervolg tabel op de volgende bladzijde

Algemeen, mest

vervolg tabel

	Categorie	Emissie in kg NH ₃ per dierplaats per jaar
D 1.1.15	overige huisvestingssystemen	
D 1.1.15.1	hokoppervlak maximaal 0,35 m ²	0,60
D 1.1.15.2	hokoppervlak groter dan 0,35 m ²	0,75
D 1.2	kraamzeugen (incl. biggen tot spenen)	
D 1.2.1	spoelgotensysteem, spoelen met dunne mest (Groen Label BB 93.11.012V2; BB 93.11.012V2/A 99.11.077)	3,3
D 1.2.2	kunststof schijnvloer met schuif onder de roosters (voormalig Groen Label BB 94.02.014V1) (zie eindnoot 4)	3,7
D 1.2.3	vlakke, gecoate keldervloer met tandheugelschuifstelsel (voormalig Groen Label BB 94.04.018) (zie eindnoot 4)	4,0
D 1.2.4	mestschuif met gecoate, hellende keldervloer en giergoot (Groen Label BB 94.06.019)	3,1
D 1.2.5	mestgoot met mestafvoersysteem (Groen Label BB 94.06.022)	3,2
D 1.2.6	ondiepe mestkelders met mest- en waterkanaal (voormalig Groen Label BB 95.12.032) (zie eindnoot 4)	4,0
D 1.2.7	kraamopfokhok met hellende plaat	5,0
D 1.2.8	mestopvang in en spoelen met aangezuurde vloeistof (Groen Label BB 96.04.037V1)	3,1
D 1.2.9	schuiven in mestgoot	2,5
D 1.2.10	biologisch luchtwassysteem 70% emissiereductie (Groen Label BB 96.10.042- V1; BB 96.10.042/A 96.10.044V1; BB 96.10.042/B 96.10.045V1; BB 96.10.042/C 96.10.046V1; BB 96.10.042V1/D 99.06.075; BB 96.10.042V1/E 00.06.087) (BWL 2004.01)	2,5
D 1.2.11	chemisch luchtwassysteem 70% emissiereductie (Groen Label BB 96.10.043- V1; BB 96.10.043V1/A 99.06.074) (BWL 2004.02)	2,5
D 1.2.12	koeldekstelsel (150% koeloppervlak) (Groen Label BB 97.01.051V1; BB 00.06.093)	2,4
D 1.2.13	mestpan/-bak onder kraamhok (Groen Label BB 98.10.063)	2,9
D 1.2.14	mestpan met water- en mestkanaal onder kraamhok (Groen Label BB 99.11.081)	2,9
D 1.2.15	chemisch luchtwassysteem 95% emissiereductie (Groen Label BB 99.06.076; BB 00.02.084)	0,42
D 1.2.16	waterkanaal i.c.m. een afgescheiden mestkanaal of mestbak	2,9
D 1.2.17	overige huisvestingssystemen	8,3
D 1.3	guste en dragende zeugen	
D 1.3.1	smalle ondiepe mestkanalen met metalen driekantroostervloer en 2,4 rioleringsstelsel (alleen toepasbaar bij individuele huisvesting) (Groen Label BB 95.02.027V1)	
D 1.3.2	mestgoot met combinatierooster en frequente mestafvoer (alleen toepasbaar bij individuele huisvesting) (Groen Label BB 95.06.028)	1,8

vervolg tabel op de volgende bladzijde

vervolg tabel

	Categorie	Emissie in kg NH ₃ per dierplaats per jaar
--	-----------	--

Algemeen, mest

D 1.3.3	spoelgotensysteem met dunne mest (Groen Label bij individuele huisvesting BB 95.10.030); (Groen Label bij groepshuisvesting BB 95.10.030/A 98.10.060; BB 95.10.030/B 99.11.078)	2,5
D 1.3.4	mestopvang in en spoelen met aangezuurde vloeistof (Groen Label bij individuele huisvesting BB 96.04.036V1); (Groen Label bij groepshuisvesting BB 96.04.036V1/A 98.10.061)	1,8
D 1.3.5	schuiven in mestgoot (alleen toepasbaar bij individuele huisvesting)	2,2
D 1.3.6	biologisch luchtwassysteem 70% emissiereductie (Groen Label bij individuele huisvesting BB 96.10.042V1; BB 96.10.042/A 96.10.044V1; BB 96.10.042/ B 96.10.045V1; BB 96.10.042/C 96.10.046V1; BB 96.10.042V1/D 99.06.075; BB 96.10.042V1/E 00.06.087); (Groen Label bij groepshuisvesting BB 96.10.042- V1; BB 96.10.042/A 96.10.044V1; BB 96.10.042/ B 96.10.045V1; BB 96.10.042/C 96.10.046V1; BB 96.10.042V1/D 99.06.075; BB 96.10.042V1/E 00.06.087); (bij individuele en groepshuisvesting BWL 2004.01)	1,3
D 1.3.7	chemisch luchtwassysteem 70% emissiereductie (Groen Label bij individuele huisvesting BB 96.10.043V1; BB 96.10.043V1/A 99.06.074); (Groen Label bij groepshuisvesting BB 96.10.043V1; BB 96.10.043V1/A 99.06.074); (bij individuele en groepshuisvesting BWL 2004.02)	1,3
D 1.3.8	koeldekstelsysteem	
D 1.3.8.1	115% koeloppervlak (Groen Label bij individuele huisvesting en groepshuisvesting BB 97.03.054; BB 00.06.093)	2,2
D 1.3.8.2	135% koeloppervlak (Groen Label bij groepshuisvesting BB 97.03.054/A 98.10.062; BB 00.06.093)	2,2
D 1.3.9	groepshuisvestingssysteem met voerligboxen of zeugenvoer- stations, zonder strobed, met metalen driekantroosters en schuine putwanden in het mestkanaal (Groen Label BB 00.06.085V1)	2,3
D 1.3.10	rondloopstal met zeugenvoerstation en strobed (Groen Label BB 00.06.086)	2,6
D 1.3.11	chemisch luchtwassysteem 95% emissiereductie (Groen Label bij individuele huisvesting BB 99.06.076; BB 00.02.084); (Groen Label bij groepshuisvesting BB 99.06.076; BB 00.02.084)	0,21
D 1.3.12	overige huisvestingssystemen, individuele huisvesting	4,2
D 1.3.13	overige huisvestingssystemen, groepshuisvesting	4,2
D 2	dekberen, 7 maanden en ouder	
D 2.1	biologisch luchtwassysteem 70% emissiereductie (Groen Label BB 96.10.042- V1; BB 96.10.042/A 96.10.044V1; BB 96.10.042/B 96.10.045V1; BB 96.10.042/C 96.10.046V1; BB 96.10.042V1/D 99.06.075; BB 96.10.042V1/E 00.06.087) (BWL 2004.01)	1,7

vervolg tabel

	Categorie	Emissie in kg NH ₃ per dierplaats per jaar
D 2.2	chemisch luchtwassysteem 70% emissiereductie (Groen Label BB 96.10.043- V1; BB 96.10.043V1/A 99.06.074) (BWL 2004.02)	1,7
D 2.3	chemisch luchtwassysteem 95% emissiereductie (Groen Label 99.06.076; BB 00.02.084)	0,28
D 2.4	overige huisvestingssystemen	5,5
D 3	vleesvarkens, opfokberen van ca. 25 kg tot 7 maanden, opfokzeugen van ca. 25 kg tot eerste dekking (zie eindnoot 5)	
D 3.1	volledig roostervloer	
D 3.1.1	hokoppervlak maximaal 0,8 m ²	3,0
D 3.1.2	hokoppervlak groter dan 0,8 m ²	4,0
D 3.2	gedeeltelijk roostervloer	
D 3.2.1	gehele dierplaats onderkelderd zonder stankafsluiter	
D 3.2.1.1	hokoppervlak maximaal 0,8 m ²	3,0
D 3.2.1.2	hokoppervlak groter dan 0,8 m ²	4,0
D 3.2.2	mestopvang in en spoelen met NH ₃ -arme vloeistof (inclusief aanzuren)	
D 3.2.2.1	hokoppervlak maximaal 0,8 m ² (Groen Label BB 93.06.010V1; BB 93.11.011; BB 93.11.011/A 95.04.024)	1,4
D 3.2.2.2	hokoppervlak groter dan 0,8 m ²	2,0
D 3.2.3	koeldekstelsysteem met metalen driekantrorstervloer (170% koeloppervlak)	
D 3.2.3.1	hokoppervlak maximaal 0,8 m ² (Groen Label BB 95.04.023; BB 00.06.093)	1,4
D 3.2.3.2	hokoppervlak groter dan 0,8 m ²	2,0
D 3.2.4	mestopvang in met formaldehyde behandelde mestvloeistof in combinatie met metalen driekantrorstervloer (Groen Label BB 95.02.025V2)	
D 3.2.4.1	hokoppervlak maximaal 0,8 m ²	0,8
D 3.2.4.2	hokoppervlak groter dan 0,8 m ²	1,1
D 3.2.5	mestopvang in water in combinatie met metalen driekantrorstervloer (Groen Label BB 95.10.029V3)	
D 3.2.5.1	hokoppervlak maximaal 0,8 m ²	1,1
D 3.2.5.2	hokoppervlak groter dan 0,8 m ²	1,5
D 3.2.6	koeldekstelsysteem (200% koeloppervlak)	
D 3.2.6.1	met metalen roostervloer	
D 3.2.6.1.1	emitterend mestoppervlak maximaal 0,8 m ² (Groen Label BB 96.04.035V1; BB 00.06.093)	1,2
D 3.2.6.1.2	emitterend mestoppervlak maximaal 0,5 m ²	1,0
D 3.2.6.2	met roostervloer anders dan metaal	
D 3.2.6.2.1	emitterend mestoppervlak maximaal 0,6 m ² (Groen Label BB 99.02.069; BB 00.06.093)	1,4
D 3.2.6.2.2	emitterend mestoppervlak groter dan 0,6 m ² , doch kleiner dan 0,8 m ²	2,0

vervolg tabel op de volgende bladzijde

Algemeen, mest

vervolg tabel

	Categorie	Emissie in kg NH ₃ per dierplaats per jaar
D 3.2.7	mestkelders met (water- en) mestkanaal; mestkanaal met schuine putwand	
D 3.2.7.1	met metalen driekantroosters op het mestkanaal	
D 3.2.7.1.1	emitterend mestoppervlak maximaal 0,18 m ² (Groen Label BB 97.07.056V2; BB 97.07.056/A 97.11.059V2) (BWL 2004.03)	1,0
D 3.2.7.1.2	emitterend mestoppervlak groter dan 0,18 m ² , maar kleiner dan 0,27 m ² (Groen Label BB 97.07.056V2; BB 97.07.056/A 97.11.059V2) (BWL 2004.04)	1,4
D 3.2.7.2	met roosters anders dan metalen driekant op het mestkanaal	
D 3.2.7.2.1	emitterend mestoppervlak maximaal 0,18 m ² (Groen Label BB 99.02.070) (BWL 2004.05)	1,2
D 3.2.7.2.2	emitterend mestoppervlak groter dan 0,18 m ² , maar kleiner dan 0,27 m ² (Groen Label BB 99.02.070)	1,5
D 3.2.8	biologisch luchtwassysteem 70% emissiereductie (Groen Label BB 96.10.042-V1; BB 96.10.042/A 96.10.044V1; BB 96.10.042/B 96.10.045V1; BB 96.10.042/C 96.10.046V1; BB 96.10.042V1/D 99.06.075; BB 96.10.042V1/E 00.06.087) (BWL 2004.01)	
D 3.2.8.1	hokoppervlak maximaal 0,8 m ²	0,8
D 3.2.8.2	hokoppervlak groter dan 0,8 m ²	1,1
D 3.2.9	chemisch luchtwassysteem 70% emissiereductie (Groen Label BB 96.10.043- V1; BB 96.10.043V1/A 99.06.074) (BWL 2004.02)	
D 3.2.9.1	hokoppervlak maximaal 0,8 m ²	0,8
D 3.2.9.2	hokoppervlak groter dan 0,8 m ²	1,1
D 3.2.10	bollevloerhok met betonnen morsrooster en metalen driekantrooster	
D 3.2.10.1	hokoppervlak maximaal 0,8 m ²	1,4
D 3.2.10.2	hokoppervlak groter dan 0,8 m ²	2,0
D 3.2.11	hok met gescheiden mestkanalen	
D 3.2.11.1	hokoppervlak maximaal 0,8 m ²	1,8
D 3.2.11.2	hokoppervlak groter dan 0,8 m ²	2,5
D 3.2.12	spoelgotensysteem met metalen driekantroosters (Groen Label BB 98.10.064)	
D 3.2.12.1	hokoppervlak maximaal 0,8 m ²	1,0
D 3.2.12.2	hokoppervlak groter dan 0,8 m ²	1,3
D 3.2.13	spoelgotensysteem met roosters (Groen Label BB 98.10.065; BB 98.10.065/A 99.11.079V1)	
D 3.2.13.1	hokoppervlak maximaal 0,8 m ²	1,2
D 3.2.13.2	hokoppervlak groter dan 0,8 m ²	1,5
D 3.2.14	chemisch luchtwassysteem 95% emissiereductie (Groen Label BB 99.06.076; BB 00.02.084)	
D 3.2.14.1	hokoppervlak maximaal 0,8 m ²	0,13
D 3.2.14.2	hokoppervlak groter dan 0,8 m ²	0,18

vervolg tabel op de volgende bladzijde

vervolg tabel

	Categorie	Emissie in kg NH ₃ per dierplaats per jaar
D 3.3	scharrel vleesvarkens	
D 3.3.1	beddenstal met maximaal 0,14 m ² emitterend mestoppervlak per dier tot 50 kg levend gewicht en met maximaal 0,29 m ² emitterend mestoppervlak per dier vanaf 50 kg levend gewicht	1,9
D 3.3.2	overige huisvestingssystemen scharrel vleesvarkens	3,0
D 3.4	overige huisvestingssystemen	
D 3.4.1	hokoppervlak maximaal 0,8 m ²	2,5
D 3.4.2	hokoppervlak groter dan 0,8 m ²	3,5

HOOFDCATEGORIE E: KIPPEN

E 1	opfokhennen en hanen van legrassen; jonger dan 18 weken	
E 1.1	open mestopslag onder de batterij al dan niet voorzien van een mestschuif (flat-deck-kooien, trapkooien of compactkooien voor natte mest)	0,045
E 1.2	mestbandbatterij voor natte mest met afvoer naar een gesloten opslag (minimaal 2 maal per week ontlasten) (voormalig Groen Label BB 93.06.007, zie eindnoot 4)	0,020
E 1.3	compactbatterij waarvan de natte mest 2 maal daags door middel van mestschuiven en een centrale mestband afgevoerd wordt naar een gesloten opslag (voormalig Groen Label BB 95.06.026, zie eindnoot 4)	0,011
E 1.4	batterij met geforceerde mestdroging (kanalenstal)	0,208
E 1.5	mestbandbatterij met geforceerde mestdroging (zie eindnoot 6) (voor nageschakelde technieken: zie E 6)	
E 1.5.1	mestbandbatterij voor droge mest met geforceerde mestdroging (voormalig Groen Label BB 93.06.008, zie eindnoot 4)	0,020
E 1.5.2	mestbandbatterij met geforceerde mestdroging, belucht met 0,4 m ³ lucht per opfokken per uur; mestafdraaien per vijf dagen, de mest heeft dan een droge stofgehalte van minimaal 55% (Groen Label BB 97.07.058)	0,006
E 1.5.3	batterijhuisvesting volgens categorie E 1.5.1 met chemisch luchtwassysteem met 90% emissiereductie;	0,002
E 1.5.4	batterijhuisvesting volgens categorie E 1.5.2 met chemisch luchtwassysteem met 90% emissiereductie;	0,001
E 1.6	batterijsysteem met mestbandbeluchting en bovenliggende droogtunnel (Groen Label BB 99.06.071)	0,010
E 1.7	grondhuisvesting (strooiselvoer, roostervloer)	0,170
E 1.8	volière-opfokhuisvesting, minimaal 50% van de leefruimte is rooster, met daaronder een mestband. Mestbanden minimaal eenmaal per week afdraaien. Roosters minimaal in twee etages (zie eindnoot 6 en 10) (voor nageschakelde technieken: zie E 6)	0,050
E 1.9	chemisch luchtwassysteem 90% emissiereductie; volière- en grondhuisvesting (Groen Label BB 00.06.089/A 00.06.090)	0,017

vervolg tabel op de volgende bladzijde

vervolg tabel

	Categorie	Emissie in kg NH ₃ per dierplaats per jaar
--	-----------	--

Algemeen, mest

E 1.10	overige huisvestingssystemen batterijhuisvesting	0,045
E 1.11	overige huisvestingssystemen niet-batterijhuisvesting	0,170
E 2	diercategorie legkippen en (groot-)ouderdieren van legrassen	
E 2.1	open mestopslag onder de batterij al dan niet voorzien van een mestschuif (flat-deck-kooien, trapkooien of compact-kooien voor natte mest)	0,100
E 2.2	mestbandbatterij voor natte mest met afvoer naar een gesloten opslag (minimaal 2 maal per week ontmesten) <i>(voormalig Groen Label BB 93.06.007, zie eindnoot 4)</i>	0,042
E 2.3	compactbatterij waarvan de natte mest 2 maal daags door middel van mestschuiven en een centrale mestband afgevoerd wordt naar een gesloten opslag <i>(voormalig Groen Label BB 95.06.026, zie eindnoot 4)</i>	0,024
E 2.4	batterij met geforceerde mestdroging (dieppitstal of highrise-stal, kanalenstal)	0,463
E 2.5	mestbandbatterij met geforceerde mestdroging (zie eindnoot 6) (voor nageschakelde technieken: zie E 6)	
E 2.5.1	mestbandbatterij voor droge mest met geforceerde mestdroging <i>(voormalig Groen Label BB 93.06.008, zie eindnoot 4)</i>	0,042
E 2.5.2	mestbandbatterij met geforceerde mestdroging, belucht met 0,7 m ³ lucht per dier per uur. Mestafdraaien per vijf dagen; de mest heeft dan een droge stofgehalte van minimaal 55%. <i>(Groen Label BB 97.07.058)</i>	0,012
E 2.5.3	batterijhuisvesting volgens categorie E 2.5.1 met chemisch luchtwassysteem met 90% emissiereductie;	0,004
E 2.5.4	batterijhuisvesting volgens categorie E 2.5.2 met chemisch luchtwassysteem met 90% emissiereductie;	0,001
E 2.6	batterijsysteem met mestbandbeluchting en bovenliggende droogtunnel. <i>(Groen Label BB 99.06.071)</i>	0,018
E 2.7	gronduisvesting van legrassen (circa 1/3 strooiselvloer + circa 2/3 roostervloer)	0,315
E 2.8	gronduisvesting met beluchting onder gedeeltelijk verhoogde roostervloer(perfosysteem) <i>(Groen Label BB 00.06.088)</i>	0,110
E 2.9	gronduisvesting met mestbeluchting via buizen onder de beun	0,125
E 2.10	chemisch luchtwassysteem 90% emissiereductie; volière- en gronduisvesting <i>(Groen Label BB 00.06.089)</i>	0,032
E 2.11	volièrehuisvesting (zie eindnoot 6 en 10) (voor nageschakelde technieken: zie E 6).	
E 2.11.1	minimaal 50% van de leefruimte is rooster met daaronder een mestband. Mestbanden minimaal eenmaal per week afdraaien. Roosters minimaal in twee etages	0,090
E 2.11.2	50% van de leefruimte roosters met daaronder een mestband met beluchting. Mestbanden minimaal tweemaal per week afdraaien. Roosters minimaal in twee etages.	0,055

vervolg tabel op de volgende bladzijde

Algemeen, mest

vervolg tabel

	Categorie	Emissie in kg NH ₃ per dierplaats per jaar
E 2.12	scharrelhuisvesting (zie eindnoot 6) (voor nageschakelde technieken: zie E 6).	
E 2.12.1	scharrelstal in twee verdiepingen met mestbanden onder de roosters (twee maal per week afdraaien), bezetting 9 dieren per m ²	0,068
E 2.12.2	scharrelhuisvesting met frequente mest- en strooiselverwijdering	0,106
E 2.13	overige huisvestingssystemen batterijhuisvesting	0,100
E 2.14	overige huisvestingssystemen niet-batterijhuisvesting	0,315
E 3	(groot-)ouderdieren van vleeskuikens in opfok; jonger dan 19 weken	0,250
E 4	(groot-)ouderdieren van vleeskuikens (zie eindnoot 6) (voor nageschakelde technieken: zie E 6)	
E 4.1	groepskooi voorzien van mestband en geforceerde mestdroging (Groen Label BB 95.12.039; BB 95.12.039/A 96.06.041)	0,080
E 4.2	volièrehuisvesting met geforceerde mestdroging (Groen Label BB 97.01.050; BB 97.01.050/A 99.02.067)	0,170
E 4.3	volièrehuisvesting met geforceerde mest- en strooiseldroging (Groen Label BB 97.01.053; BB 97.01.053/A 99.02.068)	0,130
E 4.4	grondhuisvesting met mestbeluchting	
E 4.4.1	mestbeluchting van bovenaf	0,250
E 4.4.2	mestbeluchting met verticale slangen in de mest	0,435
E 4.5	perfosysteem op gedeeltelijk verhoogde roostervloer (Groen Label BB 98.10.066)	0,230
E 4.6	chemisch luchtwassysteem 90% emissiereductie; volière- en grondhuisvesting (Groen Label BB 00.06.089/B 00.06.091)	0,058
E 4.7	overige huisvestingssystemen	0,580
E 5	vleeskuikens	
E 5.1	zwevende vloer met strooiseldroging (Groen Label BB 93.03.002; BB93.03.002/A 94.04.017V1; BB 93.03.002/B 96.04.034; BB 93.03.002/C 96.10.048)	0,005
E 5.2	geperforeerde vloer met strooiseldroging (Groen Label BB 94.04.016; BB94.04.016/A 96.10.047)	0,014
E 5.3	etagesysteem met volledige roostervloer en mestbandbeluchting (Groen Label BB 97.07.057)	0,005
E 5.4	chemisch luchtwassysteem 90% emissiereductie, grondhuisvesting (Groen Label BB 00.02.083; BB 00.06.089/C 00.06.092)	0,008
E 5.5	grondhuisvesting met vloerverwarming en vloerkoeling	0,045
E 5.6	overige huisvestingssystemen	0,080

vervolg tabel op de volgende bladzijde

vervolg tabel

	Categorie	Emissie in kg NH ₃ per dierplaats per jaar
E 6	nageschakelde technieken, additioneel aan de emissiefactor, van E 1.5, E 1.8, E 2.5, E 2.11, E 2.12 en E 4	
E 6.1	mestdroogsystemen met geperforeerde doek (zie eindnoot 7)	0,010/0,015
E 6.2	droogtunnel met oppervlaktedroging (dichte banden) (zie eindnoot 7)	0,010/0,015
E 6.3	lucht uit een composteringsunit met chemische lucht- wassing (zie eindnoot 7)	0,003/0,005
E 6.4	overige opslag van mest (zie eindnoot 7)	0,030/0,050

HOOFDCATEGORIE F: KALKOENEN

F 1	ouderdieren van vleeskalkoenen in opfok; tot 6 weken	0,15
F 2	ouderdieren van vleeskalkoenen in opfok; van 6 tot 30 weken	0,47
F 3	ouderdieren van vleeskalkoenen van 30 weken en ouder	0,59
F 4	vleeskalkoenen	
F 4.1	gedeeltelijk verhoogde strooiselvloer (zie eindnoot 9)	0,36
F 4.2	chemisch luchtwassysteem 90% emissiereductie	0,07
F 4.3	overige huisvestingssystemen (zie eindnoot 9)	0,68

HOOFDCATEGORIE G: EENDEN

G 1	ouderdieren van vleeseenden tot 24 maanden	0,32
G 2	vleeseenden	
G 2.1	binnen mesten	0,210
G 2.2	buiten mesten (per afgeleverde eend)	0,019

HOOFDCATEGORIE H: PELSDIEREN

H 1	nertsen, per fokteef (zie eindnoot 2)	
H 1.1	open mestopslag onder de kooi	0,58
H 1.2	dagontmesting met afvoer naar een gesloten opslag (Groen Label BB 94.02.013)	0,25
H 2	zilvervossen, per fokmoer (zie eindnoot 2)	1,35
H 3	blauwvossen, per fokmoer (zie eindnoot 2)	2,7

HOOFDCATEGORIE I: KONIJNEN

I 1	voedster inclusief 0,15 ram en bijbehorende jongen tot speenleeftijd	1,2
I 2	vlees en opfokkonijnen tot dekleeftijd	0,2

HOOFDCATEGORIE J: PARELHOENDERS

J 1	parelhoenders voor de vleesproductie	0,05
-----	--------------------------------------	------

vervolg tabel op de volgende bladzijde

vervolg tabel

	Categorie	Emissie in kg NH ₃ per dierplaats per jaar
--	-----------	--

HOOFDCATEGORIE K: PAARDEN (zie eindnoot 8)

K 1	volwassen paarden (3 jaar en ouder)	5,0
K 2	paarden in opfok (jonger dan 3 jaar)	2,1
K 3	volwassen pony's (3 jaar en ouder)	3,1
K 4	pony's in opfok (jonger dan 3 jaar)	1,3

HOOFDCATEGORIE L: STRUISVOGELS

L 1	struisvogelouderdieren	2,5
L 2	opfokstruisvogels (tot 4 maanden)	0,3
L 3	vleesstruisvogels (4 tot 12 maanden)	1,8

Eindnoten:

1. De emissie heeft betrekking op een stalperiode van maximaal drie maanden in de winter.
2. De emissiefactor geldt inclusief opfok, jongvee onderscheidenlijk jongen, en reuen, waardoor zij niet apart meetellen voor de berekening van de ammoniakemissie.
3. Indien er meer dan 36 biggenplaatsen voor gespeende biggen per 10 fokzeugenplaatsen zijn, geldt voor de biggenplaatsen boven de 36 voor het desbetreffende stalsysteem de emissiefactor voor vleesvarkens.
4. In verband met wijziging van de grenswaarden (Stcrt. 1999, 60) is de Groen-Labelerkenning per 1 juli 1999 ingetrokken.
5. Voor opfokzeugen na de eerste dekking wordt de emissiefactor voor fokzeugen gehanteerd.
6. De aangegeven emissiefactor geldt in gevallen waarin de mest direct van het bedrijf wordt afgevoerd, of gedurende een periode van ten hoogste twee weken op het bedrijfsterrein wordt opgeslagen in een afgedekte container. In overige situaties dient bij deze emissie-factor de emissiefactor van de nageschakelde techniek (E6) te worden opgeteld.
7. Het eerste getal geldt voor de huisvestingssystemen onder E 1.5 en E 1.8; het tweede getal geldt voor huisvestingssystemen onder E2.5, E 2.11, E 2.12 en E 4. De emissiefactor voor E 6.4 (overige opslag van mest) geldt alleen indien er geen andere nageschakelde technieken (E 6.1, E 6.2 of E 6.3) worden toegepast.
8. Het onderscheid tussen paarden en pony's ligt bij een stokmaat (schofthoogte) van 156,0 cm.
9. Het aantal dierplaatsen dient te worden vastgesteld door het aantal dieren in de 10e week na opzetten te tellen.
10. Het voliëresysteem is al dan niet van mestbandbeluchting voorzien. Bij toepassing van een mestnadroogsysteem moet de mest echter minimaal 2x per week worden afgedraaid.

Bron: Staatscourant 13 april 2004, nr. 70 / pag. 19

1.3.7 Regeling stankemissie veehouderijen

Norm

	Diercategorie	Omrekeningsfactor
	Rundvee	
A 1	Melk- en kalfkoeien ouder dan 2 jaar	niet vastgesteld
A 2	Zoogkoeien ouder dan 2 jaar	niet vastgesteld
A 3	Vrouwelijk jongvee tot 2 jaar	niet vastgesteld
A 4	Vleeskalveren tot 8 maanden	0,6
	– chemische luchtwasser	0,9
A 5	Vleesstierkalveren tot 6 maanden	0,9
A 6	Vleesstieren en overig vleesvee van 6 tot 24 maanden (roodvleesproductie)	0,9
A 7	Fokstieren en overig rundvee ouder dan 2 jaar	niet vastgesteld
	Schapen	
B 1	Schapen ouder dan één jaar, inclusief lammeren tot 45 kilo (zie eindnoten 1 en 2)	3,0
	Geiten	
C 1	Geiten ouder dan één jaar, inclusief aanfok	1,3
C 2	Opfokgeiten van 61 dagen tot en met één jaar	1,3
C 3	Opfokgeiten en afmestlammeren tot en met 60 dagen	1,3
	Varkens (zie eindnoot 3)	
D 1	Fokzeugen, inclusief biggen tot 25 kilo	
D 1.1	Biggenopfok (gespeende biggen) emissiearme huisvesting (a.e. $\leq 0,3$ kg/dierplaats) (zie eindnoot 4)	4,3
	– chemische luchtwasser	6,1
	– biologische luchtwasser	7,7
	overige huisvesting	2,9
	– chemische luchtwasser	4,3
	– biologische luchtwasser	5,4
D 1.2	Kraamzeugen (inclusief biggen tot spenen) emissiearme en overige huisvesting	0,8
	– chemische luchtwasser	1,2
	– biologische luchtwasser	1,5
D 1.3	Guste en dragende zeugen emissiearme en overige huisvesting	1,2
	– chemische luchtwasser	1,8
	– biologische luchtwasser	2,2
D 2	Dekberen, 7 maanden en ouder emissiearme en overige huisvesting	1,0
	– chemische luchtwasser	1,4
	– biologische luchtwasser	1,8

Algemeen, mest

	Diercategorie	Omrekeningsfactor
D 3	Vleesvarkens, opfokberen van 25 kilo tot 7 maanden, opfokzeugen van 25 kilo tot eerste dekking (zie eindnoot 5)	
	emissiearme huisvesting (a.e. $\leq 1,5$ kg/dierplaats)	1,3
	– chemische luchtwasser	1,8
	– biologische luchtwasser	2,3
	overige huisvesting	1,0
	– chemische luchtwasser	1,4
	– biologische luchtwasser	1,8
Kippen		
E 1	Opfokhennen en hanen van legrassen; jonger dan 18 weken	
	<u>Batterijhuisvesting</u>	
	emissiearme en overige huisvesting	127,8
	– chemische luchtwasser	182,5
	<u>Niet-batterijhuisvesting</u>	
	emissiearme en overige huisvesting	127,8
	– chemische luchtwasser	182,5
E 2	Legkippen en (groot-)ouderdieren van legrassen	
	<u>Batterijhuisvesting</u>	
E 2.1	Mestopslag onder de batterij (flat-deck, trapkooien of compactkooien voor natte mest) dieppitstal of highrise-stal, kanalenstal	33,3
	emissiearme en overige huisvesting	62,2
	– chemische luchtwasser	88,8
	<u>Niet-batterijhuisvesting</u>	
	emissiearme en overige huisvesting	76,7
	– chemische luchtwasser	109,5
E 3	(Groot-)ouderdieren van vleeskuikens in opfok, jonger dan 19 weken	
	emissiearme en overige huisvesting	127,8
	– chemische luchtwasser	182,5
E 4	(Groot-)ouderdieren van vleeskuikens	
	emissiearme en overige huisvesting	23,7
	– chemische luchtwasser	33,9
E 5	Vleeskuikens	
	emissiearme en overige huisvesting	104,5
	– chemische luchtwasser	149,4
Kalkoenen		
F 1	Ouderdieren van vleeskalkoenen in opfok tot 6 weken	79,3
	– chemische luchtwasser	113,3
F 2, F 3	Ouderdieren van vleeskalkoenen in opfok vanaf 6 weken	14,8
	– chemische luchtwasser	21,2
F 4	Vleeskalkoenen	14,8
	– chemische luchtwasser	21,2
Eenden		
G 1	Ouderdieren van vleeseenden	46,9
G 2	Vleeseenden	46,9

Algemeen, mest

	Diercategorie	Omrekeningsfactor
Parelhoenders		
J 1	Parelhoenders voor de vleesproductie	104,5
	– chemische luchtwasser	149,4
Overig		
M 1	Landbouwhuisdieren die in veehouderijen worden gehouden	niet vastgesteld

Eindnoten:

1. De stankemissie heeft betrekking op een stalperiode van maximaal drie maanden in de winter.
2. De omrekeningsfactor geldt inclusief opfok, zodat die opfok niet meetelt voor de berekening van de stankemissie.
3. Een stalsysteem met spoelgoten wordt niet gewaardeerd als emissiearme huisvesting maar als overige huisvesting.
4. a.e. is de afkorting van ammoniakemissie.
5. Voor opfokzeugen na de eerste dekking wordt de omrekeningsfactor voor fokzeugen gehanteerd.

De afstand bedraagt voor alle diercategorieën waarvoor geen omrekeningsfactoren zijn vastgesteld:

Omgevingscategorie I	100 meter
Omgevingscategorie II	100 meter
Omgevingscategorie III	50 meter
Omgevingscategorie IV	50 meter

Deze afstanden gelden niet voor de pelsdieren. Voor pelsdieren (nertsen en vossen) wordt de afstand als volgt bepaald.

Aantal nertsen	0 - 1000	1001- 1500	1501- 3000	3001- 6000	6001- 9000
Omgevingscategorie I	175	200	225	250	275
Omgevingscategorie II	150	175	200	225	250
Omgevingscategorie III	100	125	150	175	200
Omgevingscategorie IV	75	100	125	150	175

In de berekening worden jongen en reuen buiten beschouwing gelaten.

Indien zowel nertsen als vossen, dan wel uitsluitend vossen worden gehouden, worden voor het bepalen van de afstand 10 vossen (fokmoeren) gelijkgesteld met 15 nertsen (fokteven).

Indien (nadat de eventueel aanwezige vossen zijn omgerekend naar nertsen) meer dan 9000 fokteven worden gehouden, wordt de afstand voor elke extra 3000 fokteven met 25 meter extra vergroot.

Indien de pelsdieren in emissiearme huisvesting (a.e. $\leq 0,25$ kg/dierplaats) worden gehouden, worden de afstanden uit de tabel voor de omgevingscategorieën III en IV met 25 meter verminderd.

Bron: Staatscourant 28 april 2003, nr. 81

1.4 Arbeidskosten en verzekeringen

1.4.1 Arbeidskosten

1.4.1.1 Arbeidstijden

Toelichting

De CAO Dierhouderij heeft een looptijd van 1 juli 2003 tot en met 31 maart 2005. Deze is van toepassing op bedrijven die dieren bedrijfsmatig houden voor productiedoeleinden.

De lonen zijn in deze CAO niet verhoogd ten opzichte van de vorige CAO, maar wel is onder meer een eenmalige uitkering voor medewerkers die op 1 februari 2005 in dienst zijn opgenomen. Bij een voltijdsdienstverband is de eenmalige uitkering € 300,- bruto; bij een parttime dienstverband is uitkering naar rato van de omvang van het dienstverband met een minimumuitkering van € 100,- bruto. In de tabel is de eenmalige uitkering verwerkt in het jaarloon en loonkosten ondernemer.

Per 1 juli 2002 is er een nieuwe regeling over flexibele invulling van arbeid in werking getreden. De werkweek is bepaald op maandag tot en met zaterdag en er mag ook op zondag worden gewerkt, indien er sprake is van verzorging, voederen, melken of andere noodzakelijke werkzaamheden.

Norm

Werkgevers krijgen in de CAO de mogelijkheid om te kiezen uit twee systemen voor de invulling van arbeid in de onderneming:

- standaard bedrijfstijd van 38 uur tussen 06.00 uur en 19.00 uur
- bedrijfstijd die ligt tussen 05.00 uur en 20.00 uur

De werkweek voor een werknemer bedraagt maximaal 5 dagen in de week. Het aantal uren op jaarbasis ligt tussen 1983,6 en maximaal 2237 uren.

1.4.1.2 Overwerkvergoeding

Toelichting

De werknemer die per dag of per week meer uren werkt dan is overeengekomen en of bepaald is in het overeengekomen jaarschema, heeft voor deze extra uren recht op een toeslag.

Voor de werknemer die minder dan 1983,6 uur op jaarbasis werkt, geldt als meeruren het aantal uren dat hij meer dan 50% extra werkt tot het maximaal aantal uren van 1983,6 op jaarbasis of 38 uur in de week.

Daarboven geldt ieder gewerkt uur als overuur.

Norm

Bij overwerk worden de volgende percentages van het basisuurloon (1/38 van het feitelijk loon per week) betaald:

Zondagen	200 % van het basisuurloon
Overige dagen	135 % van het basisuurloon

Bron: CAO Dierhouderij, 1 juli 2003 tot en met 31 maart 2005.

1.4.1.3 Bruto CAO-lonen werknemer en loonkosten werkgever

Toelichting

De CAO-lonen voor vaste werknemers worden jaarlijks herzien en opgegeven per week. Hierover wordt 8,25 % vakantietoeslag uitbetaald.

In de tabel zijn de bruto jaarlonen voor vaste werknemers berekend. Hiertoe is uitgegaan van 52,2 maal de weeklonen en daarover is 8,25 % vakantietoeslag berekend. Uitgegaan wordt van functieklassse E, hetgeen volgens de CAO-Landbouw gedefinieerd werd als:

Dierenverzorger: Verzorgen en in goede gezondheid houden van de toegewezen dieren. De functie komt voor in alle soorten agrarische bedrijven waar dieren worden verzorgd t.b.v. fokken, mesten of t.b.v. de productie van dierlijke producten. De zorg voor hygiëne is een belangrijk onderdeel van de functie. De dierenverzorger overlegt met chef, collega's, transporteur (aanvoer en afvoer) van dieren over werk en werkuitvoering en signaleert aan chef en dierenarts bijzonderheden in gedrag van dieren.

Agrarisch medewerker melkveehouderij: Verrichten van alle voorkomende werkzaamheden op een melkveehouderijbedrijf. Op veel melkveehouderijen wordt tevens voorzien in (een deel van) de eigen voerbehoeften in de vorm van gras en/of maïs. Bij de voorbereidings-, teelt en oogstwerkzaamheden wordt meestal gebruik gemaakt van een tractor en diverse machines. De agrarisch medewerker melkveehouderij overlegt met de ondernemer over werk en werkuitvoering en signaleert (ook aan dierenarts) bijzonderheden in gedrag van dieren.

Voor een uitgebreidere functie-omschrijving kan het "Functiehandboek voor de agrarische sectoren landbouw, tuinbouw, boomkwekerij en paddestoelen" worden geraadpleegd.

Toelichting *loonkosten werkgever*

Voor het berekenen van de totale werkgeverslasten voor een werknemer op basis van de CAO dient het weekloon met 52,2 vermenigvuldigd te worden. Dit bedrag wordt met 8,25 % vakantietoeslag verhoogd. Het aldus berekende brutoloon wordt tenslotte verhoogd met het werkgeverstaandeel in premies en de overhevelingstoeslag (over de jaren heen variërend van circa 30 % tot 39 %). Uitgegaan wordt van functieklassse E (zie toelichting bij Bruto CAO-lonen) .

Norm Bruto lonen per jaar voor vaste werknemers bij een overeengekomen arbeidstijd van van 1 983,6 uur per jaar, dit laatste is 38 uur per week, volgens functieklassse E.

Bruto CAO-lonen in euro's voor medewerkers, volgens functieklassse E, bij een werkweek van 38 uur (inclusief eenmalige uitkering € 300,-).

Leeftijd	weekloon	vakantiecheque-waarden	jaarloon werknemer	loonkosten ondernemer
18 jaar	241,90	59,-	13 969,-	18 181,-
19 jaar	282,25	69,-	16 249,-	21 173,-
20 jaar	322,55	79,-	18 526,-	24 192,-
21 jaar	362,90	89,-	20 806,-	28 381,-
22 t/m 64 jaar				
1e functiejaar	403,20	99,-	23 083,-	31 726,-
2e functiejaar	414,80	102,-	23 739,-	32 637,-
3e functiejaar	426,25	104,-	24 386,-	33 639,-
4e functiejaar	437,70	107,-	25 033,-	34 590,-
5e functiejaar	449,35	110,-	25 691,-	35 557,-
6e functiejaar	460,85	113,-	26 341,-	36 512,-

Bron: Looncijfers CAO Dierhouderij, bewerking ASG Praktijkonderzoek

1.4.1.4 Loonkosten ondernemer

Toelichting

Het aantal arbeidsuren van de ondernemer in de veehouderij is berekend op 38 uur per week plus 3,5 arbeidsuren per dag in de weekeinden; een v.a.k. is 2 349 uren per jaar. De vergoeding is gebaseerd op het CAO-loon voor vaste medewerkers (zonder overbrugging) in functieklassse F in het 2e functiejaar.

Functieklassse F wordt volgens de CAO gedefinieerd als:

Allround diervorzorger: De allround diervorzorger verricht in principe qua uitvoering dezelfde werkzaamheden als de diervorzorger (zie toelichting paragraaf 1.4.1.3), maar met een grotere zelfstandigheid. Bij grootschaliger bedrijven maakt de zorg voor de technische installaties een belangrijk onderdeel uit van de werkzaamheden. In de functie wordt incidenteel gewerkt met gemotoriseerde hef- en tractiemiddelen. De allround diervorzorger kan de bedrijfsleider/ondernemer vervangen in de dagelijkse bedrijfsvoering bij iets langere afwezigheid. Ook kan de allround diervorzorger eventueel aanwezige overige medewerkers instrueren en toezien op de uitvoering van hun werkzaamheden.

Allround agrarisch medewerker melkveehouderij: De allround agrarisch medewerker melkveehouderij verricht in principe qua uitvoering dezelfde werkzaamheden als de agrarisch medewerker melkveehouderij (zie toelichting paragraaf 1.4.1.3). De allround agrarisch medewerker melkveehouderij werkt zelfstandiger dan de agrarisch medewerker melkveehouderij. Dat wil zeggen, hij plant meer zelf de volgorde van de werkzaamheden en beslist eerder over veranderingen in aanpak n.a.v. een veranderde situatie. Hij werkt binnen algemene overlegafspraken met de ondernemer of binnen richtlijnen van leveranciers of afnemers. Controle vindt, waar mogelijk of zinvol achteraf plaats.

De allround medewerker kan ook de dagelijkse leiding hebben over (tijdelijke) medewerkers, over dislokale onderdelen van een agrarische onderneming of kan de ondernemer vervangen wanneer deze wat frequenter afwezig is. De vervanging betreft in deze beschrijving niet de administraties of de contracten met leveranciers en afnemers.

Voor een uitgebreidere functie-omschrijving kan het Functiehandboek voor de agrarische sectoren landbouw, tuinbouw, boomkwekerij en paddestoelen worden geraadpleegd.

In de berekening zijn 25 vakantiedagen van 38 gedeeld door 5 dagen is 7,6 uur en 6 zon- en feestdagen van 3,5 uur volgens de CAO-regels beloond. Het brutoloon wordt verhoogd met 8,25 % vakantietoeslag. Tot slot wordt dit brutoloon verhoogd met het werkgeversaandeel in premies en de overhevelingstoeslag (circa 33 %). Arbeidsuren voor 1 v.a.k.

Werkweken	52,2 weken x	38 uur =	1 983,6 uur
Zaterdag	52,2 weken x	3,5 uur =	182,7 uur
Zondagen	52,2 weken x	3,5 uur =	182,7 uur
Totaal			2 349 uur

Loonberekening

Normale werkweek:

52,2 werkweken x 38 uur x 100 % beloning

Jaarloon: € 427,55 (weekloon) x 52,2 weken = € 22 318,-

Overige uren die standaard worden gewerkt:¹⁾

52,2	zaterdag	x	3,5 uur	x	150 % beloning =	274,05 uur
52,2	zondagen	x	3,5 uur	x	200 % beloning =	365,40 uur
6	feestdagen	x	3,5 uur	x	150 % beloning =	31,50 uur
25	vakantiedagen	x	7,6 uur	x	100 % beloning =	190,00 uur
						860,95 uur

¹⁾ De zaterdagen, zondagen, feestdagen en vakantiedagen worden ofwel door de ondernemer zelf gewerkt ofwel geheel of gedeeltelijk opgevangen door extern personeel. Voor deze uren wordt de ondernemer of losse arbeidskracht beloond tegen onderstaand loon per uur vermenigvuldigd met het betreffende beloningspercentage.

Loon per uur: € 11,25 x 860,95 uur = € 9 686,82

Algemeen, arbeidskosten en verzekeringen

Totaal loon per jaar	€ 32 005,-
Eenmalige uitkering	€ 300,-
Vakantietoeslag 8,25 %	€ 2 640,-
Aandeel werkgeverspremies ca. 33 %	€ 34 945,-
	€ 11 387,-
Berekende bruto loonkosten ondernemer	€ 46 333,-

Norm Berekende bruto loonkosten ondernemer met beloning voor leiding geven, beslissen en het verrichten van arbeid: € 46 300,- per jaar.

Bron: Looncijfers dierhouderij, LTO Advies, Relan premie-overzicht 2005, UWV
Premieoverzicht 2005

1.4.1.5 Bedrijfshulp

Norm Tarief per uur¹⁾ voor de bedrijfshulp voor 'gezonde arbeid' voor kortlopende hulpaanvragen bij leden (geldig van 1-1-2005 tot en met 31-12-2005).

Werkweek	- meer dan 5 uur per dag	€ 26,50	per uur
	- 5 uur of minder per dag	€ 28,25	per uur
Zaterdag		€ 34,60	per uur
Zondag		€ 42,50	per uur

¹⁾ Deze bedragen zijn exclusief BTW (hoog tarief). Voor leden geldt een forfait van 250 BTW-vrije uren. Voor niet leden geldt een "niet-ledentoeslag" van € 1,50 per gewerkt uur.

Bron: AB Oost, 2005

1.4.1.6 Afstandsvergoeding

Norm Afstandsvergoeding woning tot plaats aanvang werk.

0 - 5 km		geen vergoeding
5 - 10 km	€ 1,70	per werkdag
10 - 15 km	€ 2,16	per werkdag
15 - 20 km	€ 3,02	per werkdag
meer dan 20 km	€ 3,92	per werkdag

Bron: CAO dierhouderij, 1 juli 2003 tot en met 31 maart 2005

1.4.2 Verzekeringen

1.4.2.1 Ziektekostenverzekering

Toelichting

Sinds 1 januari 2000 is de ziekenfondswet veranderd. Kleine zelfstandigen met een gemiddeld belastbaar inkomen van € 21 050,- of lager in 2005, moeten verplicht verzekerd worden in het ziekenfonds. Dit wordt beoordeeld door de belastingdienst. De belastingdienst beslist ook in de gevallen van zelfstandigen die in loondienst zijn of een uitkering genieten. Men moet zich zelf aanmelden met de verklaring van de belastingdienst.

1.4.2.2 Ziekenfonds voor zelfstandigen

Toelichting

Zelfstandigen die voldoen aan al de onderstaande voorwaarden moeten verplicht verzekerd worden in het ziekenfonds:

- Zelfstandigen die jonger zijn dan 65 jaar,
- Winst uit onderneming genieten,
- Met een belastbaar jaarinkomen lager dan € 21 050,-
- Geen beroepsbeoefenaar (alfahulpen, freelancers, auteurs, geestelijken, etc.) en directeurs-/grootaandeelhouders van een B.V. of een N.V. zijn.

Norm

De ziekenfondspremie voor zelfstandigen bestaat uit:

1. Een vast deel (nominale premie) plus aanvullende verzekering.
De nominale premie voor 2005 bedraagt € 28,90, kinderen tot 27 jaar zijn gratis meeverzekerd, als ze niet in het bezit zijn van studiefinanciering.

Premies voor eventuele aanvullende verzekering (per persoon per maand):

	Basis €	Uitgebreid €	Top €
Verzekerde van 18 jaar en ouder	11,50	19,00	27,50
Hoofdverzekerde /partner tot 18 jaar	9,10	16,60	25,10

2. Een percentage van het premie inkomen voor het ziekenfonds in het jaar 2005.
De procentuele premie is 8,0 % van dit premie inkomen.

1.4.2.2.1 Particuliere ziektekostenverzekering

Toelichting

De premies voor een particuliere ziektekostenverzekering zijn sterk gevarieerd en afhankelijk van o.a.:

- leeftijd
- gezinsgrootte
- verzekeringsklasse
- regio
- eigen risico
- betalingstermijnen

Norm

Maandpremies met ingang van 1 januari 2005 (excl. wettelijke bijdragen) tot 65 jaar.

Polis voor regio's Randstad, Limburg, Brabant en Zeeland, bij een eigen risico van € 125 per jaar

Premies per persoon per maand (euro's)	Hoofd- verzekering	Hoofdverz. + module 1	Hoofdverz. + module 2	Hoofdverz. + module 3
Kinderen tot 18 jaar	43,10	47,73	50,03	52,35
Studenten tot 27 jaar	46,61	51,76	54,46	57,04
Volwassenen 18 t/m 24	56,68	70,81	77,87	84,95
25 t/m 29	69,56	88,25	97,60	106,96
30 t/m 34	79,88	101,23	111,90	122,58
35 t/m 39	80,89	101,21	111,38	121,53
40 t/m 44	87,36	109,27	120,22	131,19
45 t/m 49	100,50	129,05	139,84	152,96
50 t/m 54	127,87	158,74	179,50	196,60
55 t/m 64	154,05	185,65	218,01	239,33

Polis voor de rest van Nederland, bij een eigen risico van € 125 per jaar

Premies per persoon per maand (euro's)	Hoofd- verzekering	Hoofdverz. + module 1	Hoofdverz. + module 2	Hoofdverz. + module 3
Kinderen t/m 17 jaar	39,22	43,43	45,53	47,64
Studenten t/m 26 jaar	42,41	47,10	49,55	51,90
Volwassenen 18 t/m 24	51,57	64,43	70,85	77,29
25 t/m 29	63,29	80,30	88,80	97,32
30 t/m 34	72,68	92,11	101,82	111,53
35 t/m 39	73,60	92,09	101,34	110,58
40 t/m 44	79,49	99,43	109,39	119,37
45 t/m 49	91,45	117,43	127,25	139,18
50 t/m 54	116,35	144,44	163,24	178,89
55 t/m 64	140,17	168,92	198,37	217,77

Algemeen, arbeidskosten en verzekeringen

Wettelijke bijdragen (per persoon per maand) per 2005

	€
• verzekerden 0 t/m 19 jaar	22,25
• verzekerden van 20 t/m 64 jaar	44,50

Kortingen op maandpremies bij vrijwillig hoger eigen risico in gezinsverband. Bij één volwassen premiebetaler wordt zowel het vermelde eigen risico als de premiekorting gehalveerd.

Eigen risico per polis per jaar €	Korting op de premie van de hoofdverzekering €/maand
250,-	9,90
375,-	18,76
500,-	26,56
750,-	39,06
1 000,-	47,40
1 500,-	57,30

Bron: Univé Verzekeringen 2005

1.4.2.3 Arbeidsongeschiktheidsverzekeringen

Toelichting

De hoogte van de premie is afhankelijk van tal van factoren zoals:

- aanvangsleeftijd van verzekerde;
- eindleeftijd van verzekerde;
- eigen risico termijn;
- beroep van verzekerde;
- gekozen dekkingsrubrieken;
- verzekerde bedragen;
- gekozen uitkeringsvorm.

Uitgangspunten bij de voorbeeld premieberekening:

- premievast (standaard) tarief;
- eindleeftijd 60;
- wachttijd rubriek A 14 dagen;
- criterium beroepsarbeidsongeschiktheid
- 313 uitkeringsdagen dagen per jaar;
- Verzekerde jaarrente rubriek A: 313 dagen * € 68,- = € 21 284,-;
- Verzekerde jaarrente rubriek B: 313 dagen * € 45,- = € 14 085,-;
- stijging van de verzekerde jaarrente: 3 % enkelvoudig klimmend;
- beroep veehouder, beroepsklasse 4.

Norm

Leeftijd bij aanvang	Premie per jaar €
20 jaar	3 092,-
25 jaar	3 430,-
30 jaar	3 766,-
35 jaar	4 074,-
40 jaar	4 305,-
45 jaar	4 517,-
50 jaar	4 803,-

Bron: Univé Verzekeringen 2004

1.5 Machines en loonwerk

1.5.1 Vervangingswaarde en jaarlijkse kosten machines

Toelichting

De vervangingswaarden zijn inclusief BTW. De vervangingswaarden zijn gebaseerd op de cataloguswaarden van de belangrijkste merken trekkers en machines. Ze zijn berekend door de catalogusprijzen te middelen. Bij dit gemiddelde is 19% BTW opgeteld. Vervolgens is van dit bedrag 10% afgetrokken om de vervangingswaarden aan te laten sluiten bij prijzen zoals deze in de praktijk worden geconstateerd. Wanneer de hoogste en de laagste prijs van een werktuig meer dan 10% van het gemiddelde ligt, dan is in de tabel ook de hoogste en de laagste waarde vermeld. Bij een kleinere variatie is alleen het gemiddelde aangegeven. Bij de verwerking moet hiermee wel rekening worden gehouden. Dat kan betekenen dat soms van de genoemde waarden wordt afgeweken.

Op basis van de geschatte levensduur is het afschrijvingspercentage vastgesteld. Het verband tussen levensduur en afschrijvingspercentage is in onderstaand overzicht weergegeven. Uitgangspunt hierbij is een restwaarde van 10% van de vervangingswaarde.

Levensduur in jaren	7	8	9	10	11	12	13	14	15
Afschrijving in % van de VVW	12,9	11,3	10,0	9,0	8,2	7,5	6,9	6,4	6

De kosten voor afschrijving worden berekend door het afschrijvingspercentage te vermenigvuldigen met de vervangingswaarde. Het kostenpercentages voor onderhoud en verzekering zijn samengevoegd. Voor verzekering van trekkers en zelfrijdende werktuigen is 1 procent en voor getrokken werktuigen is 0,5 procent opgenomen.

De rente is 4,2 % over het gemiddeld geïnvesteerde vermogen. Het gemiddeld geïnvesteerde vermogen is $(100 + 10)/2 = 55\%$. Uit het voorgaande volgt dat de rentekosten 2,3 % van de vervangingswaarde bedragen.

Benodigde oppervlakte werktuigenberging

Op basis van het vloeroppervlak, die de verschillende werktuigen bij stalling innemen, kan de benodigde afmeting van de werktuigenberging worden berekend. Behalve het netto-vloeroppervlak dat de werktuigen zelf innemen, is er bij de plaatsing van de afzonderlijke werktuigen extra tussenruimte langs de wanden en langs de machines onderling nodig. Daarvoor moet de vermelde oppervlakte met 40% worden verhoogd.

Algemeen, machines en loonwerk

Omschrijving	Werkbr. Cap. Inhoud	Ber- ging M ²	<u>Vervangingswaarde</u> Gemid- deld spreiding	Afschr. in %	Onder houd + verz.
TREKKRACHT					
Trekker 2-wiel	40-50 kW	10	30 600 (22 900 - 35 400)	7,5	4
	50-60 kW	10	36 200 (25 600 - 44 800)	7,5	4
	60-70 kW	10	40 600 (32 100 - 49 700)	7,5	4
Trekker 4-wiel	40-50 kW	10	36 800 (0 - 0)	7,5	4
	50-60 kW	10	38 200 (28 200 - 50 600)	7,5	4
	60-70 kW	10	46 900 (29 800 - 60 100)	7,5	4
Trekker 4-wiel traploze aandr.	60-70 kW	10	75 000 (0 - 0)	7,5	4
Trekker 4-wiel	70-80 kW	12	62 700 (53 900 - 73 000)	7,5	4
Trekker 4-wiel traploze aandr.	70-80 kW	12	79 800 (0 - 0)	7,5	4
Trekker 4-wiel	80-90 kW	12	70 700 (60 500 - 96 100)	7,5	4
Trekker 4-wiel traploze aandr.	80-90 kW	12	84 800 (73 500 - 96 100)	7,5	4
Trekker 4-wiel	90-100 kW	12	75 500 (63 100 - 104 600)	7,5	4
Trekker 4-wiel traploze aandr.	90-100 kW	12	92 900 (82 800 - 102 100)	7,5	4
Trekker 4-wiel	100-120 kW	12	87 500 (72 200 - 110 000)	7,5	4
Trekker 4-wiel traploze aandr.	100-120 kW	12	104 000 (89 600 - 122 100)	7,5	4
Trekker 4-wiel	120-140 kW	12	97 600 (85 600 - 107 900)	7,5	4
Trekker 4-wiel traploze aandr.	120-140 kW	12	118 700 (100100 - 137 200)	7,5	4
Fronthef	> 60 kW		3 500 (0 - 0)	7,5	4
Fronthef + -aftakas	< 60 kW		6 400 (0 - 0)	7,5	4
	> 60 kW		7 400 (0 - 0)	7,5	4
Snelkoppeling hefinrichting, trek.deel			765 (0 - 0)	7,5	3
Snelkoppeling hefinrichting, werkt. deel			98 (0 - 0)	7,5	3
Hydr. topstang			1 100 (0 - 0)	7,5	3
TRANSPORT					
Transportwagen	8 ton	12	7 100 (0 - 0)	4,5	2,5
Kipwagen hydraulisch	4 ton	8	4 400 (3 900 - 4 900)	5,6	2
	6 ton	10	5 700 (0 - 0)	5,6	2
	8 ton	14	14 200 (0 - 0)	5,6	2
Kipwagen hydr. tandem	8 ton	14	17 200 (0 - 0)	5,6	2
	12 ton	16	18 100 (13 600 - 20 400)	5,6	2
	14-16 ton		23 700 (0 - 0)	5,6	2
Silagekipper	30 m ³	14	29 800 (0 - 0)	9	2,5
Silagewagen	35 m ³	16	31 100 (26 500 - 35 400)	9	2,5
	40 m ³	16	33 800 (0 - 0)	9	2,5
Veewagen	2 koeien	6	2 100 (1 700 - 2 800)	7,5	3
	6 koeien	8	3 400 (3 000 - 4 000)	7,5	3
Transportbak in hef		4	600 (0 - 0)	7,5	1,5
Voorlader met grondbak	< 50 kW	4	6 600 (5 800 - 7 400)	7,5	2,5
	> 50 kW	4	9 200 (7 900 - 10 800)	7,5	2,5
Achterlader + mestvork		2	1 700 (0 - 0)	7,5	2,5
Hydraulische kraan getrokken	500 kg/bak	7	14 100 (0 - 0)	9	3,5
	800 kg/bak	7	16 700 (0 - 0)	9	3,5
Verreiker	3 ton/ 7 m	10	49 500 (0 - 0)	9	3,5

Algemeen, machines en loonwerk

Omschrijving	Werkbr. Cap. Inhoud	Ber- ging M ²	Gemid- deld	<u>Vervangingswaarde</u> spreiding	Afschr. in %	Onder houd + verz.
BEMESTING						
- Pendelstrooier	275 l	3	1 700	(0 - 0)	9	2,5
	500 l	3	2 300	(0 - 0)	9	2,5
	750 l	3	2 700	(0 - 0)	9	2,5
	1000 l	4	3 000	(0 - 0)	9	2,5
	1500 l	5	3 800	(0 - 0)	9	2,5
- Pendelstrooier, getrokken	1500 l	5	4 900	(0 - 0)	9	2,5
- Centrifugaalstrooier 1-schijfs	600 l	3	2 000	(1 700 - 2 400)	9	2,5
	800 l	4	1 900	(0 - 0)	9	2,5
	1000 l	4	2 200	(0 - 0)	9	2,5
	1200 l	4	2 300	(0 - 0)	9	2,5
- Centrifugaal 2-schijfs < 18 m	500 l	3	2 300	(0 - 0)	9	2,5
	600 l	3	3 000	(2 300 - 3 600)	9	2,5
	800 l	4	3 200	(0 - 0)	9	2,5
	1000 l	4	3 300	(2 900 - 4 400)	9	2,5
	1250 l	4	3 900	(0 - 0)	9	2,5
	1500 l	5	4 000	(0 - 0)	9	2,5
- Centrifugaal 2-schijfs > 18 m	1000 l	4	4 200	(0 - 0)	9	2,5
	1200 l	6	5 300	(0 - 0)	9	2,5
	1500 l	6	5 600	(4 900 - 6 200)	9	2,5
- Centrifugaal 2-schijfs > 18 m, met comp. en weeginr.	1500 l	6	8 700	(0 - 0)	9	2,5
Kalkstrooier vijzel	7 ton, 6 m	10	25 700	(0 - 0)	9	2,5
Kalkstrooier vijzel, tandem	10 ton, 6 m	12	43 600	(0 - 0)	9	2,5
Stalmeststrooier	4 ton	10	9 800	(8 600 - 11 100)	9	4
	5 ton	10	11 400	(9 900 - 12 800)	9	4
	6-7 ton	12	12 100	(7 300 - 16 800)	9	4
	9-10 ton	14	29 000	(0 - 0)	9	4
Vacuümmesttank transport	6 m ³		12 500	(0 - 0)	9	4
	8 m ³	17	14 200	(0 - 0)	9	2,5
Vacuümmesttank transport tandem	8 m ³	20	19 500	(0 - 0)	9	2,5
	10 m ³	20	25 100	(0 - 0)	9	2,5
	12 m ³		27 100	(0 - 0)	9	2,5
	15 m ³		32 600	(28 100 - 37 200)	9	2,5
Vacuümtank bemester	5 m ³	13	10 900	(9 700 - 12 000)	9	2,5
	6 m ³	13	11 700	(10 000 - 12 500)	9	2,5
	8 m ³	17	16 300	(11 800 - 24 400)	9	2,5
	10 m ³	18	20 200	(15 400 - 25 700)	9	2,5
	12 m ³	18	21 400	(0 - 0)	9	2,5
Vacuümtank bemester tandem	10 m ³	20	27 300	(0 - 0)	9	2,5
	12 m ³	18	35 700	(0 - 0)	9	2,5
	16 m ³	18	36 000	(0 - 0)	9	2,5

Algemeen, machines en loonwerk

Omschrijving	Werkbr. Cap. Inhoud	Ber- ging M ²	<u>Vervangingswaarde</u> Gemid- spreiding deld		Afschr. in %	Onder houd + verz.
Pomptankwagen	5 m ³	13	16 300 (	0 - 0)	9	2,5
	6 m ³	13	17 600 (	0 - 0)	9	2,5
	8 m ³	17	19 100 (	0 - 0)	9	2,5
	10 m ³	20	20 300 (	0 - 0)	9	2,5
Pomptankwagen tandem	8 m ³	17	30 700 (	0 - 0)	9	2,5
	10 m ³	20	34 800 (	0 - 0)	9	2,5
Zodebemester	2,70 m	6	9 700 (	0 - 0)	11,3	4,5
	4,00 m	8	18 700 (	0 - 0)	11,3	4,5
	5,00 m	8	20 100 (	16 100 - 24 500)	11,3	4,5
	6,00 m	10	27 400 (	24 200 - 29 900)	11,3	4,5
	7,00 m	10	27 800 (	0 - 0)	11,3	4,5
Sleufkouterbemester	3,00 m	6	10 400 (	0 - 0)	11,3	4,5
	4,00 m	8	12 100 (	0 - 0)	11,3	4,5
	5,00 m	10	13 300 (	0 - 0)	11,3	4,5
	6,00 m	8	16 200 (	13 100 - 18 400)	11,3	4,5
	7,00 m	13	22 600 (	0 - 0)	11,3	4,5
	8,00 m	13	29 200 (	0 - 0)	11,3	4,5
	9,00 m	13	33 700 (	0 - 0)	11,3	4,5
Sleepvoetbemester	4,00 m	6	9 700 (	8 500 - 10 900)	11,3	4,5
	5,00 m	6	11 400 (	0 - 0)	11,3	4,5
	6,00 m	6	12 700 (	0 - 0)	11,3	4,5
	7,00 m	6	14 500 (	0 - 0)	11,3	4,5
Mestinjecteur bouwland	3,00 m	6	5 600 (	0 - 0)	11,3	4,5
	4,00 m	8	13 100 (	10 200 - 15 100)	11,3	4,5
	5,00 m	8	14 100 (	10 900 - 19 300)	11,3	4,5
Hefinrichting bemester		2	3 000 (	0 - 0)	11,3	4,5
Mestopslagcontainer	40 m ³		13 100 (	0 - 0)	11,3	4,5
Slangaanvoersysteem + haspel	400 m	3"	12 100 (	0 - 0)	11,3	4,5
Transportslang 3 duim	100 m		600 (	0 - 0)	11,3	4,5
Mestpomp centrif. vertikaal	250 m ³ /uur	10	7 700 (	0 - 0)	7,5	3
	480 m ³ /uur	10	7 800 (	0 - 0)	7,5	3
	720 m ³ /uur	10	0 (	0 - 0)	7,5	3
Mestpomp verdringer	120 m ³ /uur	3	5 200 (	0 - 0)	9	3
	180 m ³ /uur	3	5 500 (	4 100 - 6 600)	9	3
	240 m ³ /uur	3	6 400 (	4 900 - 7 200)	9	3
Mestmixer aftakas	4m/60 cm	10	3 000 (	2 200 - 4 200)	7,5	3
Mestmixer electrisch	11 kW	10	5 000 (	4 400 - 5 500)	7,5	3
Dompelmixer electrisch	7,5 kW	3	5 500 (	3 000 - 7 600)	7,5	3
	11 kW	3	8 400 (	5 900 - 10 500)	7,5	3
	15 kW	5	8 500 (	6 300 - 10 700)	7,5	3
Spuitroerapparaat	1-spuitskop	3	800 (	0 - 0)	11,3	1,5
	2-spuitskop	3	1 400 (	0 - 0)	11,3	1,5
Mestschuif aan trekker	2,75 m	5	800 (	700 - 900)	7,5	3

Algemeen, machines en loonwerk

Omschrijving	Werkbr. Cap. Inhoud	Ber- ging M ²	Vervangingswaarde Gemid- spreiding deld			Afschr. in %	Onder houd + verz.
GRONDBEWERKING							
Stoppelploeg	1,50 m (6-sch)	6	3 400 (	0 -	0)	4,5	3
	2,00 m (8-sch)	7	4 500 (	0 -	0)	4,5	3
	2,50m (10-sch)	8	5 300 (	0 -	0)	4,5	3
Rondgaande ploeg	1,20 m (3-sch)	4	4 900 (	0 -	0)	7,5	5
	1,60 m (4-sch)	4	6 300 (	0 -	0)	7,5	5
	2,00 m (5-sch)	5	8 500 (	0 -	0)	7,5	5
Wentelploeg licht	0,80 m (2-sch)	3	6 500 (	0 -	0)	7,5	5
	1,20 m (3-sch)	4	9 300 (	0 -	0)	7,5	5
Wentelploeg	0,80 m (2-sch)	3	7 100 (	0 -	0)	7,5	5
	1,20 m (3-sch)	4	11 100 (	0 -	0)	7,5	5
	1,60 m (4-sch)	4	14 600 (	12 900 -	15 700)	7,5	5
Wentelploeg hydr. verst. snijbreedte	1,20 m (3-sch)	4	15 000 (	0 -	0)	7,5	5
Zwenkploeg	1,35 m (4-sch)	4	7 400 (	0 -	0)	7,5	5
	2,00 m (5-sch)	6	8 000 (	0 -	0)	7,5	5
Vorenpakker enkel 70 cm	1,20 m	2	1 800 (	0 -	0)	7,5	1,5
	1,50 m	2	1 900 (	0 -	0)	7,5	1,5
Vorenpakker dubbel 70 cm	1,00 m	3	2 600 (	0 -	0)	7,5	1,5
	1,50 m	3	3 200 (	0 -	0)	7,5	1,5
Vorenpakker enkel 90 cm	1,00 m	3	2 400 (	0 -	0)	7,5	1,5
	1,20 m	3	2 800 (	0 -	0)	7,5	1,5
	1,50 m	4	3 200 (	2 800 -	3 900)	7,5	1,5
Vorenpakker dubbel 90 cm	1,50 m	5	4 900 (	0 -	0)	7,5	1,5
	2,80 m	8	7 100 (	0 -	0)	7,5	1,5
Vorenpakker combinatie	3,00 m	10	5 900 (	0 -	0)	7,5	2,5
Woelerpakker combinatie	2,50 m	10	7 000 (	0 -	0)	7,5	2,5
Spitmachine roterend	3,00 m	5	21 200 (	18 500 -	23 800)	9	2,5
Spitmachine roterend	4,00 m	6	30 400 (	0 -	0)	9	2,5
Spitmachine krukas	3,00 m	5	18 300 (	14 900 -	21 800)	9	2,5
Cultivator vaste tand	3,00 m	5	2 400 (	0 -	0)	4,5	3,5
Cultivator vastetand zwaar	3,00 m	5	2 800 (	2 200 -	3 400)	4,5	3
	4,00 m	7	4 700 (	4 000 -	5 500)	4,5	3
Stoppelcultivator met ganzevoeten	3,00 m	5	4 400 (	0 -	0)	4,5	3
Cultivator triltand	2,00 m	4	1 100 (	0 -	0)	6	2,5
	3,00 m	5	3 200 (	2 700 -	3 400)	6	2,5
	4,00 m	7	6 000 (	4 900 -	7 100)	6	2,5
	5,00 m	8	7 600 (	5 500 -	9 800)	6	2,5
Woeler	1 woelpoot	1	800 (	700 -	800)	4,5	2
	2 woelpoten	1	1 200 (	1 000 -	1 400)	4,5	2
	3 woelpoten	2	1 400 (	1 100 -	1 600)	4,5	2
Zaaibedcombinatie	3,00 m	6	5 000 (	0 -	0)	6	2
	4,00 m	7	7 600 (	0 -	0)	6	2
Cambridgerol	2,70 m	5	2 200 (	1 800 -	2 600)	6	2
Schijveneg enkel	3,00 m	5	4 000 (	0 -	0)	7,5	3,5

Algemeen, machines en loonwerk

Omschrijving	Werkbr. Cap. Inhoud	Ber- ging M ²	Gemid- deld	<u>Vervangingswaarde</u> spreiding	Afschr. in %	Onder houd + verz.
Schijveneg	4,00 m	5	5 100 (	0 - 0)	7,5	3,5
Schijveneg dubbel	3,20 m	6	5 700 (	3 600 - 7 700)	7,5	3,5
Messeneg	3,00 m	3	4 200 (	0 - 0)	7,5	3,5
Rotorkopeg	3,00 m	4	8 300 (	7 400 - 9 200)	7,5	3,5
Bladenfrees	2,00 m	3	4 300 (	0 - 0)	9	3
	3,00 m	4	9 500 (	8 100 - 11 900)	9	3
Messenfrees	2,00 m	3	6 300 (	5 200 - 7 300)	9	3
	3,00 m	4	8 200 (	7 100 - 9 200)	9	3
Kilverbak	3,00 m	6	7 900 (	0 - 0)	6	2
Grondschiif verstelbaar	2,00 m	2	700 (	0 - 0)	9	2
	2,40 m	3	1 300 (	800 - 1 900)	9	2
ZAAIEN en POTEN						
Pijpenzaaimachine gras mech.	3,00 m	5	7 400 (	0 - 0)	6	2
Doorzaaimachine grasland	2,00 m	4	11 900 (	0 - 0)	6	1,5
Zaaimachine graan mechanisch	3,00 m	5	6 200 (	5 400 - 7 600)	6	2
Zaaimachine graan pneumatisch	3,00 m	5	7 400 (	6 000 - 8 700)	6	2
Prec.zaai mais rijbemesting	4-rijig	4	13 300 (	0 - 0)	6	1,5
Prec.zaai mais rijbemesting	6 rijig	6	21 200 (	0 - 0)	6	1,5
GEWASVERZORGING						
Veldspuit aanbouw	12 m	5	7 200 (	0 - 0)	7,5	2
	18 m	5	14 800 (	11 700 - 17 200)	7,5	2
	21 m	5	15 300 (	11 900 - 17 900)	7,5	2
	24 m	6	17 700 (	12 400 - 20 500)	7,5	2
Strokenspuit	6 rijig	4	4 300 (	0 - 0)	7,5	2
Rijenspuit 2 dop/rij	4 rijig	3	1 500 (	0 - 0)	7,5	2
Onderbladspuit aard.	6,00 m	4	5 400 (	0 - 0)	7,5	2
	9,00 m	5	7 800 (	0 - 0)	7,5	2
Onkruiddeg mech. transp.	3,00 m	5	800 (	0 - 0)	6	1,5
Onkruiddeg hydr. transp.	6,00 m	5	3 200 (	0 - 0)	6	1,5
	9,00 m	5	5 000 (	0 - 0)	6	1,5
Veertandwiedeg hydr.	4,50 m	4	2 700 (	0 - 0)	6	1,5
	6,00 m	5	3 900 (	3 400 - 4 600)	6	1,5
	9,00 m	6	5 400 (	0 - 0)	6	1,5
	12,00 m	6	8 100 (	0 - 0)	6	1,5
	15,00 m	6	12 100 (	0 - 0)	6	1,5
Vingerwieder per rij,	2 elementen	6	500 (	0 - 0)	6	1,5
Schoffelmachine front	3,00 m	3	5 600 (	4 700 - 6 400)	6	1,5
	6,00 m	6	8 100 (	6 800 - 9 300)	6	1,5
Schoffelmachine, gewasgeleid	3,00 m, 75 cm	3	6 700 (	0 - 0)	6	1,5
Strokencultivator, 50 cm	achter/3m	3	4 600 (	4 100 - 5 100)	6	1,5
Strokencultivator, 50 cm	achter/6m	5	11 600 (	0 - 0)	6	1,5

Algemeen, machines en loonwerk

Omschrijving	Werkbr. Cap. Inhoud	Ber- ging M ²	<u>Vervangingswaarde</u> Gemid- spreiding deld			Afschr. in %	Onder houd + verz.
Strokencultivator, 75 cm	achter/4 rijig	4	4 100 (	0 -	0)	6	1,5
	achter/6 rijig	6	7 400 (	0 -	0)	6	1,5
Strokenfrezen	4 rijig	4	6 000 (	0 -	0)	6	1,5
	6 rijig	6	8 500 (	0 -	0)	6	1,5
Onkruidstrijker, vaste rol	3,00 m	6	800 (	0 -	0)	6	1,5
	6,00 m	6	1 700 (	0 -	0)	6	1,5
Onkruidstrijker, aangedreven rol	6,00 m	6	3 700 (	0 -	0)	6	1,5
Weidesleep, ketting	4,00 m	6	600 (	500 -	700)	6	3
	5,00 m	6	700 (	0 -	0)	6	3
	6,00 m	6	1 300 (	0 -	0)	6	3
Landrol	2,00 m	2	1 200 (	1 000 -	1 500)	6	2
	2,50 m	3	1 400 (	1 100 -	1 700)	6	2
Weidebloter	2,75 m	6	3 000 (	0 -	0)	11,3	4,5
	3,00 m	7	3 000 (	0 -	0)	11,3	4,5
OOGST							
Cirkelmaaier	1,85 m	4	4 300 (	3 700 -	5 100)	11,3	4
	2,10 m	4	5 700 (	5 000 -	6 500)	11,3	4
	2,40 m	5	6 600 (	5 600 -	7 800)	11,3	4
	2,80 m	5	7 400 (	6 500 -	8 900)	11,3	4
	3,20 m	6	8 400 (	7 500 -	10 400)	11,3	4
Frontmaaier (excl. aanbouw)	2,15 m	4	6 400 (	5 300 -	7 100)	11,3	5
	2,45 m	5	7 300 (	0 -	0)	11,3	5
	2,65 m	6	8 400 (	0 -	0)	11,3	5
	3,00 m	6	9 600 (	0 -	0)	11,3	5
Maaierkneuzer	1,85 m	4	7 200 (	0 -	0)	11,3	4
	2,10 m	5	8 800 (	0 -	0)	11,3	4
	2,40 m	5	10 100 (	8 500 -	10 900)	11,3	4
	2,80 m	6	11 400 (	0 -	0)	11,3	4
	3,00 - 3,20 m	7	12 200 (	0 -	0)	11,3	4
Frontmaaierkneuzer	2,40 m	5	10 500 (	9 500 -	11 600)	11,3	4
	2,80 m	6	11 500 (	0 -	0)	11,3	4
	3,20 m	7	13 100 (	0 -	0)	11,3	5
Getrokken maaierkneuzer	2,50 m	10	15 700 (	0 -	0)	11,3	4
	2,75 m	11	18 400 (	0 -	0)	11,3	4
	3,00 m	12	18 300 (	0 -	0)	11,3	4
	3,20 m	12	22 400 (	0 -	0)	11,3	4
	4,00 m	12	26 600 (	0 -	0)	11,3	4
	4,80 m	12	37 500 (	0 -	0)	11,3	4
Cirkelschudder	4,50 m	8	4 600 (	0 -	0)	9	4
	5,20 m	10	4 900 (	4 400 -	5 400)	9	4
	7,30 m	12	8 500 (	6 900 -	10 800)	9	4
	10,50 m	12	10 200 (	0 -	0)	9	4
	12,70 m	12	13 100 (	0 -	0)	9	4

Algemeen, machines en loonwerk

Omschrijving	Werkbr. Cap. Inhoud	Ber- ging M ²	<u>Vervangingswaarde</u> Gemid- deld spreiding	Afschr. in %	Onder houd + verz.
Cirkelschudder aanb. hydr.	5,20 m	8	6 100 (5 200 - 7 000)	9	4
	6,40 m	8	8 500 (0 - 0)	9	4
	7,70 m	8	10 300 (0 - 0)	9	4
	8,50 m	8	11 700 (9 200 - 13 300)	9	4
	10,80 m	10	16 500 (0 - 0)	9	4
Cirkelschudder getr. hydr.	8,50 m	10	11 800 (0 - 0)	9	4
	10,50 m	10	17 300 (15 600 - 19 200)	9	4
Cirkelharschudder	3,50 m	9	3 800 (2 700 - 4 900)	9	4
Cirkelhark enkel	3,30 m	8	3 800 (3 300 - 4 600)	9	4
	3,80-4,30 m	8	5 100 (4 000 - 6 200)	9	4
	4,50-5,00 m	8	6 800 (5 800 - 7 300)	9	4
Cirkelhark dubbel middenafleg	6,00-6,70 m	24	12 700 (0 - 0)	9	4
	7,00-7,80 m	27	16 000 (13 000 - 18 500)	9	4
	7,80-8,50 m	27	19 600 (0 - 0)	9	4
Cirkelhark zijafleg	6,50-7,50 m	30	17 100 (0 - 0)	9	4
Harkkeerder met borden	2,25 m	5	1 400 (0 - 0)	9	4
	3,00 m	8	2 900 (0 - 0)	9	4
Opraapsnijwagen	30 - 40 m ³	16	28 400 (23 900 - 41 800)	9	3
	40 - 50 m ³	18	42 900 (34 700 - 59 200)	9	3
	50 - 60 m ³	18	59 100 (49 400 - 69 600)	9	3
Opraapsnijdoseerwagen	40 m ³	26	43 800 (0 - 0)	11,3	4,5
Opraapsnijwagen tandem	40 m ³	16	40 400 (0 - 0)	9	3
Opraapsnijdoseerwagen	50 m ³	24	52 200 (42 800 - 63 900)	11,3	4,5
	60 m ³	26	65 000 (0 - 0)	11,3	4,5
Opraapsnijdoseerwagen, dwarsafv.	40 m ³	26	45 500 (40 700 - 49 300)	11,3	4,5
	50 m ³	24	50 400 (45 100 - 53 800)	11,3	4,5
	60 m ³	24	74 200 (0 - 0)	11,3	4,5
Kuilverdeler	1 rotor	4	2 900 (0 - 0)	9	3
	2 rotoren	8	5 700 (5 000 - 6 900)	9	3
Grasvork hydr. afschuifbord	2,60 m	6	2 500 (0 - 0)	9	3
Opraappers klein		10	19 800 (0 - 0)	9	3
Oprolpers vaste kamer	120x120	12	20 100 (16 200 - 22 900)	9	3
Oprolpers vaste kamer, met wikkelinr.	120x120	14	54 700 (0 - 0)	9	3
Oprolpers vaste kamer	150x120	14	25 100 (0 - 0)	9	3
Oprolpers variabele kamer	60-150x120	14	25 200 (0 - 0)	9	3
	90-150x120	14	25 900 (0 - 0)	9	3
Oprolpers variabele kamer, met wikkelinr.	90-150x120	14	54 800 (0 - 0)	9	3
Oprolpers variabele kamer, met snijinr.	90-150x120	14	33 700 (0 - 0)	9	3

Algemeen, machines en loonwerk

Omschrijving	Werkbr. Cap. Inhoud	Ber- ging M ²	Gemid- deld	<u>Vervangingswaarde</u> spreiding	Afschr. in %	Onder houd + verz.
Oprolpers variabele kamer	110-200x120	14	30 400	(0 - 0)	9	3
	60-180x120	14	25 500	(0 - 0)	9	3
Oprolpers met snij-inrichting	120x120	12	27 400	(0 - 0)	9	3
Foliewikkelaar getr.		5	15 700	(11 200 - 22 500)	9	3
Foliewikkelaar aanb. pers		5	22 600	(0 - 0)	9	3
Foliewikkelaar aanb. trekker		5	7 800	(6 800 - 8 900)	9	3
Foliewikkelaar aanb. trekker, professioneel		5	13 200	(0 - 0)	9	3
Foliewikkelaar rechth. balen		5	20 900	(0 - 0)	9	3
Foliewikkelaar getrokken door pers		5	17 000	(13 800 - 21 400)	9	3
Foliewikkelaar grootpakken getr.		10	48 000	(0 - 0)	9	3
Ronde balenklem		5	1 200	(0 - 0)	7,5	2,5
Grootpakpers	80x120	10	101 600	(0 - 0)	9	3
Tweepaksklem		6	5 200	(0 - 0)	7,5	2,5
Vierpaksklem		6	7 100	(0 - 0)	7,5	2,5
Eenpaksklem gew. pakken		6	2 000	(0 - 0)	7,5	2,5
Tweepaksklem gew. pakken		6	4 200	(0 - 0)	7,5	2,5
Driepaksklem		6	8 700	(0 - 0)	7,5	2,5
Pakkenprikker 3 tands		6	500	(0 - 0)	7,5	2,5
Pakkenklem ronde balen	1 pak	10	1 300	(0 - 0)	7,5	2,5
	2 pakken	10	3 100	(0 - 0)	7,5	2,5
Pakkenklem ronde gew. balen	2 pakken	10	3 600	(2 700 - 4 700)	7,5	2,5
Pakkenklem rechth. gew. balen	1 - 2 pakken	10	2 600	(1 700 - 3 700)	7,5	2,5
Pakkenwagen	8 ton	10	6 700	(0 - 0)	7,5	2,5
	10 ton	10	7 400	(0 - 0)	7,5	2,5
Zuurtoevoegeenheid	klein		1 000	(0 - 0)	11,3	2,5
	groot		1 600	(0 - 0)	11,3	2,5
Veldhakselaar aanbouw mais	1-rijig	4	21 100	(0 - 0)	9	4
	2-rijig	6	20 900	(16 700 - 25 100)	9	4
	2,20 m	10	37 800	(0 - 0)	9	4
VOERVERWERKING				-		
Kuilsnijvork U-snijder	1,50 m ³	4	6 800	(0 - 0)	9	3
	1,70 m ³	4	6 800	(0 - 0)	9	3
	1,90 m ³	4	7 300	(0 - 0)	9	3
	2,15 m ³	4	7 600	(0 - 0)	9	3
	2,55 m ³	4	7 800	(0 - 0)	9	3
	2,95 m ³	4	8 500	(0 - 0)	9	3
Kuilsnijvork met bovenlosser	1,70 m ³	4	10 200	(0 - 0)	9	3
	2,15 m ³	4	10 900	(0 - 0)	9	3
Hefmast voor kuilvoersnijder		1	1 400	(1 300 - 1 700)	9	3
Kuilvoerblokdoseerwagen	3,5 m ³	10	10 100	(0 - 0)	9	2,5
Kuilvoerblok dos. wagen, grote balen		10	11 500	(0 - 0)	9	2,5
Blokkendoseerwagen met aangebouwde U-snijder		10	16 700	(0 - 0)	9	2,5

Algemeen, machines en loonwerk

Omschrijving	Werkbr. Cap. Inhoud	Ber- ging M ²	<u>Vervangingswaarde</u> Gemid- spreiding deld		Afschr. in %	Onder houd + verz.
Voerdoseercontainer 2-zijdig	1,4 m ³	5	5 600 (	4 500 - 6 700)	9	2,5
	1,8 m ³	7	6 000 (	4 600 - 7 500)	9	2,5
	1500 l	8	5 500 (	0 - 0)	9	2,5
Bietensnij-inrichting op voercontainer			500 (	300 - 700)	9	2,5
Kuiluithaaldoseerbak	1,5 m ³	6	5 200 (	0 - 0)	9	2,5
	2,0 m ³	7	6 200 (	5 500 - 8 100)	9	2,5
Kuiluithaaldoseerbak met zaaglaadklep	2,0 m ³	7	10 100 (	0 - 0)	9	2,5
	3,0 m ³	7	13 900 (	0 - 0)	9	2,5
	5,5 m ³	7	19 700 (	0 - 0)	9	2,5
Kuiluithaalkbak met zaaglaadklep	1,5 m ³	6	6 400 (	0 - 0)	9	2,5
Bietensnij-inrichting voor kuiluithaaldoseerbak	1,1 kW		2 100 (	0 - 0)	9	2,5
Kuiluithaaldoseerwagen	3 m ³	9	15 800 (	0 - 0)	9	2,5
	5 m ³	11	16 000 (	0 - 0)	9	2,5
	8 m ³	14	22 800 (	0 - 0)	9	2,5
Kuiluithaaldoseerwagen met zaaglaadklep	3 m ³	9	16 600 (	14 100 - 19 500)	9	3,5
	5 m ³	11	21 500 (	19 200 - 22 700)	9	3,5
Balenafwikkelaar		6	1 300 (	0 - 0)	6	1,7
Kuilhapper frontlader	1 m ³	2	3 200 (	2 700 - 3 500)	9	2
	1,3 m ³	2	4 200 (	0 - 0)	9	2
	2 m ³	4	4 800 (	4 200 - 5 400)	9	2
Kuilhapper hefaanbouw	2 m ³	4	5 100 (	0 - 0)	9	2,5
Kuilhapper op hefmast	2 m ³	5	8 000 (	0 - 0)	9	2,5
Kuilgrijper voor voorlader	1 m ³	4	2 600 (	0 - 0)	9	2,5
Voerdoseerwagen	8 m ³	10	11 800 (	10 600 - 13 000)	9	2,5
	11 m ³	12	13 200 (	11 800 - 14 200)	9	2,5
	15 m ³	18	15 300 (	0 - 0)	9	2,5
Pakkenlaaddoseerwagen	3 m ³	18	13 400 (	0 - 0)	9	2,5
Kuiluithaalmengdoseerbak	3 m ³	6	13 500 (	0 - 0)	9	2,5
Voermengwagen, hor.	6 m ³	8	19 800 (	0 - 0)	9	2,5
	8 m ³	8	25 100 (	22 600 - 26 200)	9	2,5
	10 m ³	8	28 300 (	0 - 0)	9	2,5
Voermengwagen, hor.	12 m ³	8	30 200 (	0 - 0)	9	2,5
	14 m ³	8	31 600 (	0 - 0)	9	2,5
	16 m ³	12	36 900 (	0 - 0)	9	2,5
	18 m ³	14	36 300 (	0 - 0)	9	2,5
Voermengwagen, hor., incl. weeginr.	6 m ³	8	22 800 (	0 - 0)	9	2,5
	8 m ³	8	31 300 (	0 - 0)	9	2,5
	12 m ³	8	36 300 (	0 - 0)	9	2,5
	18 m ³	8	41 300 (	0 - 0)	9	2,5
	20 m ³	8	42 300 (	0 - 0)	9	2,5

Algemeen, machines en loonwerk

Omschrijving	Werkbr. Cap. Inhoud	Ber- ging M ²	Gemid- deld	<u>Vervangingswaarde</u> spreiding	Afschr. in %	Onder houd + verz.
Voermengwagen, vertic. eenv. uitv.	6 m ³	6	15 200	(0 - 0)	9	2,5
	8 m ³	8	16 500	(0 - 0)	9	2,5
	10 m ³	10	18 300	(15 600 - 22 200)	9	2,5
	12 m ³	10	19 300	(16 400 - 22 800)	9	2,5
	14 m ³	12	24 500	(0 - 0)	9	2,5
	18 m ³	14	32 100	(0 - 0)	9	2,5
Voermengwagen, vertic. excl. weeginr.	10 m ³	10	25 000	(0 - 0)	9	2,5
	12 m ³	10	27 200	(0 - 0)	9	2,5
	14 m ³	12	29 200	(0 - 0)	9	2,5
Voermengwagen, vertic., incl. weeginr.	8 m ³	8	23 400	(20 000 - 26 800)	9	2,5
	10 m ³	10	24 600	(20 600 - 27 800)	9	2,5
	12 m ³	12	27 900	(22 000 - 36 800)	9	2,5
	14 m ³	12	32 000	(28 400 - 37 700)	9	2,5
	18 m ³	14	41 100	(0 - 0)	9	2,5
Freesvoermengwagen, excl. weeginr.	6 m ³	6	27 100	(0 - 0)	9	2,5
	8 m ³	8	35 200	(0 - 0)	9	2,5
	10 m ³	10	38 000	(0 - 0)	9	2,5
	12 m ³	10	44 300	(0 - 0)	9	2,5
Freesvoermengwagen, incl. weeginr.	6 m ³	6	32 500	(0 - 0)	9	2,5
	8 m ³	8	34 300	(0 - 0)	9	2,5
	12 m ³	10	40 800	(0 - 0)	9	2,5
Freesvoermengwagen, zelfr.	8 m ³	10	77 900	(0 - 0)	9	2,5
	10 m ³	10	78 900	(0 - 0)	9	2,5
	12 m ³	10	127 400	(0 - 0)	9	2,5
	16 m ³	10	128 900	(97 800 - 150 600)	9	2,5
Kuiluithaalmengwagen met zaaglaadklep	4 m ³	8	20 500	(15 600 - 24 200)	9	3,5
	7 m ³	10	27 500	(0 - 0)	9	3,5
Bietenreiniger roterende trommel		5	6 200	(0 - 0)	9	2,5
Bietenreiniger met snij-inrichting		4	1 800	(1 600 - 2 000)	9	2,5
Stationaire bietenvijzel/-snijder		4	4 600	(0 - 0)	9	2,5
SLOOT- EN DRAINAGEONDERHOUD						
Greppelfrees	45 - 60 kW	3	3 700	(2 700 - 5 000)	9	3
	> 80 kW	3	7 400	(0 - 0)	9	3
Slootkantsnijder		3	6 600	(0 - 0)	7	2,5
Slootreiniger met korfbak	eenvoudig	4	7 800	(0 - 0)	7	2,5
	prof.	4	18 800	(0 - 0)	7	2,5

Algemeen, machines en loonwerk

Omschrijving	Werkbr. Cap. Inhoud	Ber- ging M ²	<u>Vervangingswaarde</u> Gemid- spreiding deld			Afschr. in %	Onder houd + verz.
Baggerbak		8	2 200 (	0 -	0)	9	3,5
Drainreiniger		3	7 800 (	0 -	0)	9	5,5
BEREGENING							
Haspelinstallatie 63 mm	20 m ³ /uur	5	7 900 (	0 -	0)	11,3	2,5
Haspelinstallatie 70 mm	25 m ³ /uur	5	9 600 (	7 900 -	11 900)	11,3	2,5
Haspelinstallatie 82 mm	35 m ³ /uur	5	12 500 (	0 -	0)	11,3	2,5
Haspelinstallatie 90 mm	50 m ³ /uur	6	16 200 (	11 900 -	21 400)	11,3	2,5
Haspelinstallatie 100 mm	65 m ³ /uur	5	20 800 (	14 500 -	28 900)	11,3	2,5
Haspelinstallatie 110 mm/300 m	80 m ³ /uur	8	24 600 (	19 200 -	28 600)	11,3	2,5
Haspelinstallatie 125 mm/300 m	100 m ³ /uur	8	26 500 (	0 -	0)	11,3	2,5
Regenslanghaspel hydraulisch	40 m ³ /uur	3	10 200 (	0 -	0)	9	2,5
Regenslangstelsysteem 300 m/15 spr.	65 m ³ /uur	3	12 000 (	10 000 -	14 100)	9	2,5
Flexibele slang per 100 m	3 duim		1 000 (	0 -	0)	9	1,5
	4 duim		1 400 (	0 -	0)	9	1,5
Centrifugaalpomp electrisch	23 m ³ /7,5pk	2	3 400 (	0 -	0)	9	2,5
	35 m ³ /10 pk	2	3 800 (	0 -	0)	9	2,5
	50 m ³ /15 pk	2	4 400 (	0 -	0)	9	2,5
	75 m ³ /20 pk	2	4 700 (	0 -	0)	9	2,5
	83 m ³ /25 pk	2	5 000 (	0 -	0)	9	2,5
Aftakaspomp op bok	45 m ³ /uur	2	2 000 (	0 -	0)	9	2,5
	60 m ³ /uur	2	3 200 (	0 -	0)	9	2,5
	100 m ³ /uur	2	3 500 (	2 600 -	4 100)	9	2,5
Bevloeiingspomp		5	2 200 (	0 -	0)	9	2
Aluminium buizen 6 m	4 "	5	71 (	0 -	0)	9	2
	5 "	5	87 (	0 -	0)	9	2
Sproeiers	1/2 "		13 (	0 -	0)	9	2
	3/4 "		17 (	0 -	0)	9	2
	1 "		33 (	0 -	0)	9	2
Beregeningscomputer			1 400 (	0 -	0)	9	2
Grondwaterbron	40 m ³ /uur		1 500 (	1 300 -	1 800)	9	1,5
	80 m ³ /uur		2 100 (	1 700 -	3 000)	9	1,5

Algemeen, machines en loonwerk

Omschrijving	Werkbr. Cap. Inhoud	Ber- ging M ²	<u>Vervangingswaarde</u> Gemid- spreiding deld		Afschr. in %	Onder houd + verz.
DIVERSEN						
Weeginrichting 3-punts	2,5 ton	2	3 500 (	0 -	0)	7,5 3,5
Hogedrukreiniger electr. koudwater	150 bar/15	1	1 300 (	0 -	0)	9 5,5
Hogedrukreiniger electr. heetwater	150 bar/14	1	2 000 (	0 -	0)	9 5,5
Compressor banden	100/350 l	1	900 (	0 -	0)	9 5,5
Lasapparaat	40-220 amp	1	246 (	0 -	0)	7,5 2
Veebehandelbox		4	1 000 (	0 -	0)	7,5 2
Noodstroomaggregaat trekkeraandr.	32 kVA	3	4 100 (	0 -	0)	9 2
	50 kVA	3	7 300 (	0 -	0)	9 2
Noodstroomaggregaat verbr. motor	32 kVA	3	10 800 (	0 -	0)	9 2
Heteluchtkanon olie		1	2 100 (	17 00 -	2 400)	9 2
Heteluchtkanon gas		2	541 (	0 -	0)	9 2
Weidedrinkpomp		1	212 (	180 -	229)	7,5 1,5
Weidedrinkbak zonne-energie klokpomp	400 l	3	2 100 (	0 -	0)	10 1,5
	800 l	3	3 400 (	0 -	0)	10 1,5

1.5.2 Kostenvergoeding bij onderling gebruik van machines

Op basis van de vervangingswaarde, de kostenpercentages en de jaarlijkse benutting kan een kostenvergoeding worden berekend voor het onderling gebruik van werktuigen. Bovenop de kostenbasis komt een toeslag van 10%, als vergoeding voor bijkomende kosten en risico. De vermelde kostenvergoedingen zijn exclusief brandstof. Voor alle afwijkende situaties kan het onderstaande rekenmodel worden benut.

Voorbeeld berekening kostenvergoeding onderling gebruik van werktuigen

Uitgangspunten:

Trekker, 2-wielaandrijving	60-70 kW,
Vervangingswaarde in euro's =	40600
Gebruik:	600 uur per jaar
Levensduur:	12 jaar

Afschrijving	7,5 %	3 045,00
Rente (55 % van 4,0 %)	2,2 %	893,20
Onderhoud	3,0 %	1 218,00
Verzekering	1,0 %	406,00
Stalling	1,0 %	<u>406,00</u>
Totaal voor 600 uur		5 968,20
Per uur		9,95
Bijkomende kosten + risico, 10 %	<u>1,00</u>	
Totaal		10,95
Afgerond (excl. brandstof)		11

Algemeen, machines en loonwerk

Omschrijving	Werkbr/Cap. Inhoud	Kostenvergoeding onderling gebruik				
		Jaarl. benutting	Kostenbasis per jaar	Vergoeding/ eenh.		
TREKKRACHT						
Trekker 2-wiel	40-50 kW	600	uur	4 498	7,50	8
	50-60 kW	600	uur	5 321	8,87	10
	60-70 kW	600	uur	5 968	9,95	11
Trekker 4-wiel	40-50 kW	600	uur	5 410	9,02	10
	50-60 kW	600	uur	5 615	9,36	10
	60-70 kW	600	uur	6 894	11,49	13
Trekker 4-wiel traploze aandr.	60-70 kW	600	uur	11 025	18,38	20
Trekker 4-wiel	70-80 kW	600	uur	9 217	15,36	17
Trekker 4-wiel traploze aandr.	70-80 kW	600	uur	11 731	19,55	22
Trekker 4-wiel	80-90 kW	600	uur	10 393	17,32	19
Trekker 4-wiel traploze aandr.	80-90 kW	600	uur	12 466	20,78	23
Trekker 4-wiel	90-100 kW	600	uur	11 099	18,50	20
Trekker 4-wiel traploze aandr.	90-100 kW	600	uur	13 656	22,76	25
Trekker 4-wiel	100-120 kW	600	uur	12 863	21,44	24
Trekker 4-wiel traploze aandr.	100-120 kW	600	uur	15 288	25,48	28
Trekker 4-wiel	120-140 kW	600	uur	14 347	23,91	26
Trekker 4-wiel traploze aandr.	120-140 kW	600	uur	17 449	29,08	32
Fronthef	> 60 kW	200	uur	515	2,57	3
Fronthef + -aftakas	< 60 kW	200	uur	941	4,70	5
	> 60 kW	200	uur	1 088	5,44	6
TRANSPORT						
Transportwagen	8 ton	200	uur	724	3,62	4
Kipwagen hydraulisch	4 ton	200	uur	475	2,38	3
	6 ton	200	uur	616	3,08	3
	8 ton	200	uur	1 534	7,67	8
Kipwagen hydr. tandem	8 ton	200	uur	1 858	9,29	10
	12 ton	200	uur	1 955	9,77	11
	14-16 ton	200	uur	2 560	12,80	14
Silagekipper	30 m³	200	uur	4 381	21,90	24
Silagewagen	35 m³	200	uur	4 572	22,86	25
	40 m³	200	uur	4 969	24,84	27
Veewagen	2 koeien	50	uur	288	5,75	6
	6 koeien	50	uur	466	9,32	10
Transportbak in hef		80	uur	73	0,92	1
Voorlader met grondbak	< 50 kW	100	uur	871	8,71	10
	> 50 kW	100	uur	1 214	12,14	13
Achterlader + mestvork		100	uur	224	2,24	2
Hydraulische kraan getrokken	500 kg/bak	60	uur	2 214	36,90	41
	800 kg/bak	60	uur	2 622	43,70	48
Verreiker	3 ton/ 7 m	60	uur	7 772	129,53	142

Algemeen, machines en loonwerk

Omschrijving	Werkbr/Cap. Inhoud	Kostenvergoeding onderling gebruik			
		Jaarl. benutting	Kostenbasis per jaar	Vergoeding/ eenh.	
BEMESTING					
- Pendelstrooier	275 l	80 uur	250	3,12	3
	500 l	80 uur	338	4,23	5
	750 l	80 uur	397	4,96	5
	1000 l	80 uur	441	5,51	6
	1500 l	80 uur	559	6,98	8
- Pendelstrooier, getrokken	1500 l	80 uur	720	9,00	10
- Centrifugaalstrooier 1-schijfs	600 l	80 uur	294	3,68	4
	800 l	80 uur	279	3,49	4
	1000 l	80 uur	323	4,04	4
	1200 l	80 uur	338	4,23	5
- Centrifugaal 2-schijfs < 18 m	500 l	80 uur	338	4,23	5
	600 l	80 uur	441	5,51	6
	800 l	80 uur	470	5,88	6
	1000 l	80 uur	488	6,06	7
	1250 l	80 uur	573	7,17	8
	1500 l	80 uur	588	7,35	8
- Centrifugaal 2-schijfs > 18 m	1000 l	80 uur	617	7,72	8
	1200 l	80 uur	779	9,74	11
	1500 l	80 uur	825	10,29	11
- Centrifugaal 2-schijfs > 18 m, met comp. en weeginr.	1500 l	80 uur	1 279	15,99	18
Kalkstrooier vijzel	7 ton, 6 m	150 ha	3 778	25,19	28
Kalkstrooier vijzel, tandem	10 ton, 6 m	150 ha	6 409	42,73	47
Stalmeststrooier	4 ton	160 uur	1 588	9,92	11
	5 ton	160 uur	1 847	11,54	13
	6-7 ton	160 uur	1 960	12,25	13
	9-10 ton	160 uur	4 698	29,36	32
Vacuümmesttank transport	6 m³	160 uur	1 838	11,48	13
	8 m³	160 uur	2 087	13,05	14
Vacuümmesttank transport tandem	8 m³	160 uur	2 867	17,92	20
	10 m³	160 uur	3 690	23,06	25
	12 m³	160 uur	3 984	24,90	27
	15 m³	160 uur	4 792	29,95	33
Vacuümtank bemester	5 m³	160 uur	1 602	10,01	11
	6 m³	160 uur	1 720	10,75	12
	8 m³	160 uur	2 396	14,98	16
	10 m³	160 uur	2 969	18,56	20
	12 m³	160 uur	3 146	19,66	22
Vacuümtank bemester tandem	10 m³	160 uur	4 013	25,08	28
	12 m³	160 uur	5 248	32,80	36
	16 m³	160 uur	5 292	33,08	36
Pomptankwagen	5 m³	160 uur	2 396	14,98	16
	6 m³	160 uur	2 587	16,17	18
	8 m³	160 uur	2 808	17,55	19
	10 m³	160 uur	2 984	18,65	21

Algemeen, machines en loonwerk

Omschrijving	Werkbr/Cap. Inhoud	<u>Kostenvergoeding onderling gebruik</u>			
		Jaarl. benutting	Kostenbasis per jaar	Vergoeding/ eenh.	
Pomptankwagen tandem	8 m ³	160 uur	4 513	28,21	31
	10 m ³	160 uur	5 116	31,97	35
Zodenbemester	2,70 m	160 uur	1 843	11,52	13
	4,00 m	160 uur	3 553	22,21	24
	5,00 m	160 uur	3 819	23,87	26
	6,00 m	160 uur	5 206	32,54	36
	7,00 m	160 uur	5 282	33,01	36
Sleufkouterbemester	3,00 m	160 uur	1 976	12,35	14
	4,00 m	160 uur	2 299	14,37	16
	5,00 m	160 uur	2 527	15,79	17
	6,00 m	160 uur	3 078	19,24	21
	7,00 m	160 uur	4 294	26,84	30
	8,00 m	160 uur	5 548	34,68	38
	9,00 m	160 uur	6 403	40,02	44
Sleepvoetbemester	4,00 m	160 uur	1 843	11,52	13
	5,00 m	160 uur	2 166	13,54	15
	6,00 m	160 uur	2 413	15,08	17
	7,00 m	160 uur	2 755	17,22	19
Mestinjecteur bouwland	3,00 m	160 uur	1 064	6,65	7
	4,00 m	160 uur	2 489	15,56	17
	5,00 m	160 uur	2 679	16,74	18
Hefinrichting bemester		160 uur	570	3,56	4
Slangaanvoersysteem +haspel	400 m 3"	160 uur	2 299	14,37	16
Transportslang 3 duim	100 m	150 uur	114	0,76	1
Mestpomp centrif. vertikaal	250 m ³ /uur	50 uur	1 055	21,10	23
	480 m ³ /uur	50 uur	1 069	21,37	24
Mestpomp verdringer	120 m ³ /uur	50 uur	790	15,81	17
	180 m ³ /uur	50 uur	836	16,72	18
	240 m ³ /uur	50 uur	973	19,46	21
Mestmixer aftakas	4m/60 cm	50 uur	411	8,22	9
Mestmixer electrisch	11 kW	50 uur	685	13,70	15
Dompelmixer electrisch	7,5 kW	40 uur	754	18,84	21
	11 kW	40 uur	1 151	28,77	32
	15 kW	40 uur	1 165	29,11	32
Spruitroerapparaat	1-spuutkop	70 uur	128	1,83	2
	2-spuutkop	70 uur	224	3,20	4
Mestschuif aan trekker	2,75 m	50 uur	110	2,19	2
GRONDBEWERKING					
Stoppelploeg	1,50 m (6-sch)	40 ha	364	9,10	10
	2,00 m (8-sch)	50 ha	482	9,63	11
	2,50m (10-sch)	60 ha	567	9,45	10

Algemeen, machines en loonwerk

Omschrijving	Werkbr/Cap. Inhoud	<u>Kostenvergoeding onderling gebruik</u>				
		Jaarl. benutting		Kostenbasis per jaar	Vergoeding/ eenh.	
Rondgaande ploeg	1,20 m (3-sch)	50	ha	769	15,39	17
	1,60 m (4-sch)	50	ha	989	19,78	22
	2,00 m (5-sch)	60	ha	1 335	22,24	24
Wentelploeg licht	0,80 m (2-sch)	40	ha	1 021	25,51	28
	1,20 m (3-sch)	60	ha	1 460	24,34	27
Wentelploeg	0,80 m (2-sch)	40	ha	1 115	27,87	31
	1,20 m (3-sch)	60	ha	1 743	29,05	32
	1,60 m (4-sch)	70	ha	2 292	32,75	36
Wentelploeg hydr. verst. snijbr.	1,20 m (3-sch)	60	ha	2 355	39,25	43
Zwenkploeg	1,35 m (4-sch)	60	ha	1 162	19,36	21
	2,00 m (5-sch)	70	ha	1 256	17,94	20
Vorenpakker enkel 70 cm	1,20 m	40	ha	220	5,49	6
	1,50 m	60	ha	232	3,86	4
Vorenpakker dubbel 70 cm	1,00 m	40	ha	317	7,93	9
	1,50 m	40	ha	390	9,76	11
Vorenpakker enkel 90 cm	1,00 m	30	ha	293	9,76	11
	1,20 m	30	ha	342	11,39	13
	1,50 m	40	ha	390	9,76	11
Vorenpakker dubbel 90 cm	1,50 m	60	ha	598	9,96	11
	2,80 m	80	ha	866	10,83	12
Vorenpakker combinatie	3,00 m	40	ha	779	19,47	21
Woelerpakker combinatie	2,50 m	40	ha	924	23,10	25
Spitmachine roterend	3,00 m	60	ha	3 116	51,94	57
	4,00 m	70	ha	4 469	63,84	70
Spitmachine krukas	3,00 m	60	ha	2 690	44,84	49
Cultivator vaste tand	3,00 m	40	ha	269	6,72	7
Cultivator vastetand zwaar	3,00 m	40	ha	300	7,49	8
	4,00 m	40	ha	503	12,57	14
Stoppelcultivator met ganzevoeten	3,00 m	40	ha	471	11,77	13
Cultivator triltand	2,00 m	30	ha	129	4,29	5
	3,00 m	40	ha	374	9,36	10
	4,00 m	40	ha	702	17,55	19
	5,00 m	40	ha	889	22,23	24
Woeler	1 woelpoot	40	ha	78	1,94	2
	2 woelpoten	40	ha	116	2,91	3
	3 woelpoten	40	ha	136	3,40	4
Zaaibedcombinatie	3,00 m	40	ha	560	14,00	15
	4,00 m	40	ha	851	21,28	23
Cambridgerol	2,70 m	40	ha	246	6,16	7
Schijveneg enkel	3,00 m	30	ha	568	18,93	21
Schijveneg	4,00 m	40	ha	724	18,11	20
Schijveneg dubbel	3,20 m	30	ha	809	26,98	30
Messeneg	3,00 m	40	ha	596	14,91	16
Rotorkopeg	3,00 m	40	ha	1 179	29,47	32

Algemeen, machines en loonwerk

Omschrijving	Werkbr/Cap. Inhoud	<u>Kostenvergoeding onderling gebruik</u>				
		Jaarl. benutting		Kostenbasis per jaar	Vergoeding/ eenh.	
Bladenfrees	2,00 m	50	ha	654	13,07	14
	3,00 m	50	ha	1 444	28,88	32
Messenfrees	2,00 m	50	ha	958	19,15	21
	3,00 m	50	ha	1 246	24,93	27
Kilverbak	3,00 m	40	uur	885	22,12	24
Grondschuif verstelbaar	2,00 m	60	uur	99	1,66	2
	2,40 m	60	uur	185	3,18	3
ZAAIEN en POTEN						
Pijpenzaaimachine gras mech.	3,00 m	60	ha	829	13,81	15
Doorzaaimachine grasland	2,00 m	40	ha	1 273	31,83	35
Zaaimachine graan mechanisch	3,00 m	60	ha	694	11,57	13
Zaaimachine graan pneumatisch	3,00 m	60	ha	829	13,81	15
Prec.zaai mais rijbemesting	4-rijig	60	ha	1 423	23,72	26
	6 rijig	60	ha	2 268	37,81	42
GEWASVERZORGING						
Veldspuit aanbouw	12 m	200	uur	914	4,57	5
	18 m	200	uur	1 880	9,40	10
	21 m	200	uur	1 943	9,72	11
	24 m	250	uur	2 248	8,99	10
Strokenspuit	6 rijig	50	uur	546	10,92	12
Rijenspuit 2 dop/rij	4 rijig	50	uur	191	3,81	4
Onderbladspuit aard.	6,00 m	50	uur	686	13,72	15
	9,00 m	50	uur	991	19,81	22
Onkruiddeg mech. transp.	3,00 m	40	ha	86	2,14	2
Onkruiddeg hydr. transp.	6,00 m	40	ha	342	8,56	9
	9,00 m	40	ha	535	13,38	15
Veertandwiedeg hydr.	4,50 m	40	ha	289	7,22	8
	6,00 m	40	ha	417	10,43	11
	9,00 m	40	ha	578	14,45	16
	12,00 m	40	ha	867	21,67	24
	15,00 m	40	ha	1 295	32,37	36
Vingerwieder	per rij, 2 elementen	40	ha	54	1,34	1
Schoffelmachine front	3,00 m	40	ha	559	14,98	16
Schoffelmachine front	6,00 m	60	ha	867	14,45	16
Schoffelmachine, gewasgeleid	3,00 m, 75 cm	40	ha	717	17,92	20
Strokencultivator, 50 cm	achter/3m	40	ha	492	12,31	14
	achter/6m	40	ha	1 241	31,03	34
Strokencultivator, 75 cm	achter/4 rijig	40	ha	439	10,97	12
	achter/6 rijig	40	ha	792	19,80	22
Strokenfreen	4 rijig	40	ha	642	16,05	18
	6 rijig	60	ha	910	15,16	17
Onkruidstrijker, vaste rol	3,00 m	60	ha	86	1,43	2
	6,00 m	60	ha	182	3,03	3
Onkruidstrijker, aangedreven rol	6,00 m	60	ha	396	6,60	7

Algemeen, machines en loonwerk

Omschrijving	Werkbr/Cap. Inhoud	<u>Kostenvergoeding onderling gebruik</u>				
		Jaarl. benutting		Kostenbasis per jaar	Vergoeding/ eenh.	
Weidesleep, ketting	4,00 m	40	ha	73	1,83	2
	5,00 m	40	ha	85	2,14	2
	6,00 m	40	ha	159	3,97	4
Landrol	2,00 m	40	ha	134	3,36	4
	2,50 m	40	ha	157	3,92	4
Weidebloter	2,75 m	40	ha	570	14,25	16
	3,00 m	40	ha	570	14,25	16
OOGST						
Cirkelmaaier	1,85 m	60	ha	796	13,26	15
	2,10 m	60	ha	1 055	17,58	19
	2,40 m	60	ha	1 221	20,35	22
	2,80 m	60	ha	1 369	22,82	25
	3,20 m	60	ha	1 554	25,90	28
Frontmaaier (excl. aanbouw)	2,15 m	120	ha	1 248	10,40	11
	2,45 m	120	ha	1 424	11,86	13
	2,65 m	120	ha	1 638	13,65	15
	3,00 m	120	ha	1 872	15,60	17
Maaierkneuzer	1,85 m	60	ha	1 332	22,20	24
	2,10 m	60	ha	1 628	27,13	30
	2,40 m	60	ha	1 869	31,14	34
	2,80 m	60	ha	2 109	35,15	39
	3,00 - 3,20 m	100	ha	2 257	22,57	25
Frontmaaierkneuzer	2,40 m	60	ha	1 943	32,38	36
	2,80 m	60	ha	2 128	35,46	39
	3,20 m	120	ha	2 555	21,29	23
Getrokken maaierkneuzer	2,50 m	80	ha	2 905	36,31	40
	2,75 m	80	ha	3 404	42,55	47
	3,00 m	100	ha	3 386	33,86	37
	3,20 m	100	ha	4 144	41,44	46
	4,00 m	100	ha	4 921	49,21	54
	4,80 m	100	ha	6 938	69,38	76
Cirkelschudder	4,50 m	100	ha	745	7,45	8
	5,20 m	100	ha	794	7,94	9
	7,30 m	100	ha	1 377	13,77	15
	10,50 m	100	ha	1 652	16,52	18
	12,70 m	100	ha	2 122	21,22	23
Cirkelschudder aanb. hydr.	5,20 m	100	ha	988	9,88	11
	6,40 m	100	ha	1 377	13,77	15
	7,70 m	100	ha	1 669	16,69	18
	8,50 m	100	ha	1 895	19,95	21
Cirkelschudder aanb. hydr.	10,80 m	100	ha	2 673	26,73	29
Cirkelschudder getr. hydr.	8,50 m	100	ha	1 912	19,12	21
	10,50 m	100	ha	2 803	28,03	31
Cirkelharkschudder	3,50 m	40	ha	616	15,39	17

Algemeen, machines en loonwerk

Omschrijving	Werkbr/Cap. Inhoud	<u>Kostenvergoeding onderling gebruik</u>				
		Jaarl. benutting		Kostenbasis per jaar	Vergoeding/ eenh.	
Cirkelhark enkel	3,30 m	100	ha	616	6,16	7
	3,80-4,30 m	100	ha	826	8,26	9
	4,50-5,00 m	100	ha	1 102	11,02	12
Cirkelhark dubbel middenafleg	6,00-6,70 m	80	ha	2 057	25,72	28
	7,00-7,80 m	80	ha	2 592	32,40	36
	7,80-8,50 m	80	ha	3 175	39,69	44
Cirkelhark zijafleg	6,50-7,50 m	80	ha	2 770	34,63	38
Harkkeerder met borden	2,25 m	40	ha	227	5,67	6
	3,00 m	60	ha	470	7,85	9
Opraapsnijwagen	30 - 40 m ³	80	uur	4 317	53,96	59
	40 - 50 m ³	80	uur	6 521	81,51	90
	50 - 60 m ³	80	uur	8 981	112,29	124
Opraapsnijdoseerwagen	40 m ³	150	uur	8 322	55,48	61
Opraapsnijwagen tandemas	40 m ³	80	uur	6 141	76,76	84
Opraapsnijdoseerwagen	50 m ³	150	uur	9 918	66,12	73
	60 m ³	150	uur	12 350	82,33	91
Opraapsnijdoseerwagen, dwarsafv.	40 m ³	150	uur	8 645	57,63	63
	50 m ³	150	uur	9 576	63,84	70
	60 m ³	150	uur	14 098	93,99	103
Kuilverdeler	1 rotor	80	uur	441	5,51	6
	2 rotoren	80	uur	866	10,83	12
Grasvork hydr. afschuifbord	2,60 m	80	uur	380	4,75	5
Opraappers klein		125	ton	3 010	24,08	26
Oprolpers vaste kamer	120x120	60	uur	3 055	50,92	56
Oprolpers vaste kamer, met wikkelinr.	120x120	60	uur	8 314	138,57	152
Oprolpers vaste kamer	150x120	60	uur	3 815	63,59	70
Oprolpers variabele kamer	60-150x120	60	uur	3 830	63,84	70
	90-150x120	60	uur	3 937	65,61	72
Oprolpers variabele kamer, met wikkelinr.	90-150x120	60	uur	8 330	138,83	153
Oprolpers variabele kamer, met snijinr.	90-150x120	60	uur	5 122	85,37	94
Oprolpers variabele kamer	110-200x120	60	uur	4 621	77,01	85
	60-180x120	60	uur	3 876	64,60	71
Oprolpers met snij-inrichting	120x120	60	uur	4 165	69,41	76
Foliewikkelaar getr.		60	uur	2 386	39,77	44
Foliewikkelaar aanb. pers		60	uur	3 435	57,25	63
Foliewikkelaar aanb. trekker		60	uur	1 186	19,76	22
Foliewikkelaar aanb. trekker, professioneel		60	uur	2 006	33,44	37
Foliewikkelaar rechth. balen		60	uur	3 177	52,95	58
Foliewikkelaar getrokken door pers		60	uur	2 584	43,07	47
Foliewikkelaar grootpakken getr.		100	uur	7 296	72,96	80
Ronde balenklem		60	ha	158	2,64	3
Grootpakpers	80x120	60	ha	15 443	257,39	283

Algemeen, machines en loonwerk

Omschrijving	Werkbr/Cap. Inhoud	<u>Kostenvergoeding onderling gebruik</u>				
		Jaarl. benutting		Kostenbasis per jaar	Vergoeding/ eenh.	
Tweepaksklem		60	ha	686	11,44	13
Vierpaksklem		60	ha	937	15,62	17
Eenpaksklem gew. pakken		60	ha	264	4,40	5
Tweepaksklem gew. pakken		60	ha	554	9,24	10
Driepaksklem		60	ha	1 148	19,14	21
Pakkenprikker 3 tands		60	ha	66	1,10	1
Pakkenklem ronde balen	1 pak	60	ha	172	2,86	3
	2 pakken	60	ha	409	6,82	8
Pakkenklem ronde gew. balen	2 pakken	60	ha	475	7,92	9
Pakkenklem rechth. gew. balen	1 - 2 pakken	60	ha	343	5,72	6
Pakkenwagen	8 ton	60	ha	884	14,74	16
	10 ton	60	ha	977	16,28	18
Zuurtoevoegeenheid	klein	30	uur	170	5,67	6
	groot	50	uur	272	5,44	6
Veldhakselaar aanbouw mais	1-rijig	60	uur	3 418	56,97	63
	2-rijig	60	uur	3 386	56,43	62
	2,20 m	60	uur	6 124	102,06	112
VOERVERWERKING						
Kuilsnijvork U-snijder	1,50 m ³	120	uur	1 034	8,61	9
	1,70 m ³	120	uur	1 034	8,61	9
	1,90 m ³	120	uur	1 110	9,25	10
	2,15 m ³	120	uur	1 155	9,63	11
	2,55 m ³	120	uur	1 186	9,88	11
	2,95 m ³	120	uur	1 292	10,77	12
Kuilsnijvork met bovenlosser	1,70 m ³	120	uur	1 550	12,92	14
	2,15 m ³	120	uur	1 657	13,81	15
Hefmast voor kuilvoersnijder		120	uur	213	1,77	2
Kuilvoerblokdoseerwagen	3,5 m ³	120	uur	1 485	12,37	14
Kuilvoerblok dos. wagen, grote balen		120	uur	1 691	14,09	15
Blokkendoseerwagen met aangebouwde U-snijder		120	uur	2 455	20,46	23
Voerdoseercontainer 2-zijdig	1,4 m ³	120	uur	823	6,86	8
	1,8 m ³	120	uur	882	7,35	8
	1500 l	120	uur	809	6,74	7
Bietensnij-inrichting op voercontainer		30	uur	74	2,45	3
Kuiluithaaldoseerbak	1,5 m ³	120	uur	764	6,37	7
	2,0 m ³	120	uur	911	7,60	8
Kuiluithaaldoseerbak met zaaglaadklep	2,0 m ³	120	uur	1 485	12,37	14
	3,0 m ³	120	uur	2 043	17,03	19
	5,5 m ³	120	uur	2 896	24,13	27
Kuiluithaalebak met zaaglaadklep	1,5 m ³	120	uur	941	7,84	9
Bietensnij-inrichting voor kuiluithaaldoseerbak	1,1 kW	30	uur	309	10,29	11

Algemeen, machines en loonwerk

Omschrijving	Werkbr/Cap. Inhoud	<u>Kostenvergoeding onderling gebruik</u>			
		Jaarl. benutting	Kostenbasis per jaar	Vergoeding/ eenh.	
Kuiluihaaldoseerwagen	3 m ³	120 uur	2 333	19,36	21
	5 m ³	120 uur	2 352	19,60	22
	8 m ³	120 uur	3 352	27,93	31
Kuiluihaaldoseerwagen met zaaglaadklep	3 m ³	120 uur	2 606	21,72	24
	5 m ³	120 uur	3 376	28,13	31
Balenafwikkelaar		150 ton	142	0,94	1
Kuilhapper frontlader	1 m ³	120 uur	454	3,79	4
	1,3 m ³	120 uur	596	4,97	5
	2 m ³	120 uur	682	5,68	6
Kuilhapper hefaanbouw	2 m ³	120 uur	750	6,25	7
Kuilhapper op hefmast	2 m ³	120 uur	1 176	9,80	11
Kuulgrijper voor voorlader	1 m ³	120 uur	382	3,19	4
Voerdoseerwagen	8 m ³	120 uur	1 735	14,46	16
	11 m ³	120 uur	1 940	16,17	18
	15 m ³	120 uur	2 249	18,74	21
Voerdoseerwagen	15 m ³	120 uur	2 249	18,74	21
Pakkenlaaddoseerwagen	3 m ³	120 uur	1 970	16,42	18
Kuiluihaalmengdoseerbak	3 m ³	120 uur	1 985	16,54	18
Voermengwagen, hor.	6 m ³	120 uur	2 911	24,26	27
	8 m ³	120 uur	3 690	30,75	34
	10 m ³	120 uur	4 160	34,67	38
	12 m ³	120 uur	4 439	37,00	41
	14 m ³	120 uur	4 645	38,71	43
	16 m ³	120 uur	5 424	45,20	50
	18 m ³	120 uur	5 336	44,47	49
	20 m ³	120 uur	6 218	51,87	57
Voermengwagen, hor., incl. weeginr.	6 m ³	120 uur	3 352	27,95	31
	8 m ³	120 uur	4 601	38,34	42
	12 m ³	120 uur	5 336	44,47	49
	18 m ³	120 uur	6 071	50,59	56
	20 m ³	120 uur	6 218	51,87	57
Voermengwagen, vertic., eenv. uitv.	6 m ³	120 uur	2 234	18,62	20
	8 m ³	120 uur	2 426	20,21	22
	10 m ³	120 uur	2 690	22,42	25
	12 m ³	120 uur	2 837	23,64	26
	14 m ³	120 uur	3 602	30,01	33
	18 m ³	120 uur	4 719	39,32	43
Voermengwagen, vertic., excl. weeginr.	10 m ³	120 uur	3 675	30,63	34
	12 m ³	120 uur	3 998	33,32	37
	14 m ³	120 uur	4 292	35,77	39
Voermengwagen, vertic., incl. weeginr.	8 m ³	120 uur	3 440	28,67	32
	10 m ³	120 uur	3 616	30,15	33
	12 m ³	120 uur	4 101	34,18	38
	14 m ³	120 uur	4 704	39,20	43
	18 m ³	120 uur	6 042	50,35	55

Algemeen, machines en loonwerk

Omschrijving	Werkbr/Cap. Inhoud	<u>Kostenvergoeding onderling gebruik</u>			
		Jaarl. benutting	Kostenbasis per jaar	Vergoeding/ eenh.	
Freesvoermengwagen, excl. weeginr.	6 m ³	120 uur	3 984	33,20	37
	8 m ³	120 uur	5 174	43,12	47
	10 m ³	120 uur	5 586	46,55	51
	12 m ³	120 uur	6 512	54,27	60
Freesvoermengwagen, incl. weeginr.	6 m ³	120 uur	4 778	39,81	44
	8 m ³	120 uur	5 042	42,02	46
	12 m ³	120 uur	5 998	49,98	55
Freesvoermengwagen, zelfr.	8 m ³	120 uur	11 451	95,43	105
	10 m ³	120 uur	11 598	98,65	106
	12 m ³	120 uur	18 728	156,07	172
	16 m ³	120 uur	18 948	157,90	174
Kuiluithaalmengwagen met zaaglaadklep	4 m ³	120 uur	3 219	26,82	30
	7 m ³	120 uur	4 318	35,98	40
Bietenreiniger roterende trommel		80 uur	911	11,39	13
Bietenreiniger met snij-inrichting		80 uur	265	3,31	4
Stationaire bietenvijzel/-snijder		80 uur	676	8,45	9
SLOOT- EN DRAINAGEONDERHOUD					
Greppelfrees	45 - 60 kW	40 uur	562	14,06	15
	> 80 kW	40 uur	1 125	28,12	31
Slootkantsnijder		40 uur	838	20,96	23
Slootreiniger met korfbak	eenvoudig	40 uur	991	24,77	27
	prof.	40 uur	2 388	59,69	66
Baggerbak		40 uur	345	8,64	9
Drainreiniger		50 uur	1 381	27,61	30
BEREGENING					
Haspelinstallatie 63 mm	20 m ³ /uur	200 uur	1 343	6,72	7
Haspelinstallatie 70 mm	25 m ³ /uur	40 ha	1 632	40,80	45
Haspelinstallatie 82 mm	35 m ³ /uur	60 ha	2 125	35,42	39
Haspelinstallatie 90 mm	50 m ³ /uur	80 ha	2 754	34,43	38
Haspelinstallatie 100 mm	65 m ³ /uur	60 ha	3 536	58,93	65
Haspelinstallatie 110 mm/300 m	80 m ³ /uur	80 ha	4 182	52,28	58
Haspelinstallatie 125 mm/300 m	100 m ³ /uur	100 ha	4 505	45,05	50
Regenslanghaspel hydraulisch	40 m ³ /uur	200 uur	1 499	7,50	8
Regenslangstelsysteem 300 m/15 spr.	65 m ³ /uur	200 uur	1 764	8,82	10
Flexibele slang per 100 m	3 duim	200 uur	137	0,69	1
	4 duim	200 uur	192	0,99	1
Centrifugaalpompelectrisch	23 m ³ /7,5pk	200 uur	500	2,50	3
	35 m ³ /10 pk	200 uur	559	2,79	3
	50 m ³ /15 pk	200 uur	647	3,23	4
	75 m ³ /20 pk	200 uur	691	3,45	4
	83 m ³ /25 pk	200 uur	735	3,68	4

Algemeen, machines en loonwerk

Omschrijving	Werkbr/Cap. Inhoud	<u>Kostenvergoeding onderling gebruik</u>			
		Jaarl. benutting	Kostenbasis per jaar	Vergoeding/ eenh.	
Aftakaspomp op bok	45 m³/uur	200 uur	294	1,47	2
	60 m³/uur	200 uur	470	2,35	3
	100 m³/uur	200 uur	515	2,57	3
Bevloeiingspomp		100 uur	312	3,12	4
Beregeningscomputer		200 uur	199	0,99	1
Grondwaterbron	40 m³/uur	200 uur	206	1,03	1
	80 m³/uur	200 uur	288	1,44	2
DIVERSEN					
Weeginrichting 3-punts	2,5 ton	50 uur	497	9,94	11
Hogedrukreiniger electr. koudwater	150 bar/15	200 uur	230	1,15	1
Hogedrukreiniger electr. heetwater	150 bar/14	200 uur	354	1,77	2
Compressor banden	100/350 l	200 uur	159	0,80	1
Lasapparaat	40-220 amp	30 uur	31	1,04	1
Veebehandelbox		40 uur	127	3,18	3
Noodstroomaggregaat trekeraandr.	32 kVA	50 uur	582	11,64	13
	50 kVA	50 uur	1 034	20,73	23
Noodstroomaggregaat verbr. motor	32 kVA	50 uur	1 534	30,67	34
Heteluchtkanon olie		50 uur	298	5,96	7
Heteluchtkanon gas		50 uur	77	1,54	2
Weidedrinkpomp		50 uur	26	0,52	1
Weidedrinkbak zonne-energie klokpomp	400 l	50 uur	309	6,17	7
	800 l	50 uur	500	10,00	11

1.5.3 Installaties

1.5.3.1 Vervangingswaarde en jaarlijkse kosten

Omschrijving	Capaciteit/ werkbreedte	Verv. waarde (euro's)	Afschr. (%)	Onderhoud + verzekering (%)	m ² voor berging
Weegplaten (assen wegen)	15/20 ton	9 400	10	2,5	5
Eigen watervoorz. put +pomp		2 725	10	2,5	
Put+pomp+hydrofoor		3 875	10	2,5	
Put+pomp+hydrofoor +ontijzering		7 725	10	2,5	
Veegmachine hydr. aandrijving	2,2 m	4 500	10	2,5	4
Veedrinkbak met zonne- energiepomp	700 l	3 400	10	2,5	3

1.5.3.2 Luchtafvoersystemen

Toelichting

De vervangingswaarden van het luchtafvoersysteem zijn aangegeven inclusief de montagekosten.

Norm

Diameter	Vervangingswaarde Inbouwventilator ¹⁾ (euro's)	Vervangingswaarde Ventilatiekoker (euro's)
35 cm	295 - 340	175
40 cm	320 - 365	185
45 cm	365 - 410	210
50 cm	385 - 435	220

¹⁾ inclusief bevestigingsmateriaal, instroomringen, bekabeling

Meerkosten voor toerenterugmelding	€ 70,-
Meerkosten voor een meetventilator	€ 200,-
Afschrijvingen	13 %
Onderhoud + verzekering	2 %

1.5.4 Vervangingswaarde en jaarlijkse kosten werktuigen

Toelichting

Bij de berekening van de onderhoudskosten van een werktuig wordt als uitgangspunt genomen dat het werktuig gedurende de totale levensduur op het bedrijf blijft. De gemiddelde onderhoudskosten worden uitgedrukt in een vast percentage van de vervangingswaarde. Daardoor zijn de berekende kosten gedurende de totale levensduur constant. Bij toenemende leeftijd stijgen de kosten van onderhoud. Dit betekent dat het verschil in onderhoudskosten tussen het eerste en het laatste jaar aanzienlijk is. Deze problematiek doet zich vooral voor bij de aanschaf van een tweedehands werktuig. De eerste eigenaar zal dan gemiddeld lagere onderhoudskosten hebben voor hetzelfde werktuig dan de tweede eigenaar.

Om de onderhoudskosten op elk willekeurig moment te kunnen bepalen moeten we weten hoe de onderhoudscurve verloopt gedurende de levensduur van een werktuig. Door ASAE (USA), KTBL (D) en IMAG is op basis van onderzoek, ervaring en inzicht een berekeningsmethode ontwikkeld voor de bepaling van de onderhoudskosten in afhankelijkheid van het cumulatieve gebruik.

Deze berekeningsmethode is verwerkt in een formule van de volgende vorm:

$$CO_j = \{LVD \times P / (GU \times LVD)^d\} \times (GU \times GJ)^d$$

Waarin:

- CO_j = cumulatief onderhoudspercentage van de vervangingswaarde in jaar j
(j ligt tussen 0 en LVD)
- LVD = totale levensduur in jaren
- P = gemiddelde onderhoudskostenpercentage
- GU = aantal gebruiksuren per jaar
- GJ = aantal gebruiksjaren
- d = exponent

Toelichting op de formule:

In het eerste deel van de formule wordt een faktor bepaald voor de totale cumulatieve onderhoudskosten ($LVD \times P$) en het cumulatieve gebruik ($GU \times LVD$). De exponent d hangt alleen af van de verhouding tussen LVD en GJ. Deze is derhalve arbitrair. Algemeen wordt uitgegaan van een verhouding van $GJ = 2/3 LVD$. Dit betekent dat op $2/3$ van de LVD 50 % van de onderhoudskosten zijn gemaakt. De exponent $d = 1,709511291$. Deze exponent wordt aangehouden voor alle machines.

Voorbeeld: (uit IMAG nota 321)

Een machine met een totale levensduur van 10 jaar en een gebruik van 500 uren per jaar, heeft een gemiddeld onderhoudspercentage van 5 % per jaar. Berekening volgens bovenstaande formule leidt tot de volgende reeks cijfers voor dit werktuig:

Gebruiksjaar	Cumulatief percentage	Percentage/jaar
1	0,976	0,976
2	3,192	2,216
3	6,384	3,192
4	10,440	4,056
5	15,288	4,848
6	20,879	5,591
7	27,175	6,296
8	34,143	6,968
9	41,759	6,968
10	50,000	8,241

In de tweede kolom staat het cumulatieve percentage van de onderhoudskosten vermeld. Deze zijn over de gehele levensduur 50 %. Dit komt overeen met het aantal gebruiksjaren x het gemiddelde percentage aan onderhoud per jaar. De laatste kolom laat het verloop zien van de onderhoudskosten per jaar gedurende de levensduur van het werktuig. Het percentage onderhoud loopt op van bijna 1 % in het eerste jaar tot ruim 8 % in het laatste gebruiksjaar.

Naast deze rekenkundige benadering is het zinvol om het werktuig visueel te beoordelen.

- Is zichtbare slijtage, speling of olie-lekkage te constateren?
- Heeft de machine ('s winters) buiten gestaan?
- Heeft de vorige eigenaar de afstelmogelijkheden benut?

1.5.5 Brandstofkosten en smeermiddelen

Norm Voor brandstofkosten worden de volgende normen gehanteerd:

	per hectare grasland €
• onbeperkt en beperkt weiden, veel loonwerk	55,-
• onbeperkt en beperkt weiden, mestuitrijden en inkuilen met eigen machines	70,-
• zomerstalvoeding, veel loonwerk	80,-
• zomerstalvoeding, mestuitrijden en inkuilen met eigen machines	90,-

Deze bedragen gelden bij een normale verkaveling en een dieselprijs van circa 40 eurocent per liter. Bij een ongunstige verkaveling en/of hogere dieselprijzen gelden hogere bedragen.

Auto zie hoofdstuk 1.7.3.

1.5.6 Loonwerk tarieven

Toelichting

In de onderstaande tabel zijn de loonwerk tarieven weergegeven die berekend zijn op basis van het rekenmodel van CUMELA Nederland. Dit model gaat onder andere uit van brandstofprijzen van NOVE, rentekosten op basis van cijfers van de Rabobank (gemiddelde rentepercentage van de afgelopen drie jaar), arbeidskosten op basis van CAO-lonen en vaste kostenpercentages.

Deze zijn:

- Rente 5,50 %
- reparatie 5,00 %
- eigen arbeid onderhoud 60,00 % van de eigen reparatiekosten
- (= 3 % van de vervangingswaarde)
- onroerend goed 1,75 %
- verzekering 1,00 %
- algemene kosten 2,00 %
- brandstofprijzen € 0,54
- smeermiddelen 10,00 %
- arbeid € 25,83
- bedrijfsleiding 0,00 %
- bedrijfsloesl 16,00 %
- bedrijfsrisico 9,00 %
- Maximale vervangingswaarde € 155.085,-

De loonwerk tarieven in de onderstaande tabel zijn berekende loonwerk tarieven. De tarieven in de praktijk kunnen van deze tarieven afwijken. Bij een aantal veel voorkomende werk-zaamheden zoals zodenbemesten, bouwland bemesten, maaidorsen van graan, inkuilen van gras met een hakselaar, opraapsnijwagen of gewikkelde balen en inkuilen van snijmaïs zijn de tarieven in de praktijk soms 20 tot 40 procent lager.

Redenen voor deze lagere tarieven kunnen zijn:

- meer bewerkte hectares per machine dan waarvan rekenmodel vanuit gaat,
- in geval van hectaretarieven (of andere eenheden dan uren) een hogere capaciteit
- gebruik maken van goedkope arbeidskrachten,
- genoegen nemen met een lager rendement,
- machine gaat meer jaren mee dan waar rekenmodel vanuit gaat,
- concurrentieoverwegingen, veel aanbieders van dezelfde dienst in het gebied.

Omschrijving	Vermogen	Uurtarief in euro's
Trekkers		
Trekker aandrijving: 4 wiel	40-50 kW	48
4 wiel	50-60 kW	52
4 wiel	60-70 kW	55
4 wiel	70-80 kW	58
4 wiel	80-90 kW	60
4 wiel	90-100 kW	65
4 wiel	100-120 kW	68
4 wiel	120-150 kW	77
4 wiel	150 -180 kW	85

Algemeen, machines en loonwerk

Omschrijving	Capaciteit	Uur-tarief euro's	Gift in m³/ha	<u>Aantal</u> ha/ uur1) m³/ uur		<u>Tarief in:</u> euro's
	a)	b)	c)	(bxc)	a : (bxc)	
Bemesting						
Stalmeststrooier 6 - 7 ton (2 wagens + 2 trekkers + kraan)		247	24	1,5	-	165 /ha
Mengmestverspreider	12 m³	75	25	1,2	30	2,50/m³
Zodebemester	12 m³/7,2 m	126	20	1,5	30	4,20/m³
Sleufkouterbemester	12 m³/7,2 m	118	15	2	30	3,95/m³
Sleufkouterbemester	12 m³/7,2 m	118	20	1,5	30	3,95/m³
Bouwlandinjecteur	12 m³	114	25	1,2	30	3,80/m³
Bouwlandinjecteur	12 m³	114	45	0,9	40	2,85/m³ ²
Sleepslangbemester (2 a 3 pers.)		237				
Mestmixer + kraan		71				
Kunstmeststrooier, pneum.	88		2	-	44	/ha
Kalkstrooier	10 ton	94	1,5 ton	1,5	2,25	42 /ton

1) Op basis van de zuivere werktijd per ha,
zonder tussenopslag bij een afstand opslag-perceel van ca. 0,5 km.

Omschrijving	Capaciteit	Uur-tarief euro's	Aantal ha/uur (perceel 2 ha, 200 m lang)	<u>Ha-tarief in:</u> euro's
Grondbewerking				
Wentelploegen	4 schaar	79	0,6	132
Vastetand cultivator	4,00 m	69	1,14	61
Spitmachine	3,00 m	82	0,75	109
Rotorkoep	3,00 m	76	1,6	48
Volveldsmessenfrees	3,00 m	72	0,8	90
Overtopfrees	2,50 m	80	0,4	200
Kilveren met laser	5,50 m	110		
Zaaien/Poten				
Zaaicombinatie (koep + zaaimachine)	3 m	92	1	92
Gras doorzaaien	2,50 m	100	1,1	91
Mais + rijenbem.	6 rij	112	1,6	70
Mais + rijenbem.	8 rij	132	1,5	88
Graan + rotorkoep	4 m	102	1,6	64
Zaaicombinatie erwten		84	1,6	53
Verzorgingswerktuigen				
Spuiten 24-27 m	75	2,5	30	
Spuiten zelfr.	33-36 m	106	2,7	39
Rijenspuut (mais, aardappelen)	12 rij	72	1,3	55
Schoffelen	6 m	64	1,3	49
Wiedeggen	12 m	70	4,0	18
Strokenfrees mais	4,5 m	95	1,1	86
Greppelfrees		68		
Wallenfrees		76	5,0	15
Zelfrijdende kraan (incl. maaik)		77		
Trekker + maaikorf		92		
Drainreiniging (midden druk)		65		

Omschrijving	Capaciteit	Uur-tarief	Aantal ha/uur (perceel 2 ha,	<u>Ha-tarief in:</u>
--------------	------------	------------	---------------------------------	----------------------

Algemeen, machines en loonwerk

		euro's	200 m lang)	euro's
Oogstwerk, gras				
Zelfrijdende maaicombinatie	8,5 m	260	10	26
Maaicombinatie voor en achter	12 m	117	5	23
Wiersen, dubbele cirkelhark		89	5,0	18
Opraapsnijwagen	35 m ³	126	1,2	105
Opraapdoseerwagen	33 m ³	148	1,2	107
Trekker + kuilverdeler		75	1,2	63
Opraappers, ongestapeld	(5 ton /uur)	81	1,0	0,49/pak
Grootpakpers(touw)	(25 pak/uur)	257	3,0	10,50/pak
Grashakselaar	280 kW	295	4,5	66
Twee silagewagens met loswals		234	4,5	52
Oprolpers	(17 rol/uur)	108	3,0	6,70/rol
Pakkenklem 3 grootpakken		69	3,0	23
Balenwikkelaar, incl. plastic		135	20 balen/u	9,80/baal1)
1) Incl. € 3,- plastic per baal				
Oogst, maïs en granen				
Hakselen + 2 silagewagens	8 rij	534	1	534
Maaidorsen		360	1,2	300

Omschrijving	Capaciteit	<u>Uurtarief in:</u> euro's
Transport		
Kipwagen met tandem	13 ton	70
	16 ton	82
	25 ton	95
Silagewagen gras		117
Silagewagen maïs		117
Kuilhapper(incl. wiellader)	2,3 m ³	70

1.6 Bouwwerken, automatisering en grond

1.6.1 Bouwwerken

1.6.1.1 Vervangingswaarde en jaarlijkse kosten kavelwegen en drainage

Norm

Omschrijving	Vervangingswaarde ¹⁾ (euro's)	Afschrijving ²⁾ (%)	Onderhoud (%)
Kavelwegen (niet vorstvrij aangelegd/zonder zwaar funderingspakket)			
klinkerweg per m ²	25 - 30	3	1,5
betonweg per m ²	30 - 35	3	0,5
groenspoorplaten per m ²	25 - 30	3	0,5
Toegangswegen/erfverharding (vorstvrij aangelegd met fundering van 30 – 50 cm slakken/zand)			
asfaltwegen per m ²	35 - 45	3	1,0
klinkerweg per m ²	35 - 45	3	1,5
betonwegen per m ²	40 - 50	3	0,5
beton-erfverharding per m ²	40 - 50	3	0,5
prefab betonplaten per m ²	35 - 45	3	0,5

¹⁾ Bij asfalt- en betonwegen wordt de prijs sterk beïnvloed door de omvang. Bij oppervlaktes groter dan 750 m² kan asfalt en beton concurreren met prefab- beton en klinkers

²⁾ Mede afhankelijk van het gebruik. Overbelasting (te hoge aslast) of aantasting door zuren en mest kunnen de levensduur bekorten

Drainage per ha bij € 1,1 en € 1,35 per meter (euro)

Drainafstand	m/ha ¹⁾	€ 1,- ²⁾	€ 1,25 ³⁾	afschrij- ving	onder- houd
5	1 950	2 145	2 630	3	1
8	1 200	1 320	1 620	3	1
10	950	1 045	1 280	3	1
12	750	825	1 010	3	1
15	650	715	870	3	1
20	450	495	600	3	1
25	350	385	470	3	1

¹⁾ perceel van 100 m x 100 m,

²⁾ sleufloos, (kosten exclusief transportkosten)

³⁾ sleuven maken met behulp van een sleuvenfrees, (kosten exclusief transportkosten)

1.6.1.2 Vervangingswaarde en jaarlijkse kosten mestopslag

Norm Vervangingswaarde aparte mestopslag buiten de stal per m³
Mestsilo, foliebassin en mestzak inclusief afnamestation, grondwerk en hekwerk, echter zonder mixer of mestpomp.
Voor mestsilo's is de prijs exclusief de overkapping.

Omschrijving	Vervangingswaarde (euro)	Afschrijving (%)	Onderhoud + verzekering (%)
Mestkelder (normale ondergrond inclusief kelderdek)			
200 m ³	120 - 130	5	1,5
500 m ³	105 - 120		
Mestkelder (met heifundering inclusief kelderdek)			
200 m ³	140 - 155	5	1,5
500 m ³	135 - 150		
Mestsilo (normale ondergrond)			
(beton, staal, hout)			
500 m ³	45 - 65	5	2,5
1000 m ³	35 - 50		
2000 m ³	35 - 40		
Mestsilo (met heifundering)			
(beton, staal, hout)			
500 m ³	70 - 90	5	2,5
1000 m ³	60 - 75		
2000 m ³	45 - 66		
Mestsilo (folie in stalen frame)			
500 m ³	35 - 45	10	2,5
1000 m ³	30 - 35		
Foliebassin			
500 m ³	30 - 40	10	3,5
1000 m ³	25 - 35		
2000 m ³	20 - 30		
Mestzak			
300 m ³	65 - 70	10	2,5
500 m ³	45 - 65		
1000 m ³	35 - 55		

Norm Vervangingswaarde afdekkingen mestopslag per meter doorsnede

Omschrijving	Vervangingswaarde (euro)	Afschrijving (%)	Onderhoud verzekering (%)
Spankap of Spanfolie	690 - 830	10	5,0
Drijvende afdekking	470 - 600	10	5,0
Polyester afdekking	855 - 1 100	5	2,5
Beton, hout of golfplaten	855 - 1 100	5	2,5

1.6.1.3 Vervangingswaarde en jaarlijkse kosten werkplaats

Norm

Omschrijving	Vervangingswaarde (euro)	Afschrij- ving (%)	Onderh. + Verzek. (%)
Stro/hooiopslag per m ²	75 - 110	5	1
Werktuigberging open per m ²	90 - 130	5	1
Werktuigberging gesloten per m ²	110 - 150	5	1
Werkplaats per m ²	125 - 170	5	1

Bij grote bergingen (> circa 350 m²) is de genoemde vervangingswaarde inclusief vloeren

1.6.1.4 Verzekeringen

Toelichting

De totale premie per € 1 000,- verzekerd bedrag is afhankelijk van :

- brandveilige opstelling verwarming,
- de bouwconstructie en -materialen (veelal: steen/hard),
- de brandbaarheid van de dakisolatie,
- preventief genomen maatregelen (bijvoorbeeld bliksembeveiliging, brandblusser en/of stormpreventie).

Norm Brand/stormverzekering, in euro's

Premie per € 1000,- verzekerd bedrag	Basispremie	Brandbare isolatie, minimale preventie ¹⁾
opstal	1,30	1,80
inventaris	1,30	1,80
levende have	1,65	2,15

¹⁾ Bij moderne gebouwen met een relatief laag stormrisico is de premie € 0,30 per € 1000 verzekerd bedrag lager.

1.6.1.6 Bijkomende kosten

Toelichting

Bij bouwwerken zijn er bijkomende kosten voor:

- milieuvergunning
- bouwvergunning
- schonegrond-verklaring
- beoordeling welstand
- erfbeplanting/kapvergunning
- aansluitingskosten nutsvoorzieningen
- grondwerk
- sloopvergunning

Norm Afhankelijk van de bouwkosten circa € 4 550,- tot € 18 200,-.

Opmerking

Voor al bij de vestiging van een nieuw bedrijf kan deze post veel groter zijn door hoge aansluitingskosten nutsvoorzieningen.

Voor meer informatie: zie de betreffende takken.

1.6.2 Automatisering

1.6.2.1 Bedrijfs PC

Norm

Vervangingswaarde bedrijfs-PC

- Multimedia PC, Dell, Dimension™ 5000
Intel® Pentium® 4 Processor 530 met HT technologie (3.00GHz)
512 MB intern geheugen
160GB SATA Harde Schijf € 600,-
- Dell Laser Printer 1700 € 150,-
24 A4-pagina's per minuut

Jaarlijkse kosten hardware

- Restwaarde 10 %
- Rente $0,04 \times (100 + 10) / 2$ = 2,2 %
- Afschrijving 3 jr $((100 - 10)/3)$ = 30 %
- Onderhoud + verzekering 5 %
- totale jaarlijkse kosten in % van de vervangingswaarde 37,2 %

- totale jaarlijkse kosten € 280,-
- kosten bijkomend materiaal (toner, papier, CD's, etc) € 100,-

Totale jaarlijkse kosten € 380,-

Opmerking:

Variatie in PC-configuraties is groot, van ca. 250 – 1500 euro
Met gevolgen voor de vervangingswaarde.

1.6.2.2 Software

Norm

Prijzen software

Melkveehouderij

Managementinformatiesystemen

- Basispakket € 450,- tot € 500,-
- Uitbreidingen € 50,- tot € 2300,-
(deze uitbreidingen zijn inclusief modules voor bewerking, EDI-berichten en StandaardOverzichten (STO's))

Standaardkoppeling per deel € 450,-

De standaardkoppeling bestaat uit twee delen, een deel voor het managementinformatiesysteem, en een deel voor het communicatieprogramma TAUPRO. Kosten voor mogelijke aanpassingen van de procescomputer zijn hierin niet meegenomen.

Onderhoudsabonnement (per jaar) 90 euro + 10 % van de aanschafwaarde.

Opmerking

Managementinformatiesystemen zijn modulair opgebouwd. (modules zoals: grasland, financiën, rantsoen, quotumplanner, minas, veesaldo, dhz-ki, i&r). Keuzes in modules bepalen de prijs van het aan te schaffen pakket. In sommige gevallen is huur van een programma mogelijk.

Geautomatiseerde dienstverlening NRS (EDI-NRS)

- Opstart veehouderij (basisgegevens) €
- per zending 14,50
- per dier 0,25
- Mutaties voor elk onderdeel per levering: 1,95
- per dier (**) of per koe(*)
- veehouderij* 0,84
- fokkerij* 0,36
- veevoeding* 0,48
- registratie en veevervanging ** 0,24
- vruchtbaarheid * 0,44
- veehouderij en fokkerij * 1,12
- veehouderij en voeding * 0,88
- veehouderij, fokkerij en voeding * 1,20
- Kopie, per kopie 2,50
- Diskette, extra per levering 6,00
- Retourbericht EDI-I&R per bedrijf, per jaar 14,50
- Per gemiddeld aanwezig dier per jaar 0,16

Tarieven Agrotel (ex BTW)

- €
- Ziezo-start abonnement 15,-
- Ziezo pluspakket (incl internet en actueel weer) 120,-
- LandbouwWeerBericht 99,-

Externe begeleidingssystemen (ex BTW)

- BAP- Grasland €
- Eenmalig 450,-
- Onderhoud per jaar 125,-

Rantsoenwijzer €

- Per bedrijf per jaar 35,-
- Per koe per jaar 3,-

Dienstverlening Zuivel: EDI-zuivel

Prijzen verschillen per zuivelverwerker;

- Basis abonnement
(internet plus eventuele download edi-bericht) € 50,- tot € 60,-
- Extra doorlevering aan derden (bv. CR-Delta, AVM, enz) € 10,- tot € 18,-
Basis abonnement is voorwaarde.

Een abonnement wordt afgesloten bij de eigen zuivelonderneming. Een aansluiting op internet is noodzakelijk. Een veehouder kan een EDI-Zuivel bericht ook laten doorzenden naar adviseur of ten behoeve van adviespakketten. De condities verschillen sterk per zuivelverwerker, bv mycampina.com brengt geen kosten in rekening wanneer uitsluitend elektronische gegevens worden opgehaald; wanneer ook op papier, dan kost het 60 euro.

Varkenshouderij

Voor de zeugenhouderij en de vleesvarkenshouderij zijn diverse software pakketten beschikbaar.

Aanschafkosten van de software pakketten (managementsystemen) in de zeugenhouderij bedragen ca 950 euro per bedrijf.

Onderhoudsabonnement (per jaar) 40 euro + 10% van de aanschafwaarde.

In de vleesvarkenshouderij bedragen de aanschafkosten ca 450 euro per bedrijf.

Onderhoudsabonnement (per jaar) 10 – 15 % van de aanschafwaarde.

Pluimveehouderij

Er zijn enkele administratieprogramma's op de markt voor gebruik op bedrijfscomputers.

Deze programmatuur kost 700 - 2100 euro per bedrijf.

Onderhoudsabonnement (per jaar) 10 – 15 % van de aanschafwaarde

In veel gevallen laat de pluimveehouder de technisch –economische administratie echter elders verwerken.

De kosten van het verwerken bedragen 125 - 160 euro per jaar

Jaarlijkse kosten software

- rente 4,0 %
- bij een goed onderhoudscontract veroudert de software niet en hoeft dus niet afgeschreven te worden.
- Bijkomende kosten zie hoofdstuk 1.6.2.1.

1.6.3 Grondlasten

1.6.3.1 Pacht

Toelichting

Het Pachtnormenbesluit 1995 is op 31 oktober 2004 opnieuw gewijzigd.

Dit besluit behelst een nieuwe systematiek voor het vaststellen van de hoogst toelaat-bare pacht prijs voor los land, en een nieuwe berekening van de hoogst toelaatbare pacht prijs voor woningen. Enkele richtlijnen uit dit besluit worden hieronder vermeld:

- Het is de bedoeling dat de pacht prijs zowel voor de pachter als voor de verpachter redelijk is en die, gelet op de ontwikkelingen op de grondmarkt, in de lijn der verwachting ligt.
- Wijziging pacht prijs. De oude pacht prijs mag per 31-10-2004 in principe met 15 % verhoogd/verlaagd worden als de pacht prijs lager/hoger is dan de prijs die zowel voor de pachter als voor de verpachter redelijk is. De verhoging of verlaging is maximaal € 47,85 per hectare per jaar. De nieuwe pacht prijs per ha mag nooit hoger/lager zijn dan de regionale pachtnorm.

Regio

Regionale pachtnorm

	€
Bouwhoek en Hogeland	715,-
Veenkoloniën, Oldambt	574,-
Noordelijk weidegebied	628,-
Weidegebied Overijssel	743,-
Oostelijk veehouderijgebied	932,-
Noordoost-Overijssel	704,-
Centraal veehouderijgebied	1 109,-
IJsselmeerpolders	1 083,-
Westelijk Noord-Holland	885,-
Westelijk Zuid-Holland	1 089,-
Waterland en Droogmakerijen	682,-
Hollands/Utrechts weidegebied	895,-
Rivierengebied	1 074,-
Zuidwestelijk akkerbouw gebied Zeeland	727,-
Zuidwestelijk akkerbouw gebied Zuid Holland,	
Noord-Brabant	936,-
Zuidwest-Brabant	917,-
Zuidelijk veehouderijgebied	972,-
Noord-Limburg	759,-
Zuid-Limburg	1 000,-
Tuinlandnormen:	
Westelijk Holland	3 156,-
Zuidwest-Brabant en zuidelijk veehouderijgebied	1 434,-
Overig	1 183,-

1.6.3.2 Koopprijzen van los land en melkquotum

Toelichting

Jaarkosten worden berekend over de waarde van de grond in verpachte staat. Het rentepercentage is gebaseerd op het tarief van de eerste hypotheek. Het LEI berekent de jaarkosten van grond over de waarde van grond in onverpachte staat met een rentepercentage van 2,5 %.

De kosten van (melk)quotum hangen af van de verwachte afschrijvingstermijn. Indien melkquotum zijn waarde blijft behouden is afschrijven bedrijfseconomisch gezien niet nodig. De rentekosten zijn afhankelijk van het gemiddeld geïnvesteerd vermogen. In de praktijk worden kosten voor quotum vaak alleen berekend over het aangekochte quotum. Voor de fiscale verwerking zie blz. 34 e.v.

Norm

Koopprijzen van land zonder melk in onverpachte staat (euro per hectare)

	2000	2001	2002	2003	2004
Grasland	35 400	36 550	35 500	28 800	28 000
Bouwland	34 500	32 700	31 900	31 500	28 000

Bron: NVM sectie Agrarisch Onroerend Goed

Met ingang van 1 januari 2004 wordt er geen onderscheid meer gemaakt in grasland en bouwland. De koopprijzen van land in verpachte staat bedragen ongeveer 50 % van de koop-prijzen van land in onverpachte staat.

Statistiek

Ontwikkeling van de prijs van melkquota, in euro per kilo melkvet

	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004

Algemeen, bouwwerken, automatisering en grond

1 ^e halfjaar	39,90	39,90	41,70	42,20	47,40	39,50	39,80
2 ^e halfjaar	43,60	43,10	44,90	45,50	45,60	42,50	43,80
Gemiddeld	41,75	41,50	43,30	43,85	46,50	41,00	41,80

Bron: NVM sectie Agrarisch Onroerend Goed

1.6.4 Bedrijfsomvang

Toelichting

De omvang van een willekeurig landbouwbedrijf wordt tegenwoordig uitgedrukt in Nederlandse grootte eenheden (NGE's).

De Nederlandse grootte eenheden worden berekend uit de brutostandaard-saldo's. De Nederlandse grootte eenheden zijn eenheden brutostandaardsaldo die gecorrigeerd zijn voor de prijsontwikkeling van het saldo in Nederland. Het wordt berekend door de BSS te delen door een bepaalde deelfactor. Voor het prijsniveau van 2002 was deze factor 1400 euro.

Het brutostandaardsaldo (BSS) is de in geldwaarde uitgedrukte totaalopbrengst minus bepaalde bijbehorende specifieke kosten. Het BSS geeft een vergoeding voor de factorkosten (arbeid en kapitaal) en de niet-toegerekende non-factorkosten zoals afschrijving en onderhoud. Het is een nominaal bedrag dat is uitgedrukt in euro.

Het LEI berekent in principe iedere twee jaar nieuwe NGE's en nieuwe BSS'en per dier- en gewassoort. De meest recente NGE's en BSS'en zijn berekend met behulp van gegevens uit het jaar 2002 en zullen gebruikt worden bij de landbouwtelling van 2005. Het is nog niet bekend wanneer de NGE's en BSS'en op basis van gegevens uit 2004 gepubliceerd zullen worden.

De Standaard Bedrijfseenheden (SBE) zijn in 1997 voor het allerlaatst berekend door het LEI. Omdat deze gegevens nu niet meer voldoende actueel zijn mogen ze niet meer worden gebruikt.

Berekening van de bedrijfsomvang in NGE's.

Bedrijven zonder graasdieren (rundvee)

In de onderstaande is een voorbeeld gegeven van de berekening van het totale aantal nge per bedrijf. Voor bedrijven zonder rundvee (graasdieren) of voedergewassen kunnen de in de berekening genoemde gewassen of diersoorten zonder meer worden vervangen door elke ander gewas of diersoort en de daarbij horende nge.

Berekening nge per bedrijf, bij Landbouwtelling 2005

Gewas/ diersoort	Aantal (ha/stuks)	Norm per ha/dier	Totaal nge
Wintertarwe	15	0,84	12,6
Suikerbieten	10	1,76	17,6
Pootaardappelen	5	3,08	15,4
Vleesvarkens, vrouwelijk	200	0,039	7,8
Vleesvarkens, mannelijk	200	0,039	7,8
Totaal			61,2

Bedrijven met graasdieren (rundvee)

Bij bedrijven met graasdieren moet een andere methode gebruikt worden. De directe kosten voor de voedergewassen zijn al verdisconteerd in het bss en de nge van graasdieren. In de praktijk betekent dit, dat voedergewassen alleen bss en nge krijgen indien er een theoretisch ruwvoeroverschot is. Er is een ruwvoeroverschot indien de verhouding ('R') tussen het bss (of nge) van graasdieren en voedergewassen kleiner is dan de coëfficiënt R_s , welke gesteld is op 1,7.

Een melkveehouderijbedrijf met 50 melkkoeien en bijbehorend jongvee (15 kalveren en 15 pinken) met alleen grasland heeft in ieder geval een bedrijfsomvang van :

$$50 \cdot 1,207 + 15 \cdot 0,146 + 15 \cdot 0,242 = 66,2 \text{ nge}$$

Afhankelijk van de ruwvoerpositie telt ook het grasland mee bij de bepaling van de bedrijfsomvang. De grens waarbij een ruwvoeroverschot geldt, wordt berekend als:
(nge graasdieren)/(coëfficiënt R_s) (= $66,2/1,7 = 38,9$ nge).

Deze 38,9 nge komt, bij 0,90 nge per ha grasland, overeen met 43,2 ha grasland. Heeft een bedrijf minder dan 43,2 ha grasland, dan telt het grasland niet mee, zodat dat bedrijf totaal 66,2 nge groot is.

De bedrijfsomvang uitgedrukt in nge is dus bij een oppervlakte van 43 ha grasland en 50 melkkoeien dus dezelfde als bij een oppervlakte van 30 ha grasland en 50 melkkoeien.

Heeft het bedrijf meer dan 43,2 ha grasland, dan telt alleen de oppervlakte groter dan 43,2 ha mee: indien hetzelfde bedrijf 60 ha grasland en 50 melkkoeien heeft bedraagt de omvang $81,3 \text{ nge} = (60 - 43,2) \cdot 0,90 + 66,2$.

Deze speciale regel geldt alleen voor het bss en de nge van graasdieren en voedergewassen. Paarden, schapen en geiten zijn net als melkkoeien en vleesvee ook graasdieren.

Bij de berekening van de omvang van hetzelfde bedrijf in sbe's (zoals tot voor kort gebruikelijk was) telden zowel het vee als de voedergewassen mee bij de berekening van de bedrijfs-omvang, zodat een bedrijf met 50 koeien en 43 ha grasland altijd een grotere bedrijfs-omvang in sbe's had dan een bedrijf met 50 koeien en 30 ha grasland.

Norm

Normen voor bedrijfsgrootte en bedrijfstypering (BSS, NGE)

Code CBS	Veestapel (per dier)	BSS 2002 ¹⁾	NGE 2002 ¹⁾
Rundvee			
201	Overig vrouwelijk rundvee <1 jaar	205	0,146
203	Overig mannelijk rundvee <1 jaar	205	0,146
205	Overig vrouwelijk jongvee 1-2 jaar	340	0,242
207	Mannelijk jongvee 1-2 jaar	855	0,611
209	Overige vaarzen 2 jaar en ouder	349	0,242
211	Melk- en kalfkoeien	1 690	1,207
213	Fokstieren 2 jaar en ouder	855	0,611
214	Vleeskalveren witvlees	185	0,132
216	Vleeskalveren rosé	265	0,118
217	Vrouwelijk vleesvee <1 jaar	205	0,146
219	Overig mannelijk vleesvee <1 jaar	260	0,186
221	Vrouwelijk vleesvee 1-2 jaar	235	0,168
223	Mannelijk vleesvee 1-2 jaar	260	0,186
225	Vrouwelijk vleesvee 2 jaar en ouder	270	0,193
227	Mannelijk vleesvee 2 jaar en ouder	225	0,161
228	Zoogkoeien	385	0,275
229	Vlees- en weidekoeien	225	0,161
Varkens			
235	Biggen bij de zeug	0	0,000
237	Biggen niet bij de zeug	55	0,039
239	Vleesvarkens 20-50 kg	55	0,039
242	Vleesvarkens 50 kg, vrouwelijk	55	0,039
243	Opfokzeugen + beren 20-50 kg	73	0,052
244	Vleesvarkens 50 kg, mannelijk	55	0,039
245	Opfokzeugen 50 kg en meer	73	0,052
247	Gedekte zeugen	355	0,254
249	Zeugen bij biggen	355	0,254
251	Overige fokzeugen	355	0,254
253	Opfokberen 50 kg en meer	73	0,052
255	Dekrijpe beren	355	0,254
Kippen (per 100 dieren)			
269	Vleeskuikens	190	0,140
271	Ouderdieren vleesrassen < 18 weken	450	0,320
273	Ouderdieren vleesrassen >= 18 weken	745	0,530
275	Leghennen < 18 weken. (incl. kuikens)	180	0,130
276	Leghennen 18 weken tot 20 maanden	375	0,270
278	Leghennen 20 maanden en ouder	375	0,270
Eenden en kalkoenen (per 100 dieren)			
287	Jonge vleeseenden	455	0,330
289	Vleeskalkoenen	780	0,560
297	Overig pluimvee	455	0,330

vervolg tabel op volgende bladzijde

vervolg tabel

Code CBS	Veestapel (per dier)	BSS 2002 ¹⁾	NGE 2002 ¹⁾
Paarden en pony's			
260	Paarden < 3 jaar	355	0,254
261	Paarden >= 3 jaar	2 740	1,957
285	Pony's < 3 jaar	355	0,254
286	Pony's >= 3 jaar	2 520	1,800
Schapen en geiten			
265	Lammeren	75	0,054
266	Overige schapen vrouwelijk	75	0,054
268	Overige schapen mannelijk	75	0,054
282	Melkgeiten	150	0,107
284	Overige geiten	20	0,014
Konijnen			
232	Vleeskonijnen (excl. moederdieren)	4	0,003
233	Voedsters	74	0,053
Edelpelsdieren			
290	Nertsen (moederdieren)	74	0,053
292	Vossen (moederdieren)	190	0,136
294	Overige pelsdieren (moederdieren)	190	0,136
Grasland en voedergewassen (per hectare)			
312	Triticale	1 030	0,74
359	Voederbieten	1 450	1,04
369	Luzerne	715	0,51
373	Snijmaïs	1 120	0,80
376	Corn cob mix	1 120	0,80
703	Blijvend grasland	1 260	0,90
715	Tijdelijk grasland	1 260	0,90
754	Natuurlijk grasland (>75 % gras)	630	0,45
963	Natuurlijk grasland (50 -75 % gras)	505	0,36
962	Natuurlijk grasland (< 50 % gras)	380	0,27

¹⁾ De jaartallen zijn de jaren die als basis hebben gediend voor de berekeningen.

1.7 Algemene Kosten

1.7.1 Heffingen productschappen

Norm

Om (praktijk)onderzoek, preventieve gezondheidszorg, het gezondheidsfonds, kwaliteits-beheersing, afzetbevordering en pr-activiteiten te kunnen financieren worden in 2005 de volgende heffingen opgelegd door de verschillende Productschappen. Heffingen worden niet rechtstreeks aan de primaire sector geheven. Heffingspunten zijn de slachterij en exporteur, die deze heffingen doorberekenen aan de primaire sector.

Heffingen zuivel

Heffing per 100 kg	€
Heffing op basis van melk	
- Veehouder	0,11
- Zuivelindustrie	0,15
- Boerderijzuivelbereiders	0,33
- Geitenhouderij	0,09

Heffingen slachterijen; rundvee, varkens, schapen en geiten

Heffing per dier	Rund	Kalf	Jong kalf	Varken	Big	Schaap	Geit	Jonge geit
Gezondheidszorg, kwaliteit, veeziektefonds, afzet- bevordering, onderzoek gewone dienstverlening	6,84	1,38	0,98	0,64	0,26 0,04	1,10	0,59	0,22
Extra afzetbevordering	0,00							
Extra promotie slachterij ¹⁾	0,00	0,15		0,11				
Totale heffing	6,84	1,53	0,98	0,75	0,30	1,10	0,59	0,22
Extra verhoging Dier- Gezondheidsfonds ²⁾		0,00	0,00	0,00	0,00	0,84	0,24	0,09

¹⁾ Mag niet doorberekend worden.

²⁾ Bijzondere heffing in het kader van het diergezondheidsfonds. De bijzondere heffing wordt maximaal 5 jaar opgelegd en is van tijdelijke aard.

Algemeen, algemene kosten

Heffingen eier- vleeskuiken- en kalkoensector¹⁾

Heffing per 1 000 ingelegde eieren of opgezette dieren	Eier- sector	Vleeskuiken- sector	Kalkoenen- sector
Fokbedrijven	64,16	8,62	
Opfokbedrijven (ouderdieren)	91,42	89,67	175,52
Opfokbedrijven (grootouderdieren)	56,12	54,37	
Vermeerderaars	413,91	399,51	391,57
Kuikenbroederijen	3,31	1,37	9,25
Opfokbedrijven leghennen	15,47		
Leghen-, vleeskuiken-, kalkoenhouders	117,41	7,67	72,94

¹⁾ inclusief stamping out (DGF)

Heffingen konijnen, nertsen, vossen en eenden

Heffingen (individueel)

Voedsters (konijnen)	1,79	per stuk
Vleeskonijnen	13,22	per 100 stuks
Nertsen en vossen	359,60	per 1000 moederdieren
Eenden		
- Kuikenbroeders ¹⁾	4,71	per 1 000 ingelegde eieren
- Houders ¹⁾	4,70	per 1 000 kg levend gewicht
- Slachterijen	2,47	per 1 000 kg geslacht gewicht

¹⁾ inclusief stamping out (DGF)

Bron: Productschap Zuivel en Productschappen Vee, Vlees en Eieren, 2005

1.7.2 Skal-tarieven 2005 (biologische landbouw)

<i>Norm</i>	De tarieven in euro's (exclusief BTW) voor de primaire producenten	
	Eenmalige aansluitingskosten	€
	Bedrijfsaansluitingsbijdrage normale procedure	158,82
	Bedrijfsaansluitingsbijdrage spoedprocedure	385,71
	administratieve afhandeling bedrijfsaansluiting	68,07
	Basisbijdrage (per jaar):	€
	Agrarische productie	260,-
	Kleine stichting of vereniging met meerdere locaties	500,-
	vermeerderd met:	
	Variabele bijdrage:	
	Melkveehouderij:	
	per koe	9,53
	per geit	1,77
	per schaap	2,45
	Vleesvee:	
	per vleesvarkensplaats	1,04
	per vleeskalfplaats	1,95
	per zoogkoe	3,86
	per stier	3,86
	per schaap/lam	1,04
	per geit	0,54
	per kip	0,05
	per eend	0,07
	per kalkoen	0,08
	Fokvee:	
	per stier	6,35
	per ram	1,50
	per ooi	1,50
	per zeug	6,44
	per bok	1,50
	per beer	3,40
	Leghennen:	
	per legkip	0,07
	Jongvee:	
	per geitenlam	0,54
	per schapenlam	1,04
	per kalf 0 - 1 jaar	1,50
	per pink 1 - 2 jaar	1,95
	per big 20 - 50 kg	0,54
	Paarden (per paard)	3,86
	Voedergewassen	
	(o.a. gras, grasklaver, snijmaïs, CCM, graansilage, voederbieten):	
	per ha voedergewassen	4,40
	Granen (o.a. tarwe, gerst, rogge, haver, triticale, quinoa):	
	per ha granen	5,45

Veehouderijbedrijven zijn vrijgesteld van de heffing op die producten die op het eigen bedrijf voor eigen ruwvoervoorziening worden geproduceerd.

1.7.3 Diverse algemene kosten

Toelichting

De algemene kosten zijn per bedrijf weergegeven in euro's.

	€
<i>Norm</i> Boekhouding ^{1a)}	3 250,-
Betaalde dienstverlening ^{1b)} 1 750,-	
WA-verzekering ^{2a)}	310,-
Milieuschadeverzekering ^{2a)} 165,-	
Rechtsbijstandverzekering agrariërs ^{2b)}	420,-
Werktuigenverzekering ^{2c)}	200,-
Telefoon (excl. privé)	500,-
Bedrijfskleding	400,-
Lid bedrijfsverzorgingsdienst	800,-
Contributie en abonnementen	600,-
Kantoorbenodigdheden	450,-
Auto ³⁾	1 400,-
Onroerendzaakbelasting ^{4a)} (per OZB-eenheid van € 2 268,-)	8,27
Polder- en waterschapslasten ^{4b)}	
gebouwen (per OZB-eenheid) 0,34	
grond per hectare	34,45
Overige algemene kosten	500,-

^{1a)} De boekhoudingen op de bedrijven zijn zeer gevarieerd. De prijs voor de boekhouding is een indicatie en heeft onder andere betrekking op:

- De verwerking van de boekhouding, het verzorgen van de aangifte in de landbouwregeling en bespreking van het verslag met de cliënt
- Bedrijven met maatschap

Totaal 3 250,-

^{1b)} Meer uitgebreide dienstverlening, zoals voorlichting op technisch, economisch, fiscaal en juridisch gebied

Begeleiding MINAS

1 300,-

450,-

1 750,-

^{2a)} De premie WA-verzekering en de premie milieuschadeverzekering zijn afhankelijk van de risicocomponenten, de bedrijfsomvang en de voorwaarden (dekking = € 2 500 000,- per gebeurtenis).
Bron: Interpolis, 2005

^{2b)} De premie rechtsbijstandsverzekering is afhankelijk van de bedrijfsgrootte, reeds genomen preventieve maatregelen en de voorwaarden. De jaarpremie is gebaseerd op een volledige, agrarische polis voor een gemiddeld gezinsbedrijf.
Bron: Interpolis, 2005

Algemeen, algemene kosten

- ^{2c)} De premie werktuigenverzekering is afhankelijk van het vermogen van het werktuig (trekker), regio, dekkingsvariant, no claimpercentage en eventuele overige toeslagen en/of kortingen (premie gebaseerd op gemiddelde dekking en WA tot € 2 270 000,- per gebeurtenis).
Bron: Interpolis, 2005
- ³⁾ De bepaling van de autokosten kan gebeuren door de werkelijke kosten voor afschrijving, rente, onderhoud, brandstof, wegenbelasting en verzekering op te tellen. Hiervan kan het aandeel privé (25 % van de cataloguswaarde) worden afgetrokken.
Ook kunnen de autokosten bepaald worden met behulp van een 'verplichte' kilometeradministratie x € 0,28 per km (fiscale vrijstelling).
- ^{4a)} De onroerendzaakbelastingen worden geheven naar de waarde in het economische verkeer van de onroerende zaak volgens de Gemeentewet. Het gewogen gemiddelde tarief van de eigenaren- en gebruikersbelasting (niet woning) van alle gemeenten in 2004 was € 8,27 per € 2 268,- economische waarde.
Bron: Centrum voor Onderzoek van de Economie van de Lagere Overheden, 2005
- ^{4b)} Sinds 1 januari 1995 zijn de Waterschappen op grond van de waterschapswet voor de waardebepaling van het gebouwd onroerend goed overgeschakeld op de waarde in het economische verkeer, zoals bedoeld voor de heffing van de onroerend zaakbelastingen.
Het gemiddelde tarief voor 2005 is begroot op € 0,34 per OZB-eenheid (€ 2 268,-) en € 34,45 per hectare.
Bron: CBS, 2005

1.7.4 Elektriciteit

<i>Norm</i>	Elektriciteitsprijs per kWh (prijzen zijn exclusief Ecotax)		
	• Hoog tarief	€ 0,12	(€ 0,11 – € 0,13)
	• Laag tarief	€ 0,06	(€ 0,06 – € 0,07)
	• Gemiddeld ¹⁾	€ 0,10	

¹⁾ Het gemiddeld tarief is het gemiddelde van 70 % hoog tarief en 30 % laag tarief. De prijzen gelden voor kleinverbruikers Tot een aansluiting van 3*80 ampere

Vaste kosten per jaar

- Vastrecht bij dubbeltariefmeting : € 20,- tot € 40 ,--
- Kosten voor transport en meet-dienst € 25,- tot € 80,--
- Bij zwaardere(> 1x35 A) netaansluitingen zijn meer vastrechten/of transportkosten verschuldigd € 180,- tot € 450,-).
- MEP – belasting € 52,-

Ecotax

Over elektriciteit wordt energielasting, de zgn. Ecotax, geheven. Het tarief vanaf januari 2005 bedraagt:

0	-	10.000 kWh	€ 0,0832 kWh
10.000	-	50.000 kWh	€ 0,0313 kWh
50.000	-	10.000.000 kWh	€ 0,0102 kWh

Prijs voor grootverbruikers (aansluiting meer dan 3*80 ampere) is afhankelijk van de afname. Grootverbruikers kunnen het beste navraag doen bij hun energiebedrijven.

1.7.5 Aardgas

<i>Norm</i>	Aardgasprijs per m ³	€ 0,31
	Vastrecht per jaar	€ 32,- tot € 73,-

De prijs geldt voor kleinverbruikers met maximaal 170 000 m³ per jaar.
De prijs van aardgas is inclusief BTW en exclusief ecotax.

Ecotax

Over aardgas wordt energiebelasting, de zgn. Ecotax, geheven. Het tarief vanaf januari 2004 bedraagt:

0	-	5000 m³	€ 0,17/ m³
5000	-	170.000 m³	€ 0,12/ m³

1.7.6 Overige brandstoffen (prijzen incl BTW)

<i>Norm</i>	Propaangas per 100 liter (excl. tankhuur en afname van ca. 3000 liter)	€ 55,90
-------------	---	---------

<i>Norm</i>	Gasolie per 100 liter (gekleurd, excl. tankhuur):	
	• bij afname minder dan 4000 liter	€ 74,10
	• bij afname van meer dan 4000 liter	€ 72,20

<i>Norm</i>	Dieselolie kost per 100 liter (gasolie blank, excl. tankuur):	
	• bij afname <4000 liter	€ 95,70

Algemeen, algemene kosten

- bij afname >4000 liter € 93,90

Bron: Nederlandse Organisatie voor energie-branche (NOVE), op basis van de prijzen in mei 2005

1.7.7 Water

<i>Norm</i>	Waterprijs per m ³	€ 1,16
-------------	-------------------------------	--------

De waterprijs is inclusief grondwaterbelasting (€ 0,18 per m³) en inclusief BTW (6 %), maar exclusief € 0,141 per m³ belasting op leidingwater. Over de eerste 300 m³ leidingwater moet deze belasting op leidingwater worden betaald.

De waterprijzen verschillen per provincie. In de provincies gelden de volgende prijzen:

	€
Groningen	1,10
Friesland	1,18
Drenthe	0,98
Flevoland	1,19
Overijssel	1,23
Gelderland	1,16
Noord-Brabant	0,93
Zeeland	1,06
Limburg	1,41
Noord-Holland	1,33
Zuid-Holland	1,35
Utrecht	1,03
Vastrecht per jaar	12,- tot 75,-

Bron: VEWIN, op basis van prijzen in januari 2005

Binnen een provincie kan het water worden betrokken van verschillende waterleidingbedrijven waardoor enig prijsverschil kan ontstaan.

1.7.8 Verontreinigingsheffing 2005

<i>Norm</i>	De verontreinigingsheffing per vervuilingseenheid is gemiddeld € 52,80 Binnen Nederland is er een variatie mogelijk van € 40,- tot € 64,-. Een melkveehouderijbedrijf wordt voor 6,2 vervuilingseenheden aangeslagen. Indien het voerspoelwater niet wordt geloosd wordt ook de aanslag teruggebracht naar 3 vervuilingseenheden (in sommige gevallen zelfs naar 1 vervuilingseenheid). Voor een woonhuis wordt daarnaast meestal nog eens 3 vervuilingseenheden in rekening gebracht.
-------------	---

1.7.9 Graslandkosten

Toelichting

Voor het berekenen van totale graslandkosten bij melkvee kunt u het programma BBPR van de Divisie Veehouderij van de Animal Sciences Group van Wageningen UR gebruiken. De voerkosten, bemestingskosten, kosten loonwerk, kosten ruwvoeropslag en kosten graslandverzorging variëren op een melkveebedrijf zeer sterk. Indien u een schatting wilt maken van de jaarlijkse kosten van grasland voor schapen, geiten en zoogkoeien kunt u de onderstaande opzet gebruiken. Hierbij is uitgegaan van 200 % maaien.

Algemeen, algemene kosten

Norm	Graslandkosten per ha				
					€
	Bemesting	200 kg	N	à	€ 0,66
		30 kg	P ₂ O ₅	à	€ 0,54
		80 kg	K ₂ O	à	€ 0,33
		overige			50,-
					225,-
	Loonwerk	mestuitrijden			120,-
		inkuilen en vastrijden			235,-
		sloten reinigen			25,-
					380,-
	Kuilafdekking				30,-
	Herinzaai en graslandverzorging (gemiddeld)				90,-
					120,-
	Graslandkosten per hectare (225,- + 380,- + 120,-)				725,-

1.8 Overzicht van EU-premies voor de veehouderij

Toelichting In het jaar 2005 is inkomenssteun in Nederland nog gekoppeld aan de productie van dieren. Maar voor de stierpremies, zoogkoeienpremies, ooipremies, extensiverings-bedragen en de slachtpremies bestaan er in 2005 wel maximale budgetten. Als de veehouders te samen voor meer dieren premie aanvragen dan in het afgelopen jaar dan daalt de premie per individueel dier. Dit heeft ook tot gevolg dat de dierpremies voor 2005 pas in 2006 bekend zijn. Daarom kan er voor de dierpremies in 2005 slechts een schatting worden gemaakt.

De gewaspremies in 2005 zijn vrijwel gelijk aan de premies in 2004.

Met ingang van 1 januari 2006 komt er echter een bedrijfstoelage die losstaat van de productie (ontkoppeling). Men kan in aanmerking komen voor een bedrijfstoelage, mits men landbouwer blijft, de grond in goede landbouw- en milieueconditie houdt en voldoet aan normen op het gebied van milieu, voedselveiligheid en dierenwelzijn. Bij het vaststellen van de bedrijfstoelage worden alle diersoorten waarvoor in de referentieperiode (2000 – 2002) een premieregeling bestond en het gemiddelde voederareaal in beschouwing genomen.

Norm

Diersoort	Premie per dier in 2005 (Schatting)
Stieren	150,00
Ooien	21,00
Zoogkoeien	190,00
Extra premies bij lage veebezetting ¹⁾	
- bij een veebezetting van 1,4 tot 1,8 GVE/ha	23,00
- bij een veebezetting lager dan 1,4 GVE/ha	46,00

¹⁾ Geldt niet voor ooien.

In de onderstaande tabel staan de te verkrijgen premies per hectare voor snijmaïs, granen en eiwithoudende gewassen. Voor gewassen die uitsluitend geteeld worden voor de levering van energie in de vorm van biobrandstof of biomassa wordt er met ingang van 2004 een energiebonus uitgekeerd. Deze bonus is gelijk in de beide regio's van Nederland

Norm

Gewas	Premie per hectare (euro)
Snijmaïs	419,58
Granen	
- Regio 1	446,04
- Regio 2	309,96
Eiwithoudende gewassen (erwten, bonen)	
- Regio 1	501,61
- Regio 2	365,53
Energiegewassen (bonus)	45,00

1.9 Multifunctionele landbouw

Toelichting

Multifunctionele of verbrede landbouw staat de laatste jaren volop in de belangstelling. Multifunctionele landbouw houdt in dat de agrarische bedrijfsvoering wordt uitgebreid met niet-agrarische activiteiten die wel gerelateerd zijn aan of plaatsvinden op het agrarische bedrijf. Voorbeelden die in dit hoofdstuk worden behandeld zijn agrarische natuurbeheer, energiewinning met windmolens, recreatie en zorglandbouw. Daarnaast kan men denken aan waterbeheer, educatie, productverwerking (zie voor boerderijzuivelverwerking hoofdstuk 2.8) en huisverkoop. Multifunctionele landbouw kan een interessante aanvulling op het inkomen opleveren, afhankelijk van de keuze en de schaal van de neventak. De hieronder genoemde voorbeelden geven een indicatie van de mogelijkheden en opbrengsten van multifunctionele landbouw.

Er zijn verschillende mogelijkheden om het agrarische bedrijven met verbrede takken uit te breiden. De mogelijkheden en keuzen voor multifunctionele landbouw zijn afhankelijk van drie factoren, namelijk: uzelf (waar liggen uw eigen interesses, mogelijkheden en beperkingen), uw bedrijf (waar liggen de mogelijkheden en beperkingen) en de omgeving (mogelijkheden en beperkingen). Overdenk voor u zelf goed, welke mogelijkheden u heeft vanuit uw bedrijf en welke vraag naar multifunctionele landbouw bestaat in het gebied. Zoek contact met samenwerkingsverbanden bij u in de buurt of bij regionale LTO-organisaties over multifunctionele landbouw en ga ten rade bij reeds bestaande multifunctionele agrarisch ondernemers. Voor sommige vormen van multifunctionele landbouw moet een wijziging van het bestemmingsplan worden aangevraagd of soms dient u voor de niet-agrarische activiteiten een apart BTW-nummer aan te vragen. Informeer hiernaar bij de regionale LTO-organisaties.

1.9.1 Subsidieregeling Agrarisch Natuurbeheer

Toelichting

Provincies stellen voor de verschillende regio's in de provincie vast welke subsidies uit de Subsidieregeling Agrarisch Natuurbeheer aangevraagd kunnen worden. Informatie hierover is bij de verschillende provincies beschikbaar. Voor probleemgebieden in Nederland is een probleemgebiedenvergoeding beschikbaar. Ook deze begrenzing is door de provincies opgesteld. De vergoeding wordt alleen verstrekt in combinatie met één van de SAN-beheerspakketten voor: botanisch beheer, vollevels- en randenbeheer (pakket 1 t/m 10), weidevogelbeheer met rustperiode en plas-dras (pakket 11 t/m 14 en 18 t/m 21), nestbescherming (onderdeel 5 van pakket 18 t/m 21) (optioneel), faunaranden (pakket 23), bouwland- of akkerrandenbeheer (pakket 26 t/m 30) en hamsterpakket (pakket 34).

Alleen de lichtere beheerspakketten die individueel zijn af te sluiten zijn weergegeven. Daarnaast zijn er weidevogelbeheerspakketten en pakketten voor winteropvang van ganzen en smieten die collectief, bijvoorbeeld door een Agrarisch Natuurvereniging, kunnen worden afgesloten. Volledige informatie is op te vragen bij Laser, www.minlnv.nl/loket of LNV-loket 0800-2233322.

Beheersbijdragen per eenheid per jaar zijn weergegeven op basis van indexering beheersbijdragen 2005.

Norm Vergoedingen voor de diverse beheerspakketten
voor weiland (euro per hectare per jaar)

Beheerspakket	Vergoeding
Ontwikkeling kruidenrijk Grasland	1 008
Instandhouding kruidenrijk grasland	1 024
Bont hooiland	1 154
Bonte hooiweide	1 154
Kruidenrijk weiland	911
Bont weiland	1 154
Bonte weiderand	1 192
Bonte hooirand	1 192
Kruidenrijke zomen	1 979
Landschappelijk waardevol Grasland (met en zonder jaarrondbegrazing)	254
Weidevogelgrasland met een rustperiode	
- 1 april tot 1 juni	220
- 1 april tot 8 juni	327
- 1 april tot 15 juni	438
- 1 april tot 22 juni	496
Plas-dras voor weidevogels	
- 15 februari tot 15 april	618
- 15 februari tot 15 mei	988

Norm Vergoeding beheerspakketten bouwland
(euro per hectare per jaar)

Beheerspakket	Vergoeding
Faunarand	1 292
Roulerend graandeel	371
Chemie- en kunstmestvrij graan	552
Akkerfauna	465
Akkerflora vollevelds	446
Akkerflora randen	451
Snelgroeïend loofbos	545
Snelgroeïend naaldbos	545
Landbouw met natuurlijke handicaps	94
Hamsterpakket	1 967

Norm

Vergoeding instandhouding landschappelijke elementen

Beheerspakket	Vergoeding (€)	Eenheid
Elzensingel	30,40	per 100 m per jaar
Geriefhoutbosje	607,99	per ha per jaar
Knip- en scheerheg	1,59	per m per jaar
Knotbomen	4,11	per boom per jaar
Grubbe en holle weg	1 519,97	per ha talud per jaar
Hoogstamboomgaard	15,14	per boom per jaar
Eendenkooi	1 601,95	per ha per jaar
Poel		
- Oppervlakte tot 75 m ²	47,48	per poel per jaar
- 75 – 175 m ²	76,17	per poel per jaar
- Groter dan 175 m ²	98,86	per poel per jaar
rietzoom en klein rietperceel		
- rijland	616,60	per ha per jaar
- vaarland	904,62	per ha per jaar
Raster	0,48	per m per jaar
Houtkade, Houtwal, Haag en Singel	668,79	per ha per jaar

Bron: Brochure Subsidieregeling Agrarisch Natuurbeheer, Dienst Landelijk Gebied en LASER.

1.9.2 Windmolens

Toelichting

Met name in de IJsselmeerpolders is een investering in een windmolen erg populair onder zowel akkerbouwers als onder melkveehouders. Ook de overheid vindt het belangrijk dat er stroom wordt opgewekt met behulp van windturbines. Het belastingvoordeel, de VAMIL-regeling, valt echter weg. Dit zorgt voor 11 procent minder belastingvoordeel. Een tweede fiscale regeling EIA, blijft wel van kracht. Dit houdt in dat de ondernemer een deel van de investering (55%) extra van de winst af mag trekken. Dit resulteert in een belastingvoordeel van max. 19%.

De overheid geeft een aanmerkelijke premie op de geleverde stroom via de stimulering milieukwaliteit energieproductie, kortweg MEP genoemd. Deze premie geldt gedurende de eerste 18.000 vollast-uren (dit is in de praktijk ongeveer 6 tot 10 kalenderjaren) of 10 jaar die de windturbine draait. Deze premie bedraagt in de jaren vanaf 2005 totaal 7,7 eurocent per kiloWattuur (kWh).

Als de premie na deze periode stopgezet wordt levert de windturbine slechts 2 eurocent per kiloWattuur op. Dit is onvoldoende voor een rendabele exploitatie.

Het plaatsen van een windturbine is een zaak van lange adem. Het is daarom raadzaam om een adviseur te raadplegen.

Voor meer informatie over het plaatsen van windturbines kunt u zich wenden tot het Bureau Evelop in Utrecht tel. 030-2808390 of bij het Projectbureau Duurzame Energie van de NUON in Arnhem (0900- 9892).

Norm

Uitgangspunten:

• Investering windturbine	€ 1 000 000,-
• Afschrijving	10 %
• Onderhoud, ozb, verzekering, enz.	4,5 %
• Rente kosten	4,0 %
• Gemiddeld aantal vollast uren per jaar	2 500
• Prijs per kWh (2005 en verder)	9,7 cent
• Fiscaal voordeel (EIA)	19 %

Opbrengsten

	€
Levering stroom aan nutsbedrijf	242 000,-
Fiscaal voordeel	19 000,-
Totale opbrengsten	261 000,-

Kosten

Afschrijvingen	100 000,-
Onderhoud	45 000,-
Rente	40 000,-
Totaal	185 000,-

Opbrengsten minus kosten	76 000,-
--------------------------	----------

1.9.3 Recreatie

1.9.3.1 Minicamping

Toelichting

Het kamperen bij de boer is al vanaf de jaren zeventig mogelijk. De laatste jaren zijn er steeds meer akkerbouwers en veehouders die hun inkomen willen aanvullen door het oprichten van een minicamping. Naast het vergroten van het inkomen spelen ook sociale motieven mee zoals het hebben van mensen op het erf en aanspraak van andere mensen. Ook idealistische motieven zoals het promoten van de landbouw en het zichtbaar maken van de landbouwpraktijk voor burgers spelen een rol bij het oprichten van een minicamping.

Als vuistregel geldt dat voor een rendabele exploitatie 90 % van alle standplaatsen gedurende 90 dagen in het jaar bezet moet zijn.

Om teleurstellingen te voorkomen is het goed om vooraf een begroting op te stellen en deze eventueel te bespreken met een adviseur van bijvoorbeeld uw regionale landbouworganisatie.

Voor meer informatie over minicampings kunt u zich wenden tot uw lokale LTO-organisatie, Vereniging van Kampeerboeren Nederland (VeKaBo), www.vekabo.nl of 0599-333355 of Stichting Vrije Recreatie (SVR), www.svr.nl of 0183-352741.

Norm

Uitgangspunten:

- Minicamping met 15 staanplaatsen(*geen investering nodig in sanitaire voorzieningen*)
- Investeringsbedrag € 35 000,-
- Afschrijving 5 %
- Onderhoud 2 %
- Rente 4,0 %
- Benutting standplaatsen 90 %
- Iedere benutte standplaats wordt 90 dagen per jaar gebruikt
- Kosten gas, water en elektriciteit € 5,- per standplaats
- Tarief per nacht € 20,- per standplaats

Opbrengsten

Aantal dagen op jaarbasis	15 x 0,9 x 90 = 1 215
Kampeergelden	1 215 x € 20,- = € 24 300,-

Kosten

	€
Afschrijvingen	1 750,-
Onderhoud	700,-
Rente	1 400,-
Gas, water en elektriciteit	6 075,-
Acquisitie en overige kosten	1 500,-
Totaal	11 425,-
Opbrengsten minus kosten	12 875,-

1.9.3.2 Bed en breakfast

Toelichting

De laatste jaren zijn er steeds meer boeren in Nederland die op hun boerderijen kamers verhuren. In landen zoals Duitsland en Oostenrijk is dit al veel langer het geval.

Naast het vergroten van het inkomen spelen ook sociale motieven zoals het hebben van mensen op het erf en aanspraak van andere mensen een rol. Ook idealistische motieven zoals het promoten van de landbouw en het zichtbaar maken van de landbouwpraktijk voor burgers spelen een rol bij het oprichten van een Bed&Breakfast.

Om teleurstellingen te voorkomen is het goed om vooraf een begroting op te stellen en deze eventueel te bespreken met een adviseur van bijvoorbeeld uw regionale landbouworganisatie.

Voor meer informatie over Bed&Breakfast kunt u zich wenden tot uw lokale LTO-organisatie of Hoeve Logies, www.hoevelogies.nl of 0172-586340.

In de praktijk is er veel variatie in de opzet van de hotelkamers op de boerderij. Dit kan variëren van heel eenvoudig tot zeer luxe. Daarom is er een berekening gemaakt van de kosten en opbrengsten van een eenvoudige opzet en van een luxueuze opzet van de bed en breakfast.

Eenvoudige opzet

Bij de eenvoudige opzet worden de leegstaande kamers in eigen beheer verbouwd en met reeds aanwezig meubilair ingericht. Hierdoor blijven de investeringen laag en hoeft er ook geen geld voor geleend te worden. Deze opzet is vooral geschikt voor de ontvangst van gasten die weinig luxe wensen.

Bij de berekening is er van uit gegaan dat er vier tweepersoonskamers met wastafel worden ingericht met een gezamenlijk toilet en douche op de gang. Iedere kamer is 120 dagen per jaar bezet. Bij een hoger of een lager aantal dagen zullen de opbrengsten ook navenant hoger of lager zijn. Ook zullen de kosten stijgen als er geld geleend moet worden voor de verbouwing of als er bijvoorbeeld meer geld besteed wordt aan de promotie van de Bed&Breakfast.

Uitgangspunten voor 4 tweepersoonskamers:

• Investeringsbedrag (excl. loonkosten)	€ 9 000,-
• Afschrijving	10 %
• Onderhoud	3%
• Rente kosten	0 %
• Aantal overnachtingen (8 personen)	120 X 8 = 960
• Prijs per overnachting per persoon	€ 20,-
• Kosten ontbijt per persoon	€ 1,50

<u>Opbrengsten</u>	€
Overnachtingen	960 x 20 = 19 200,-

<u>Kosten</u>	
Afschrijvingen	900,-
Onderhoud	270,-
Promotie	250,-
Ontbijt	1 440,-
Water, licht en verwarming	350,-
Overige kosten	350,-
Totaal	3 400,-

Opbrengsten minus kosten	15 800,-
--------------------------	----------

Luxueuze opzet

Er zijn echter ook gasten die veel luxe wensen zoals een badkamer met bubbelbad en een luxe boxspring, liefst van kingsize formaat. Als u deze gasten wilt ontvangen dienen de lege kamers vaak grondig verbouwd

te worden. Bij de berekening van de luxe opzet is er daarom ook vanuit gegaan dat deze kamers door de aannemer tot luxe kamers verbouwd worden. Ook is de inrichting van de kamers gloednieuw en vrij luxueus. Dit vergt echter wel een flinke investering, bij de berekeningen is uitgegaan van een investering van 100.000 euro. Dit bedrag wordt bij de berekeningen geleend van de bank en daarvoor is rente verschuldigd. Bij de berekening is er van vier tweepersoonskamers met ontbijtruimte uitgegaan. Iedere kamer is 150 dagen per jaar bezet. Bij een hoger of een lager aantal dagen zullen de opbrengsten ook navenant hoger of lager zijn. Ook zullen de kosten stijgen als er bijvoorbeeld meer geld besteed wordt aan de promotie van de Bed&Breakfast. Als het bouw- en inrichtingswerk bij de luxueuze opzet voor een deel in eigen beheer worden uitgevoerd zullen de kosten uiteraard dalen. Dat is ook het geval als het tarief per nacht met 5 of 10 euro per persoon verhoogd wordt, als de bezettingsgraad stijgt of als de afschrijvingstermijn verlengd wordt naar 12 of 15 jaar.

Uitgangspunten:

• Investeringsbedrag	€ 100 000,-
• Afschrijving	10 %
• Onderhoud	3 %
• Verzekering	1 %
• Rente kosten	4,0 %
• Aantal overnachtingen	150 X 8 = 1 200
• Prijs per overnachting per persoon	€ 25,-
• Kosten ontbijt per persoon	€ 2,-

Opbrengsten

Overnachtingen	€ 1.200 x € 25,- = 30 000,-
----------------	--------------------------------

Kosten

Afschrijvingen	10 000,-
Onderhoud	3 000,-
Verzekering	1 000,-
Rente	4 000,-
Promotie	2 250,-
Ontbijt	2 400,-
Water, licht en verwarming	600,-
Overige kosten	1 300,-
Totaal	24 550,-

Opbrengsten minus kosten	5 450,-
--------------------------	---------

1.9.4 Zorg

Toelichting

Zorglandbouw is geen nieuw fenomeen, omdat de boerderij in het verleden al een plaats was waar mensen met een handicap werden opgevangen en meewerkten. Zorglandbouw heeft in de afgelopen jaren een nieuwe start gemaakt door de behoefte aan zorg op maat en door de vermaatschappelijking van de zorg. Op zorgboerderijen worden verschillende groepen mensen zoals verstandelijk en lichamelijk gehandicapten, ouderen, kinderen en werklozen ontvangen. De redenen van dit ontvangst verschillen, zoals dagbesteding, dagopvang, reïntegratie, etc. Daarnaast is er veel verschil in het aantal deelnemers dat per dag of dagdeel wordt ontvangen, de aanpassingen die op het bedrijf gemaakt moeten worden voor ontvangst en de begeleiding die aanwezig is. Er is daarom een berekening gemaakt van een bestaand landbouwbedrijf waarin op kleine schaal zorglandbouw als neventak wordt opgestart. Er wordt 1 tot 3 zorgvragers per dagdeel opgevangen. De begeleiding wordt door de ondernemers (boer en boerin) zelf verzorgd en er worden slechts kleine aanpassingen in het bedrijf gemaakt. De zorgvragers zijn werkzaam in het productiegedeelte van het bedrijf of in een nieuwe, vaak minder op productie gerichte tak van het bedrijf dat vanwege de zorgtak op het bedrijf is opgezet.

Voor meer informatie over zorglandbouw kunt u zich wenden tot uw lokale LTO-organisatie of Landelijke Steunpunt voor Landbouw en Zorg www.landbouwzorg.nl of 0342-450364.

Uitgangspunten voor meewerken in productiegedeelte:	€
• Investeringsbedrag	3 500,-
• Inventaris	500,-
• gereedschap	500,-
• aanpassingen bedrijfsgedeelte	1 000,-
• begeleidingskosten	1 000,-
• extra activiteiten	500,-
• Afschrijving inventaris	20 %
• Onderhoud (van investeringskosten)	2 %
• Verzekering (van investeringskosten)	1 %
• Vergoeding per persoon per dag (5 uur)	€ 25,-
• Aantal zorgvragers per dag `	3
• Ontvangst van 5 dagen per week, 45 weken per jaar	

<u>Opbrengsten</u>	€
zorglandbouw	$3 \times 5 \times 45 \times 25 = 16\,875,-$

<u>Kosten</u>	
Afschrijvingen	100,-
Onderhoud	70,-
Verzekering	35,-
Water, licht en verwarming	480,-
Voeding	3 750,-
Werkkleding	540,-
Materialen begeleiding	2040,-
Overige kosten	945,-
Totaal	7 960,-
Opbrengsten minus kosten	8 915,-

Algemeen, multifunctionele landbouw

Uitgangspunten voor starten extra neventak:	€
• Investeringsbedrag	7 000,-
• Inventaris	1 000,-
• gereedschap	500,-
• aanpassingen bedrijfsgedeelte	1 000,-
• begeleidingskosten	1 000,-
• extra activiteiten	3 500,-
• Afschrijving inventaris	20 %
• Onderhoud (van investeringskosten)	2 %
• Verzekering (van investeringskosten)	1 %
• Vergoeding per persoon per dag (5 uur)	€ 30,-
• Aantal zorgvragers per dag	3
• Ontvangst van 5 dagen per week, 45 weken per jaar	

<u>Opbrengsten</u>	€
Zorglandbouw	$3 \times 5 \times 45 \times 30 = 20\,250,-$

<u>Kosten</u>	
Afschrijvingen	200,-
Onderhoud	140,-
Verzekering	70,-
Water, licht en verwarming	480,-
Voeding	3 750,-
Werkkleding	540,-
Materialen begeleiding	5 500,-
Overige kosten	945,-
Totaal	11 625,-
Opbrengsten minus kosten	8 625,-

2 Melkvee

2.1	Opbrengsten	137
2.1.1	Melkproductie	137
2.1.1.1	Statistiek	137
2.1.1.2	Onderdelen melkprijsberekening	138
2.1.1.3	Melkprijsberekening met BBPR	140
2.1.2	Verwachting gangbare melkprijs in de komende vijf jaren	141
2.1.2.1	Melkprijs en productiebeperkende maatregelen	143
2.1.2.2	Melkprijs biologische melkveehouderij	144
2.1.2.3	Meetmelk	145
2.1.2.4	Productie per ras	145
2.1.2.5	Bedrijfsstandaardkoe	145
2.1.2.6	Netto-opbrengst	145
2.1.2.7	Koe-index	145
2.1.2.8	Inet	146
2.1.3	Vruchtbaarheid	146
2.1.4	Omzet en aanwas	147
2.1.4.1	Uitstoot en uitval	147
2.1.4.2	Omzet en aanwas per dier	148
2.1.4.3	Vervangingswaarden	150
2.1.4.4	Omzet en aanwas biologische melkveehouderij	150
2.2	Toegerekende kosten vee	151
2.2.1	Voerkosten	151
2.2.1.1	Voerprijzen gangbare melkveehouderij	151
2.2.1.2	Vervoederingsverliezen	154
2.2.1.3	Voerprijzen biologische melkveehouderij	155
2.2.2	Kosten gezondheidszorg	155
2.2.2.1	Dierenartskosten en ziektebestrijding	155
2.2.2.2	Certificering en abonnementen	156
2.2.3	Overige toegerekende kosten melkvee	157
2.2.3.1	Stro en strooisel	157
2.2.3.2	Scheren en klauwverzorging	157
2.2.3.3	Dekgeld	158
2.2.3.4	Samenvatting kosten dienstverlening CR-Delta	159
2.3	Toegerekende kosten grasland	159
2.3.1	Prijzen meststoffen	160
2.3.2	Graslandverbetering	161
2.3.2.1	Kosten herinzaai	161
2.3.2.2	Kosten doorzaai	162
2.3.3	Overige toegerekende kosten grasland	163
2.3.3.1	Onkruidbestrijding en bestrijding van ziekten en plagen	163
2.3.3.2	Afrastering	163
2.3.4	Opslag en bewaring kuilgras	163
2.3.5	Slootonderhoud	164
2.3.6	Invloed van enkele cultuurtechnische factoren	166
2.3.6.1	Graslandopbrengstdepressie	166
2.3.6.2	Baten door verbetering van cultuurtechnische omstandigheden	169
2.4	Overige toegerekende kosten	171
2.4.1	Toegerekende kosten voedergewassen	171
2.4.2	Opbrengstgegevens krachtvoervangers	172

Melkvee

2.4.3	Opbrengstgegevens snijmaïs	172
2.4.4	Opslag en bewaring snijmaïs	173
2.4.5	Opslag en bewaring overige voedergewassen	173
2.4.6	Opslag en bewaring bijproducten	175
2.5	Saldoberekeningen	176
2.6	Verloop van het saldo	180
2.7	Niet-toegerekende kosten	181
2.7.1	Bouwwerken	181
2.7.1.1	Vervangingswaarde en jaarlijkse kosten stal	181
2.7.1.2	Vervangingswaarde en jaarlijkse kosten overige gebouwen	183
2.7.2	Installaties	184
2.7.2.1	Vervangingswaarde en jaarlijkse kosten	184
2.7.2.2	Vervangingswaarde krachtvoer- en melkgiftregistratiecomputer	184
2.7.3	Melkwinning	186
2.7.3.1	Vervangingswaarde en jaarlijkse kosten	186
2.7.3.2	Vervangingswaarde complete melkstallen	190
2.7.3.3	Behoeftte aan warm water en energie	191
2.8	Boerderijzuivelbereiding	193
2.8.1	Opbrengsten	193
2.8.1.1	Opbrengst per 100 kg melk	193
2.8.1.2	Opbrengstprijzen van diverse boerderijzuivelproducten	194
2.8.2	Toegerekende kosten (excl. arbeid)	194
2.8.3	Niet-toegerekende kosten	195
2.8.3.1	Gebouwen en inrichting kaasbereiding	195
2.8.3.2	Arbeidsbehoefte	195

2.1 Opbrengsten

2.1.1 Melkproductie

2.1.1.1 Statistiek

In de onderstaande tabel is het verloop van de melkprijzen per regio over de afgelopen tien jaar weergegeven.

Statistiek Ontwikkeling melkprijs in euro's per 100 kg melk en melkprijzen per regio (werkelijk vergelijkbare melkprijzen inclusief BTW)

	prestatie waarde (€)	vet %	eiwit %	Melkprijzen per regio (€)		
				Noord	Oost	West/Zuid
1994	35,41 ¹⁾	4,43	3,47	35,12	34,31	34,70
1995	34,58 ¹⁾	4,40	3,48	34,56	33,99	34,11
1996	34,06 ¹⁾	4,44	3,48	34,13	33,48	33,64
1997	35,37 ¹⁾	4,41	3,47	35,19	34,29	34,82
1998	37,16 ¹⁾	4,35	3,46	35,73	35,73	36,04
1999	34,38 ²⁾	4,30	3,45	33,34	33,34	33,70
2000	34,56 ²⁾	4,37	3,46	34,63	34,63	33,76
2001	37,80 ²⁾	4,42	3,47	37,21	37,21	36,85
2002	36,41 ²⁾	4,39	3,47	34,99	34,99	36,41
2003	34,56 ²⁾	4,37	3,46	33,74	33,74	33,56
2004	33,39 ²⁾	4,38	3,47	32,89	32,89	32,89

¹⁾ Gemiddelde prestatiewaarde van alle zuivelbedrijven

²⁾ Prestatieprijs van Campina Melkunie

Bron: Melkprijzen onderzoek van 'Boerderij' en Productschap Zuivel en gegevens zuivelondernemingen.

Prestatie prijs fabriek is inclusief heffingen Productschap Zuivel e.d.

2.1.1.2 Onderdelen melkprijsberekening

Melkveehouders worden uitbetaald per kg vet en eiwit en worden gekort voor de geleverde kilogrammen melk. De vet- en eiwitprijs kan per periode variëren. Per periode is er een toeslag of korting om de levering van melk in de winterperiode te stimuleren. Daarnaast worden er vaste kosten in rekening gebracht. Behalve melkgeld van de zuivelonderneming ontvangen melkveehouders vanaf 2004 melkpremie van het COS.

Vet- en eiwitprijs, periodieke kortingen en toeslagen

Kortingen en toeslagen voor 2004, excl. BTW. Voorschotprijs vet en eiwit gerealiseerd in 2004, excl. BTW.

maand	Noord/Oost			West/Zuid		
	prijs vet/kg	prijs eiwit/kg	toeslag/ korting per 100 kg	prijs vet/kg	prijs eiwit/kg	toeslag/ korting per 100 kg
Januari	3,48	4,95	0,00	3,22	5,44	0,00
Februari	3,48	4,95	0,00	3,14	5,20	-0,91
Maart	3,48	4,95	-2,30	3,14	5,20	-0,91
April	3,43	4,78	-2,30	3,14	5,20	-0,91
Mei	3,43	4,78	-2,30	3,14	5,20	-0,91
Juni	3,43	4,78	-2,30	3,14	5,20	-0,91
Juli	3,43	4,79	-2,30	3,14	5,20	0,00
Augustus	3,43	4,79	3,70	3,14	5,20	3,63
September	3,43	4,79	3,70	3,14	5,28	3,63
Oktober	3,43	4,79	3,70	3,14	5,45	3,63
November	3,43	4,79	3,70	3,14	5,62	3,63
December	3,43	4,79	0,00	3,09	5,54	3,63
Gemiddeld	3,44	4,83		3,15	5,32	

Vaste kosten, toeslagen, melkpremie en nabetaling

Vaste kosten, toeslagen en nabetaling voor 2004 (euro exclusief BTW)

	Noord/Oost	West/Zuid
Vaste kosten per maand	117,00	29,50
Negatieve grondprijs per 100 kg melk	3,10	3,30
Kwantumtoeslag/100 kg melk		
100 000 – 200 000	0,00	0,25
200 000 – 300 000	0,00	0,70
300 000 – 400 000	0,00	1,10
400.000 – 500.000	0,00	1,69
500 000 – 900 000	0,00	1,80
(t/m 900.000 gem.)	0,00	1,21
900 000 en meer	0,00	1,21
Ledenbewijzen/aandelen	0,24 ¹⁾	0,00
Melkpremie ²⁾ per 100 kg melk	1,18	1,18
Nabetaling 2004	2,14/100 kg melk	0,16/kg vet ³⁾ 0,48/kg eiwit ³⁾

1) Wanneer de onderneming winst maakt, in een productiejaar, ontvangen de leden/veehouders via de coöperatie dividend op aandelen A en, als ze in het bezit zijn van aandelen B, dividend op aandelen B. In 2004 werd er € 2,16 dividend per aandeel A uitgekeerd. Dit kwam neer op ongeveer € 0,24 per 100 kg melk. Per aandeel B werd er in 2004 € 4,32 uitgekeerd. Het bezit van aandelen B is niet gekoppeld aan de hoeveelheid geleverde melk.

2) Melkpremie wordt uitgekeerd door het COS op basis van gebruiksquotum.

3) Campina kan leden-melkveeouders verplichten voor een deel van hun contante nabetaling obligaties te kopen. Over de obligaties betaalt Campina rente, deze is 1% hoger dan het rendement op 4-5 jarige staatsobligaties. Van 1 juni 2004 t/m 31 mei 2005 geldt een rentepercentage van 4,35%.

Heffingen Productschap Zuivel

Door het Productschap Zuivel worden een aantal heffingen opgelegd. Deze worden door de zuivelfabriek ingehouden op de melkprijs.

In 2004 is deze heffing als volgt opgebouwd (bedragen per 100 kilo melk):

PZ-administratieve heffing	€ 0,02
Heffing melkveehouderij	€ 0,03
Heffing gezondheidszorg voor runderen	€ 0,07
Totaal	€ 0,12

2.1.1.3 Melkprijsberekening met BBPR

MELKPRIJS

BBPR Versie 10.27

Praktijkonderzoek van de Animal Sciences Group van Wageningen UR

Naam invoerset : KWIN
 Omschrijving : Melkprijsberekening voor de KWIN-Veehouderij
 Maatschappij : Friesland Coberco Dairy Foods
 Melkleverantie : 450 000 kg
 Kalfpatroon : gespreid

1. MELKGELD

	Hoeveelheid	Prijs (euro)	Totaal (euro)
Vet (4,35)	19 573 kg	3,44/kg	67 331
Eiwit (3,45)	15 525 kg	4,83/kg	74 986
Negatieve grondprijs	450 000 kg	-3,10/100 kg	-13 950
Wintermelktoeslag	134 800 kg	3,70/100 kg	4 988
Zomermerkorting	209 400 kg	-2,30/100 kg	-4 816
Vaste kosten melkafrekeningen	12 stuks	-117,00/stuk	-1 404
Melkgeld exclusief BTW, nabetaling en dividend			127 135
Nabetaling			9 630
Totaal exclusief BTW			136 765
BTW - landbouwtarief (5,374 %)			7 350
Dividend op aandelen A	450 000 kg	0,24/100 kg	1 080
Totaal melkgeld (bruto)			144 115

2. HEFFINGEN

Heffing Productschap Zuivel	450 000 kg	0,02/100 kg	90
Heffing melkveehouderij	450 000 kg	0,03/100 kg	135
Heffing gezondheidsdienst	450 000 kg	0,07/100 kg	315
Totaal heffingen			540

3. NETTO MELKGELD EN MELKPRIJS

Totaal netto melkgeld (bruto melkgeld - heffingen)	143 575
Gemiddelde melkprijs in euro per 100 kg melk	31,91
Melkpremie per 100 kg melk	1,18
Gemiddelde melkprijs inclusief melkpremie in euro per 100 kg melk	33,09

2.1.2 Verwachting gangbare melkprijs in de komende vijf jaren

Toelichting

Van de verwachte opbrengstprijis van melk voor producenten kan slechts een indicatie worden gegeven, gezien het grote aantal onzekerheden waarmee ze is omgeven. Voor begrotingsdoeleinden wordt derhalve een indicatie gegeven (hoe onbetrouwbaar ook) van de te verwachten melkprijs voor producenten. Het gevaar is echter groot dat verwachtingen worden verabsoluteerd en een eigen leven gaan leiden. Vooral wanneer ze een te grote nauwkeurigheid suggereren. In ogenschouw nemend hoe de melkprijs tot stand komt, zijn de ontwikkelingen op de zuivelmarkt geanalyseerd. Op basis hiervan is een melkprijsverwachting geformuleerd voor de melkpreisjaren 2005/2006 tot 2007/2008.

Omdat de melkprijs van individuele bedrijven sterk samenhangt met het vet- en eiwitgehalte, is getracht in de formule de invloed hiervan zoveel mogelijk tot uitdrukking te brengen. Daarvoor is aangesloten bij de gangbare uitbetalingssystematiek en de over meerdere jaren gerealiseerde prijzen. Op deze manier kan invloed van de individuele bedrijfssituatie via de formule zichtbaar worden gemaakt. Verder zijn de effecten van het EU-Landbouwakkoord van juni 2003, ingeschat. In dit landbouwakkoord is afgesproken dat de interventieprijzen voor boter en magere melkpoeder zullen dalen met 25 % respectievelijk 15 % in 2008. Omdat de Nederlandse zuivelfabrieken de geleverde melk hoofdzakelijk verwerken tot producten met een hoge toegevoegde waarde, verwachten de deskundigen dat de daling van de interventieprijzen voor 2/3 deel wordt doorvertaald in de melkprijs die de melkveehouder ontvangt. Daarom schatten zij in dat de prijzen voor melkvet en melkeiwit met 17 % respectievelijk 10 % zullen dalen in 2008.

Via de vaste aftrekpost wordt aansluiting gezocht bij gerealiseerde producentenprijzen en de verwachting van de marktontwikkeling. De invloed van de verwerkingskosten, heffingen, seizoentoeslagen, niet "melkgebonden" op-brengsten of verliezen zoals vergoeding op aandelen of ledenbewijzen, en de voorziene dalende trend, wordt in de formule weergegeven door deze vaste aftrekpost.

Norm

Globale melkprijsberekening 2005/2006 tot 2007/2008, gebaseerd op survey bedrijfsleven en analyse ontwikkelingen zuivelmarkt (wordt elk jaar geactualiseerd).

Berekening volgens globale formule (incl. BTW)

Gemiddelde melkprijs 2005/2006 – 2007/2008 =

(vetprijs x vet %) + (eiwitprijs x eiwit %) - (vaste korting/kg) + premie

Gem. vetprijs € 3,03 vet % = werkelijk gehalte (voorb. 4,43)

Gem. eiwitprijs € 5,56 eiwit % = werkelijk gehalte (voorb. 3,47)

Vaste korting € 3,70 Premie € 3,025

Voorbeeldberekening gemiddelde melkprijs komende 3 jaar met fictieve gehalten:

Melkprijs 2005/2006 – 2007/2008 =

$(3,03 \times 4,43) + (5,56 \times 3,47) - 3,70 + 3,025 = 32,05 \text{ euro/100 kg}^1$

Melkvee, opbrengsten

Omdat de gevolgen van het Landbouwakkoord ieder jaar groter zijn voor de melkprijs, is een inschatting hiervan in onderstaande tabel per jaar weergegeven.

Inschatting melkprijs voor de komende vijf quotumjaren (€ per 100 kg melk, incl. BTW, toeslagen en nabetalingen) bij 4,43 % vet en 3,47 % eiwit, gebaseerd op de melkprijsformule met vetprijs van € 3,50; eiwitprijs van € 6,10 en een vaste korting van € 3,70. Vet- en eiwitprijzen zijn jaarlijks gecorrigeerd aan de hand van daling van de interventieprijzen voor boter en magere melkpoeder.

Jaar	Geschatte melkprijs	Vaste premie ¹⁾	Geschat netto effect
Basis (2003/2004)	32,97	0,00	32,97
2004	31,90	1,18	33,08
2005	30,47	2,29	32,76
2006	29,04	3,41	32,45
2007	28,37	Bedrijfstoeslag ²	28,37
2008	28,27	Bedrijfstoeslag ²	28,27
2009	28,27	Bedrijfstoeslag ^{2,3}	28,27
Gemiddeld (2005-2009)	29,37	2,29	30,51

¹Vaste premie en nationale enveloppe; tot 2007 wordt het melkquotum in totaal met 1,5% verhoogd; op dit extra melkquotum krijgen melkveehouders geen melkpremie.

N.B. bij de toepassing van het juni accoord (2003) is de premie in 2005 verminderd met een korting van 3%, in 2006 met 4% en na 2006 met 5%. Feitelijk is de korting minder omdat de korting over de eerste €5000 (ca. 140.000 kg melk in de eindsituatie) geheel of vrijwel geheel wordt gecompenseerd

² in 2007 zal ontkoppeling ontstaan, waardoor premies niet meer quotumgebonden zijn

³Het is erg onzeker hoe de bedrijfstoeslag er vanaf 2009 uit zal zien, zie brief van Minister Veerman naar Tweede kamer (kenmerk: IZ. 2004/941; dd 23-04-2004): "Een citaat uit de brief: De reden voor de ondersteuning verschuift geleidelijk richting de prestatie die bedrijven verrichten in het kader van het beheer van het landelijk gebied. Te verwachten is dat voorafgaand aan de voorziene evaluatie van het beleid in 2009, opnieuw een discussie zal starten over de verdeling van de inkomenstoeslagen. Te voorzien is een versterkte tendens tot verdere ontkoppeling van de steun van de productie én een duidelijkere band tussen de premie en het leveren van een actieve bijdrage in het kader van beheer van natuur- en landschapswaarden. Het vervangen van de historische basis door een regionaliseringsoptie (flat rate), eventueel geleidelijk in te voeren, zal daarbij waarschijnlijk opnieuw in discussie komen."

2.1.2.1 Melkprijs en productiebeperkende maatregelen

Statistiek Richtprijzen en percentages superheffing in de afgelopen 11 jaar

Jaar	Richtprijs melk met 3,7 % vet	% van de richtprijs	Superheffings- tarief	Verlaging/ verruiming (%) t.o.v. jaar voorafgaand	% Quota t.o.v. 1983/ 1984
94/95	31,34	115	35,52	+ 0,53	79,91
95/96	30,09	115	34,61	0,00	79,91
96/97	30,90	115	35,54	0,00	79,91
97/98	31,39	115	36,10	0,00	79,91
98/99	30,98	115	35,63	0,00	79,91
99/00	30,98	115	35,63	0,00	79,91
00/01	30,98	115	35,63	0,00	79,91
01/02	30,98	115	35,63	0,00	79,91
02/03	30,98	115	35,63	0,00	79,91
03/04	30,98	115	35,63	0,00	79,91
04/05	30,98	115	35,63	0,00	79,91

Bron: Productschap Zuivel en zuivelbedrijven

Toelichting

De hoeveelheid geleverde melk moet worden gecorrigeerd als het vetgehalte van de geleverde melk hoger is dan het referentiegehalte voor vet dat voor het veehouderijbedrijf geldt. Voor elke 0,1 % vet per kg melk boven het referentievetgehalte dient de geleverde hoeveelheid melk, op basis waarvan de superheffing wordt berekend, met 1,8 % te worden verlaagd. De hoeveelheid geleverde melk mag niet altijd gecorrigeerd worden als het vetgehalte van de geleverde melk lager is dan het referentiegehalte voor vet dat voor het veehouderijbedrijf geldt. Er mag dan alleen gecorrigeerd worden als de in Nederland geproduceerde hoeveelheid vet in het betreffende jaar hoger is dan het in 1986 vastgestelde landelijke hoeveelheid kg vet referentie. Dit blijkt in de praktijk vaak het geval te zijn.

Melkquotum

Met het quotum dat voor vet is gecorrigeerd, kan men bepalen hoe groot de melkproductie moet zijn om dit quotum precies vol te melken.

Formule voor berekening van het quotum:

Quotum kg melk / (1 + (werkelijk vet % - ref. vet %) x 0,18)

Superheffing

Formule voor berekening van de superheffing:

[Geleverde kg melk x {1 + (werkelijk vet % - ref. vet %) x 0,18} - quotum]

x EU richtprijs x heffings % / 10.000

2.1.2.2 Melkprijs biologische melkveehouderij

Toelichting

Met ingang van 1998 is de melkprijs voor biologische melk gekoppeld aan de melkprijs voor gangbare melk. De toeslag voor biologische melk bedraagt € 5,88 (incl. BTW) per 100 kg in 2005 bij marktleider Ekomel (onderdeel van Campina). De meeste andere melkfabrieken hanteren een vergelijkbare toeslag, echter kan deze wel wat afwijken van de toeslag van Ekomel. De toeslag voor de biologische melk moet bij de gemiddeld leveranciersprijs, dit is de melkprijs zonder de vergoeding voor ledenbewijzen, opgeteld worden. Als leveranciers lid willen worden moet zij ledenbewijzen aanschaffen.

Norm

Prijs biologische melk 2005: prijs gangbare melk + € 6,- per 100 kg.

Verwachting prijsontwikkeling lange termijn

De markt met biologische producten lijkt verzadigd. Het aanbod van biologische melk is nu groter dan de vraag naar biologische zuivelproducten. Momenteel is het verschil tussen de biologisch geproduceerde melk en gangbaar geproduceerde melk € 6,- per 100 kg melk. Voor de middellange termijn wordt een prijsverschil van € 6,- per 100 kg gehanteerd.

Toelichting

Biologisch-dynamische (BD) melk

Met ingang van 1998 is ook de melkprijs voor biologisch-dynamische melk gekoppeld aan de melkprijs voor gangbare melk. De toeslag voor biologisch-dynamische melk bedraagt € 8,- (incl. BTW) per 100 kg bij Campina in 2005. De toeslag voor de biologisch-dynamische melk moet bij de gemiddeld leveranciersprijs, dit is de melkprijs zonder de vergoeding voor ledenbewijzen, opgeteld worden.

Norm

Prijs BD-melk 2005: prijs gangbare melk + € 8,- per 100 kg.

2.1.2.3 Meetmelk

Toelichting

Formule voor het berekenen van de hoeveelheid meetmelk (FPCM = Fat and Protein Corrected Milk):

$$\text{FPCM} = (0,337 + 0,116 \times \text{vet \%} + 0,060 \times \text{eiwit \%}) \times \text{melkhoeveelheid}$$

2.1.2.4 Productie per ras

Statistiek Melkproductie van de stamboekkoeien per ras, omgerekend naar 305 dagen (melkcontrole)

Ras	Productie (kg)	Vet (%)	Eiwit (%)	V+E (kg)	EJR ¹⁾ (€)
Zwartbont	8403	4,33	3,43	651	2111
Roodbont	7484	4,54	3,52	604	1950
Gemiddeld	8178	4,37	3,45	639	2069

¹⁾ economisch jaarresultaat

Gemiddelde productie in Nederland omgerekend naar 305 dagen in 2004

Bron: NRS, jaarstatistieken 2004

2.1.2.5 Bedrijfsstandaardkoe

Statistiek Gemiddelde BSK per Bedrijfsstandaardkoe-klasse

BSK-klasse	Fractie (%)	Aantal bedrijven	Gemiddelde BSK
1	25	4 796	31,7
2	25	4 797	37,2
3	25	4 797	40,1
4	25	4 796	44,0
Gemiddeld	100	19 186	38,3

Bron: NRS, jaarstatistieken 2004

2.1.2.6 Netto-opbrengst

Statistiek Gemiddelde NO (in euro's) per Netto-opbrengst-klasse

NO-klasse	Fractie (%)	Aantal bedrijven	Gemiddelde NO
1	25	4 796	1 933
2	25	4 797	2 290
3	25	4 797	2 483
4	25	4 796	2 739
Gemiddeld	100	19 186	2 361

Bron: NRS, jaarstatistieken 2004

2.1.2.7 Koe-index

Toelichting

Gemiddelde fokwaarden van koeien voor productie, per rasgroep, per geboortjaar (basis 2005).

Melkvee, opbrengsten

Geboortejaar	kg melk	% vet	% eiwit	Inet (€)
<i>Zwartbont</i>				
2002	108	-0,04	-0,01	7
2001	2	0,00	0,01	4
2000	-43	0,00	0,01	-3
1999	-176	0,03	0,01	-14
1998	-219	-0,02	0,01	-22
1997	-303	-0,03	0,01	-32
<i>Roodbont</i>				
2002	158	-0,05	-0,01	14
2001	16	-0,03	0,01	2
2000	-107	0,00	0,01	-10
1999	-256	0,04	0,02	-20
1998	-339	0,02	0,02	-31
1997	-405	0,01	0,01	-42
<i>MRIJ</i>				
2002	174	0,01	0,00	20
2001	76	-0,02	-0,01	5
2000	20	-0,02	-0,01	-2
1999	-47	-0,02	0,00	-8
1998	-85	-0,04	-0,03	-21
1997	-101	-0,05	-0,03	-25

Bron: NRS, jaarstatistieken 2004

2.1.2.8 Inet

Toelichting

De berekening van de Inet is in 2005 aangepast. Uitgebreide informatie hierover is te vinden op internet (www.cr-delta.nl). De wegingsfactoren voor het berekenen van de netto-melkgeldindex zijn gebaseerd op een toekomstbeeld met contingentering en uitbetalingsprijzen voor vet en eiwit van resp. € 2,98 en € 5,60 en een negatieve grondprijs van 1 eurocent per liter.

De netto-melkgeldindex (Inet) van een koe of stier wordt berekend uit de fokwaarden voor melk, vet en eiwit, volgens de formule:

$$\text{Inet} = (-0,06 \times F_m) + (0,7 \times F_v) + (4,2 \times F_e)$$

waarin:

- F_m = fokwaarde kg melk
- F_v = fokwaarde kg vet
- F_e = fokwaarde kg eiwit

2.1.3 Vruchtbaarheid

Toelichting

Vruchtbaarheidskengetallen NRS

Omschrijving	Gemiddelde
Percentage niet terug binnen 56 dagen	68
Tussenkalf tijd (dagen)	414
Leeftijd afkalven vaarzen (jaar)	2,02

Bron: NRS, jaarstatistieken 2004

2.1.4 Omzet en aanwas

2.1.4.1 Uitstoot en uitval

Toelichting

Normatieve uitstoot en uitval

- uitstoot: actief, moment van afvoer te beïnvloeden, opbrengstprijz: zie statistiek prijzen
- uitval: plotseling, onvoorzien, moment van afvoer niet te beïnvloeden, opbrengstprijz gemiddeld zeer laag

Norm

- Ouder vee
 - Uitstoot 28 % van gemiddeld aanwezige melkkoeien.
 - Uitval 2 % van gemiddeld aanwezige melkkoeien.
- Pinken (1-2 jr)
 - Uitstoot 6 % van gemiddeld aanwezige pinken.
(uitgangspunt: uitsluitend jongvee voor vervanging)
 - Uitval 2 % van gemiddeld aanwezige pinken.
- Vaarskalveren (0-1 jr)
 - Uitstoot 0 % van gemiddeld aanwezige kalveren.
 - Uitval:
 - Perinatale sterfte (0-24 uur): 7 % van aantal geboren kalveren
 - 24 uur tot 2 maand: 3 % van het aantal levende kalveren na 24 uur
 - 2 maand -1 jaar: 2 % van het aantal levende kalveren na 24 uur

2.1.4.2 Omzet en aanwas per dier

*Toelichting***BBPR**

Met behulp van het BedrijfsBegrotingsProgramma Rundveehouderij (BBPR) kan de omzet en aanwas per bedrijf berekend worden. Uitgangspunt voor deze berekening is een stabiele veestapel. Het aantal af te zetten dieren van verschillende diercategorieën, wordt beïnvloed door:

- gemiddeld aantal aanwezige melkkoeien;
- vervangingspercentage van de melkveestapel;
- percentage gebruikskruising;
- aanhouden of direct na geboorte verkopen van kruislingvaarzen.

Het vervangingspercentage in BBPR wordt uitgedrukt t.o.v. het aantal kalvende koeien. Gedurende een jaar worden koeien afgevoerd en vervangen door hoogdrachtige pinken. Een deel van deze koeien wordt vrij kort na het afkalven afgevoerd. Het aantal afkalvingen per jaar is daardoor groter dan het aantal aanwezige melkkoeien.

Vervangingspercentage, aantal afkalvingen, aantal pinken en aantal stuks jongvee

Vervanging (BBPR)	afkalvingen /100 melkkoeien	pinken /100 melkkoeien	jongvee /10 melkkoeien
20%	111	22	5,0
25%	115	29	6,4
30%	119	36	8,0
35%	122	43	9,6
40%	126	50	11,2

Prijzen van melkvee in 2004

Op basis van informatie van de Nederlandse Bond voor de Handelaren in Vee (=NBHV) zijn normen vastgesteld voor verschillende groepen dieren. De normbedragen zijn gebaseerd op gemiddelde vee prijzen van 2004.

*Norm***Prijzen slachtvee¹⁾ in 2004 (euro's per dier)**

Diersoort	Zwartbont	Roodbont
Pink 2 jaar oud (O3)	500	600
Worstkoe (P1 of P2)	250	300
Afgemeste koe (O3)	650	700

1) Prijzen zijn inclusief aftrek LRM en SRM kosten

Bron: NBHV, Zoetermeer

Melkvee, opbrengsten

Norm Prijzen gebruiksvee in 2004 (euro's per dier, af boerderij)

Diersoort	Zwartbont	Roodbont
Stierkalf HF (nuchter) ¹	135	135
Vaarskalf HF (nuchter) ¹	80	80
Vaarskalf 1 jaar	450	500
Drachtige pink 2 jaar	950	1 000
Drachtige koe, niet melkgevend	1 000	1 050
Melkgevende vaars	925	1 000
Melkgevende koe	1 050	1 100

Bron: NBHV, Zoetermeer

¹ Prijzen NBHV in overleg met prijzenoverleg vleesvee voor HF-dieren, prijzen voor kruislingen en vleestypische rassen liggen tot € 150 per dier hoger dan in de tabel weergegeven.

Te verwachten vee prijzen op middenlange termijn

Toelichting

Op basis van de prijsontwikkeling in de eerste helft van 2005 verwachten deskundigen dat de prijzen voor slachtkoeien in 2005 hoger uitkomen dan in 2004. Een gemiddelde slachtkoe die tussen de worstkwaliteit en de O3-kwaliteit in zit bracht in 2004 ongeveer € 450,- op (op basis van NBHV-cijfers). De verwachting is dat dezelfde koe in 2005 ongeveer € 650,- zal gaan opbrengen. Voor de periode vanaf 2006 is het moeilijker een voorspelling te doen omdat dan de gevolgen van een nieuw mestbeleid en later een ontkoppeling van de slachtpremie zal plaatsvinden. Dit kan wellicht tot een lichte prijsverlaging leiden ten opzichte van 2005. De wereldmarkt zal hierbij steeds belangrijker worden.

Voor nuchtere kalveren verwachten deskundigen dat de prijzen in 2005 ten opzichte van 2004 stabiel zullen zijn. Er zijn twee tegengestelde bewegingen in de markt gaande. Enerzijds is er prijsdruk door lagere opbrengstprijzen van mestkalveren. Anderzijds neemt het aanbod van nuchtere kalveren in de Europese markt af waardoor er een tekort aan nuchtere kalveren kan ontstaan. Vooralsnog is onduidelijk welke beweging het grootste effect heeft. Vandaar dat er een stabiele prijs wordt voorspeld.

Omdat er weinig roodbonte nuchtere kalveren met een hoog percentage MRIJ bloed meer zullen worden aangeboden, zullen de prijzen voor roodbonte kalveren en voor zwartbonte kalveren dichter naar elkaar toegroeien in de nabije toekomst.

Norm Geschatte prijzen van slachtkoeien en nuchtere kalveren in 2005

Slachtkoeien 2005	€ 650,-
Slachtkoeien 2006 e.v.	€ 500,- tot € 600,-
Nuchtere stierkalf HF 2005 e.v.	€ 135,-
Nuchter vaarskalf HF 2005 e.v.	€ 80,-
Extra opbrengst nuchter kalf kruisling/vleestype	tot € 150 boven nuka-prijs

2.1.4.3 Vervangingswaarden

Toelichting

Berekening vervangingswaarden

Kalveren 0 - 1 jaar	Gemiddelde van prijs van nuchtere vaarskalveren en prijs van vaarskalveren van 1 jaar oud
Pinken 1 - 2 jaar	Gemiddelde van prijs van vaarskalveren van 1 jaar oud en drachtige pinken van 2 jaar oud
Pinken ouder dan 2 jaar	Prijs van drachtige pinken van 2 jaar oud
Melkkoeien	Prijs van melkgevende koeien

Deze waarden vermenigvuldigt u met het aantal dieren. Bij elkaar opgeteld vormen deze bedragen het gemiddeld geïnvesteerd vermogen in de veestapel.

Norm

Vervangingswaarden bij afkalfpatroon gespreid (euro's per dier)

	Zwartbont	Roodbont
Vrl. jongvee 0 - 1 jaar	265	290
Pinken 1 - 2 jaar	700	750
Pinken ouder dan 2 jaar	950	1 000
Melkkoe	1 050	1 100

2.1.4.4 Omzet en aanwas biologische melkveehouderij

Slachtkoeien die in het biologische circuit worden afgezet brengen meer op dan slachtkoeien die in het gangbare circuit worden afgezet. De meerprijs voor een biologisch afgezette koe is ongeveer € 0,25/kg geslacht gewicht. Bij een koe met een geslacht gewicht van 300 kilo is de extra opbrengst dus € 75,-.

Norm

Extra opbrengst per slachtkoe biologisch € 75,-

2.2 Toegerekende kosten vee

2.2.1 Voerkosten

2.2.1.1 Voerprijzen gangbare melkveehouderij

Toelichting

Er zijn verschillende methoden om de voerkosten voor vers gras, graskuil, verse snijmaïs en snijmaïskuil te berekenen, afhankelijk van de uitgangspunten die zijn vastgesteld. Standaard is dat de aankooprijzen inclusief de kosten van loonwerk voor de oogst en het transport zijn. De prijzen van (ruw)voeders kunnen nogal variëren door verschillen in opbrengst per hectare, drogestofgehalte, kwaliteit, ruwvoerpositie, transportafstand en gebied. Er wordt niet veel gras verhandeld. De vermelde cijfers geven een indicatie van de prijzen van snijmaïs en gras.

Snijmaïs

Snijmaïs wordt zowel verhandeld als snijmaïs op stam, als vers gehakseld bij oogst of als ingekuilde snijmaïs tijdens de stalperiode. Dit betekent ook verschillen in prijzen.

Voorbeeld berekening van aan- en verkooprijzen

Opbrengst: 13.500 kg ds/ha x 950 VEM = 12 825 kVEM/ha vers (geen veldverliezen).

Uitgaande van een prijs van snijmaïs op stam van € 1000,- levert dit de volgende gegevens op:

	euro per ha	euro per kg ds	euro per kVEM
Verkoop op stam	1000	0,07	0,08
Oogst	417	0,03	0,03
Transport	113	0,01	0,01
Aankoop vers gehakseld	1 530	0,11	0,12

Door conservering moet aan inkuilverliezen gemiddeld met 7 % voor ds en 9 % voor VEM rekening worden gehouden.

Gras

De vraag naar gras is niet groot. Als er al gras wordt verhandeld dan betreft het gras op stam van veehouders uit de directe omgeving of gras verpakt in balen. Bij aankoop van gras op stam zijn de transportkosten veelal laag. Het maken en vervoeren van balen is duurder dan traditioneel inkuilen. In de onderstaande tabel staan gemiddelde gegevens van opbrengst per ha en kwaliteit. Hierbij is uitgegaan dat de veldverliezen 8 % voor ds en 10 % voor VEM zijn. De inkuilverliezen zijn 7 % voor ds en 10 % voor VEM.

	kg ds/ha	VEM/kg ds	kVEM/ha
Gras op stam	3000	945	2835
Gras tijdens inkuilen ¹⁾	2785	915	2550
Gras na inkuilen ¹⁾	2590	885	2295

¹⁾ incl. 25 kg zand/ha (ongeveer 10 g zand/kg ds)

De volgende tabel met prijzen is gebaseerd op de opbrengst bij het inkuilen.

	euro's/ha	euro's/kg ds	euro's /kVEM
Verkoop op stam	160	0,06	0,06
Oogst loonwerk ¹⁾	82	0,03	0,03
Aankoop	242	0,09	0,09

¹⁾ maaien, schudden en wiersen in eigen mechanisatie (E.M.)

Bij een opbrengst van 3000 kg ds/ha is de voederwaarde van gras op stam gemiddeld ca. 930 VEM. Door de vermenging met zand verminderd de voederwaarde met circa 10 VEM per 10 g zand in de ds. De berekende prijs is sterk afhankelijk van de ruwvoerpositie en de kwaliteit.

Melkvee, toegerekende kosten vee

Statistiek Ontwikkeling voerprijzen (exclusief inkuilverliezen) in euro's (incl. BTW) ¹⁾

Omschrijving	98/99	99/00	00/01	01/02	02/03	03/04	04/05
Standaard mengvoer 100 kg (940/90 gDVE)	13,14	12,93	13,36	13,70	14,40	14,15	14,49
Eiwitrijk mengvoer (ca. 120 gDVE)	15,36	14,84	15,97	16,60	16,95	16,17	16,55
Standaardbrok mengvoer per kVEM (incl. eiwit)	0,14	0,14	0,14	0,15	0,15	0,15	0,15
kVEM-prijs ²⁾	0,10	0,10	0,07	0,07	0,08	0,09	0,09
kg DVE-toeslagprijs ²⁾	0,39	0,49	0,79	0,73	0,67	0,60	0,64
Kalvermelkpoeder kg	1,18	1,18	1,27	1,41	1,32	1,25	1,26
<i>Ruwvoerders en vochtrijke krachtvoerders (per ton; fourage)</i>							
Snijmaïs (ingekuild) ³⁾	39	36	32	37	36	35	38
Weidehooi ^{3) 4)}	148	147	140	137	140	133	140
Graszaadhooi (veldbeemd) ³⁾	88	82	79	83	85	95	85
Tarwestro ^{3) 4)}	88	111	108	100	93	80	90
Gerstestro ^{3) 4)}	88	103	101	100	94	80	90
Maïsglutenvoer (44 % ds)	52	52	47	55	48	52	50
Bierbostel (22 % ds)	28	30	28	30	27	28	28
Bietenperspulp (22 % ds)	25	25	24	24	25	29	26
Voeraardappelen	22	22	15	15	23	18	21
Diverse voerkosten per melkkoe	5	5	5	5	5	5	5

¹⁾ Bron: LEI, Praktijkonderzoek van de Animal Sciences Group van Wageningen UR.

²⁾ Gemiddelde van de maandelijks door het Praktijkonderzoek van de Animal Sciences Group van Wageningen UR berekende energie- en eiwittoeslagprijzen.

³⁾ In het oogstseizoen zijn de prijzen veelal lager en mede afhankelijk van de voerpositie.

⁴⁾ Vanaf 03 / 04 grote balen.

Norm Voerprijzen gangbare melkveehouderij (incl. BTW)

€

Mengvoer (per 100 kg) in bulk, circa 8 ton afname

- standaardbrok 940 VEM / 90 gDVE 14,50
- eiwitrijke brok 940 VEM / 120 gDVE 16,-
- zeer eiwitrijke brok 940 VEM / 180 gDVE 20,-

Vochtrijke krachtvoerders

- kVEM prijs (exclusief eiwit) 0,10
- kg DVE toeslagprijs 0,60

Ruwvoerders (per ton, franco boerderij)

- snijmaïs (vers) (32 % ds, 950 VEM) 35,-
- Ingekuilde snijmaïs (32 % ds, 930 VEM) 43,-

Melkvee, toegerekende kosten vee

Kalvermelkpoeder per kg ¹⁾	1,27
Diverse voerkosten per melkkoe ²⁾	5,-

1) Standaard kalvermelkpoeder

2) Dit betreft droogstandsmineralen en bepaalde voedermiddelen voor bijvoorbeeld zieke dieren en die niet structureel worden gevoerd

Verkoop ruwvoer, zie voorafgaande pagina's.

Verwachting prijzen krachtvoerders in de nabije toekomst

• standaardbrok 940 VEM / 90 gDVE	14,-
• eiwitrijke brok 940 VEM / 120 gDVE	16,-
• zeer eiwitrijke brok 940 VEM / 180 gDVE	20,-
• kalvermelkpoeder	1,25

Toelichting

Kunstmelk

Kalveren die worden aangehouden gebruiken 35 kg kunstmelkpoeder.

Kalveren die worden verkocht blijven 8 dagen op het bedrijf. Hiervan krijgen ze zes dagen 4 liter kunstmelk/dag (24 liter).

$24 \text{ liter} / 8 = 3 \text{ kg kunstmelkpoeder} / \text{verkocht kalf.}$

Uitgaande van 103,5 % levende kalveren en een aanhoudingspercentage van 30 % betekent dit: $(73,5 \% / 30 \%) \times 3 = 7,4 \text{ kg per aangehouden kalf.}$

Het kunstmelkpoederverbruik per aangehouden kalf wordt dan 42 kg.

2.2.1.2 Vervoederingsverliezen

Toelichting

Bij de vervoeding treden verliezen op bij transport van kuil naar stal en door voerresten.

Norm

De vervoederingsverliezen bedragen gemiddeld voor:

• ruwvoerders	5 %
• vochtrijke krachtvoerders (o.a. perspulp, bierbostel)	3 %
• droge krachtvoerders	2 %

2.2.1.3 Voerprijzen biologische melkveehouderij

<i>Norm</i>	Krachtvoerders (/100 kg)	€
	Standaardbrok (90 DVE / 0 OEB)	20,-
	Eiwitrijke brok (120 DVE / 30 OEB)	24,-
	Extra eiwitrijke brok (175 DVE / 70 OEB)	30,-

Met ingang van 1 augustus 2005 moeten biologische krachtvoerders voor 100 % bestaan uit biologische grondstoffen (is nu nog minimaal 60 %). Daardoor zullen deze krachtvoerders naar verwachting duurder worden.

Deskundigen schatten dat de prijs van biologische standaardbrok circa € 4,- per 100 kg zal stijgen ten opzichte van de huidige aankooprijzen. Voor de eiwitrijke brok en de extra eiwitrijke brok verwachten zij een prijsstijging van circa € 6,- respectievelijk circa € 8,- per 100 kg.

<i>Norm</i>	Ruwvoerders (/ 1000 kg)	€
	Snijmaïs (vers)	53,-
	Snijmaïs (ingekuild)	55,-
	Graskuil	98,-
	Hooi	145,-
	Tarwestro	105,-
	Gerstestro	103,-

<i>Norm</i>	Krachtvoervervangers (/1000 kg)	€
	Voeraardappelen	28,-
	Bietenperspulp	42,-
	Luzernebrok	172,-
	Suikermaïsresten	18,-

2.2.2 Kosten gezondheidszorg

2.2.2.1 Dierenartskosten en ziektebestrijding

Gangbare melkveehouderij

Toelichting

Het bedrag dat uitgegeven wordt aan dierenartskosten en ziektebestrijding verschilt sterk per bedrijf. Het is afhankelijk van het aantal visites, de verrichtingen, de benodigde medicijnen en overige kosten.

<i>Norm</i>	Dierenartskosten en ziektebestrijding gangbare melkveehouderij € 0,82 x (melkproductie per koe/100) per koe + € 19,- per pink + € 43,- per kalf (bij een vervangingspercentage van 30 %).
-------------	--

Biologische melkveehouderij

Toelichting

De dierenartskosten op BIOVEEM-bedrijven zijn ongeveer 55 % lager dan op gangbare melkveebedrijven. Dat heeft behalve met het niet kunnen of mogen of willen gebruiken van bepaalde geneesmiddelen (antibiotica, hormonen) ook te maken met het gebruik van andere therapieën (die niet via de dierenarts te koop zijn, denk bijvoorbeeld aan bloesemtherapie, reiki e.d.).

<i>Norm</i>	Dierenartskosten en ziektebestrijding biologische melkveehouderij € 0,38 x (melkproductie per koe/100) per koe + € 8,55 per pink + € 19,50 per kalf (bij een vervangingspercentage van 30 %)
-------------	---

2.2.2.2 Certificering en abonnementen

Toelichting

Via de Gezondheidsdienst voor Dieren kan de veehouder op vrijwillige basis meedoen aan gezondheidsprogramma's en bedrijfsscreeningen voor onder andere IBR en een abonnement voor bacteriologisch onderzoek. Er zijn aparte tarieven voor deelnemers aan GD-PlusZorg. (GD-PlusZorg kost € 55,06 per UBN per kalenderjaar voor melkleverende bedrijven en € 42,70 voor niet-melkleverende bedrijven.)

Tarieven abonnementen gezondheidsprogramma's en bedrijfsscreening (in euro's)

Algemeen	GD-pluszorg	Overig
PreventieWijzer startpakket	75,29	82,40
PreventieWijzer jaarabonnement	40,31	43,78
Abonnement veterinaire eenheid	139,00	149,00

L. hardjo

tankmelk onderzoek 3 x per jaar+certificaat	48,93	56,65
certificaat niet-melkleverende bedrijven	27,50	35,00
abonnement verdacht/behandeld	37,90	43,78

IBR

tankmelkonderzoek 12 x per jaar		
+ certificaat	169,22	187,98
certificaat niet melkleverende bedrijven	27,50	35,00

Para-TBC

abonnement intensief programma (incl. PreventieWijzer)	100,26	110,73
---	--------	--------

Neospora

tankmelkabonnement	66,95	77,25
--------------------	-------	-------

BVD

bewaking BVD-vrije status	79,57	100,17
behalen certificaat	100,79	126,54

Salmonellose

tankmelkabonnement	68,95	79,26
--------------------	-------	-------

Celgetal-BO programma

Eerste instructie en bevoorrading	24,00	24,00
Bacteriologisch onderzoek+celgetal		
- kosten laboratorium per monster	4,19	4,67
- kosten ophalen en verwerken monsters per keer	12,50	12,50
- kosten ophalen en verwerken monsters per monster	0,53	0,53

Bron: GD, 2005

2.2.3 Overige toegerekende kosten melkvee

2.2.3.1 Stro en strooisel

Norm Strooiselverbruik en kosten per melkkoe bij beweidingssysteem, per jaar

	In kg per dier		Kosten per dier (euro's)	
	stro	zaagsel	stro	zaagsel
<i>Ligboxenstal</i>				
onbeperkt weiden (O)	200	100	22	15
beperkt weiden (B)	230	115	25	17
zomerstalvoeding (Z)	260	130	29	20
kalveren	140	65	15	10
pinken	140	65	15	10
<i>Grupstal (O)</i>	160	65	18	10
<i>Potstal</i>				
onbeperkt weiden (O)	2 000	--	220	--
<i>Hellingstal</i>				
onbeperkt weiden (O)	1 200	--	132	--
Prijs per ton (euro)	110	150		

2.2.3.2 Scheren en klauwverzorging

Toelichting

De tarieven voor scheren en klauwverzorging (excl. BTW)

Scheren

Tarief incl. materiaal € 29,00 per uur
 Aantal dieren per uur 4 melkkoeien of 6 stuks jongvee
 Aantal stuks jongvee/koe 0,60
 Aantal keren per jaar 1
Norm Kosten $((29,00/4)+(29,00/6) \times 0,60)$ € 10,20 per melkkoe

Klauwverzorging

Tarief (Hele veestapel) € 31,75 per uur
 Tarief (Enkele koeien) € 33,- per uur
 Aantal dieren per uur 7 melkkoeien
 Aantal keren per jaar 2
Norm Kosten $((31,75/7) \times 2)$ € 9,05 per melkkoe

Bron: Regionale agrarische bedrijfsverzorgingsdiensten

2.2.3.3 Dekgeld

Toelichting

Ondergrenzen voor kenmerken bij stierkeuze

Het vaststellen van ondergrenzen voor kenmerken is een arbitraire zaak. Hieronder worden enkele globale richtlijnen gegeven. In veel gevallen zal het mogelijk zijn op bepaalde onderdelen scherper te selecteren. Uiteraard is het mogelijk om ook voor andere (aanvullende) kenmerken ondergrenzen te hanteren.

Ondergrenzen voor kenmerken bij stierkeuze (basis 2005)

Kenmerk	Zwartbont	Roodbont	MRIJ
Betrouwbaarheid	75%	75%	75%
DPS	€ 0,-	€ 0,-	€ 0,-
Totaal exterieur	100	100	100
Moeilijke geboorten (bovengrenzen)			
pinkenstier ¹⁾	- 2%	- 2%	- 2%
vleesrasstieren ²⁾	+ 5%	+ 5%	+ 5%

¹⁾ van belang bij selectie van pinkenstieren

²⁾ van belang bij selectie van vleesrasstieren voor gebruikskruising met tweedekalfs en oudere melkkoeien

Richtbedragen voor investeringen in fokmateriaal

Soort fokmateriaal	Criterium	Waarde van één extra euro DPS
Sperma	fokwaarde stier	0,20
Embryo	verwachtingswaarde embryo	0,33
Drachtigheid	verwachtingswaarde drachtigheid	0,65
Vaars	verwachtingswaarde vaars	2,00

Voorbeeld toepassing:

Als de DPS van stier A € 100,- hoger is dan die van stier B, dan mag sperma van stier A maximaal $0,20 \times 100 = € 20,-$ per dosis meer kosten dan sperma van stier B.

Norm

Dekgeld per melkkoe en/of pink € 34,75

Hierbij gelden de volgende uitgangspunten:

- aantal inseminaties per drachtigheid 1,8
- prijs per 1e inseminatie € 13,75
- prijs per herinseminatie € 3,85
- gemiddelde spermaprijs (ledentarief) per dosis € 10,-

2.2.3.4 Samenvatting kosten dienstverlening CR-Delta

Toelichting

Kosten dienstverlening CR-Delta (excl. BTW)

Omschrijving	Kosten
Exterieurkeuring incl. Exterieur-Uitslag	
Bedrijfsinspectie	
per bedrijfsbezoek	27,00
kosten per gekeurde koe/vaars	6,50
Stieradviesprogramma (SAP)	
basistarief per bedrijf	65,00
SAP budget	35,00
kosten per geadviseerd dier per advies (SAP-verkort)	0,43
kosten per geadviseerd dier per advies (SAP-compleet)	0,47
Informatieproducten	
1. Koe-Agenda Voortplanting	
per bedrijf per jaar	2,75
per dier per levering voor MPR-deelnemer	
- 1-2-3-weekse controle	0,04
- 4-weekse controle	0,05
- 5-6-weekse controle	0,07
2. Quotumplan	
per bedrijf per jaar	14,50
per dier(> 14 maand) per levering	
- 3-weekse melkcontrole na iedere MPR	0,09
- 4-weekse melkcontrole na iedere MPR	0,11
- 5-6-weekse melkcontrole na iedere MPR	0,13
3. Fokkerij-Overzicht	
per bedrijf per jaar	24,50
per dier/drachtigheid per keer	0,12
4. Veedata (EDI NRS) (Tarieven mutaties excl. verzending) bij abonnement	
- vast per levering	1,95
- per dier, veehouderijgegevens	0,84
- per dier, veehouderij en fokkerij	1,12
- per dier, veehouderij en fokkerij en veevoeding	1,20
5. Minas	
per bedrijf per jaar (bij abonnement)	14,50
per dier per jaar (bij abonnement)	0,60
6. Koe-Agenda Celgetal	
per bedrijf per jaar	2,75
per dier per levering	0,04

Bron: Tarieven CR Delta 2004/2005

Norm	Melkcontrole per melkkoe inclusief registratie, incl. BTW	€ 27,50
------	---	---------

2.3 Toegerekende kosten grasland

Toelichting

De in dit hoofdstuk gebruikte prijzen zijn afkomstig van o.a. het LEI en een aantal leveranciers van zaaizaden, meststoffen, onkruidbestrijdingsmiddelen etc. De loonwerktarieven voor graslandinzaai zijn met name gebaseerd op de gemiddelde gegevens van enkele loonwerkers verspreid over Nederland. Deze tarieven kunnen afwijken van de loonwerktarieven genoemd in hoofdstuk 1.5.6.

2.3.1 Prijzen meststoffen

Statistiek Ontwikkeling van prijzen van meststoffen

Meststof	Seizoen					
	2000	2001	2002	2003	2004	vj 2005
Stikstof (KAS, €/kg N)	0,59	0,70	0,63	0,68	0,70	0,75
Fosfaat (TSP, €/kg P ₂ O ₅)	0,51	0,56	0,54	0,54	0,54	0,56
Kali (Kali 60, €/kg K ₂ O)	0,30	0,32	0,33	0,35	0,36	0,38

Norm

Prijzen meststoffen gangbare melkveehouderij
(gemiddelde laatste 5 jaar) in

	€
Stikstof (KAS, € per kg N)	0,66
Fosfaat (TSP, € per kg P ₂ O ₅)	0,54
Kali (Kali 60, € per kg K ₂ O)	0,33
Kalk (Dolokal, € per kg ZBW)	0,17
Magnesium (kieseriet, € per kg MgO)	0,69
Overige bemesting op klei- en veengrond	25,-
specificatie - 150 kg ZWB/ha/jaar	
Overige bemesting op zandgrond	75,-
specificatie - 50 kg MgO/ha/jaar	35,-
- 150 kg ZBW/ha/jaar	25,-
- 60 kg Na ₂ O/ha/jaar	20,-

Bron: LEI (behalve voor Na₂O)

Verwachting prijzen meststoffen nabije toekomst (in € per 100 kg)

KAS (27 % N)	19,-
Tripelsuperfosfaat (43-45 % P ₂ O ₅)	24,50
NP (26 % N, 7 % P ₂ O ₅)	21,50
NP (26 % N, 14 % P ₂ O ₅)	25,50

Norm

Prijzen toegestane meststoffen biologische melkveehouderij
(gemiddelde laatste 2 jaar) in

	€
Fosfaat (Gafsa, € per kg P ₂ O ₅)	1,-
Kali (Patentkali, € per kg K ₂ O; incl. MgO)	0,85
Kalk (Dolokal, € per kg ZBW)	0,20
Magnesium (Kieseriet, € per kg MgO)	0,90

Grondonderzoek

De kosten van grondonderzoek door Blgg bedragen ongeveer € 67,50 per monster (incl. monsternamen, excl. bezoek) voor het basispakket grasland (pH, org. stof, CEC, N-totaal, C/N, fosfaat, kali, zwavel, magnesium en natrium). Bepaling van lutum en koolzure kalk voor kleigrond kost € 12,50 extra.

Onderzoek naar de sporenelementen (koper, kobalt en mangaan) kost circa € 22,50. Grondonderzoek wordt meestal 1 x per 4 jaar uitgevoerd.

Bij de begroting worden deze kosten gewoonlijk opgenomen bij de algemene kosten.

2.3.2 Graslandverbetering

2.3.2.1 Kosten herinzaai

Toelichting

Globale richtlijn voor % graslandverbetering per bedrijf per jaar bij diverse bedrijfs-systemen. De herinzaai wordt vooral ook bepaald door de bedrijfsopzet, bijvoorbeeld de combinatie met akkerbouw en de grondsoort.

Bedrijfssysteem	Graslandverbetering	
Intensief	10	%
Matig intensief	7,5	%
Extensief	5	%

Norm

Omschrijving	Kosten per ha (euro)	
	zandgronden	kleigronden
Herinzaai		
Grondonderzoek	90	80
Middelen		
- 4 liter glyfosaat/ha	20	20
- onkruidbestrijdingsmiddelen ¹⁾	45	45
- zaaizaad (35 kg BG4) ²⁾	140	140
- basisbemesting bij bemestings-toestand 'voldoende' ³⁾	110	60
	<u>405</u>	<u>345</u>
Loonwerk		
- spuiten glyfosaat	35	35
- spuiten tegen onkruid	35	35
- frezen (5 cm)	85	130
- ploegen	110	130
- zaaibedbereiding + inzaai met zaaicombinatie ⁴⁾	90	115
	<u>355</u>	<u>445</u>

vervolg tabel op volgende bladzijde

vervolg tabel

Omschrijving	Kosten per ha (euro)	

Melkvee, toegerekende kosten grasland

	zandgronden	kleigronden
Aanvullende bemesting bij bemestingstoestand 'laag'		
- natrium, koper, kobalt (kleigrond geen kobalt)	110	55
- kalk en magnesium (kleigrond geen magnesium)	300	190
- kalium en fosfaat	50	55
	460	300
2 uur egaliseren met kilverbak + laser	250	250
Totaal		
- standaard inzaaimethode	760	790
- inzaai met extra bemesting	1 220	1 090
- inzaai met extra bemesting en kilveren	1 470	1 340
¹⁾ gebaseerd op 1 liter Starane, met name tegen muur ²⁾ graszaadmengsel met klaver € 165,- ³⁾ basisbemesting voor zandgrond: 45 kg P ₂ O ₅ , 140 kg K ₂ O en 50 kg MgO; voor kleigrond: 45 kg kg P ₂ O ₅ en 100 kg K ₂ O. Met rundveedrijfmest is een besparing op bemestingskosten mogelijk van ca € 35,- per 10 ton (exclusief stikstof) ⁴⁾ inzaaien met zaaicombinatie betreft in dezelfde werkgang de zaaibedbereiding (bijv. rotorkopeg, gecombineerd met aandrukrollen) en de inzaai met zaaimachine.		

2.3.2.2 Kosten doorzaai

Norm

Omschrijving	Kosten (euro)
Doorzaai	
<i>Middelen</i>	
- 4 liter glyfosaat/ha	20
- onkruidbestrijdingsmiddelen	45
- zaaizaad (30 kg BG3)	120
	185
<i>Loonwerk</i>	
- spuiten glyfosaat	35
- spuiten tegen onkruid	35
- doorzaaien	85
	155
Totaal	
inclusief doodspuiten	€ 185,- + € 155,-
zonder doodspuiten	€ 165,- + € 120,-
	= € 340,-
	= € 285,-

2.3.3 Overige toegerekende kosten grasland

2.3.3.1 Onkruidbestrijding en bestrijding van ziekten en plagen

Norm Kosten voor onkruidbestrijding en bestrijding van ziekten en plagen¹⁾ per jaar, per ha blijvend grasland; uitgangspunt: gemiddeld eenmaal per 5 jaar een bestrijding

Omschrijving	Kosten
	€
Onkruidbestrijding (middelen)	9,-
Spuitloon	7,-
Ziekten en plagen (middelen) ¹⁾	0,-
Totaal	16,-

¹⁾ Bij ziekten en plagen valt te denken aan emelten, rouwvliegen etc. Chemische bestrijding met Condor (parathion-methyl) is echter niet meer toegestaan en is ook nauwelijks rendabel.

Gemiddelde onkruidbestrijding: 1 liter Starane à € 45,- per liter

2.3.3.2 Afrastering

Norm

- Aanleg (uitgaande van gecreosoteerde palen om de 5 tot 6 meter met twee draden) € 3,50 tot € 4,- per meter. Gaat 15 tot 20 jaar mee.
- Jaarlijkse kosten per perceel: € 18,75 tot € 20,- per 100 meter omtrek. Voor een perceel van 1 hectare bedragen de jaarlijkse kosten dus € 75,- tot € 80,- per perceel. Voor een perceel van 2 hectare zijn de kosten € 112,50 tot € 120,- per perceel.

2.3.4 Opslag en bewaring kuilgras

Toelichting

Globale berekening opslagruimte¹⁾

De berekening van de benodigde opslagruimte en hoeveelheid plastic is vooral gericht op de opslag in rijkuilen.

Bij opslag in sleufsilo's is er minder opslagruimte nodig maar de kosten daarvan zijn meestal iets hoger. Daarnaast is er bij sleufsilo's iets minder plastic nodig. De verschillen in jaarkosten bij rijkuilen en sleufsilo's zijn beperkt. Voor een globale berekening van de benodigde opslagruimte en hoeveelheid plastic zijn de volgende normen te gebruiken:

Norm Benodigde aantal m² voor opslag van alle kuilgras op een graslandbedrijf is globaal te berekenen met de formule:

$$m^2 \text{ opslagruimte} = \text{kg ds kuilgras} \times 3,20/1000 + 171$$

Voor prijzen kuilplaat, sleufsilo's en perssap-opvang zie hoofdstuk 2.7.

Toelichting

Globale berekening van hoeveelheid plastic en kosten van afdekken bij kuilgras

De kosten van afdekking met één laag plastic + grond zijn vrijwel gelijk aan de kosten van twee lagen nieuw plastic.

Norm Benodigde aantal m² plastic per laag¹⁾ voor *alle* kuilgras op een graslandbedrijf is te berekenen met de formule:

$$\text{m}^2 \text{ plastic (per laag}^1) = \text{kg ds kuilgras} \times 4,52/1000 + 310$$

Prijs per m² plastic = € 0,30.

Indien de loonwerker het gras inkuilt en het plastic levert wordt het totale pakket beschouwd als een dienst en wordt het lage BTW tarief gehanteerd.

$$\text{Prijs per m}^2 \text{ beschermzeil} = (4,0 \% \times \text{€ } 1,60/2) + (\text{€ } 1,60/8 \text{ jaar}) = \text{€ } 0,23$$

Het Praktijkonderzoek van de Animal Sciences Group van Wageningen UR heeft een computerprogramma gemaakt voor het berekenen van de benodigde opslagruimte, de hoeveelheid plastic en de jaarlijkse kosten bij opslag in rijkuilen en sleufsilos.

Dit programma 'Ruwvoeropslag' is gekoppeld aan het bedrijfsbegrotings-programma BBPR.

De basisgegevens van het computerprogramma staan vermeld in het hoofdstuk 'Voederwinning' van het Handboek voor de Melkveehouderij, uitgave 1997. Met deze gegevens is ook handmatig de benodigde opslagruimte en hoeveelheid plastic vrij nauwkeurig te berekenen.

¹⁾ Voor de berekening van de afdekkosten dus 2 x aantal m² x € 0,30.

2.3.5 Slootonderhoud

Toelichting

Goed slootonderhoud kan een belangrijke bijdrage leveren aan flora en fauna in sloot en slootkanten. Ook voor een goede waterafvoer en een goede waterkwaliteit moeten sloten regelmatig worden geschoond. Het is belangrijk dat de sloot voldoende diep is. Bij smalle sloten is dit minimaal 30 cm en bij brede sloten minimaal 50 cm. Het op diepte houden en schonen dient te worden gescheiden. Dit kan door de sloten eens in de 5 - 10 jaar met een kraan uit te diepen of door eens per 3 of 4 jaar met een baggerpomp te baggeren. De laatste methode verdient de voorkeur omdat dit minder ten koste gaat van het grasland en de slootkanten. Wanneer de sloten goed op diepte zijn kan om het jaar worden geschoond. Hiervoor dient men toestemming te hebben van het waterschap. Smalle sloten kunnen het ene jaar vanaf de ene kant en het andere jaar vanaf de andere kant worden geschoond om de slootkanten te sparen. Vertrapping van slootkanten kan worden beperkt door gebruik te maken van drinkbakken, zelfdrinkers of door verharde drinkplaatsen aan te leggen. Dit beperkt ook het te water raken van vee. Door sloten af te rasteren wordt vertrappen en te water raken van vee totaal voorkomen. Dit brengt hogere kosten met zich mee.

Melkvee, toegerekende kosten grasland

Arbeid en kosten per km sloot van enkele vormen van slootonderhoud (per km sloot per jaar)
(EM = Eigen mechanisatie; LW = Loonwerk)

Methode

Op diepte brengen/houden Schoningsfrequentie Extra maatregelen	Kraan jaarlijks -	Baggerpomp jaarlijks -	Baggerpomp 1 keer/2 jaar -	Baggerpomp 1 keer/2 jaar Drinkbak	Baggerpomp 1 keer/2 jaar Drinkbak + afrastering
Arbeid (uren)					
Schonen met spijlenbak EM	4,4	4,4	4,4	2,2	2,2
Bijwerken slootkanten	3,0	3,0	1,5	0,8	-
Bagger verspreiden	0,5	-	-	-	-
Drinkbak	-	-	-	2,3	2,3
Vee uit de sloot halen	0,9	0,9	0,9	0,3	-
Afrastering	-	-	-	-	12,0
Totaal Eigen arbeid	8.8	8,3	6.8	5,6	16,5
Kosten (Euro's)					
Trekker EM	55	50	30	45	42
Kanten snijden LW	60	60	30	30	30
Kraan LW	25	-	-	-	-
Baggerpomp LW	-	31	31	31	31
Afrastering	-	-	-	-	135
Drinkbakken	-	-	-	135	135
Totaal Kosten (excl. eigen arbeid)	140	141	91	241	373

Bron: Praktijkonderzoek van de Animal Sciences Group van Wageningen UR Kosten en capaciteit geactualiseerd in 2005.

Het schonen kan worden uitgevoerd met verschillende systemen. De grondsoort, breedte van de sloot, vorm van de slootkant en de plantengroei bepalen welk systeem het meest geschikt is. Bij een brede onderwal of een vertrapte kant kan het slootvuil goed in de slootkant worden geplaatst. Bij steilere kanten of goed gevormde taluds moet het slootvuil vaak worden afgevoerd. Smalle sloten kunnen met spijlenbak of maaikorf vanaf een kant worden geschoond. Bij bredere sloten moet dit ook van twee kanten gebeuren.

Capaciteit en kosten enkele systemen van slootschonen in loonwerk

Machine	Werkgangen per sloot	Capaciteit (m/uur)	Geschiktheid voor type slootkant			Kosten	
			talud	onder- wal	uitge- trapt	per uur	per km sloot
Baggerpomp	1	600-800	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	73,50	92-123
Kantensnijder	1	1 500	+	+	+	44,50	30
Kantensnijder	2	1 500	+	+	+	44,50	60
Spijlenbak	1	400-500	-	+	++	40,50	81-101
Spijlenbak	2	400-500	-	+	++	40,50	162-202
Maaikorf	1	500-600	+	+	+	46,00	77-92
Maaikorf	2	500-600	+	+	+	46,00	154-184
Schoepenrad	2	1 000-1 500	++	+/-	+/-	57,00	76-114

Bron: Praktijkonderzoek van de Animal Sciences Group van Wageningen UR Themaboek Slootschonen, 1996. Kosten en capaciteit geactualiseerd in 2005.

2.3.6 Invloed van enkele cultuurtechnische factoren

2.3.6.1 Graslandopbrengstdepressie

Norm Graslandopbrengstdepressie (%) bij verschillende grondwatertrappen

Indeling grondwatertrappen volgens het Staringcentrum

Grond- watertrap ¹⁾	II	II*	III	III*	IV	V	V*	VI	VII
GHG	<40	25-40	<40	25-40	>40	<40	25-40	40-80	>80
GLG	50-80	50-80	80-120	80-120	80-120	>120	>120	>120	>160

GHG = gemiddeld hoogste grondwaterstand in cm - mv (gemiddelde winterpeil)

GLG = gemiddeld laagste grondwaterstand in cm - mv (gemiddelde zomerpeil)

* = een verdere uitsplitsing naar de gemiddelde hoogste grondwaterstand.

Graslandopbrengstdepressie (%) bij verschillende grondwatertrappen

Grondwatertrap ¹⁾	II	III	II*	V	III*	V*	IV	VI	VII
A. veen									
vertraagde groei									
voorjaar (dg)	8	7	5	5	4	3	0	0	0
eerder opstallen (dg)	10	7	5	0	0	0	0	0	0
langere veldperiode (dg)	3	1	2	0	0	0	0	-1	-1
droogtedepressie (%)	-1	4	0	13	5	14	4	21	29
extra beweidings- verliezen (%)	11	7	4	4	-1	-1	-1	-1	-1
totale depressie (%)	23	18	13	19	10	15	3	18	26
B. veen met kleidek (<40 cm)									
vertraagde groei									
voorjaar (dg)	8	7	5	5	4	3	0	0	-
eerder opstallen (dg)	10	6	3	0	0	0	0	0	-
langere veldperiode (dg)	2	1	1	0	0	0	0	0	-
droogtedepressie (%)	-1	4	1	11	5	14	4	20	-
extra beweidings- verliezen (%)	10	5	3	3	2	-2	-2	-2	-
totale depressie (%)	20	16	10	16	9	14	3	19	-

vervolg tabel op volgende bladzijde

vervolg tabel

Grondwatertrap ¹⁾	II	III	II*	V	III*	V*	IV	VI	VII
C. veen met zanddek (<40 cm)									
vertraagde groei									
voorjaar (dg)	7	6	4	4	3	2	-1	-1	-1
eerder opstallen (dg)	9	3	2	0	0	0	0	0	0
langere veldperiode (dg)	2	1	1	0	0	-1	-1	-1	-1
droogtedepressie (%)	-1	4	0	11	4	14	4	20	29
extra beweidings- verliezen (%)	9	4	3	2	1	0	1	-1	-1
totale depressie (%)	18	14	8	15	7	13	2	17	26
D. zavel met een zware kleitussenlaag									
vertraagde groei									
voorjaar (dg)	8	7	5	5	4	3	0	0	0
eerder opstallen (dg)	10	7	3	3	2	1	1	1	1
langere veldperiode (dg)	2	1	1	0	0	0	0	0	0
droogtedepressie (%)	-1	4	0	8	4	11	4	12	15
extra beweidings- verliezen (%)	10	7	3	3	3	-1	-1	-1	-1
totale depressie (%)	20	18	9	14	10	12	4	12	15
E. klei met een zware kleitussenlaag									
vertraagde groei									
voorjaar (dg)	9	8	6	6	5	4	1	1	1
eerder opstallen (dg)	11	8	3	1	1	0	0	0	0
langere veldperiode (dg)	2	2	2	1	1	0	0	0	0
droogtedepressie (%)	0	7	1	16	9	17	9	22	26
extra beweidings- verliezen (%)	11	6	2	2	2	2	-1	-1	-1
totale depressie (%)	22	23	12	23	16	21	9	22	26

vervolg tabel op volgende bladzijde

vervolg tabel

Grondwatertrap ¹⁾	II	III	II*	V	III*	V*	IV	VI	VII
F. zavel met veen- of zandondergrond									
vertraagde groei									
voorjaar (dg)	6	5	3	3	2	1	-2	-2	-2
eerder opstallen (dg)	8	4	1	1	1	0	0	0	0
langere veldperiode (dg)	2	1	1	0	0	0	1	1	1
droogte depressie (%)	-3	-2	-3	1	-2	2	-2	5	10
extra beweidings- verliezen (%)	9	4	3	0	0	-2	-4	-5	-5
totale depressie (%)	15	8	4	3	0	1	-4	2	7
G. klei met veen- of zandondergrond									
vertraagde groei									
voorjaar (dg)	7	6	4	4	3	2	-1	-1	-1
eerder opstallen (dg)	9	5	2	1	0	0	0	0	0
langere veldperiode (dg)	2	1	1	0	0	0	0	0	0
droogte depressie (%)	-2	0	-2	4	0	7	1	12	17
extra beweidings- verliezen (%)	10	4	4	1	1	-2	-2	-2	-1
totale depressie (%)	18	11	7	8	3	7	-1	10	16
H. zand met humeus dek < 30 cm									
vertraagde groei									
voorjaar (dg)	7	6	4	4	3	2	-1	-1	-1
eerder opstallen (dg)	7	1	1	1	0	0	0	0	0
langere veldperiode (dg)	1	1	1	-1	0	-1	-1	-1	-1
droogte depressie (%)	-1	2	-2	8	2	10	4	16	21
extra beweidings- verliezen (%)	7	0	0	0	-1	-1	-1	-1	-1
totale depressie (%)	14	9	4	9	3	8	0	13	18
I. zand met humeus dek > 30 cm									
vertraagde groei									
voorjaar (dg)	7	6	4	4	3	2	-1	-1	-1
eerder opstallen (dg)	8	1	1	1	1	0	0	0	0
langere veldperiode (dg)	2	1	1	0	0	-1	-1	-2	-2
droogte depressie (%)	-3	-2	-2	2	-2	5	1	11	17
extra beweidings- verliezen (%)	8	3	1	-1	-1	-4	-4	-5	-5
totale depressie (%)	15	7	4	4	0	1	-5	2	8

vervolg tabel op volgende bladzijde

vervolg tabel

Grondwatertrap ¹⁾	II	III	II*	V	III*	V*	IV	VI	VII
J. löss									
vertraagde groei									
voorjaar (dg)	8	7	5	5	4	3	0	0	0
eerder opstallen (dg)	10	6	4	4	4	0	0	0	0
langere veldperiode (dg)	2	1	1	0	0	0	0	0	0
droogtedepressie (%)	-3	-3	-3	-2	-3	-2	-4	-3	-3
extra beweidings- verliezen (%)	10	7	4	2	2	0	0	0	0
totale depressie (%)	18	11	7	4	3	0	-4	-3	-3

¹⁾ De gronden zijn gekarakteriseerd naar een gemiddelde hoogste en een gemiddelde laagste grondwaterstand. Sommige grondwatertrappen zijn met een * aangeduid hetgeen binnen die Gt een verdere uitsplitsing van de gemiddelde hoogste grondwaterstand inhoudt.

Er bestaat een nieuwe grondwatertrappenindeling, maar in de praktijk wordt bijna uitsluitend met de oude indeling gewerkt. Wij volstaan hier daarom met de oude indeling.

Bron: Directie Beheer Landbouwgronden, 1992. Beheersvergoedingen: Uitgangspunten en grondslagen. BBL-publicatie 48.

2.3.6.2 Baten door verbetering van cultuurtechnische omstandigheden

Toelichting

De cultuurtechnische omstandigheden kunnen onderverdeeld worden in effecten van verkaveling, ontsluiting en waterbeheersing.

Verbeteringen in de cultuurtechnische omstandigheden hebben een verhoging van de arbeidsopbrengst tot gevolg. Een indicatie van de gemiddelde baten van de cultuurtechnische verbeteringen wordt hieronder gegeven. De bedragen mogen op regioniveau gebruikt worden. Op bedrijfsniveau is een specifieke berekening nodig welke rekening houdt met de bedrijfsomstandigheden.

Daarom is het raadzaam om de genoemde bedragen met beleid te gebruiken.

Norm

Vergroting perceelsoppervlakte

Er is minder arbeid per ha nodig naarmate het perceelsoppervlak groter wordt. De onderstaande tabel laat zien hoe hoog de baten zijn bij vergroting van het perceelsoppervlak (voorbeeldbedrijf van 30 ha met 70% huiskavel op zandgrond, 13.500 kg melk per ha en 25% maïsland) bij 60% van het mestrijden en inkuilen uitvoeren in loonwerk.

Baten bij verschillende vergrotingen van de perceelsoppervlakten¹⁾

Vergroting perceelsopp. (ha)	Baten in euro's per ha
van 1,5 in 2,0	130
van 2,0 in 2,5	90
van 2,5 in 3,0	10

- 1) De arbeidsbehoefte en de kosten worden sterk beïnvloed door vergroting van de percelen, maar ook door het aantal percelen (op afstand) die als één groep kan worden bewerkt. Meer percelen per groep betekent minder arbeid en minder kosten.

Afstandsverkortung

De baten zijn ongeveer 68 euro per ha per km afstandsverkortung bij bovengenoemde verdeling loonwerk-eigen werk.

Oppervlakte huiskavel

Vergroting van de huiskavel verlaagt de kosten. Daarbij speelt de intensiteit van het bedrijf (melkquotum per ha) en het grondgebruik (snijmaïs of gras op de veldkavel) een duidelijke rol. Als de oppervlakte van de huiskavel op het bovengenoemde voorbeeldbedrijf stijgt van 15 ha naar 21 hectare, stijgt de arbeidsopbrengst met 60 euro per ha.

Ontsluiting

De ontsluiting is onder te verdelen in interne en externe ontsluiting.

De interne ontsluiting heeft betrekking op kavelpaden. Het rendement op de investeringen hiervoor bedraagt circa 4 %. Bij de huidige bedrijfsvoering en bedrijfsomvang in de melkveehouderij is een verhard kavelpad noodzakelijk. Op grote melkveehouderijbedrijven speelt ook de plaats van het gebouw op de huiskavel een belangrijke rol.

De externe ontsluiting heeft te maken met het wel of niet verhard zijn van wegen en de kwaliteit van de weg, de breedte van de weg en het oponthoud.

Er zijn geen normen voor de kosten en de baten van de verbetering van de ontsluiting.

Waterhuishouding

Verbetering van de waterhuishouding leidt tot een betere kwaliteit ruwvoer en een langere weideperiode. Ook verbetert de ruwvoeropbrengst zodat minder voeraankoop nodig is. Bij veengrond treedt door verbetering van de ontwatering ook meer mineralisatie op.

2.4 Overige toegerekende kosten

De gebruikte prijzen in dit hoofdstuk zijn afkomstig van o.a. het LEI en een aantal leveranciers van landbouwproducten. De loonwerktarieven zijn gebaseerd op gegevens van enkele loonwerkers verspreid over Nederland. Deze tarieven kunnen afwijken van de loonwerktarieven genoemd in hoofdstuk 1.4.9.

2.4.1 Toegerekende kosten voedergewassen

Norm Directe kosten teelt en oogst voedergewassen per ha zandgrond

Omschrijving	Snijmaïs	MKS ¹⁾	Luzerne ²⁾	GPS ¹⁾	Erwten ³⁾ gras	Erwten ⁴⁾ gerst
Middelen						
zaaizaad (incl. ontsmetting)	190	180	52	90	120	145
meststoffen + aanwending. ⁵⁾⁶⁾	160	135	200	165	105	105
gewasbeschermingsmiddelen ⁷⁾	115	115	70	35	30	30
toevoegmiddelen			95			
	465	430	417	290	255	280
Loonwerk						
Ploegen ⁵⁾	105	105	27	105	105	105
Zaaiklaarmaken ⁵⁾	50	50	13	50	50	50
zaaien (excl. meststoffen)	70	70	20	80	80	80
spuiten (+ eggen bij maïs) ⁷⁾	61	61	30	30	61	61
schoffelen (2x)						
oogsten ⁵⁾	375	390	510	346	325	345
transport (800 meter) ⁸⁾						
aanrijden ⁹⁾	55		65	55	55	55
cultiveren	50	50	13	50		50
slootonderhoud	24	24	24	24	24	24
	790	750	702	740	700	770
Rente	12	12	12	14	6	7
Totaal	1267	1192	1131	1044	961	1057

Graanpremie: regio 1 (kleigebieden) € 446,- /hectare
 regio 2 (overige gebieden) € 310,- /hectare
 Maïspremie: alle gebieden € 420,- /hectare
 Premie eiwithoudende gewassen is gelijk aan graanpremie plus € 56,- /hectare
 De premies gelden tot 2006, daarna gaan ze over in de bedrijfstoelagenrechten.

¹⁾ MKS = Maïs Kolven Silage

GPS = Gehele Plant Silage (van granen)

²⁾ De kosten bij aanleg van luzerne (ploegen, zaaiklaar maken, zaaien, zaaizaad en cultivateren) zijn omgerekend in de jaarlijkse teeltkosten. Uitgegaan is van een levensduur van 4 jaar (dus 25 % jaarkosten). Per jaar worden gemiddeld 4 sneden geoogst, waarvan 2 sneden met een toevoegmiddel worden ingekuuld.

³⁾ Bij de mengteelt van erwten/gras is uitgegaan van gemiddeld 160 kg erwten en 30 kg graszaad per ha. Het graszaad wordt in een aparte werkgang gezaaid. De kosten van het graszaad en het gras zaaien, respectievelijk € 120,- en € 60,-, zijn niet meegerekend omdat ervan uitgegaan wordt dat het gras ingezaaid wordt ten behoeve van een aantal jaren grasland. De oogstkosten bestaan uit maaien, wiersen

en hakselen. Hierbij is, in verband met de hogere opbrengst, gerekend met de dubbele kosten ten opzichte van een snede gras.

- 4) Uitgangspunt bij de mengteelt van erwten/gerst is dat er 180 kg van een mengsel met 80 % erwten en 20 % gerst in één werkgang wordt gezaaid.
- 5) Op kleigrond: € 15,- hogere kosten voor ploegen;
€ 30,- hogere kosten voor zaaiklaar maken (rotorkopeg i.p.v. cultivatorcombinatie);
€ 25,- lagere bemestingskosten bij GPS.
- 6) Bij de kosten voor bemesting is uitgegaan van een normale hoeveelheid dierlijke mest eventueel aangevuld met kunstmest. Ook de kosten voor aanwending van de organische mest en de kunstmest zijn hierin opgenomen. Bij MKS is enigszins rekening gehouden met de bemestingswaarde van achterblijvend stro of blad.
- 7) Onkruidbestrijding maïs:
Uitgangspunt is 1 keer eggen (à € 25,-) en 1 keer volveldsbespuiting (€ 36,-) en ca. € 115,- aan middelen.
De kosten van volledige mechanische onkruidbestrijding bedragen ca. € 200,- (3 keer eggen à € 25,- en 2 keer schoffelen + evt. aanaarden à € 62,-).
Onkruidbestrijding GPS en luzerne
Hierbij is gerekend dat er 1 keer in de 2 jaar een onkruidbestrijding nodig is.
- 8) De kosten voor transport tot en met het erf zijn voor snijmaïs en MKS bij de kosten voor oogsten inbegrepen.
- 9) Aanrijden kan bij MKS in het algemeen door het bedrijf zelf uitgevoerd worden.

2.4.2 Opbrengstgegevens krachtvoervangers

Norm Opbrengstgegevens van enkele krachtvoervangende gewassen en bietenblad

Product	Vers product (kg per ha)	%DS	Verliezen bij bewaring (%)		Netto opbrengsten/ha na conservering en bewaring				
			DS	VEM	kg ds/ha	kVEM	kDVE	KOEB	KVEVI
MKS	16 000	55,0	5	5	8 360	9 360	520	- 210	10 325
CCM (100% spil) ¹⁾	14 140	58,0	5	5	7 790	8 880	545	- 115	9 775
CCM (25% spil) ¹⁾	12 300	61,0	5	5	7 125	8 585	500	- 105	9 620
Korrelmaïs	10 500	69,0	3 ²⁾	3 ²⁾	7 030	8 540	675	- 225	9 630
Grasbrok ³⁾	12 960	93,0	-	-	12 050	10 240	1 060	+ 255	10 300
Luzernebrok ⁴⁾	10 730	93,0	-	-	9 980	7 335	850	+ 230	7 085
Wintergraan ⁵⁾	8000	86,0	-	-	6880	8084	585	-105	7870
Zomergraan ⁵⁾	6500	86,0	-	-	5590	6290	475	- 85	6125

¹⁾ Voor voeding aan rundvee wordt de spil volledig mee geoogst, voor voeding aan varkens wordt slechts een klein deel mee geoogst

²⁾ Verliezen bij drogen en schonen

³⁾ Bij een stikstofgift van circa 350 kg N/ha per jaar

⁴⁾ Gemiddeld per jaar bij een driejarige teelt en voorjaarsinzaai

⁵⁾ Gemiddelde opbrengsten. Opbrengsten voor kleigrond een ton hoger en voor zandgrond een ton lager. Uitgegaan is van droge opslag

2.4.3 Opbrengstgegevens snijmaïs

Norm Normatieve opbrengst van snijmaïs

Melkvee, overige toegerekende kosten

De snijmaïsofbrengst kan per regio en per perceel sterk variëren.
Normen voor bruto-opbrengsten per ha zijn:

- zeer goed 17 000 kg ds
- goed 14 500 kg ds
- matig 12 000 kg ds
- slecht 9 500 kg ds

Goede snijmaïs bevat per kilo droge stof 950 VEM, 58 DVE en -36 OEB.

Uitgaande van een normaal, goede bruto-opbrengst van 14 500 kg ds en 7% ds-verlies bij inkuisen, bedraagt de netto-opbrengst per ha:

- ds = 14 500 - 7% = 13 485 kg ds
- VEM = 13 020 x 0,950 = 12 810 kVEM
- VEVI = 13 020 x 0,975 = 13 148 kVEVI
- DVE = 13 020 x 0,058 = 782 kDVE
- OEB = 13 020 x -0,036 = - 485 kOEB

2.4.4 Opslag en bewaring snijmaïs

Toelichting

Benodigde aantal m² opslagruimte voor snijmaïskuil¹⁾

Norm

Globaal te berekenen met de formule:

m² opslagruimte = kg ds snijmaïs x 3,63 / 1000 + 117.

Voor prijzen kuilplaat, sleufsilos en perssap-opvang zie hoofdstuk 2.7.

Toelichting

Benodigde hoeveelheid plastic en kosten van afdekken bij snijmaïskuil¹⁾

Norm

De benodigde m² plastic is globaal te berekenen met de formule:

m² plastic²⁾ = kg ds snijmaïs x 5,19 / 1000 + 224

- 1) De benodigde opslagruimte en de hoeveelheid plastic is nauwkeuriger te berekenen met een computerprogramma van Praktijkonderzoek van de Animal Sciences Group van Wageningen UR (onderdeel van bedrijfsbegrotingsprogramma BBPR) en met de uitgebreide gegevens in het hoofdstuk 'Voederwinning' van het Handboek voor de Melkveehouderij (uitgave 1997).

- 2) Het aantal m² plastic per laag.

Prijs per m² plastic circa € 0,30.

Kosten per m² beschermzeil per jaar circa € 0,23 (rente: 4,0 % x € 1,60/2 + afschrijving: € 1,60/8 jaar).

De kosten van afdekking met één laag plastic + grond zijn vrijwel gelijk aan de kosten van twee lagen nieuw plastic.

2.4.5 Opslag en bewaring overige voedergewassen

Norm

Jaarlijkse kosten voor opslag en bewaring

Voedergewassen	Vervangingswaarde kuilplaat (euro/ha)	Jaarkosten (euro/ ha)		
		verharding	afdekken	totaal

Melkvee, overige toegerekende kosten

Voederbieten	2 785	292	77	369
Maïskolvenschroot (MKS)	1 110	117	32	149
Corn Cob Mix (CCM)	780	82	26	108

Uitgangspunten:

- bruto-opbrengst per ha:
 voederbieten: 100 000 kg à 15,5% ds = 15 500 kg ds
 MKS: 16 000 kg à 55% ds = 8 800 kg ds
 CCM: 14 140 kg à 58% ds = 8 200 kg ds
- opslag op betonnen plaat à € 32 per m²
- kosten van opslag:
 5 % afschrijving
 1,5 % onderhoud
 4,0 % rente van gemiddelde investering;
- afdekking:
 voederbieten: plasticfolie (2 jaar gebruiken) plus een beschermzeil (5 jaar gebruiken)
 MKS en CCM: plasticfolie plus gronddek;
- prijzen:
 plasticfolie € 0,30 /m²
 gronddek € 0,30 /m²
 beschermzeil € 1,60 /m²
- partijgrootte 3 à 4 ha
 Bij kleinere partijen zijn de kosten 10-20 % hoger en bij grotere partijen 5-10% lager per ha.

2.4.6 Opslag en bewaring bijproducten

Norm Jaarlijkse kosten voor opslag en bewaring

Bijproducten	Vervangingswaarde kuilplaat (euro/ton product)	Kosten (euro/ton product)		
		verharding	afdekken	totaal
Aardappelpersvezels	59	6	1	7
Bierbostel	47	5	1	6
Maïsglutenvoer	110	12	3	15
Perspulp	59	6	1	7

Uitgangspunten:

- opslag op betonnen plaat à € 32 per m²;
- kosten van opslag:
 - 5 % afschrijving
 - 1,5 % onderhoud
 - 4,0 % rente van gemiddelde investering;
- bij alle producten, behalve maïsglutenvoer, één laag plasticfolie van € 0,30 per m², bij maïsglutenvoer één laag folie plus gronddek;
- folie wordt één keer gebruikt;
- kosten zijn berekend bij een partijgrootte van 30-50 ton;
- indien verharding 2, 3 of 4 keer per jaar wordt benut voor de opslag van een partij dan bedragen de kosten voor de verharding respectievelijk 50, 33 of 25 % van het vermelde bedrag. De totale jaarkosten (verharding plus afdekken) per ton product dalen daardoor ook.

2.5 Saldoberekeningen

Toelichting

Het saldo voor een melkveehouderijbedrijf met 30 hectare grasland en 425 000 kilo melkquotum wordt berekend per gemiddeld aanwezige melkkoe. Bij de berekening van het saldo is gebruik gemaakt van het begrotingsprogramma BBPR van de Divisie Veehouderij van de Animal Sciences Group van Wageningen UR te Lelystad. Het zijn dus geen cijfers van praktijkbedrijven. Bij de veevoeding en de bemesting worden de huidige adviezen exact opgevolgd, er wordt dus niet boven de norm gevoerd of bemest. De melkprijs die in de saldoberekeningen is gebruikt, is gebaseerd op de prijzen voor melkvet en melkeiwit in het jaar 2004. Er is dus geen rekening gehouden met de mogelijke daling van de melkprijzen in de komende jaren.

Omschrijving	Hoeveelheid	Prijs	Bedrag
Opbrengsten			
Melkgeld + melkpremie	8500 kg	0,33	2 805
Omzet en aanwas			325
Overige opbrengsten (dierpremies)			35
Totaal opbrengsten			3 165
Af: Toegerekende kosten			
Voerkosten			471
Bemestingskosten			145
Gewasbeschermingsmiddelen			9
Zaaizaad en pootgoed			8
Strooisel			25
Reinigingsmiddelen			9
Water			42
Afrastering			39
Afdekking ruwvoeropslag			7
Elektriciteit			40
Veekosten			205
Totaal toegerekende kosten			1 000
Saldo per koe			2 165
Loonwerk			255
Saldo minus loonwerk per koe			1 910

Melkvee, saldoberekeningen

In de onderstaande tabel worden een aantal posten uit de saldoberekening op de vorige pagina nader toegelicht:

Omschrijving	Hoeveelheid		Prijs	Bedrag
Omzet en Aanwas				
- Verkoop stierkalveren	0,58	stuks	135	78
- Verkoop vaarskalveren	0,17	stuks	80	14
- Verkoop drachtige vaarzen	0,02	stuks	950	19
- Verkoop slachtkoeien	0,33	stuks	650	215
Totaal Omzet en Aanwas				325
Voerkosten				
- Aankoop snijmais	660	kg ds	0,11	73
- Standaard brok	2345	kg	0,15	340
- Eiwitrijke brok	48	kg	0,16	8
- Zeer eiwitrijke brok	116	kg	0,20	23
- Kunstmelk	17	kg	1,27	22
- Overige voerkosten				5
Totaal voerkosten				471
Bemestingskosten				
- Stikstofkunstmest	144	kg	0,66	95
- Fosfaatkunstmest	10	kg	0,54	5
- Overige meststoffen				4
Totaal bemestingskosten				185
Strooisel				
- Zaagsel	125	kg	0,15	19
- Stro	55	kg	0,11	6
Totaal strooisel				25
Veekosten				
- Gezondheidszorg				108
- Inseminatiekosten				50
- Melkcontrole				27
- Scheren				11
- Klauwbekappen				9
Totaal veekosten				205

Melkvee, saldoberekeningen

Toelichting

Het saldo voor een melkveehouderijbedrijf met 25 hectare grasland, 5 hectare maïsland en 425 000 kilo melkquotum wordt berekend per gemiddeld aanwezige melkkoe. De overige uitgangspunten zijn exact dezelfde als voor de hierboven vermelde saldoberekening.

Omschrijving	Hoeveelheid	Prijs	Bedrag
Opbrengsten			
Melkgeld + melkpremie	8500 kg	0,33	2 805
Omzet en aanwas			325
Overige opbrengsten (maïspremies en dierpremies)			75
Totaal opbrengsten			3 205
Af: Toegerekende kosten			
Voerkosten			457
Bemestingskosten			127
Gewasbeschermingsmiddelen			19
Zaaizaad en pootgoed			22
Strooisel			25
Reinigingsmiddelen			9
Water			42
Afrastering			32
Afdekking ruwvoeropslag			7
Elektriciteit			40
Veekosten			205
Totaal toegerekende kosten			985
Saldo per koe			2 220
Loonwerk			260
Saldo minus loonwerk per koe			1 940

Melkvee, saldoberekeningen

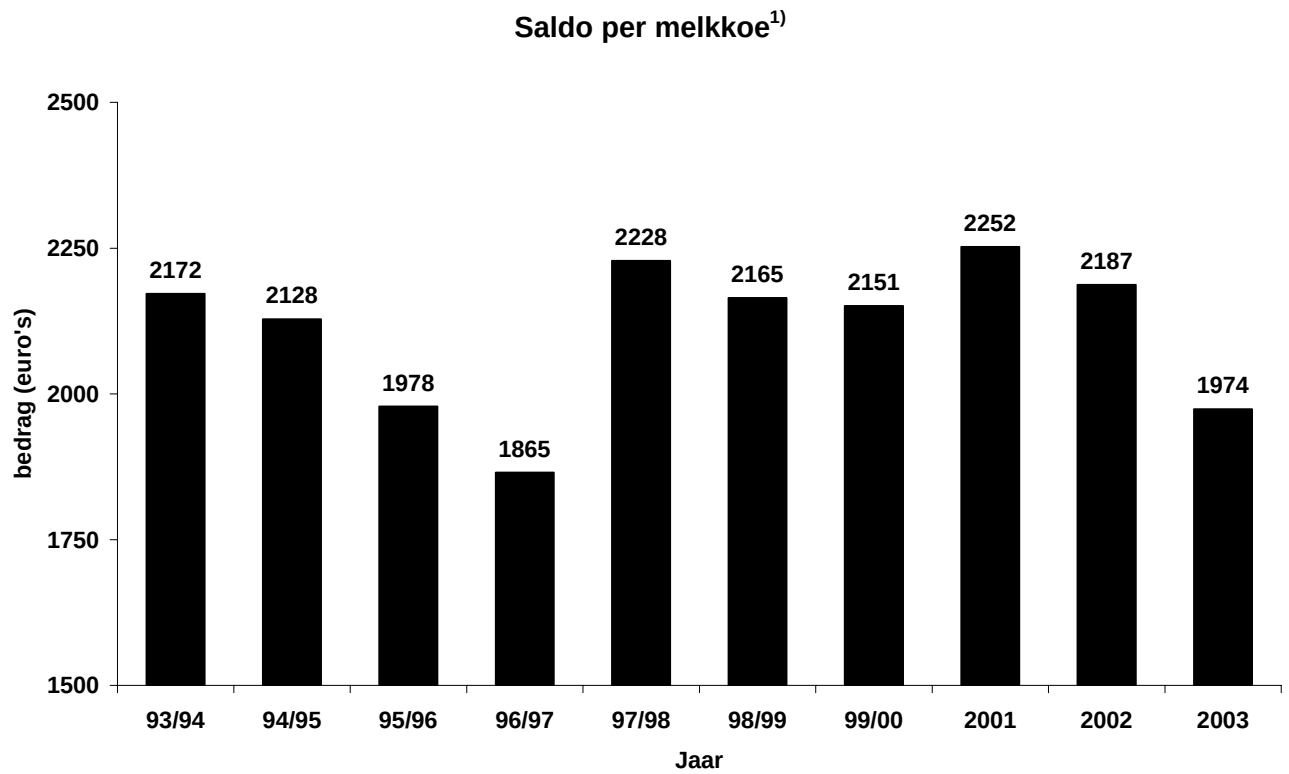
In de onderstaande tabel worden een aantal posten uit de saldoberekening op de vorige pagina nader toegelicht:

Omschrijving	Hoeveelheid	Prijs	Bedrag
Omzet en Aanwas			
- Verkoop stierkalveren	0,58 stuks	135	78
- Verkoop vaarskalveren	0,17 stuks	80	14
- Verkoop drachtige vaarzen	0,02 stuks	950	19
- Verkoop slachtkoeien	0,33 stuks	650	215
Totaal Omzet en Aanwas			325
Voerkosten			
- Aankoop snijmais	575 kg ds	0,11	63
- Standaard brok	2235 kg	0,15	324
- Eiwitrijke brok	78 kg	0,16	12
- Zeer eiwitrijke brok	150 kg	0,20	30
- Kunstmelk	17 kg	1,27	22
- Overige voerkosten			5
Totaal voerkosten			457
Bemestingskosten			
- Stikstofkunstmest	125 kg	0,66	83
- Fosfaatkunstmest	11 kg	0,54	6
- Overige meststoffen			38
Totaal bemestingskosten			127
Strooisel			
- Zaagsel	125 kg	0,15	19
- Stro	55 kg	0,11	6
Totaal strooisel			25
Veekosten			
- Gezondheidszorg			108
- Inseminatiekosten			50
- Melkcontrole			27
- Scheren			11
- Klauwbekappen			9
Totaal veekosten			205

2.6 Verloop van het saldo

Toelichting

Het saldo per koe per jaar is weergegeven in de onderstaande grafiek.

Bron: LEI

1) In 2001 is overgestapt op een januari – januari boekhouding

2.7 Niet-toegerekende kosten

2.7.1 Bouwwerken

2.7.1.1 Vervangingswaarde en jaarlijkse kosten stal

Toelichting

De grupstal is uitgevoerd met normale fundering, spouwmuur, isolatie, ventilatie lichtnok, luchtkleppen, melkkamer, zijwandhoogte 2,50 m, dakhelling 22 %.

De ligboxenstal is uitgevoerd met een halfsteensmuur met uitzondering van het tanklokaal en de melkkamer, normale fundering, geen isolatie, open nok, halfopen zijgevels, zelfsluitend voerhekken, boxafscheidings, zijwand 2,50 m, dakhelling 22 % (inclusief machinekamer, tanklokaal, melkstal, zieken-, afkalf- en afzonderingsstal, grondwerk, water en elektra echter exclusief jongveehuisvesting, melkmachine en BTW). Bij een dichte vloer met mestschuif is gerekend met een mestopslag van 1 tot 1,5 maand (opvang in de kelder achter de stal).

Norm

Vervangingswaarde per ligplaats en jaarlijkse kosten in percentage van de vervangingswaarde

Omschrijving	Vervangingswaarde		Jaarlijkse kosten in %	
			afschrij- ving	onderh. + verz.
	euro's			
<i>Grupstal, per koe</i>				
20 - 40 melkkoeien				
0 mnd mestopslag	3 300	- 3 700	5	2
3 mnd mestopslag	3 500	- 3 900	5	2
6 mnd mestopslag	3 700	- 4 100	5	2
<i>Ligboxenstal per koe</i>				
40 melkkoeien staltype 1+1				
dichte vloer en mestschuif	3 700	- 4 100	5	2
roostervloer met				
3 mnd mestopslag	3 900	- 4 300	5	2
6 mnd mestopslag	4200	- 4 600	5	2
60 melkkoeien staltype 2 + 1				
dichte vloer en mestschuif	3 400	- 4 000	5	2
roostervloer met				
3 mnd mestopslag	3 700	- 4 100	5	2
6 mnd mestopslag	3 900	- 4 600	5	2
100 melkkoeien staltype 2 + 2				
dichte vloer en mestschuif	3 300	- 3 900	5	2
roostervloer met				
3 mnd mestopslag	3 700	- 4 000	5	2
6 mnd mestopslag	3 700	- 4 400	5	2

vervolg tabel volgende bladzijde

Melkvee, niet-toegerekende kosten

vervolg tabel

Omschrijving	Vervangingswaarde			Jaarlijkse kosten in %	
				afschrij- ving	onderh. + verz.
	euro's				
<i>Ligboxenstal per koe</i>					
140 melkkoeien staltype 3 + 2					
dichte vloer en mestschuif	3 100	-	3 500	5	2
roostervloer met					
3 mnd mestopslag	3 400	-	3 700	5	2
6 mnd mestopslag	3 700	-	4200	5	2
<i>Potstal per koe</i>					
30 - 50 melkkoeien	3 700	-	4 300	5	2
<i>Extra's</i>					
Heifundering	300	-	600	5	2
Rubber stalmatten (los)	95	-	110	10	2
Rubber stalmatten (rol)	110	-	120	10	2
Kunststof stalmatten	35	-	60	10	2
Koematras	80	-	150	10	2
Waterbed	160	-	200	10	2
Verlengen ligboxenstal aan de achterzijde					
Vaste kosten			10 000		
(sloop eindgevel, mixputten e.d.)					
Uitbreiding (kosten per m²)					
Minimale onderkeldering			190		
Volledige onderkeldering			225		

Melkvee, niet-toegerekende kosten

Norm

Vervangingswaarde in euro's per stalplaats¹⁾ en jaarlijkse kosten in % van de vervangingswaarde bij 6 mnd mestopslag en volledige inrichting

Omschrijving	Vervangingswaarde euro's	Jaarlijkse kosten in %	
		afschrij- ving	onderh. + verz.
Jongvee ²⁾			
0 - 6 mnd	1 800	5	2
6 - 22 mnd	2 000	5	2
Jongvee ³⁾			
0 - 6 mnd	2 000	5	2
6 - 22 mnd	2 100	5	2

- ¹⁾ Aantal plaatsen:
0 - 6 mnd	=	45 % van het gemiddeld aantal melkkoeien
waarvan 0 - 2 wkn	=	15 %
2 wkn - 3 mnd	=	15 %
3 - 6 mnd	=	15 %
6 - 22 mnd	=	50 % van het gemiddeld aantal melkkoeien
waarvan 6 - 12 mnd	=	20 %
12 - 18 mnd	=	20 %
18 - 22 mnd	=	10 %

- ²⁾ Jongvee in de ligboxenstal voor melkkoeien, het inpassen van jongvee-maatvoering in een bestaande ligboxen stal is vaak moeilijk, maatwerk is dan nodig, dit verhoogt de prijs van de stal.
prijzen per stalplaats, incl. éénlingboxen en strohokken.

- ³⁾ Jongvee in aparte ligboxenstal, prijzen per stalplaats, incl. éénlingboxen en strohokken.

2.7.1.2 Vervangingswaarde en jaarlijkse kosten overige gebouwen

Norm

Vervangingswaarde en jaarlijkse kosten van overige gebouwen

Omschrijving	Vervangingswaarde euro's	Jaarlijkse kosten in %	
		afschrij- ving	onderh. + verz.
Kuilplaat per m ²	25 - 40	5	1,5
Meerprijs sleufsilo per m wand	90 - 135	5	1,5
Mestplaat per m ² ¹⁾	50 - 75	5	1,5
Perssapput 2 m ³	400	5	1,5
Perssapgoot per m	9 - 14	5	1,5

- 1) Inclusief wanden van 50 tot 75 cm hoogte.

2.7.2 Installaties

2.7.2.1 Vervangingswaarde en jaarlijkse kosten

Norm

Omschrijving		Vervangingswaarde	Jaarlijkse kosten in %	
			afschrij- ving	onderh. + verz.
		euro's		
<i>Installaties</i>				
Kunstmestsilo incl. fundering	12 ton	3 150	5	2,5
	16 ton	3 550		
	20 ton	4 300		
Krachtvoersilo incl. fundering	12 ton	4 300	9	2,5
	16 ton	4 900		
	20 ton	5 200		
Transportvijzel met aandrijving, per meter ¹⁾		110		
Mestschuif aan trekker		750	15	2
Mestschuif in ligboxenstal per installatie ²⁾		7000	10	
Verplaatsbaar voerhek per koe ³⁾		375	10	5
Kuilblokschuif per koe ³⁾		230	10	5

¹⁾ Uitgaande van 30 meter lengte²⁾ Voor twee mestgangen met een roostervloer³⁾ Uitgaande van voorraadvoeding; 2,5 tot 3 koeien per vreetplaats

2.7.2.2 Vervangingswaarde krachtvoer- en melkgiftregistratiecomputer

Vervangingswaarde apparatuur-componenten bij een procescomputer

- Zender, inclusief halsband (per koe) 30 - 60
- Gecombineerde zender (per koe) 60 - 120
(zender + activiteitsmeter aan hals of poot)
- Voerstation in ligboxenstal (compleet) 1 500 – 2 200
- procescomputer¹⁾ 1 000 – 3 500
- arbeid, communicatiekasten, bekabeling 1 500 – 4 500

¹⁾ Op de duurdere procescomputers kunnen activiteitsmeting, geleidbaarheidsmeting en melkmeters worden aangesloten

Vervangingswaarde apparatuurcomponenten van de melkgiftregistratiecomputer

- zendontvanger per stand 200 - 500
- centrale zendontvanger in melkstal (2 poorten) 2 900 – 3 900
- elektronische melkmeter 1 050 – 1 650

Opmerking

Melkvee, niet-toegerekende kosten

Apparatuur voor activiteit en / of geleidbaarheidsmeting worden zelden als losse onderdelen aangeschaft, doch vaak in combinatie met een krachtvoer- of melkgiftregistratiecomputer. In de meeste gevallen wordt dan een procescomputer aangeschaft die meerdere processen tegelijk kan besturen. De vervangingswaarde is hierdoor lager dan wanneer losse onderdelen worden aangeschaft.

Jaarlijkse kosten

- Restwaarde van alle componenten is gemiddeld 10 %
- Rente (4,0 %) $0,04 \times (100+10)/2$ = 2,2 %
- Afschrijving $6 \text{ jr } (100 - 10) / 6$ = 15 %
- Onderhoud en verzekering 5 %
- Totale jaarlijkse kosten in % van de vervangingswaarde: 22,2 %

Opmerking

De mogelijkheden van procescomputers zijn zeer divers. De vervangingswaarde is dan ook sterk afhankelijk van het aantal processen dat de procescomputer aanstuurt en het type procescomputer.

2.7.3 Melkwinning

2.7.3.1 Vervangingswaarde en jaarlijkse kosten

Toelichting

De vervangingswaarde van de melkinstallatie is gebaseerd op de basisapparatuur. Dit betekent dat een melkmachine is voorzien van vacuümpomp, inclusief milieuvoorzieningen, vacuümleidingen, melkluchtafscheider, melkleidingen, melkstellen en het bijbehorende hekwerk. De overige apparatuur zoals hulpapparatuur, melkmeetglazen, melkmeters, krachtvoerapparatuur dient hierbij afzonderlijk te worden opgenomen (vervangingswaarde incl. BTW).

Norm

Vervangingswaarde en jaarlijkse kosten melkinstallatie

Omschrijving	Aantal standen of inhoud	Vervangings- waarde euro's	Jaarlijkse kosten in %	
			afschrij- ving	onderh. + verz.
<i>Melkwinning (stalperiode)</i>				
grupstal 30 mk	3	10 900	10	5
	5	16 400		
gesloten melkstal	4	12 800	10	5
	6	17 050	10	5
open melkstal	6	33 500	10	5
	8	43 250	10	5
	10	49 000	10	5
zij-aan-zij melkstal	10	24 000	10	5
	12	27 600	10	5
	24	40 600	10	5
	28	44 200	10	5
- snelwisselsysteem	24	58 900	10	5
- snelwisselsysteem	28	62 250	10	5
visgraat melkstal	8	21 300	10	5
	12	27 000	10	5
	16	32 100	10	5
	24	38 700	10	5
	28	42 400	10	5
- snelwisselsysteem	24	56 900	10	5
- snelwisselsysteem	28	60 400	10	5
driehoek melkstal	16	37 500	10	5
	18	39 000	10	5
ruitmelkstal	24	45 000	10	5

vervolg tabel op volgende bladzijde

Melkvee, niet-toegerekende kosten

vervolg tabel

Omschrijving	Aantal standen of inhoud	Vervangings- waarde euro's	Jaarlijkse kosten in %	
			afschrij- ving	onderh. + verz.
draaimelkstal	16	80 400	10	5
	20	109 600	10	5
	24	125 000	10	5
	28	140 400	10	5
	32	162 400	10	5
automatisch melksysteem ¹⁾				
éénboxsysteem		140 000	12,5	5
multiboxsysteem (2 boxen)		195 000	12,5	5
multiboxsysteem (3 boxen)		220 000	12,5	5
multiboxsysteem (4 boxen)		242 000	12,5	5
selectiepoort met koeherkenning	6 000	10	5	
selectiepoort zonder koeherkenning	2 200	10	5	
<i>Melkwinningsapparatuur</i>				
afneemapparatuur volautomatisch	700	15	5	
meetglazen zonder aut.legen per stuk		580	15	5
meetglazen met automatisch legen	795	15	5	
electronische melkmeter ICAR gekeurd		1 630	15	5
electronische melkmeter niet ICAR gekeurd		1 100	15	5
melkgiftregistr.computer +toebehoren		3 900	15	5
koeherkenning per stand		500	15	5
centrale koeherkenning (2 portalen)	3 500	15	5	
melkslanggeleiding per stuk		175	15	5
krachtvoertoediening handbed. per stuk		215	15	5
electrisch per stuk		550	15	5
uitdrijfhokjes per voerbak		200	10	5
uitlaathok automat. openen per hek	725	10	5	
open melkstal; halfaut. koetransport				
per stand		1 825	15	5
open melkstal; volaut. koetransport				
per stand		2 650	15	5
reinigungsautomaat		1 900	10	5
reinigungsautomaat (spoeling instelbaar)		2 600	10	5
spenspray-automaat		600	10	5
spoelwaterbeveiliging		155	10	5
compressor		1 800	10	5
opdrijfhok		3 000	10	5

¹⁾ Afhankelijk van het merk automatisch melksysteem kunnen er prijsverschillen optreden.

vervolg tabel op volgende bladzijde

Melkvee, niet-toegerekende kosten

vervolg tabel

Omschrijving	Aantal standen of inhoud	Vervangings- waarde (euro)	Jaarlijkse kosten in %	
			afschrij- ving	onderh. + verz.
Melkwinning overige apparatuur				
electrische boiler, duotype		1 200	8	2
electrische boiler, monotype	120 l	850	8	2
electrische boiler, monotype	300 l	1 500	8	2
electrische boiler, monotype	400 l	2 000	8	2
electrische boiler huur		110	0	0
gasboiler	155 l	800	15	8
gasboiler (boerderijtype)	200 l	1 150	10	5
gasboiler (industrieel)	230 l	2 800	10	5
hittereiniging		3 000	10	5
hittereiniging, water-/energiezuinig	5 500		5	
voorkoeler		1 730	10	5
buizenkoeler		2 340	10	5
warmteterugwinning opslag	300 l	3 275	12	3
opslag	500 l	3 640	12	3
voorziening hergebruik spoelwater melkmachine		1 475	15	5
voorziening hergebruik spoelwater melkkoeltank		750	15	5
wateronthardingsapparatuur		2 500	15	5
Reinigingsmiddelen/dipmiddelen				
gecombineerd reinigingsmiddel		1,00 per kg		
zuur reinigingsmiddel		2,20 per kg		
dipmiddel (jodium)		2,50 per kg		
dipmiddel (barrière)		5,80 per kg		
uierpapier		20,00 per rol		
uierdoeken		12,50 per 10 stuks		
buisfilters		23,00 per 100 stuks		

vervolg tabel op volgende bladzijde

Melkvee, niet-toegerekende kosten

vervolg tabel

Omschrijving	Aantal standen of inhoud	Vervangings- waarde euro's	Jaarlijkse kosten in %	
			afschrij- ving	onderh. + verz.
Melkkoeltanks (inclusief reinigingsautomaat)				
	1 200	11 000	8	3
	1 700	12 100	8	3
	2 300	14 000	8	3
	2 900	16 500	8	3
	3 500	17 200	8	3
	4 100	18 500	8	3
	4 700	20 000	8	3
	5 300	21 000	8	3
	6 300	23 000	8	3
	7 000	26 000	8	3
	8 000	27 900	8	3
	9 000	31 000	8	3
	10 000	33 700	8	3
	11 000	36 000	8	3
	12 000	38 000	8	3
	16 000	44 900	8	3
	20 000	52 000	8	3
	25 000	56 600	8	3
	30 000	62 000	8	3
Melkwacht		850	10	5

2.7.3.2 Vervangingswaarde complete melkstallen

Toelichting

In de onderstaande tabel vindt u de (volledige) vervangingswaarde van een aantal veel voorkomende melkstallen.

De vervangingswaarden zijn weergegeven voor drie situaties namelijk weinig/niet geautomatiseerd, normaal geautomatiseerd en volledig geautomatiseerd.

Voorbeeld:

Zo is de 12 stands zij-aan-zij melkstal met weinig/geen automatising, naast de basis apparatuur, voorzien van krachtvoerautomaten, melkslanggeleiding, een reinigungsautomaat met instelbare spoelingen, een spensenspray-automaat en een spoelwaterbeveiliging.

De normaal geautomatiseerde 12 stands zij-aan-zij melkstal is, naast de voorzieningen die bij de weinig/niet geautomatiseerde uitvoering genoemd zijn, aangevuld met melkmeters (stand alone).

Bij de volledig geautomatiseerde 12 stands zij-aan-zij melkstal is koeherkenning en een koppeling met de melkgiftregistratiecomputer meegenomen.

In de praktijk kunnen er verschillen bestaan in de prijzen voor melkwinningsapparatuur als gevolg van kortingen die door de leveranciers gegeven worden, hiermee is in de onderstaande tabel geen rekening gehouden.

Norm

Vervangingswaarde van enkele complete melkstallen

Omschrijving	Aantal standen	weinig/ niet geauto- matiseerd	normaal geauto- matiseerd	volledig geauto- matiseerd
open melkstal	8	64 300	83 000	91 000
	10 *	77 500	100 800	108 200
zij-aan-zij melkstal met snelwisselsysteem	12	41 900	61 500	69 000
	24 *	68 900	108 000	115 500
	24 *	87 200	126 300	133 750
visgraat melkstal met snelwisselsysteem	12	43 450	63 000	70 400
	24 *	71 200	110 350	117 750
	24 *	89 400	128 550	136 000
draaimelkstal	24 *	157 500	196 600	204 000

* De melkstal is ook voorzien van een opdrijfhek.

2.7.3.3 Behoeftte aan warm water en energie

Maximale warmwaterbehoefte (80 °C) in liters per dag voor melkwinning¹⁾

Aantal melkkoeien	30 grupstal	50	80 zonder melk- meters	80 met melk- meters	120 zonder melk- meters	120 met melk- meters
Reiniging melkleiding	105	170	215	250	280	325
Reiniging melkkoeltank	50	60	75	75	95	95
Uitwendige reiniging apparatuur	10	25	40	40	60	60
Voorbehandeling koe	15	25	40	40	60	60
Voeding jongvee	10	15	25	25	40	40
Totaal	195	295	395	430	520	640

1) Bij optimalisatie van de reiniging kan het warmwaterverbruik verminderd worden.

Toelichting

De gehanteerde rekenregels sluiten aan bij de gebruikte rekenregels in het programma Warm Water Energie (WWE). Dit programma is beschikbaar bij de Divisie Veehouderij van de Animal Sciences Group van Wageningen UR te Lelystad. De energiebehoefte bij de melkwinning wordt onderverdeeld in drie categorieën, namelijk:

- A Koeling
- B Warmwatervoorziening
- C Overige energie

De rekenregels zijn gebaseerd op het aantal koeien, de melkproductie en het aantal melkstellen.

Norm

A: Koeling

Het energieverbruik voor melkkoeling wordt uitgedrukt in kWh:

- zonder voorcoeler 14 kWh per 1000 kg melk
- met voorcoeler 8 kWh per 1000 kg melk
- zonder voorcoeler met warmteterugwinning 16 kWh per 1000 kg melk
- met voorcoeler en met warmteterugwinning 10 kWh per 1000 kg melk

Norm

B: Reiniging, verwarming water

Formules: zonder warmteterugwinning

Warmwaterbehoefte melkstal en toebehoren in liters per dag

- a = aantal koeien x 0,85 + (45 + aantal koeien x 0,75) / 2
- b = aantal melkstellen x 3 + (20 + aantal melkstellen x 5) x 2
- c = indien melkleiding ruim gedimensioneerd: c = 0,43 x b
- d = indien elektronische melkmeters: d = 1 ltr x n melkstellen

Melkvee, niet-toegerekende kosten

Energiekosten voor warmwaterbehoefte op jaarbasis

hh warmwater = a + b + c + d (liters per dag)

elektrisch : hh warmwater x 29,9644 x kWh-prijs
(= 5xHT+5xLT)/10

aardgas : hh warmwater x 5,7631 x m³-prijs

propaangas : hh warmwater x 7,3002 x ltr- prijs

olie : hh warmwater x 5,0925 x ltr- prijs

Opmerking

HT = hoogtarief electrisch

LT = laagtarief electrisch

GT = gemiddeld tarief (=7 x HT + 3 x LT) / 10)

Formules: met warmteterugwinning

Warmwaterbehoefte melkstal in liters per dag

a = (45 + aantal koeien x 0,75) / 2

b = (20 + aantal melkstellen x 5) x 2

c = indien melkleiding ruim gedimensioneerd: c = 0,43 x b

d = indien elektronische melkmeters: = 1 ltr x n melkstellen

Energiekosten voor warmwaterbehoefte op jaarbasis:

hh warmwater = a + b + c + d (liters per dag)

elektrisch : hh warmwater x 12,7348 x kWh-prijs (GT)

aardgas : hh warmwater x 3,6019 x m³-prijs

propaangas : hh warmwater x 4,5627 x ltr- prijs

olie : hh warmwater x 3,1828 x ltr- prijs

Opmerking

Er wordt van uitgegaan dat de warmtepomp evt. in combinatie met een voorcoeler voldoende warm water van 55 °C produceert. Het water wordt verwarmd tot 70 °C. Met de hier vermelde rekenregels worden eventuele warmwatertekorten niet gesignaleerd, zodat de extra kosten van het verwarmen van een warmwatertekort niet worden berekend. Voor een meer exacte benadering van de energiekosten met betrekking tot de reiniging en koeling, zie het programma WW-Energie.

Norm

C: Overige energieverbruik

Voor de benodigde energie voor vacuümpomp, melkpomp en overige elektrische apparatuur (verlichting melklokaal en melkstal) kan de volgende formule worden gebruikt.

kWh per jaar: aantal melkstellen x 800 kWh

2.8 Boerderijzuivelbereiding

2.8.1 Opbrengsten

2.8.1.1 Opbrengst per 100 kg melk

Toelichting

Er wordt uitgegaan van melk met de volgende samenstelling

- 4,40 % vet
- 3,45 % eiwit

Melk met een ruimere vet/eiwitverhouding leidt in het algemeen tot een minder gewenste kwaliteit boerenkaas. De wet staat niet toe dat melk bestemd voor de bereiding van Goudse Boerenkaas wordt ontroomd.

De opbrengsten aan kaas worden sterk beïnvloed door het vetgehalte en het eiwitgehalte van de kaasmelk. Globaal kan worden gesteld dat de kaasopbrengst stijgt bij:

- 0,1 % meer vet in de melk met 0,15 kg kaas per 100 kg melk
- 0,1 % meer eiwit in de melk met 0,12 kg kaas per 100 kg melk

Evenzo gaat bij een verhoging van het vochtgehalte van de kaas met 1 % de opbrengst van de kaas met 0,18 kg kaas per 100 kg kaasmelk omhoog.

Norm

Opbrengsten per 100 kg. melk

Omschrijving	Opbrengst in kg product
Goudse Boerenkaas 48 + oplegzuivel	10,8
Goudse Boerenkaas 48 + vroegrijpzuivel	11,1
Baby Goudse	11,5
Boeren Leidse 30+	7,3
	(+ 3,2 kg. boter)
Volle kwark	33
Magere kwark	25
Karnemelk	95
Boter	4
Roeryoghurt	95
Standyoghurt	95
Pap en vla	105

2.8.1.2 Opbrengstprijzen van diverse boerderijzuivelproducten

Toelichting

Opbrengst van boerderijzuivelproducten hangt sterk samen met de manier waarop de producten worden afgezet. Hieronder volgt een indicatie van de prijs per kg product

Norm

Geschatte prijs (euro per kg incl. BTW)

	Handelsverkoop	Verkoop vanaf boerderij
Goudse boerenkaas 48 + (12 kg,)	3,95	7,50 (belegen)
Baby Goudse 48 +	4,15	7,25
Boeren Leidse 30 +	4,90	7,00 (belegen)
Boerenkaas 48 + (ecologisch)	5,40	8,00 (belegen)
Volle kwark		3,60
Magere kwark		3,20
Karnemelk		0,80
Boter		5,00
Roeryoghurt		0,85
Standyoghurt		0,95
Pap en vla		1,20

2.8.2 Toegerekende kosten (excl. arbeid)

Norm

Toegerekende kosten kaasbereiding per kg. kaas (= per 9,5 kg te verwerken melk).

- bij verkoop aan handel € 0,30
- bij verkoop vanaf boerderij € 0,42

2.8.3 Niet-toegerekende kosten

2.8.3.1 Gebouwen en inrichting kaasbereiding

Norm

GebouwenKosten bedrijfsgebouwen gerelateerd aan de benodigde bedrijfsruimte ca. € 1.200,- per m².

Verwerkingscap. (liter)	Oppervlakte in m ²	
	Verkoop vanaf boerderij	Verkoop handel
600	80	50
1200	100	65
2000	120	80
4000	140	100

Apparatuur

Vervangingswaarde (op basis van nieuwwaarde) gerelateerd aan de te verwerken hoeveelheid melk per keer.
Per keer wordt meestal 2 (tot eventueel maximaal 4) melkmalen per keer verwerkt.

	Verwerkingscapaciteit (liter)			
	600	1200	2000	4000
Kaasapparatuur	45 000	60 000	90 000	105 000
Winkelinventaris	5 000	6 000	7 000	7 000

2.8.3.2 Arbeidsbehoefte

Norm

Benodigde arbeid kaasbereiding per dag: 5 uur + 0,5 uur per 750 liter te verwerken melk.
Benodigde arbeid winkel: 10 uur per week bij verkoop van 40 kilo kaas per week.

3 Vleesstieren

3.1	Opbrengsten	199
3.1.1	Vleesprijzen	199
3.1.2	Overige opbrengsten	199
3.2	Toegerekende kosten	199
3.2.1	Aankoopkosten stierkalf	200
3.2.2	Voerkosten	200
3.2.2.1	Voerprijzen	200
3.2.2.2	Voederbehoefte	200
3.2.3	Gezondheidszorg	201
3.2.4	Algemene kosten	201
3.2.5	Rente	202
3.2.6	Uitvalrisico	202
3.3	Saldoberekening	202
3.4	Niet-toegerekende kosten	203
3.4.1	Bouwwerken	203
3.4.2	Arbeid	203

3.1 Opbrengsten

3.1.1 Vleesprijzen

<i>Statistiek</i>	Gemiddelde slachtgewichten en vleesprijzen van de afgelopen jaren (prijs/kg geslacht gewicht, incl. BTW)							
		1998	1999	2000	2001*	2002	2003	2004
	Slachtgewicht (kg)	382	392	393	418	378	403	397
	Vleesprijs	2,98	2,67	2,67	1,80	2,07	2,37	2,36
Bron: PVE (slachterijnotering stier R3 minus € 0,10/kg voor commissie en transport, vanaf 2004 i.v.m. veranderde prijsnotering minus € 0,17/kg voor commissie, transport en afvoer risicomateriaal)								
* 2001 was als gevolg van de MKZ-crisis een uitzonderlijk jaar. In de prijsnotering zijn de weken 13 t/m 21 achterwegen gelaten								
<i>Toelichting</i>	De prijzen in de volgende tabel met normwaarden staan in relatie tot de gehanteerde afleveringsgewichten. Bij de opstelling van deze normwaarden wordt rekening gehouden met de verwachtingen van de Europese Commissie betreffende ontwikkelingen van vraag en aanbod in de komende jaren.							
<i>Norm</i>	Prijzen per kg geslacht gewicht (minus € 0,17 voor commissie, transport en afvoer risicomateriaal, incl. BTW)							
	Kwaliteit	2005		2006 e.v.				
	R3	2,46		2,46				
	U	2,94		2,94				

3.1.2 Overige opbrengsten

<i>Toelichting</i>	In het jaar 2005 is inkomenssteun nog gekoppeld aan de productie van dieren. Door de hervorming van het Gemeenschappelijk Landbouwbeleid komt er vanaf 2006 een bedrijfstoelage die losstaat van de productie (ontkoppeling). Men kan in aanmerking komen voor een bedrijfstoelage, mits men landbouwer blijft, de grond in goede landbouw- en milieueconditie houdt en voldoet aan normen op het gebied van milieu, voedselveiligheid en dierenwelzijn. Bij het vaststellen van de bedrijfstoelage worden alle diersoorten waarvoor in de referentieperiode (2000 – 2002) een premieregeling bestond en het gemiddelde voederareaal in beschouwing genomen. EU-lidstaten hebben de keuze om een aantal regelingen in meer of mindere mate gekoppeld te houden. In Nederland blijft de slachtpremie uit concurrentie overwegingen in eerste instantie nog gekoppeld. Bron: Ministerie van LNV In deze uitgave van KWIN wordt uitgegaan van de nieuwe situatie in het Gemeenschappelijk Landbouwbeleid, dus ontkoppelde inkomenssteun voor de dierpremie. De slachtpremie is nog wel gekoppeld. Voor verdere informatie kunt u terecht bij het ministerie van LNV (www.hetlnvloket.nl) of tel. 0800 2233322).	
<i>Norm</i>	Slachtpremie stieren =	€ 80 (basisbedrag; dit bedrag kan verminderen bij meer slachtingen)

3.2 Toegerekende kosten

3.2.1 Aankoopkosten stierkalf

Statistiek	Marktprijzen nuchtere kalveren							
		1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004
	Kruisling (R kw.)	305	305	310	234	258	320	295
	Bron: LEI (prijzen incl. commissie en transport)							
Norm	Aankoopkosten stierkalf (incl. commissie en transport)							
	Kwaliteit	Nuchter kalf			'Starter' (ca. 100 dagen)			
	Kruisling (R kw.)	280			280 + 14/week			

3.2.2 Voerkosten

3.2.2.1 Voerprijzen

Norm	Kosten ¹⁾ van kunstmelk ²⁾ , ruwvoer ³⁾ en mengvoer ⁴⁾ (incl. BTW)	
	Kunstmelk (prijs per kg; zakgoed) (opfokmelk)	1,13
	Snijmaïs	
	Aankoop op stam (€/ha)	1000,00
	Aankoop vers (€/ton, 32% ds)	35,00
	Aankoop ingekuild (€/ton, 32% ds)	43,00
	Aankoop op stam, bij opbrengst van	
	13.500 kg ds/ha en 960 VEVI/kg ds (€/kVEVI)	0,08
	Aankoop vers (€/kVEVI)	0,11
	Aankoop ingekuild (€/kVEVI)	0,14
	Startbrok (per 100 kg)	21,40
	Stierenbrok standaard (per 100 kg) ³⁾	17,55
	Stierenbrok eiwitrijk (per 100 kg) ³⁾	18,90
	¹⁾ Excl. vervoederingsverliezen en kosten voor opslag en vervoeding.	
	²⁾ Gemiddelde kunstmelkprijs, gewogen naar relatieve afzet.	
	³⁾ Een belangrijk deel van het ruwvoer wordt in de vorm van snijmaïs op het eigen bedrijf geteeld. Kosten: zie Melkvee - Overige toegerekende kosten vee, onderdeel Voedergewassen.	
	⁴⁾ Bij afname van circa 8000 kg/keer in bulk.	

3.2.2.2 Voederbehoefte

Toelichting	Uitgangspunten:
	• berekend voor stieren van 50 % vleesras en 100 % vleesras; • de VEVI-behoefte is exclusief kunstmelk en vervoederingsverliezen; • de berekeningen voor 50 % vleesrasstieren gaan uit van een mestperiode vanaf nuchter kalf (50 kg) en een groeisnelheid van 1125 gram groei per dag; • de berekeningen voor 100 % vleesrasstieren gaan uit van twee groeisnelheden voor de mestperiode, vanaf nuchter kalf (50 kg) en vanaf broutard (250 kg), respectievelijk 1150 en 1250 gram groei per dag.
Norm	Voederbehoefte van een vleesstier

Vleesstieren

	50 % vleesras	100 % vleesras	
Startgewicht (kg)	50	50	250
Eindgewicht (kg levend)	640	700	700
Aanhoudingspercentage	58,5	61	61
Karkasgewicht (kg)	375	427	427
Gram groei per dag	1125	1150	1250
Netto voederbehoefte (in kVEVI)	3130	2790	2130

3.2.3 Gezondheidszorg

Norm De norm is € 0,04 per dier per dag. Per stier is dit $524 \times 0,04 = € 21$.
Deze norm is gebaseerd op de praktijk zoals die bleek uit de vele jaren deeladministraties van het LEI. Indien tegen pinkengriep en IBR geënt moet worden zullen de kosten circa € 0,07 per dier per dag zijn: € 37 per stier.

3.2.4 Algemene kosten

Toelichting In deze kosten wordt een normatieve waardering gegeven voor enkele directe kosten (m.n. energie en water, aflever- en registratiekosten) en niet toe te rekenen kosten.
Vleesstierenhouderij is in de regel een neventak. De indirecte algemene kosten zijn op bedrijfsniveau te herleiden uit hoofdstuk 1.4.13. De hierna volgende norm heeft betrekking op directe kosten.

<i>Norm</i>	Water	17,3 m ³ à	€ 1,16	=	€	20,10
	Elektriciteit	25 kWh à	€ 0,10	=	€	2,50
	Afleverkosten en registratie			=	€	25,00
	Administratie, telefoon, vervoer e.d.		=	€	5,50	
					€	53,10

Dit is € 0,10 per dier per dag.

3.2.5 Rente

Toelichting De rente over het gemiddeld geïnvesteerd vermogen in een stier is 4,0 %.

Gemiddeld geïnvesteerd vermogen =
 (aankoopprijs kalf + (kunstmelkkosten + ruw- en krachtvoerkosten)/2 + kosten gezondheidszorg /2 + alg. kosten/2) x lengte groeiperiode/365

voorbeeld: $(280 + 547/2 + 21/2 + 52/2) \times 524/365 = \text{€ } 847$

Norm $847 \times 0,04 = \text{€ } 34$

3.2.6 Uitvalrisico

Norm De kosten door uitval komen overeen met circa 6,5% van het gemiddeld geïnvesteerd vermogen (zie berekening bij rubriek rente).

3.3 Saldoberekening

Er wordt 35 kg kunstmelk, 1175 kg krachtvoer en 2165 kg ds snijmaïs (incl. vervoederingsverliezen) verstrekt. Er wordt 0,7 ronde per jaar gedraaid, met dit gegeven kan zowel een saldo per afgeleverde vleesstier als per gemiddeld aanwezige vleesstier berekend worden.

Het saldo is berekend inclusief slachtpremie maar, in tegenstelling tot eerdere uitgaven van KWIN, exclusie dierpremie. Het saldo is berekend exclusief mestafzetkosten.

Omschrijving	Hoeveelheid	Prijs	Bedrag
Opbrengsten			
Vlees	375 kg	2,46 / kg	923
Slachtpremie	1	80,00	80
Totaal opbrengsten			1003
Toegerekende kosten/dier			
Aankoop kalf	50 kg LG		280
Voer			
Kunstmelk	35 kg	1,13 / kg	40
Snijmaïs	2080 kVEVI	0,14 / kVEVI	291
Krachtvoer	1175 kg	18,40 / 100 kg	216
Gezondheidszorg	524 dagen	0,04 / dag	21
Alg. directe kosten	524 dagen	0,10 / dag	52
Rente			34
Schade door uitval			55
Totaal toegerekende kosten/dier		989	
Saldo per afgeleverde stier			14
Saldo per gemiddeld aanwezige stier			10

3.4 Niet-toegerekende kosten

3.4.1 Bouwwerken

Toelichting Vervangingswaarde per dier en jaarlijkse kosten in % van de vervangingswaarde.

Norm

Omschrijving	Vervangingswaarde (€/dier)	Jaarlijkse kosten (%)	
		Afschrijving	Onderhoud + verzekering
Opvang/opfokstal			
0-5 mnd groepshuisvesting (60 cm vreetbreedte)	870 – 1000	5	2
Afmeststal (5-17 mnd)			
3 mnd mestopslag	1000 – 1200	5	2
6 mnd mestopslag	1100 – 1300	5	2
9 mnd mestopslag	1200 – 1400	5	2
Afmeststal (5-24 mnd) (450 kg geslacht gewicht)			
3 mnd mestopslag	1150 – 1350	5	2
6 mnd mestopslag	1250 – 1450	5	2
9 mnd mestopslag	1350 – 1550	5	2

Opmerking

De mestopslag is in alle gevallen gerealiseerd onder de stal, voor 6 maanden opslag is de kelder 2,25 meter diep. Bij 9 maanden opslag wordt hierbij ook de voergang onderkelderd. Bij uitbreiding d.m.v. een aanvullende mestopslag wordt verwezen naar hoofdstuk 1.3.3.2.

3.4.2 Arbeid

Toelichting Het aantal dieren dat door een volwaardige arbeidskracht kan worden verzorgd is vooral van afhankelijk van het gegeven of de dieren als nuchter kalf worden aangevoerd of als zgn. starter (na de opfokperiode). Ook de mate waarin het voeren gemechaniseerd is speelt een rol. De normgetallen zijn schattingen.

Norm

Aantal vleesstieren per volwaardige arbeidskracht incl. opfokperiode	ca. 400
Aantal vleesstieren per volwaardige arbeidskracht excl. opfokperiode	ca. 500

4 Vleeskalveren

4.1	Opbrengsten	207
4.1.1	Vleesprijzen witvlees- en rosékalveren	207
4.1.2	Overige opbrengsten	207
4.1.3	Mesten op contract	208
4.2	Toegerekende kosten	209
4.2.1	Aankoopkosten kalf	209
4.2.2	Voerkosten	209
4.2.2.1	Voerprijzen	209
4.2.2.2	Voederbehoefte	210
4.2.3	Gezondheidszorg	210
4.2.4	Afvoer mest	211
4.2.5	Algemene kosten	212
4.2.6	Rentekosten	212
4.2.7	Uitvalrisico	212
4.3	Saldoberekening witvleeskalf	213
4.4	Saldoberekening rosékalf	214
4.5	Niet-toegerekende kosten	215
4.5.1	Bouwwerken	215
4.5.2	Arbeid	215

Vleeskalveren

4.1 Opbrengsten

4.1.1 Vleesprijzen witvlees- en rosékalveren

<i>Statistiek</i>	Gemiddelde slachtgewichten en vleesprijzen voor <u>witvleeskalveren</u> van de afgelopen jaren (prijs/kg koud geslacht gewicht, incl. BTW)						
	1998	1999	2000	2001*	2002	2003	2004
Slachtgewicht (kg)	140	147	138	154	139	138	137
Vleesprijs	4,67	4,37	4,51	4,01	3,98	4,45	4,65

Bron: COV (prijzen slachthuis minus € 0,09/kg voor commissie en transport)

*De weken in 2001 waarin geen notering beschikbaar was vanwege de MKZ zijn achterwege gelaten.

Gemiddelde slachtgewichten en vleesprijzen voor rosékalveren van de afgelopen jaren (prijs/kg koud geslacht gewicht, incl. BTW)

	1998	1999	2000*	2001**	2002	2003	2004
Slachtgewicht (kg)	186	183	179	193	189	190	190
Vleesprijs	3,18	3,07	2,86	2,09	2,41	2,46	2,41

Bron: Denkvit-notering (prijzen slachthuis minus € 0,09/kg voor commissie en transport)

* Per 2000 is de prijsnotering per kg geslacht gewicht. Daarvoor was dit per kg berekend levend gewicht, destijds berekend op basis van geslacht gewicht en aanhouding van 65 %.

**De weken in 2001 waarin geen notering beschikbaar was vanwege de MKZ zijn achterwege gelaten.

<i>Norm</i>	Prijzen per kg geslacht gewicht (minus € 0,09/kg voor commissie en transport)	
	2005	2006 e.v.
Witvlees	4,44	4,44
Rosé	2,66	2,66*

* Voor de lange termijn zijn er veel onzekerheden vanwege de nieuwe definitie kalfsvlees.

4.1.2 Overige opbrengsten

In het jaar 2005 is inkomenssteun nog gekoppeld aan de productie van dieren. Door de hervorming van het Gemeenschappelijk Landbouwbeleid komt er vanaf 2006 een bedrijfstoelage die losstaat van de productie (ontkoppeling). Men kan in aanmerking komen voor een bedrijfstoelage, mits men landbouwer blijft, de grond in goede landbouw- en milieuconditie houdt en voldoet aan normen op het gebied van milieu, voedselveiligheid en dierenwelzijn. Bij het vaststellen van de bedrijfstoelage worden alle diersoorten waarvoor in de referentieperiode (2000 – 2002) een premieregeling bestond en het gemiddelde voederareaal in beschouwing genomen.

EU-lidstaten hebben de keuze om een aantal regelingen in meer of mindere mate gekoppeld te houden. In Nederland blijft de slachtpremie uit concurrentie overwegingen in eerste instantie nog gekoppeld.

Bron: Ministerie van LNV.

In deze uitgave van KWIN wordt uitgegaan van de nieuwe situatie in het Gemeenschappelijk Landbouwbeleid, dus ontkoppelde inkomenssteun voor de dierpremie. De (kalver)slachtpremie is nog wel gekoppeld.

Toelichting Een producent die vleeskalveren op zijn bedrijf houdt, kan op zijn verzoek in aanmerking komen voor een slachtpremie. Kalveren jonger dan 8 maanden vallen onder de slachtpremieregeling voor

Vleeskalveren

kalveren, kalveren ouder dan 8 maanden vallen onder de slachtpremieregeling voor volwassen runderen. Voorheen kwamen kalveren tussen de 7 en 8 maanden niet in aanmerking voor een slachtpremie, tegenwoordig komen die kalveren in aanmerking voor de slachtpremie voor kalveren.

Om in aanmerking te komen voor een kalverslachtpremie mag het karkasgewicht van een kalf niet hoger zijn dan 185 kg (was voorheen 160 kg).

De hoogte van de slachtpremie moet nog definitief worden vastgesteld. De hoogte is afhankelijk van het aantal dieren dat in aanmerking komt voor de slachtpremie. Omdat er nu meer dieren in aanmerking komen voor de slachtpremie voor kalveren zal die waarschijnlijk lager worden dan het bedrag dat hieronder is vermeld.

Norm	Slachtpremie kalveren < 8 maanden = meer slachtingen)	€ 50 (basisbedrag; dit bedrag kan verminderen bij
	Slachtpremie kalveren > 8 maanden = meer slachtingen)	€ 80 (basisbedrag; dit bedrag kan verminderen bij

4.1.3 Mesten op contract

Toelichting De meeste mesters van witvleeskalveren werken met contractvergoedingen. Dit houdt in dat de mester een vaste vergoeding krijgt voor het verzorgen van de kalveren en voor de kosten van huisvesting, energie, afvoer gier, water, administratie, telefoon e.d. De contractgever, vaak de kalvermelkfabrikant, is eigenaar van het kalf en levert tevens het voer. De contractduur is meestal twee tot vijf ronden. Er bestaat geen garantie dat het contract wordt verlengd. In 2004 was de contractvergoeding voor witvleeskalveren circa 190 €/kalverplaats/ jaar (bron: De Kalverhouder). Hierbij gaat het om een contractvergoeding bij volledige bezetting, dus exclusief leegstand. Soms wordt een aparte vergoeding voor leegstand gegeven. In de contractvergoeding is geen winstdeling inbegrepen. De vergoeding kan eventueel worden gecorrigeerd met een premieregeling voor een gunstige voederconversie of weinig uitval. De contractvergoeding is de basis. Het ligt echter aan de technische prestaties, de leegstandsperiode, de bedrijfssituatie en het vakmanschap van de mester hoe hoog de werkelijke arbeidsvergoeding is. De meeste mesters van rosékalveren zijn vrije mesters. Enkele mesters werken met contractvergoedingen waarbij er verschillende contractvormen zijn.

4.2 Toegerekende kosten

4.2.1 Aankoopkosten kalf

Statistiek	Marktprijzen nuchtere kalveren							
		1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004
	Zwartbont (O kw.)	4,07	3,77	4,05	2,20	2,68	3,45	3,00
Bron: LEI (producentenprijzen af boerderij, per kg levend gewicht, incl. BTW) De aankoopkosten per kalf incl. commissie en transport waren in 2004 € 165,-.								
Norm	Aankoopkosten stierkalf (incl. commissie en transport)							
	Kwaliteit	Nuchter kalf						
	O (zwartbont)	165						
	R (kruisling)	280						

4.2.2 Voerkosten

4.2.2.1 Voerprijzen

Norm	Kosten ¹⁾ van kunstmelk ²⁾ , ruwvoer ³⁾ en mengvoer ⁴⁾ (incl. BTW)	
	Mestmelk voor witvleeskalveren (per kg)	1,10
	Kunstmelk opfok rosékalveren (per kg; zakgoed)	1,13
	Snijmaïs	
	Aankoop op stam (€/ha)	1000,00
	Aankoop vers (€/ton, 32% ds)	35,00
	Aankoop ingekuild (€/ton, 32% ds)	43,00
	Aankoop op stam, bij opbrengst van	
	13.500 kg ds/ha en 960 VEVI/kg ds (€/kVEVI)	0,08
	Aankoop vers (€/kVEVI)	0,11
	Aankoop ingekuild (€/kVEVI)	0,14
	Opfokbrok rosékalveren (per 100 kg)	21,40
	Groeivoer rosékalveren (per 100 kg)	18,90

¹⁾ Excl. vervoederingsverliezen en kosten voor opslag en vervoeding.

²⁾ Gemiddelde kunstmelkprijs, gewogen naar relatieve afzet.

³⁾ Een belangrijk deel van het ruwvoer wordt in de vorm van snijmaïs op het eigen bedrijf geteeld.
Kosten: zie Melkvee - Overige toegerekende kosten vee, onderdeel Voedergewassen.

⁴⁾ Bij afname van circa 8000 kg/keer in bulk.

4.2.2.2 Voederbehoefte

Toelichting Uitgangspunten witvleeskalveren per afgeleverd kalf

- Aankoopgewicht is gemiddeld 45 kg
- Mestperiode bedraagt 178 dagen
- Karkasgewicht is 142 kg; met aanhouding van 60 % is dit 237 kg levend eindgewicht
- Kunstmelkverbruik is 40 kg startmelk en 285 kg mestmelk
- Aanvullend ruwvoer 70 kg ds snijmaïs

Uitgangspunten rosékalveren per afgeleverd kalf

- Aankoopgewicht is gemiddeld 45 kg
- Mestperiode bedraagt 250 dagen
- Karkasgewicht is 190 kg; met aanhouding van 55 % is dit 345 kg levend eindgewicht
- Rantsoen: 65 % krachtvoer en 35 % snijmaïs op ds-basis
- Kunstmelkverbruik opfok 35 kg
- Krachtvoerconsumptie is 880 kg, waarvan 75 kg opfokbrok. Snijmaïsverbruik is 420 kg ds (excl. vervoederingsverliezen)

4.2.3 Gezondheidszorg

<i>Norm</i>	De norm voor kosten van gezondheidszorg is 5 eurocent per kalf per dag.		
	Voor witvleeskalveren is dit per kalf is dit $178 \times € 0,05$	=	€ 8,90
	Per kalverplaats per jaar is dit $€ 8,90 \times 1,9$	=	€ 16,90
	Voor rosékalveren is dit per kalf is dit $250 \times € 0,05$	=	€ 12,50
	Per kalverplaats per jaar is dit $€ 12,50 \times 1,4$	=	€ 17,50

4.2.4 Afvoer mest

Toelichting Vanaf 2005 wordt het stelsel van mestafzetovereenkomsten afgeschaft. Daarnaast wordt vanaf het aangiftejaar 2003 MINAS gewijzigd. Veehouders met een extensief veehouderijbedrijf (stikstofproductie < 170 kg N/ha/jaar) hoeven vanaf dat jaar geen MINAS-aangifte meer te doen, wel moeten ze nog een MINAS-boekhouding bijhouden.

Met deze aanpassingen wordt een eerste stap gezet naar het nieuwe mestbeleid in 2006. In dit nieuwe beleid wordt een onderscheid gemaakt tussen bedrijven met een hoog risico en bedrijven met een laag risico voor milieu. Een hoger risico betekent meer verantwoording afleggen over het mestgebruik.

Naast MINAS blijft het stelsel van productierechten bestaan.

Bron: Ministerie van LNV

<i>Toelichting</i>	<u>Witvleeskalveren</u>	<u>Rosékalveren</u>
Afvoer van mest		
Eigen grond	33 %	65 %
Mesthandel	18 %	10 %
Eigen contacten	20 %	23 %
Bewerkingsorganisatie	29 %	2 %
Bron: De Kalverhouder		

Norm

- Mestafzetkosten voor witvleeskalveren per kalverplaats per jaar
Deze kunnen variëren van € 2,25 - € 11,35 en meer per m³. Gemiddeld kost de afzet van mest van witvleeskalveren € 7,- / m³.

3,0 m ³ à € 7,-	=	€ 21,-
per kalf is dit € 21,- / 1,9	=	€ 11,05
- Mestafzetkosten voor rosékalveren per kalverplaats per jaar
Deze kunnen variëren van € 2,25 - € 11,35 en meer per m³. Gemiddeld kost de afzet van mest van rosékalveren € 5,25 / m³.

5,0 m ³ à € 5,25	=	€ 26,25
per kalf is dit € 26,25 / 1,4	=	€ 18,75
- Stortingskosten bij kalvergierbewerkingsinstallatie inclusief MINAS bemonsteringskosten (exclusief transport, incl. BTW), per kalverplaats per jaar.

3,0 ton à € 7,95	=	€ 23,85
per kalf is dit € 23,85 / 1,9	=	€ 12,55
- Afvoer gier witvleeskalveren (incl. BTW)
Transportkosten gier per kalverplaats per jaar, bij 100% afvoer. Bij grotere afstanden kunnen de kosten aanmerkelijk toenemen.

3,0 ton à € 2,40	=	€ 7,20
per kalf is dit € 7,20 / 1,9	=	€ 3,80

4.2.5 Algemene kosten

Witvleeskalveren

Norm

- Energiekosten per kalverplaats per jaar voor de warmwatervoorziening
 $28,6 \text{ m}^3 \text{ aardgas} \times € 0,31 = € 8,87$
 Daarboven komt een vastrechtbedrag van € 32 tot € 73.
 De energieprijzen variëren voortdurend.
 Per kalf is dit € 8,87 / 1,9 = € 4,67
- Overige energiekosten per kalverplaats bij mechanische ventilatie:
 - Verwarming ventilatielucht
 $12,5 \text{ m}^3 \text{ aardgas} \times € 0,31 = € 3,88$
 - Mechanische ventilatie
 $60 \text{ kWh stroom} \times € 0,10 = € 6,-$
 Per kalf is dit € 9,88 / 1,9 = € 5,20
- Waterkosten per kalverplaats per jaar
 $5 \text{ m}^3 \times € 1,16 = € 5,80$
 Per kalf is dit € 5,80 / 1,9 = € 3,05
- Registratie- en controlekosten
 SKV en IKB controle (per bedrijf per jaar) = € 56,12
 Dierregistratie per kalf (incl. certificaat) = € 3,45
 Met betrekking tot certificering geldt een minimum
 bedrag van € 45 per certificeringbezoek.
- Afleveringskosten (kosten slachterij)
 gemiddeld per kalf = € 12,50
- Administratie/telefoon/vervoer e.d.
 per kalverplaats per jaar = € 5,45
 per kalf is dit € 5,45 / 1,9 = € 2,87

In totaal zijn de algemene toegerekende kosten per kalf € 31,74

Rosékalveren

Norm

Idem vleesstieren €0,10 per dag.

4.2.6 Rentekosten

Dit is 4,0 % over het gemiddeld geïnvesteerd vermogen (zie voor berekeningen rubriek rente vleesstieren).

4.2.7 Uitvalrisico

Norm

De norm is 3,0 % van het gemiddeld geïnvesteerd vermogen voor beide categorieën vleeskalveren (zie voor berekeningen rubriek rente vleesstieren).

4.3 Saldoberekening witvleeskalf

Per jaar worden er circa 1,9 ronden opgezet. De kalveren worden als nuka opgezet met een gewicht van 45 kg, het eindgewicht is 237 kg en het karkasgewicht is 142 kg. De groeisnelheid is 1080 gram/dag en de groeiduur is 178 dagen. De kalveren krijgen 325 kg kunstmelk en 70 kg ds snijmaïs.

Omschrijving	Hoeveelheid	Prijs	Bedrag
Opbrengsten			
Vlees	142 kg	4,44 / kg	630
Slachtpremie	1	50,00	50
Totaal opbrengsten			680
Toegerekende kosten/dier			
Aankoop kalf	45 kg LG		165
Voer:			
Kunstmelk	325 kg	1,10 / kg	358
Snijmaïs	67 kVEVI	0,14 / kVEVI	9
Gezondheidszorg	178 dagen	0,05 / dag	9
Mestafzet	1,6 m ³	7,00 / m ³	11
Algemene toegerekende kosten		32	
Rente			7
Schade door uitval			5
Totaal toegerekende kosten/dier		596	
Saldo per kalf			84
Saldo per kalverplaats			160

4.4 Saldoberekening rosékalf

Productie van rosékalfsvlees komt vooral voor op voormalige vleesstierenbedrijven. Per jaar worden er circa 1,4 ronden opgezet. De kalveren worden als nuka opgezet met een gewicht van 45 kg, het eindgewicht is 345 kg en het karkasgewicht is 190 kg. De groeisnelheid is 1200 gram per dag en de groeiduur is 250 dagen. De kalveren krijgen 35 kg kunstmelk. Het rantsoen bestaat uit een mengsel van 65 % krachtvoer en 35 % snijmaïs op drogestof basis. Het krachtvoerconsumptie is 898 kg en er wordt 441 kg ds snijmaïs gevoerd (incl. vervoederingsverliezen).

Omschrijving	Hoeveelheid	Prijs	Bedrag
Opbrengsten			
Vlees	190 kg	2,66 / kg	505
Slachtpremie	1	80,00	80
Totaal opbrengsten			585
Toegerekende kosten/dier			
Aankoop kalf	45 kg LG		165
Voer:			
Kunstmelk	35 kg	1,13 / kg	40
Snijmaïs	423 kVEVI	0,14 / kVEVI	59
Krachtvoer	898 kg	19,10 / 100 kg	172
Gezondheidszorg	250 dagen	0,05 / dag	13
Mestafzet	3,6 m ³	5,25 / m ³	19
Algemene toegerekende kosten	250 dagen	0,10 / dag	25
Rente			9
Schade door uitval			7
Totaal toegerekende kosten/dier		509	
Saldo per kalf			76
Saldo per kalverplaats			106

4.5 Niet-toegerekende kosten

4.5.1 Bouwwerken

Norm Vervangingswaarde per dier (incl. BTW) en jaarlijkse kosten in percentage van de vervangingswaarde, excl. mestopslag.

Omschrijving	Vervangingswaarde		Jaarlijkse kosten (%)	
	witvlees (€/dier)	rosé (€/dier)	Afschrijving	Onderhoud
Stalgebouw (groepshuisvesting, incl. babyboxen)	1100	1200	10	2
Extra voor voerinstallatie	95 –135*	75	10	2

* De vervangingswaarde hangt af van de mate van automatisering (tappistool tot volledig geautomatiseerd).

4.5.2 Arbeid

Toelichting Er zijn geen actuele arbeidsmetingen beschikbaar. De normwaarden zijn schattingen. Het aantal dieren dat door een volwaardige arbeidskracht kan worden verzorgd is vooral afhankelijk van: Witvleeskalveren:

- de mate waarin de melkbereiding en voeding geautomatiseerd is

Rosékalveren:

- het starten met nuchtere kalveren of starters
- de mate waarin de voeding gemechaniseerd is

Norm Aantal kalveren per volwaardige arbeidskracht:

Witvleeskalveren

Geautomatiseerde bereiding van kunstmelk;

- voeding met tappistool ca. 600
- volledig geautomatiseerd ca. 800

Rosékalveren

- nuchtere kalveren als uitgangsmateriaal ca. 400
- startkalveren als uitgangsmateriaal ca. 500

Vleeskalveren

5 Zoogkoeien

5.1	Opbrengsten	219
5.1.1	Verkoop vee	219
5.1.2	Overige opbrengsten	219
5.2	Toegerekende kosten	220
5.2.1	Voerkosten	220
5.2.2	Overige toegerekende kosten	220
5.2.3	Rente en uitvalrisico	221
5.3	Saldoberekening	222
5.4	Niet-toegerekende kosten	223
5.4.1	Bouwwerken	223
5.4.2	Arbeid	223

Zoogkoeien

5.1 Opbrengsten

5.1.1 Verkoop vee

Toelichting De uitgangspunten zijn afkomstig van het PraktijkRapport nr 1 "Zoogkoeienhouderij met natuurgraslanden" (2002).

Uitgangspunten:

- ras - diverse mogelijkheden. In de normering is uitgegaan van het laatrijpe Franse ras
- bedrijfsvoering - zoveel mogelijk zoogkalveren verkopen, dus niet gericht op het verkopen van drachtige vaarzen en meststieren. Zelfvoorzienend t.a.v. ruwvoer
- afkalfleeftijd - 2,5 jaar
- volwassen gewicht - 700 kg
- drachtigheid - 97 %
- vervanging - 20 %
- geboortegewicht - 45 kg
- vroege uitval kalf - 6 % van het aantal dieren
- uitval zoogperiode - 2 % per jaar van het aantal dieren
- tussenkalftijd - 365 dagen
- speenleeftijd - 8 maanden
- weideperiode - 1 mei tot 1 november

Norm Verkoopen per gemiddeld aanwezige zoogkoe

Omschrijving	Aantal	Gewicht	Prijs	Bedrag
Broutards	0,68	285 kg LG	2,55	494
Vaarzen	0,01	350 kg GG	3,05	11
Zoogkoeien	0,20	380 kg GG	3,05	232
Noodslachtingen	0,05	200 kg GG	1,15	12
Totaal per gemiddeld aanwezige zoogkoe				749

5.1.2 Overige opbrengsten

Toelichting In het jaar 2005 is inkomenssteun nog gekoppeld aan de productie van dieren. Door de hervorming van het Gemeenschappelijk Landbouwbeleid komt er vanaf 2006 een bedrijfstoelage die losstaat van de productie (ontkoppeling). Men kan in aanmerking komen voor een bedrijfstoelage, mits men landbouwer blijft, de grond in goede landbouw- en milieuconditie houdt en voldoet aan normen op het gebied van milieu, voedselveiligheid en dierenwelzijn. Bij het vaststellen van de bedrijfstoelage worden alle diersoorten waarvoor in de referentieperiode (2000 – 2002) een premieregeling bestond en het gemiddelde voederareaal in beschouwing genomen.

EU-lidstaten hebben de keuze om een aantal regelingen in meer of mindere mate gekoppeld te houden. In Nederland blijft de slachtpremie uit concurrentie overwegingen in eerste instantie nog gekoppeld.

Bron: Ministerie van LNV

In deze uitgave van KWIN wordt uitgegaan van de nieuwe situatie in het Gemeenschappelijk Landbouwbeleid, dus ontkoppelde inkomenssteun voor de dierpremie. De slachtpremie is nog wel gekoppeld.

Norm Slachtpremie zoogkoeien = € 80 (basisbedrag; dit bedrag kan verminderen bij meer slachtingen)

5.2 Toegerekende kosten

5.2.1 Voerkosten

Toelichting Opbouw van de veestapel zoogkoeien

Om de voerkosten van zoogkoeien te berekenen is inzicht nodig in de opbouw van de veestapel. De onderstaande tabel laat deze opbouw zien.

	Aantal per zoogkoe	Aantal op jaarbasis
Zoogkalf van 0 tot 8 maanden	0,92	0,61
Jongvee van 9 tot 12 maanden	0,24	0,08
Jongvee van 1 tot 2 jaar	0,22	0,23
Jongvee van 2 tot 3 jaar	0,20	0,20
Zoogkoeien	1,00	1,00
Dekstieren	0,04	0,04

Toelichting Voederbehoefte

De behoefte aan ruwvoer (stalperiode) en gras (weideperiode) is berekend op basis van de voederbehoefte van een zoogkoe incl. bijbehorende jongvee en stier. Hiervoor is het onderliggende model gebruikt van het PraktijkRapport nr 1 "Zoogkoeienhouderij met natuurgraslanden" (2002). De voederwaarde van het ruwvoer in de stalperiode (graskuil) is gesteld op 750 VEM/kg ds; voor gras is dit 850 VEM/kg ds.

Norm Op basis van de modelberekening bedraagt de netto ruwvoerbehoefte voor een zoogkoe incl. jongvee in de stalperiode (1 november tot 1 mei) 2965 kg ds.
De netto grasopname in de weideperiode is 3250 kg ds.

Toelichting Veebezetting

De veebezetting is afhankelijk van de ds-opbrengst/ha. Deze ds-opbrengst wordt bepaald door de grondsoort (N - leverend vermogen) en de eventuele N-gift. In onderstaande tabel wordt aangegeven welke veebezetting (incl. jongvee) reëel is bij een bepaalde ds-opbrengst. Er wordt uitgegaan van een zelfvoorziening in ruwvoer van 100 %.

Norm

Ds-opbrengst (ton/ha)	Veebezetting (zoogkoe incl. jongvee/ha)
5	0,8
7	1,1
9	1,3
11	1,5

Bron: PraktijkRapport nr 1 (2002)

5.2.2 Overige toegerekende kosten

Norm

- Gezondheidszorg
€ 36,50 per zoogkoe + € 30,- per zoogkalf/jaar + € 16,- per stuks jongvee/jaar (niet zogen).
Per zoogkoe per dag komt dat overeen met € 0,14
- Stroverbruik
- volledige potstal 1300 kg per zoogkoe
- half ingestrooid 900 kg per zoogkoe
Strooisel 900 kg à € 0,08 = € 72,-

Zoogkoeien

- Dekgeld € 32,-
- Algemene kosten per dag € 0,04

5.2.3 Rente en uitvalrisico

<i>Norm</i>	Vermogensbehoefte per gemiddeld aanwezige zoogkoe:					
		Vermogensbehoefte	Aantal op jaarbasis			
	Zoogkalf van 0 tot 8 maanden	€ 680,-	x	0,61	= €	415,-
	Jongvee van 9 tot 12 maanden	€ 730,-	x	0,08	= €	58,-
	Jongvee van 1 tot 2 jaar	€ 900,-	x	0,23	= €	207,-
	Jongvee van 2 tot 3 jaar	€ 1 135,-	x	0,20	= €	227,-
	Zoogkoe	€ 1 365,-	x	1,00	= €	1 365,-
	Dekstier	€ 2 950,-	x	0,04	= €	<u>118,-</u>
	Gemiddeld geïnvesteerd vermogen per gemiddeld aanwezige zoogkoe =					€ 2 390,-
<i>Norm</i>	Rentekosten zijn 4,0 % van het gemiddeld geïnvesteerd vermogen.					
<i>Norm</i>	Uitval is 3,0 % van het gemiddeld geïnvesteerd vermogen.					

Zoogkoeien

5.3 Saldoberekening

Het saldo voor de zoogkoeienhouderij wordt berekend per zoogkoe (100 % vleesras). Bij de voerbehoefte is uitgegaan van de netto behoefte voor gras, voor graskuil is de netto behoefte verhoogd met 5% vervoederingsverliezen.

Omschrijving	Hoeveelheid	Prijs	Bedrag
Opbrengsten			
Verkopen koe/jaar (geslacht gewicht)			
Zoogkoeien	76 kg	3,05 / kg	232
Jongvee	3 kg	3,05 / kg	9
Noodslachting	10 kg	1,15 / kg	12
Verkopen broutards (levend gewicht)			
Stierkalf (0,46 kalf)	295 kg	2,60 / kg	353
Vaarskalf (0,22 kalf)	265 kg	2,40 / kg	140
Slachtpremie	0,25	80,00	20
Totaal opbrengsten			766
Toegerekende kosten			
Voer			
Gras	2765 kVEM	0,06 / kVEM	166
Graskuil	2335 kVEM	0,09 / kVEM	210
Krachtvoer	85 kg	0,15 / kg	13
Gezondheidszorg	365 dagen	0,14 / dag	51
Strooisel	900 kg	0,08 / kg	72
Dekgeld			32
Algemene kosten	365 dagen	0,04 / dag	15
Rente			96
Schade door uitval			72
Totaal toegerekende kosten		727	
Saldo per zoogkoe per jaar			39

5.4 Niet-toegerekende kosten

5.4.1 Bouwwerken

<i>Norm</i>	Vervangingswaarde per zoogkoe en jaarlijkse kosten in % van de vervangingswaarde.			
	Omschrijving	Vervangingswaarde (€/dier)	Jaarlijkse kosten (%)	
			Afschrijving	Onderhoud + verzekering
	Luifelstal*	1650 – 1950	5	2
	Luifelstal met bijbehorend jongvee	2350 – 2650	5	2

* Inclusief ruimte voor stier en afkalfstal; loop-eetruimte roostervloer, ligruimte gestrooid met stro.

5.4.2 Arbeid

Toelichting Aan de hand van een enquête gehouden onder zoogkoehouders is een inschatting gemaakt van de arbeidsbehoefte voor verschillende werkzaamheden (Praktijkonderzoek van de Animal Sciences Group van Wageningen UR, PraktijkRapport nr 1, 2002). De arbeidsbehoefte en daarmee het aantal te houden zoogkoeien is sterk afhankelijk van inzet loonwerk.

In diverse publicaties blijkt de veronderstelde arbeidsbehoefte uiteen te lopen van 100 - 200 zoogkoeien per v.a.k.

Als uitgegaan kan worden van hulp in de piekperioden (afkalftijd; voederwinning) en een redelijke verkaveling lijkt een eenheid van 100 zoogkoeien incl. jongvee en afmesten van het mannelijk jongvee per volwaardige arbeidskracht realiseerbaar.

<i>Norm</i>	Aantal zoogkoeien per volwaardige arbeidskracht	ca. 100
-------------	---	---------

Zoogkoeien

6 Schapen

6.1	Opbrengsten	227
6.1.1	Omzet en aanwas	227
6.1.2	Overige opbrengsten	228
6.2	Toegerekende kosten	229
6.2.1	Voerkosten	229
6.2.1.1	Voederbehoefte	229
6.2.1.2	Voerprijzen	229
6.2.2	Gezondheidszorg	230
6.2.3	Rente	231
6.2.4	Graslandkosten	231
6.2.5	Overige toegerekende kosten	232
6.3	Saldoberekeningen	233
6.4	Niet-toegerekende kosten	235
6.4.1	Bouwwerken	235
6.4.2	Arbeidsbehoefte	235

Schapen

Schapen

6.1 Opbrengsten

6.1.1 Omzet en aanwas

Statistiek Gemiddelde opbrengstprijzen van slachtdieren (prijs per kg geslacht gewicht in euro's incl. btw)

	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004
Ramlam 22-25 kg	3,80	3,40	3,80	4,20	4,20	3,95	3,80
Ooilam > 20kg	3,35	2,90	3,30	3,85	3,70	3,25	3,15
Slachtschapen	2,30	1,90	1,95	2,05	2,10	2,05	1,80

Bron: LEI

Toelichting

Lammerenproductie per ras

	Texelaar	Swifter	Noord- hollander	Rijnlam 3/2 jr	Flevo- lander 3/2 jr
Geboren	1,52	1,98	2,37	2,80	3,04
Grootgebracht	1,33	1,72	2,02	2,70	2,64
Voor vervanging	0,25	0,25	0,25	0,25	0,25
Voor verkoop	1,08	1,47	1,77	2,45	2,39

Norm Prijs van slachtdieren per stuk incl. btw (euro's)

Categorie		
Zuiglam		82,50
Ramlam	tot 22 kg	95,65
	22-25 kg	106,85
Ooilam	tot 20 kg	80,32
	20-22 kg	78,85
Weidelam	Ram	72,50
	Ooi	67,50
Slachtschaap		73,25

Bron: PVE/Boerderij/NBHV

Schapen

Norm Waarde van schapen op begin-/eindbalans (euro's)

Omschrijving		Bestemming	
		Fokkerij	Slacht/weide
Lammeren	0 - 3 mnd	-	40
Lammeren	3 - 7 mnd	68	50
Ooien	7 - 15 mnd	80	55
Ooien	> 15 mnd	80	-
Rammen	7 - 15 mnd	135	65
Rammen	> 15 mnd	135	-

6.1.2 Overige opbrengsten

Statistiek Ooipremie
Overzicht ontwikkeling van de ooipremie (euro's)

	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004
Ooipremie	14,5	22,7	21,8	17,7	9,1	22,2	22,2	22,1

Toelichting

Sinds begin jaren tachtig is via de EG-marktordeningsregeling een variabele aanvulling op de, in de markt gerealiseerde, opbrengsten gegeven. Dat gebeurde in de vorm van een ooipremie. Iemand kan alleen premie ontvangen wanneer hij/zij oopremierechten heeft.

Norm Per 2002 bestaat de jaarlijkse ooipremie uit een vast bedrag van € 21 plus een variabele toeslag uit de nationale envelop van ca. € 1.

Norm Wolverkoop
Gemiddeld weegt een vacht 3 kg.
De hoogste kiloprijs, à € 0,70, wordt gegeven voor witte, schone wol met een goede lengte. Zwarte, bonte en gele vachten, vervuilingen en tweemaal per jaar scheren resulteren in kortingen. Opbrengst uit wol is gemiddeld € 2,10 per geschoren ooi.

6.2 Toegerekende kosten

6.2.1 Voerkosten

6.2.1.1 Voederbehoefte

Norm De energie- en eiwitbehoefte van drachtige ooien met een volwassen gewicht van 75 kg in VEM en DVE per dier per dag

Dagen dracht	Eenling		Tweeling		Drieling		Vierling	
	VEM	DVE (g)	VEM	DVE (g)	VEM	DVE (g)	VEM	DVE (g)
0-80	765	40	765	40	765	40	765	40
80-100	840	50	900	61	925	65	945	68
100-120	915	65	1035	89	1080	95	1125	104
120-145	1040	88	1260	128	1340	142	1425	158

Bron: IVVO/CVB

De energie- en eiwitbehoefte in de verschillende lactatiestadia en verschillende aantallen zogende lammeren in VEM en DVE per dier per dag

Zogende lammeren	Lactatiemaand	VEM	DVE (g/dag)
1	1	1920	165
	2	1780	145
	3	1520	115
2	1	2460	250
	2	2190	210
	3	1720	165
3	1	2660	280
	2	2340	235
	3	1860	185

Bron: CVB

Richtlijn voeropnamecapaciteit (kg ds/dag) van een ooi (gewicht 75 kg en conditiescore 3) tijdens de zoogperiode

Aantal zogende lammeren	1	2
Lactatieperiode (weken)		
1-3	1,95	2,45
4-6	2,45	3,05
7-10	2,05	2,35
11-14	1,75	1,95

De benodigde kg krachtvoer hangt samen met het productiesysteem

	Voor de schapen (kg)	Voor de lammeren (kg)
Flevolander, Rijnlam, 3 x per 2 jaar lammeren	70	70
Noordhollander, Flevolander, 1 x lammeren	40	40
Swifter, 1 x lammeren	40	32
Texelaar, 1 x lammeren	40	17

6.2.1.2 Voerprijzen

Statistiek Kosten schapenbrok in euro's per 100 kg (zakgoed, franco)

Schapen

	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004
Schapenbrok	20,9	20,4	18,6	18,6	19,5	22,9	22,4	22,3

Bron: LEI

Norm

Prijzen krachtvoer en kunstmelk in euro's per kg

	Afname bulk ¹⁾	Zakgoed ²⁾
	€	€
Schapenbrok	0,18	0,23
Lammerkorrel	0,21	0,26
Kunstmelk o.b.v. magere melkpoeder		1,88
Nulproduct (zonder magere melkpoeder)		1,40

¹⁾ bulkafname 8.000 kg

²⁾ afname 2.000 kg

6.2.2 Gezondheidszorg

Toelichting

Het bedrag dat uitgegeven wordt aan dierenartsenkosten en ziektebestrijding verschilt sterk per bedrijf. Het is afhankelijk van het aantal visites, de verrichtingen, de benodigde medicijnen en deelname aan de georganiseerde gezondheidszorg, zoals die door de Gezondheidsdienst voor dieren wordt aangeboden. Bij deelname aan gezondheidszorg zijn de kosten sterk afhankelijk van de status van het bedrijf, met name het bereiken van een vrije status vanuit een niet vrije status is door het benodigde onderzoek kostbaar.

Norm

Normbedrag per ooi inclusief 1,5 lam	€	10,91
Toeslag per lam (boven 1,5 lam/ooi)	€	2,39

6.2.3 Rente

Statistiek Overzicht ontwikkeling rentekosten per ooi (euro's)

	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004
Rentekosten	6,8	6,4	6,8	8,2	7,5	6,6	5,8	5,2

Norm De rentekosten zijn 4,0% over het gemiddeld geïnvesteerd vermogen. De rentekosten zijn daardoor afhankelijk van het systeem:

Weidelam (Texelaar) :
 $4,0\% \times \{80 + (1,33 \times 75 / 365 \times 50)\} =$ € 3,75
 Slachtlam (Texelaar) :
 $4,0\% \times \{80 + (1,33 \times 180 / 365 \times 75)\} =$ € 5,17
 Slachtlam (Flevo-lander) :
 $4,0\% \times \{80 + (2,64 \times 180 / 365 \times 55)\} =$ € 6,06

6.2.4 Graslandkosten

Toelichting

Zie hoofdstuk 1.7.9. Er wordt uitgegaan van een bemestingsniveau van 200 kg N. De totale graslandkosten zijn € 725,- per ha.

6.2.5 Overige toegerekende kosten

Norm

- **Destructie**
De ophaalkosten van kadavers van schapen en lammeren vanaf 40 kg en tonnen met kadavers van lammeren tot 40 kg bedragen € 10,11 per stop.
Het verwerkingstarief bedraagt € 0,94 per kadaver en € 2,94 per vat van max. 200 liter. De genoemde tarieven zijn exclusief BTW.
- **Identificatie en registratie**
Voor de uitvoering van I&R moet een heffing betaald worden.
In 2004 is de heffing € 15,99 per bedrijf.
De kosten van de oormerken hangen af van het type en het te bestellen aantal (quantumkorting).
- **Heffing**
Het Productschap voor Vee, Vlees en Eieren (PVE) heft per 2003 een bedrag van € 2,05 per geslacht dier. Het PVE gebruikt dit ter financiering van afzetbevordering, onderzoek, kwaliteitsverbetering, de opbouw van een diergezondheidsfonds en terugbetaling van voorgeschoten MKZ-kosten.
- **Afleverkosten van slachtdieren**
De kosten van transport, commissie en heffing PVE wanneer deze niet in de opbrengstprijz van de lammeren is verdisconteerd.
per afgeleverd dier € 7,05
- **Strooisel**
De benodigde hoeveelheid strooisel bedraagt gemiddeld 6,5 kg per toegelaten ooi per stalweek.
Voor barlammeren is er een toeslag van 0,1 kg/dag.
- **Uitvalrisico 5% van de vervangingswaarde van een ooi.**
5% van € 80,- = € 3,98 per ooi.
- **Algemene kosten bestaan uit kosten voor water, energie, administratie, etc.**
Flevo-lander en Rijn-lander (3x lammeren/2 jaar) € 12,05 per ooi.
Alle overige rassen (1x lammeren/jaar) € 9,55 per ooi.

Schapen

6.3 Saldoberekeningen

Het saldo voor een schapenhouderijbedrijf met Flevolandse (drie maal per jaar 2 jaar aflammeren) wordt berekend per ooi per jaar.

Omschrijving	Hoeveelheid (kg)	Prijs (euro)	Bedrag (euro)
Opbrengsten			
Verkoop lammeren	86 kg ¹⁾	2,00 /kg	172,00
Verkoop gez. ooiën	16 %	70,00 /ooi	11,20
Verkoop wol	3 kg	0,70 /kg	2,10
Ooipremie			22,19
Totaal opbrengsten			207,49
Af: toegerekende kosten			
Krachtvoer			
lammeren	70 kg	0,21 /kg	14,70
ooiën	70 kg	0,18 /kg	12,60
Kunstmelk	4 kg	1,40 /kg	5,60
Strooisel	130 kg	90,00 /ton	11,70
Gezondheidszorg		13,30 /ooi	13,30
I&R		1,17 /ooi	1,17
Heffing		2,05 /gesl. dier	5,23
Deconstructie		2,54 /ooi	2,54
Dekkosten		2,27 /ooi	2,27
Werk door derden			
scheren		3,18 /ooi	3,18
Water, aardgas, elektriciteit			
administratie, etc.		12,05 /ooi	12,05
Schade door uitval	5 %	79,55 /ooi	3,98
Rente levende have		6,06 /ooi	6,06
Totaal toegerekende kosten		94,42	
Saldo per ooi			113,07

¹⁾ Het afleveringsgewicht van een lam is 36 kg levend gewicht. Per ooi wordt op jaarbasis 2,39 lam afgeleverd. Dit geeft 2,39 maal 36 kg is 86 kg lg per jaar.

Schapen

Het saldo voor een schapenhouderijbedrijf met Texelaars (een maal per jaar aflammeren) wordt berekend per ooi per jaar.

Omschrijving	Hoeveelheid (kg)	Prijs (euro's)	Bedrag (euro's)
Opbrengsten			
Verkoop lammeren	43,2 kg ¹⁾	2,25 /kg	97,20
Verkoop gez. ooiën	16 %	85,00 /ooi	13,60
Verkoop wol	3 kg	0,70 /kg	2,10
Ooipremie			22,19
Totaal opbrengsten			135,09
Af: toegerekende kosten			
Krachtvoer			
lammeren	17 kg	0,21 /kg	3,57
ooiën	40 kg	0,18 /kg	7,20
Strooisel	65 kg	90,00 /ton	5,85
Gezondheidszorg		10,91 /ooi	10,91
I&R		0,70 /ooi	0,70
Heffing		2,05 /gesl. dier	2,54
Destructie		1,38 /ooi	1,38
Dekkosten		2,27 /ooi	2,27
Werken door derden			
scheren		3,18 /ooi	3,18
Water, aardgas, elektriciteit			
administratie, etc.		9,55 /ooi	9,55
Schade door uitval	5 %	79,55 /ooi	3,98
Rente levende have		5,17 /ooi	5,17
Totaal toegerekende kosten		56,30	
Saldo per ooi			78,79

- 1) Het afleveringsgewicht van een lam 40 kg levend gewicht. Per ooi wordt op jaarbasis 1,08 lam afgeleverd. Dit geeft 1,08 maal 40 kg is 43,2 kg lg per jaar.

6.4 Niet-toegerekende kosten

6.4.1 Bouwwerken

Norm Vervangingswaarde per fokooi en jaarlijkse kosten in % van de vervangingswaarde.

Omschrijving	Vervangingswaarde (incl. BTW) euro's	Jaarlijkse kosten (%)	
		afschrijving	onderh. + verz
Luifelstal	365 - 430	5	2

Schapenhouders bouwen vaak zelf schapenstallen van nieuw of gebruikt materiaal. De kosten, inclusief inrichting, variëren van € 125,- tot € 225,- per fokooi.

6.4.2 Arbeidsbehoefte

Toelichting

Het aantal schapen dat door één volwaardige arbeidskracht verzorgd kan worden, is sterk afhankelijk van de omstandigheden. Van invloed zijn systeem van aflammeren, percentage moeilijke geboortes, worpgrootte, het vervangingspercentage, de bedrijfsoppervlakte, de verkaveling van eigen grond en inschaargronden, het aantal verplaatsingen van de dieren, de gebouwen en het aandeel loonwerk. Voor de normstelling is uitgegaan van een gemiddelde arbeidsbehoefte per ooi van vier uur per jaar.

Norm Aantal ooiën per volwaardige arbeidskracht 600.

7 Geiten

7.1	Opbrengsten	239
7.1.1	Melkprijzen	239
7.1.2	Omzet en aanwas	239
7.2	Toegerekende kosten	240
7.2.1	Voerkosten	240
7.2.1.1	Voederbehoefte	240
7.2.1.2	Begroting voerkosten	241
7.2.2	Rente	241
7.2.3	Overige toegerekende kosten	242
7.3	Saldoberekening	243
7.4	Niet-toegerekende kosten	244
7.4.1	Melkwiningsapparatuur	244
7.4.2	Bouwwerken	244
7.4.3	Arbeidsbehoefte	245

Geiten

7.1 Opbrengsten

7.1.1 Melkprijzen

<i>Statistiek</i>	Melkprijs in euro's per 100 kg in de afgelopen jaren										
	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004
	42,65	43,56	37,66	36,76	37,66	38,57	39,48	39,60	33,60	30,87	36,45

Bovenstaande melkprijzen zijn vanaf 2002 gebaseerd op de melkprijsvergelijking van de NeVeM. Er wordt een gemiddelde melkprijs berekend voor een standaardbedrijf met 4 ton melk per jaar, op basis van de uitbetaling van alle afnemers van geitenmelk. Deze melkprijs is inclusief btw en geldt voor melk met 4,10 % vet en 3,40 % eiwit.

Toelichting

De geitenmelkprijs komt tot stand op basis van vraag en aanbod. Het overgrote deel van de producten wordt geëxporteerd. Doordat er relatief veel partijen actief zijn in de markt, is afstemming van de productie op de afzet erg moeizaam. Het gevolg is een cyclisch verloop van de melkprijs door de jaren heen. Momenteel is de markt herstellend van een groot overschot aan geitenmelk; de melkprijs stijgt weer. Maar ook voor de komende jaren zal met een cyclisch verloop van de melkprijs rekening gehouden moeten worden.

De norm voor de geitenmelkprijs is berekend als een langjarig gemiddelde en vastgesteld voor geitenmelk met gemiddelde gehalten (4,10 % vet en 3,40 % eiwit).

Norm Netto uitbetaalde melkprijs per 100 kg geitenmelk bij gemiddelde gehalten € 37,-

7.1.2 Omzet en aanwas

Toelichting

De prijzen van geiten zijn sterk afhankelijk van productieniveau en -aanleg, gezondheidssituatie en -status (onder andere CAE, CL, paratbc), leeftijd, lactatiestadium, drachtigheid en de algehele conditie.

Per geit worden jaarlijks gemiddeld 1,8 levende lammeren geboren. Hiervan worden gemiddeld per worp 0,30 (geitenlam) voor de vervanging van oude melkgeiten aangehouden, 0,10 geitenlam verkocht naar andere bedrijven en de rest van de geitlammeren en boklammeren worden binnen 1 week afgezet naar de mesterij.

Geiten

Norm Gemiddelde verkoopprijzen in euro (melk- en fokgeiten aangeboden in grotere aantallen).

	Verkoopprijs
Nuchtere lammeren voor vleesproductie	1,00
Slachtrijpe (bok)lammeren (8 - 10 kg) ¹⁾	1,95
Geitlam (nuchter)	50,00
Geitlammeren (2 mnd)	95,00
Dekrijp geitlam (7 mnd)	140,00
Fokbok (7 mnd)	250,00
Melkgeit (drachtig en/of in lactatie)	215,00
Slachtgeit	20,00

¹⁾ prijzen per kg levend gewicht

7.2 Toegerekende kosten

7.2.1 Voerkosten

7.2.1.1 Voederbehoefte

Toelichting

De gemiddelde vervoederingsverliezen bedragen 2 % voor het krachtvoer en 5 % voor het ruwvoer.

Norm Benodigde hoeveelheden kunstmelk, ruwvoer en krachtvoer per jaar

	Kunstmelk (kg)	Ruwvoer (kVEM)	Krachtvoer (kVEM)
Opfokgeiten en -bokken	11	225	139
Melkgeiten		401	¹⁾
Bokken		375	74

¹⁾ globale berekening voederbehoefte (VEM) melkgeiten: $879 + 443 \cdot \text{FCM}$
FCM = dagproductie gecorrigeerd naar meetmelk met 4 % vet

Geiten

7.2.1.2 Begroting voerkosten

Norm Begroting voerkosten (incl. vervoederingsverliezen) per 100 melkgeiten voor een bedrijf met een melkproductie van 600 en 800 kg per geit

	Aantal	Kunstmelk (kg)	Ruwvoer (kVEM)	Krachtvoer (kVEM)	
				600 kg	800 kg
Melkgeiten	100		40 100	23 900	38 000
Bokken	3		1 125	232	232
Opfokgeiten	30	330	6 750	4 170	4 170
Opfokgeiten (verkoop)	15	165	75	60	60
Totaal		495	47 050	28 362	42 462
Kg krachtvoer à 940 VEM				30 172	44 172

Voerkosten (bij productieniveaus van 600 en 800 kg melk /geit /jaar)

Soort voer	Prijs (euro)	600 kg	800 kg
495 kg kunstmelk	1,25	619	619
47 050 kVEM ruwvoer	0,134	6 305	6 305
30 172 kg krachtvoer	0,153	4 616	
44 172 kg krachtvoer	0,153		6 758
Totaal		11 540	13 682

Bij eigen ruwvoerteelt, uitgaande van een rantsoen met 60 % maiskuil en 40 % graskuil, met een jaaropbrengst van 11 750 kVEM/ha mais en 9 000 kVEM/ha gras, is er per 100 geiten 47 050 : 10 650 = 4,4 ha gras- en maisland nodig.

7.2.2 Rente

Norm Het gemiddeld geïnvesteerd vermogen in dieren bedraagt per 100 geiten

	euro's
100 melkgeiten	21 500
3 dekbokken	750
30 geitenlammeren	4 200
	26 450
Rentekosten per geit (4,0 %)	10,58

7.2.3 Overige toegerekende kosten

Toelichting

De algemene kosten zijn als volgt opgebouwd (in euro's)

Uitvalrisico

Voor een gezonde geitenstapel (t.a.v. CAE, CL, paratbc, besmettelijk verwerpen) wordt gerekend met 4 % van het gemiddeld geïnvesteerd vermogen. In andere gevallen zal het uitvalrisico hoger zijn.

Uitvalrisico: 4 % van € 264,50 = € 10,58

Veekosten

De veekosten zijn opgebouwd uit kosten voor dierenarts en gezondheidszorg, klauwverzorging, productiecontrole en fokkerij inclusief KI.

Het bedrag dat uitgegeven wordt aan dierenartsenkosten en ziektebestrijding verschilt sterk per bedrijf. Het is afhankelijk van het aantal visites, de verrichtingen, de benodigde medicijnen en deelname aan de georganiseerde gezondheidszorg, zoals die door de Gezondheidsdienst voor dieren wordt aangeboden (GD Geitenzorg). Hierbij zijn de kosten sterk afhankelijk van de status van het bedrijf; met name het bereiken van een vrije status vanuit een niet vrije status is door het benodigde onderzoek kostbaar. In deze kosten zijn ook de kosten voor I&R opgenomen.

Voor natuurlijke dekking is dit het verschil tussen aan- en verkoopprijs van de bokken plus de toegerekende kosten. Per 100 geiten zijn er twee volwassen bokken en een opfokbok aanwezig. Voor KI betreft dit de kosten van sperma, synchronisatie en inseminatie.

Er wordt gerekend met 5 % KI. In de kosten van de melkcontrole zijn de kosten voor uitvoerend personeel meegenomen.

Gezondheidszorg incl. I&R	€ 16,50
Klauwverzorging	€ 3,60
Productiecontrole en fokkerij	€ 11,10
Totaal	€ 31,20

Strooisel

Per geit: 365 dagen x 0,5 kg à € 105,00/ton € 19,16

Norm

Algemene kosten

- Constant deel € 1255,-
- Variabel deel per geit
 - bij 500 geiten € 13,45
 - bij 1000 geiten € 9,85

Geiten

7.3 Saldoberekening

Het saldo voor de melkgeitenhouderij is berekend per geit per jaar, gebaseerd op een certificaatwaardig bedrijf met 500 geiten met een gemiddelde productie van 800 kg melk/geit/jaar.

Omschrijving	Hoeveelheid	Prijs (euro)	Bedrag (euro)
Opbrengsten			
Verkopen melk	800 kg	0,37 /kg	296,00
Uitstoot geiten	26 %	20,00	5,20
Verkoop foklammeren	0,10	95,00	9,50
Verkoop nuchtere lammeren	1,40	1,00	1,40
Totaal opbrengsten			312,10
Af: toegerekende kosten			
Voer		133,26 /geit	136,82
Strooisel	182,5 kg	105,00 /ton	19,16
Veekosten (veearts, GD, bekappen, KI, melkcontrole)		31,20 /geit	31,20
Water, aardgas, elektriciteit		15,65 /geit	15,65
Mestafvoer (incl. uitmesten)		21,58 /geit	21,58
Schade door uitval	4 %	264,50 /geit	10,58
Rente levende have	4,0 %	264,50 /geit	10,58
Totaal toegerekende kosten			245,57
Saldo per geit			66,53

Het saldo per 100 kg melk, bij 600 en 800 kg melk/geit/ jaar, is als volgt:

Productieniveau (kg/geit/jaar)	600	800
Melkopbrengsten	37,00	37,00
Verkoop vee	1,12	2,01
Totaal opbrengsten	38,12	39,01
Voerkosten	19,23	17,10
Strooisel, uitmesten	6,79	5,09
Veekosten	5,20	3,90
Water, gas, electra	2,61	1,96
Schade door uitval en rente	3,52	2,64
Totaal toegerekende kosten	37,35	30,69
Saldo per 100 kg melk	0,77	8,32

7.4 Niet-toegerekende kosten

7.4.1 Melkwinningsapparatuur

Norm De vervangingswaarde van de melkapparatuur voor geiten is gebaseerd op een melkinstallatie voorzien van een vacuümpomp, vacuümleidingen, melkluchtafscheider, melkleidingen, melkstellen en het bijbehorende hekwerk. Voor het snelwisselsysteem en de draaimelkstal is in de vervangingswaarde tevens afneemapparatuur meegenomen. De overige apparatuur zoals eventueel afneemapparatuur, melkmeetglazen en een reinigingsautomaat dienen afzonderlijk te worden opgenomen. Alle prijzen zijn incl. BTW.

Omschrijving	Aantal standen	Aantal melk- stellen	Vervangings- waarde (euro)	Jaarlijkse kosten (%)	
				afschrijving	onderhoud+ verzekering
100 melkgeiten zij-aan-zij melkstal	12	12	19 900	10	5
250 melkgeiten zij-aan-zij melkstal	2 x 24	24	27 600	10	5
500 melkgeiten zij-aan-zij melkstal	2 x 36	36	38 500	10	5
draaimelkstal	64	64	144 000	10	5
> 750 melkgeiten snelwisselsysteem	2 x 36	72	63 000	10	5
draaimelkstal	72	72	154 000	10	5
Optionele melkwinningsapparatuur:					
Melkmeetglazen (inh. circa 7 liter)			440	15	5
Afneemapparatuur			640	15	5
Reinigingsautomaat	1 900		10	5	
Reinigingsautom. (instelbare spoeling)			2 600	10	5
Melkwacht			870	10	5

Melktank

De inhoud moet gebaseerd zijn op acht melkmalen bij maximale productie (130 % van de gemiddelde productie). Voor de jaarlijkse kosten van melkstanks wordt gerekend met 8 % afschrijving en met 3 % voor onderhoud en verzekering.

Inhoud (l)	Vervangingswaarde (euro's)	Inhoud (l)	Vervangingswaarde (euro's)
1 200	11 000	5 300	21 000
1 700	12 100	6 300	23 000
2 300	14 000	7 000	26 000
2 900	16 500	8 000	27 900
3 500	17 200	9 000	31 000
4 100	18 500	10 000	33 700
4 700	20 000	12 000	38 000

7.4.2 Bouwwerken

Toelichting

De potstal is voor de geitenhouderij het aangewezen staltype. Per melkgeit moet minimaal 1,3 m² in de pot beschikbaar zijn en 0,33 meter vreetruimte aan het voerhek. De normen voor de

Geiten

vervangingswaarde zijn gebaseerd op een gesloten stal, inclusief ruimte voor melkkamer, melkstal, afzonderingsruimte en inclusief stalinrichting, exclusief apparatuur en inrichting voor melkwinning en melkopslag.

Norm Vervangingswaarde per dier en jaarlijkse kosten voor afschrijving en verzekering plus onderhoud in % van de vervangingswaarde.

Omschrijving	Vervangingswaarde (euro)		Jaarkosten (%)	
	gemiddeld	spreiding	afschrijving	verzekering&onderhoud
Potstal	600	450 - 740	5	2
Ligboxenstal	845	655 - 995	5	3

7.4.3 Arbeidsbehoefte

Toelichting

Het aantal geiten dat door één volwaardige arbeidskracht verzorgd kan worden, wordt bepaald door de bedrijfsomstandigheden. Van invloed zijn onder meer de mechanisatiegraad, de gebouwen, vervangingspercentage, bedrijfsoppervlakte, weidegang en verkaveling, productie per dier, melkafzet of eigen verwerking en het aandeel loonwerk.

Bij de bepaling van de norm voor het aantal melkgeiten per volwaardige arbeidskracht zijn de volgende uitgangspunten gehanteerd:

- Grondloos bedrijf
- Goed gemechaniseerde melkwinning en voerverstrekking
- Vervangingspercentage melkgeiten 30 %
- Alleen jongvee aanhouden dat nodig is voor vervanging
- Drinkautomaten voor de lammeren
- Geen weidegang van de dieren
- Melkproductie 800 kilogram /geit /jaar
- Geen eigen verwerking van melk tot producten
- Ruwvoerwinning, mestuithalen en klauwverzorging in loonwerk.

Norm Aantal melkgeiten per volwaardige arbeidskracht 500

Geiten

8 Paarden

8.1	Opbrengsten	249
8.1.1	Les- en pensiongelden	249
8.1.2	Aanloopverliezen	249
8.2	Toegerekende kosten	250
8.2.1	Voerkosten	250
8.2.2	Strooiselkosten	250
8.2.3	Gezondheidszorg	251
8.2.4	Hoefverzorgingskosten	251
8.2.5	Verzekering en rente	251
8.2.6	Omzet en aanwas	252
8.3	Saldoberekening	253
8.4	Niet-toegerekende kosten	254
8.4.1	Arbeid	254
8.4.2	Afrastering	254
8.4.3	Werktuigen en materialen	255
8.4.4	Bouwwerken	256
8.4.5	Algemene kosten	257

Paarden

8.1 Opbrengsten

8.1.1 Les- en pensiongelden

<i>Norm</i>	Lesgelden	
		Prijs ¹⁾
	<i>Paard</i>	
	losse les	12,50
	meerrittenkaart	10,00
	daluren	9,00
	<i>Pony</i>	
	losse les	9,50
	meerrittenkaart	8,50
	daluren	6,50
	Pensiongelden	
		Prijs/mnd ¹⁾
	Paard	250,00
	Pony	210,00
	Draver	335,00 tot 400,00 + 25 % van het prijzengeld
	Renpaard	425,00 + 5 % van het prijzengeld

¹⁾ gemiddelde prijzen: in Noord/Oost/Zuid-Nederland 10 à 15 % lager, in Midden/West-Nederland 15 à 20 % hoger (exclusief BTW)

8.1.2 Aanloopverliezen

<i>Norm</i>	Bij het maken van begrotingen dient bij een nieuw te starten manegebedrijf rekening gehouden te worden met de volgende aanloopverliezen:
	• eerste jaar 40 % van de haalbare bruto opbrengst • tweede jaar 20 % van de haalbare bruto opbrengst • derde jaar 0 % van de haalbare bruto opbrengst

8.2 Toegerekende kosten

8.2.1 Voerkosten

Toelichting

Voerprijzen
Paardenbrok heeft een VEP-inhoud van 750 - 940 VEP.

Norm

Voerprijzen per kg en per kVEP

	per kg	per kVEP
Paardenbrok (900 VEP/kg) ¹⁾	0,20	0,23
Haver (836 VEP/kg product) ¹⁾	0,25	0,30
Hooi (518 VEP/kg product)	0,14	0,26

¹⁾ prijs bij bulkafname 2 000 kg

Zie voor de voederbehoefte de tabellen in het Handboek voor de paardenhouderij.

8.2.2 Strooiselkosten

Norm

Strooiselverbruik in kg/week gebaseerd op onderzoeksresultaten

	Boxen
Lang tarwestro	40 - 56
Gehakseld koolzaadstro	70
Houtkrullen/vezels	57
	(40 - 50 kg)

Bron: Strooisels in paardenhouderij, Smolders, 1986

Norm

Strooiselprijzen per 1000 kg

	€
lang tarwestro ¹⁾	80 – 90
gehakseld koolzaadstro	90 – 115
houtkrullen/vezels 1 ^e kwaliteit	205 – 215
hennestrooisel	± 375

1) zie ook hoofdstuk Melkvee-Toegerekende kosten vee.

Paarden

8.2.3 Gezondheidszorg

Toelichting

Laboratoriumonderzoek paarden	Tarief (euro)
Basiskosten per inzending + kosten per bepaling	7,26
CEM	
- kweek	23,82
- monstername GD	47,65
Influenza	7,26
- virusisolatie	166,76
Bron: GD, 2002	

Entingen

2 keer per jaar: Influenza + tetanus à € 15,-
 2 {€ 22,50 + (€ 15,00 x aantal paarden en pony's)}

Ontwormen

4 keer per jaar voor paarden of pony's met 's zomers weidegang, kosten wormkuur € 12,50/600 kg.

Paard (600 kg) 4 x 12,50 = € 50,-
 Pony (350 kg) (4 x 12,50 x 350)/600 = € 29,-

Overige dierenartskosten

€ 50,00 per paard/pony per jaar

Norm Totaal aan gezondheidszorg entingen + ontwormen + overige dierenartskosten

8.2.4 Hoefverzorgingskosten

Norm Kosten hoefverzorging rijpaarden en -pony's per keer en per jaar

	Interval	Per keer	Per jaar
Beslag	8 - 10 weken	60	285
Bekappen	8 - 12 weken	15 - 20	60 – 90

8.2.5 Verzekering en rente

Norm Rente = 4 % x (aankoopprijs + verkoopprijs) / 2

- Manegepaard 4 % x (1 800 + 450) / 2 = € 45,-
- Manegepony 4 % x (1 125 + 335) / 2 = € 29,20

Paarden

Toelichting

Verzekeringen paarden

Omschrijving	Maximum	Minimum	Norm
Brand	0,25 %	0,25 %	0,25 %
Diefstal	0,80 %	0,60 %	0,60 %
<i>Manegepaarden € 2 250,-</i>			
Uitgebreid, incl. kreupelheid	8,20 %	6,25 %	7,00 %
Standaard, excl. kreupelheid	5,00 %	4,00 %	4,50 %
Beperkt (dood en ongevallen)	4,50 %	2,50 %	3,50 %
<i>Manegepony's € 1 350,-</i>			
Uitgebreid, incl. kreupelheid	5,70 %	5,25 %	5,40 %
Standaard, excl. kreupelheid	4,00 %	3,25 %	3,50 %
Beperkt (dood en ongevallen)	3,50 %	2,00 %	3,00 %
<i>Dekhengsten</i>			
Uitgebreid, incl. kreupelheid, brand en diefstal			5,55 %

Norm

Kosten verzekering = norm (beperkt + brand + diefstal) x aankoopprijs

- Manegepaard 4,35 % x 1 800 = € 79,-
- Manegepony 3,85 % x 1 125 = € 43,50

8.2.6 Omzet en aanwas

Toelichting

Prijzen paarden in euro

Omschrijving	Aankoopprijs	Verkoopprijs	Gebruiksduur
Manegepaard	1 800	450	4 jaar
Manegepony	1 125	335	5 jaar

Toelichting

Tijdens het gebruik op maneges daalt de waarde van paarden. Dit kan men in de kosten opnemen als negatieve omzet en aanwas (afschrijving).

Norm

Kosten omzet en aanwas = (aankoopprijs - verkoopprijs) / gebruiksduur

- Manegepaard (1 800 - 450) / 4 jaar = € 340,- per jaar.
 Manegepony (1 125 - 335) / 5 jaar = € 160,- per jaar.

Paarden

8.3 Saldoberekening

	Hoeveelheid		Prijs		Bedrag
Opbrengsten					
Verkoop veulen	0,75	stuks	2 293	1720	
Totale opbrengsten					1720
Toegerekende kosten					
Dekgeld (incl. gustreductie + btw)			750		
Krachtvoer	6 mnd.	2,5 kg/dag	205	euro/ton	94
Hooi/ruwvoer + grasland kosten	12 mnd.	8,2 kg/dag	90	euro/ton	272
Strooisel	6 mnd.	7 kg/dag	80	euro/ton	102
Mineralen, vitaminen					12
Veearts					114
Medicijnen					12
Wormkuur	4	keer/jaar	11	euro/stuk	44
Entingen	2	keer/jaar	13,5	euro/stuk	27
Hoefsmid	4	keer/jaar	16	euro/stuk	64
Verzekeringen	2 790	euro/paard	3 %		84
Vervoerskosten					
Keuring					23
Water, elektriciteit					27
Diversen					
Registratie veulen	0,75	50			38
Ontwormen en					
Hoefverzorging veulen	0,75	24			16
Rente	2 790	euro/paard	4,5 %		pm
Waardevermindering					
Totale toegerekende kosten				1720	
Saldo per fokmerrie					0

Uitgangspunten bij de saldoberekening: paardenfokkerij als neventak op landbouwbedrijven.
De opbrengsten en kosten zijn sterk afhankelijk van ras, fokrichting en kwaliteit van de fokmerries.

8.4 Niet-toegerekende kosten

8.4.1 Arbeid

Norm	Arbeidstijd nodig per paard	
	Omschrijving	Arbeidstijd uren/jaar
	Draver	530
	Pensionpaard	65
	Manegepaard, incl. lesgeven	200 ¹⁾
	Manegepaard, excl. lesgeven	110
	Opfokpaard	50
	Fokmerrie	75

¹⁾ Bij 500 lesuren per paard per jaar en 6 personen per lesgroep.

Voor uurlonen en minimumlonen zie hoofdstuk 1.4.1.

8.4.2 Afrastering

Toelichting

De prijzen van de afrastering zijn per ha en per meter op basis van 10 ha grond met vierkante percelen van 1 ha (lengte afrastering 2700 m bij 10 ha), inclusief paaltjes en bevestiging. De prijzen van schriklint zijn inclusief kosten van schrikdraad apparaat. Er is geen rekening gehouden met extra afrastering voor het maken van een middenpad.

Prijs per stuk in euro's

- Voedingsapparaat¹⁾ 250 - 800
- Isolatoren 4 cm breed schriklint 0,94
- Hoek/steun isolatoren 4 cm breed schriklint 3,25

¹⁾ Prijs afhankelijk van aantal ha en de lengte van de afrastering

Prijs per strekkende meter lint in euro's

- Schriklint 1,25 cm breed 0,14
- Schriklint 2 cm breed 0,19
- Schriklint 4 cm breed 0,46
- Rubberband 0,60 - 1,15
- Kunststofband 6 cm breed 0,80

Paarden

Norm

Afrastering, investering materiaal (euro's)

	Per ha (270 m)	Per meter
Schriklint 2 cm breed	370	1,35
Schriklint 4 cm breed	490	1,80
Rubberband	920	3,40
Kunststofband	825	3,05

Levensduur: afrastering met schriklint 4 cm breed: 5 jaar.

De jaarkosten zijn dan $\pm$ € 98,- per ha exclusief plaatsen.

8.4.3 Werktuigen en materialen

Norm

Vervangingswaarde in euro's en jaarlijkse kosten in % van de vervangingswaarde

Omschrijving	Vervangingswaarde	Jaarlijkse kosten (%)	
		afschrijving	onderh. +verz.
Trailer 2 paards	5 675	15	5
Trailer 1½ paards	3 865	15	5
Trainingskar	680	15	5
Wedstrijdkar	1 590	15	5
Harnachementen paard	680	10	5
Harnachementen pony	450	10	5
Trainingstuig	360	20	5
Wedstrijdtuig	635	20	5
Oefenparkoers 10 sprongen	4 100	20	5
Scheermachine	295	20	5
Tondeuse	65	20	5

8.4.4 Bouwwerken

Norm

Vervangingswaarde in euro's en jaarlijkse kosten in % van de vervangingswaarde

Omschrijving	Vervangingswaarde	Jaarlijkse kosten (%)	
		afschrijving	onderh. + verz.
Stap/trainingsmolen excl. afrastering en bodem			
- looppadbreedte 4 m			
diameter 15 m	6 750 – 9 000	10	6
diameter 27 m	11 250 – 13 500	10	6
Buitenbak ¹⁾	7 - 16 per m ²	10	3
Binnenbak ²⁾ 20 x 40 m	90 000 – 112 500	5	2
Complete manege ³⁾	250 000	5	2
Per paard			
Complete stal met boxen	5 675	5	2
Groepshuisvesting			
per paard ⁴⁾	2 275	5	2
per paard ⁵⁾	2 725	5	2
Box (in rij)	1 250	5	2
Behandelbox merries	1 125	10	5

¹⁾ De vervangingswaarde is sterk afhankelijk van de soort bodem in de bak.

²⁾ met inbegrip van grondwerkzaamheden, rijbodem, elektrische installatie en ontsluiting
Afmetingen binnenbak:

18 x 36

20 x 40

25 x 50 (springen)

20 x 60 (dressuur)

Verhouding lengte/breedte = 1:2

³⁾ binnenbak van steen (20 x 40 meter) + stallen voor 26 paarden of pony's (boxen) excl. hooi-, stro- en mestopslag

⁴⁾ exclusief mest- en stro-opslag

⁵⁾ inclusief mest- en stro-opslag

8.4.5 Algemene kosten

Norm Algemene kosten per jaar van een middelgroot manegebedrijf

	€
Contributies, abonnementen	720,-
Energie	6 325,-
Accountant	3 000,-
Administratie	2 250,-
Verzekering (o.a WA)	1 500,-
Reclame	1 705,-
Telefoon	1 400,-
Diversen	1 800,-
Totaal	18 700,-

Bron: DLV-Paardenhouderij

Paarden

9 Opfokzeugen

9.1	Opbrengsten	261
9.2	Toegerekende kosten	261
9.2.1	Aankoop opfokzeugen	261
9.2.2	Voerkosten	261
9.2.3	Overige toegerekende kosten	262
9.2.4	Rente	262
9.3	Saldoberekening	263

Opfokzeugen

Opfokzeugen

9.1 Opbrengsten

Toelichting

Op het einde van de opfokperiode (220 dagen) worden de opfokzeugen gekeurd. De opfokzeugen die voldoen aan de eisen worden ingezet op het eigen vermeerderingsbedrijf of verkocht. De uitgeselecteerde dieren worden geslacht.

Per 100 opgelegde opfokzeugen van 25 kg worden er:

- opfokzeugen op 7 maanden goedgekeurd en verkocht (70 %),
- opfokzeugen op 7 maanden afgekeurd en geslacht (28 %),
- opfokzeugen vallen uit voor 7 maanden, zonder opbrengsten (2 %).

<i>Norm</i>	Verkoopprijs van een goedgekeurde opfokzeug (bij prijs van € 40,- voor een big van 25 kg)	€ 235,-
	Kosten voor transport, selecteren, bemiddeling en overige kosten bij verkoop aan derden	€ 32,50
	De netto opbrengst per uitgeselecteerde opfokzeug is gelijk gesteld aan de netto opbrengstprij van een vleesvarken (90 x € 1,25)	€ 112,50

9.2 Toegerekende kosten

9.2.1 Aankoop opfokzeugen

Toelichting

Uitgangpunt is dat de opfokzeugen aangekocht worden op 10 weken leeftijd en 25 kg gewicht (overeenkomstig de biggen die bestemd zijn voor de vleesproductie).

<i>Norm</i>	Aankoopprijs opfokzeug van 10 weken (bij een prijs van € 40,00 voor een big van 25 kg)	€ 93,-
-------------	---	--------

9.2.2 Voerkosten

Toelichting

Uitgangpunt is dat de opfokzeugen aangekocht worden op 10 weken leeftijd en 25 kg wegen. De opfokperiode eindigt op 220 dagen leeftijd (ruim 7 maanden); de uitgeselecteerde dieren worden verkocht. De voergift per opgezette opfokzeug is 1,9 kg per dag. Het voerverbruik per opgezette opfokzeug is
(220 - 70) dagen x 1,9 kg/dag = 285 kg

<i>Norm</i>	Voerkosten per opgezette opfokzeug van 10 weken: 285 kg x € 0,180	€ 51,30
-------------	--	---------

9.2.3 Overige toegerekende kosten

Toelichting

De overige toegerekende kosten zijn kosten per opgezette opfokzeug van 10 weken en een gewicht van 25 kg.

	€
<i>Norm</i> Gezondheidszorg	9,60
Verwarming en strooisel	1,40
Water	0,70
Elektriciteit	1,20

9.2.4 Rente

Toelichting

De waarde van een gemiddeld aanwezige opfokzeug wordt berekend via de formule:

Aankoopprijs opfokzeug + 0,5 x (voerkosten + overige toegerekende kosten).

Het gemiddeld vastgelegd vermogen in voer- en kasgeld per 1 000 opgelegde opfokzeugen is, in euro's per jaar.

Voer (gem. 7 dagen)	3 200
Kas	2 300
Totaal	5 500

Rentepercentage is:

4,0% + 1% (= opslag voor financiering roerende goederen en levende have)

<i>Norm</i>	Rentekosten levende have per gemiddeld aanwezige opfokzeug per jaar 5,0 % x € 125,-	€ 6,25
	Rentekosten voer- en kasgeld per gemiddeld aanwezige opfokzeug per jaar 5,0 % x € 5,50	€ 0,28
	Totaal	€ 6,53

9.3 Saldoberekening

Toelichting

Het saldo voor de opfok van zeugen op het eigen bedrijf wordt berekend per opgelegde opfokzeug.

Omschrijving	hoeveelheid	prijs (euro's)	bedrag (euro's)
Opbrengsten			
Opfokzeugen naar eigen bedrijf	0,70	235,0	164,5
Uitgeselecteerde opfokzeugen	0,28	112,5	31,5
Totaal opbrengsten			<u>196,0</u>
Af: kosten aankoop zeug en voer			
Opfokzeug (10 weken, 25 kg)	1	93	93,0
Voer	285 kg	0,180	51,3
Totaal kosten aankoop			<u>144,3</u>
Voerwinst per opgelegde opfokzeug			51,7
Af: overige toegerekende kosten			
Gezondheidszorg			9,6
Elektriciteit			1,2
Verwarming (brandstoffen en strooisel)			1,4
Water			0,7
Totaal overige toegerekende kosten			<u>12,9</u>
Saldo per opgelegde opfokzeug (25 kg)¹⁾			38,8
Omzetsnelheid per jaar			x 2,62
Voerwinst per gemiddeld aanwezige opfokzeug per jaar			135
Saldo per gemiddeld aanwezige opfokzeug per jaar¹⁾			102
¹⁾ Zonder rente:			
Rentekosten levende have, voer- en kasgeld per gemiddeld aanwezige opfokzeug per jaar			6,5

10 Zeugen

10.1	Algemeen	267
10.2	Opbrengsten	268
10.2.1	Verkoop biggen	268
10.2.2	Vervanging zeugen	268
10.2.2.1	Verkoop slachtzeugen	268
10.2.2.2	Aankoop opfokzeugen	269
10.3	Toegerekende kosten	271
10.3.1	Kosten zeugenvoer	271
10.3.2	Kosten biggenvoer	272
10.3.3	Overige toegerekende kosten	273
10.3.4	Rente	273
10.3.5	Kosten dekbeer	275
10.3.6	Kosten KI	276
10.4	Saldoberekening	277
10.5	Verloop van het gerealiseerde saldo	278

Zeugen

10.1 Algemeen

Toelichting

De prijzen van het voer en de biggen vertonen doorlopend grote schommelingen. Daardoor kunnen de saldo's in de varkenshouderij van jaar tot jaar sterk fluctueren. In begrotingen wordt gewerkt met een saldo waarvan verwacht kan worden dat het over een langere periode gezien, gemiddeld gerealiseerd wordt. Uit analyse van de deelboekhoudingen (TEA-resultaten) over een reeks van 18 jaren zijn inschattingen gemaakt voor de saldi waarmee in begrotingen gerekend mag worden. Het saldoniveau voor een langere periode zal naar verwachting redelijk stabiel zijn. Bij structurele veranderingen van de voerprijs zal immers ook het prijsniveau van varkensvlees en biggen veranderen. De norm voor de voerprijzen is gebaseerd op de gemiddelde netto betaalde voerprijzen uit de TEA-resultaten.

In de paragrafen met de voer- en biggenprijzen is een overzicht opgenomen van de prijzen in de jaren 2000 t/m 2004 in de verschillende regio's. Aan de hand daarvan kan beoordeeld worden of het noodzakelijk is de norm aan te passen voor de regionale situatie.

Norm

Netto prijzen (inclusief kortingen, toeslagen, BTW, etc.).

Zeugenvoer	€ 18,-	per 100 kg
Biggenvoer	€ 28,50	per 100 kg
Biggen (25 kg af fokker)	€ 40,-	per stuk

10.2 Opbrengsten

10.2.1 Verkoop biggen

Statistiek Gecorrigeerde ¹⁾ netto ²⁾ ontvangen biggenprijs (euro) per regio							
Regio	'00	'01	'02	'03	'04	gem.	afwijk.t.o.v. land. gem.
Noord- en West-Ned.	42,96	41,68	37,11	32,53	37,63	38,38	0,17
Zuid-Nederland	41,18	42,62	37,30	31,96	37,30	38,07	-0,14
Nederland	41,85	42,27	37,26	32,21	37,45	38,21	

Bron: Agrovision B.V.

¹⁾ De opbrengstprijzen zijn gecorrigeerd naar een gewicht van 23 kg.

²⁾ De biggenprijzen zijn inclusief kortingen, toeslagen, BTW, etc.

Toelichting

In tegenstelling tot 2001 en 2002 heeft Noord- en West-Nederland een hogere biggenprijs ontvangen dan Zuid-Nederland. De verschillen worden wel kleiner.

Norm	Verkochte biggen à 25 kg	23,8 per gem. aanw. zeug
	Netto biggenprijs	€ 40,-
	Binnen het gewichtstraject van 20 - 27 kg is de waarde van 1 kg hoger of lager opleggewicht	€ 1,-
	Opbrengst uit verkoop biggen per zeug per jaar	€ 952,-

10.2.2 Vervanging zeugen

10.2.2.1 Verkoop slachtzeugen

Toelichting

De norm voor de slachtopbrengst van de uitgeselecteerde zeugen en opfokzeugen per gemiddeld aanwezige zeug wordt bepaald door de volgende factoren:

- het selectiepercentage van de zeugen,
- het selectiepercentage van de opfokzeugen vanaf 7 maanden,
- de opbrengstprijzen voor de uitgeselecteerde zeugen en opfokzeugen.

Technische uitgangspunten

Per jaar:	vervanging zeugen	44 %
	sterfte zeugen	5 %
	selectie zeugen	39 %

Selectie opfokzeugen vanaf 7 maanden tot 1^e dekking: 5 %

Dit is alleen de uitval als gevolg van selectie op niet berig worden.

Aan te kopen opfokzeugen per gemiddeld aanwezige zeug

0,44% (vervanging zeugen)

= 0,46 opfokzeug.

100% - 5% (selectie opfokzeugen)

KWIN-V 2005-2006

Zeugen

Gewicht van slachtzeugen

Levend gewicht van een gemiddelde zeug	220 kg
Inslachting	ca. 27 %
Geslacht gewicht van zeugen	160 kg

Opbrengstprijz per slachtzeug

$$\begin{array}{rcl}
 160 \text{ kg} \times (-0,32 + 0,9 \times \text{netto opbrengstprijz slachtvarkens/kg}) & & \\
 \hline
 & 0,94 & \\
 \\
 160 \text{ kg} \times (-0,28 + 0,9 \times \text{€ } 1,25/\text{kg}) & & \\
 \hline
 & & = \text{€ } 144,- \\
 & 0,94 &
 \end{array}$$

(Deze formule is gebaseerd op de verhouding van de netto opbrengstprijzen voor vleesvarkens en slachtzeugen in TEA-2000 en CBK-plus)

Netto opbrengstprijz per uitgeselecteerde opfokzeug van 7 maanden tot 1^e dekking is gelijk gesteld aan de netto opbrengstprijz van een vleesvarken.

Norm

Opbrengst uitstoot per gemiddeld aanwezige zeug per jaar

Verkoop uitgeselecteerde zeugen	
0,39 x € 144,-	€ 56,-
Verkoop uitgeselecteerde opfokzeugen	
0,02 x € 112,-	€ 2,-
Totaal	€ 58,-

10.2.2.2 Aankoop opfokzeugen

Toelichting

De norm voor de aankoopkosten van opfokzeugen wordt bepaald door de volgende factoren:

- het vervangingspercentage van de zeugen,
- het selectiepercentage van de opfokzeugen vanaf 7 maanden,
- de aankopprijzen van de opfokzeugen.

Zeugen

Technische uitgangspunten

Vervangingspercentage zeugen	44 %
Selectie opfokzeugen vanaf 7 maanden tot 1 ^e dekking	5 %
Dit is alleen de uitval als gevolg van selectie op niet berig worden.	

Uitgangspunten prijzen

Aankoopprijs opfokzeug van 220 dagen (ruim 7 maanden) is € 235,- bij een biggenprijs van € 40,00 bij 25 kg.

Norm

Aankoopkosten opfokzeugen van 220 dagen
per gemiddeld aanwezige zeug per jaar $0,46 \times € 235,- = € 108,-$

10.3 Toegerekende kosten

10.3.1 Kosten zeugenvoer

Statistiek Netto¹⁾ betaalde prijs zeugenvoer (euro/100 kg) per regio

Regio	'00	'01	'02	'03	'04	gem.	afwijk.t.o.v. land. gem.
Noord- en West-Ned.	16,63	17,97	18,07	17,73	18,90	17,86	- 0,07
Zuid-Ned.	16,81	18,11	18,25	17,73	19,02	17,98	0,06
Nederland	16,74	18,06	18,16	17,74	18,94	17,93	

Bron: Agrovision B.V.

¹⁾ De voerprijzen zijn inclusief kortingen, toeslagen, BTW, etc.

Toelichting

Het verschil in voerprijs tussen de regio's is de laatste jaren kleiner aan het worden. Als gevolg van een kleinere oogst in 2003, was de voerprijs in 2004 hoog te noemen.

De benodigde hoeveelheid zeugenvoer moet berekend worden inclusief het aantal gemiddeld aanwezige opfokzeugen.

Technische uitgangspunten

aan te kopen opfokzeugen per zeug per jaar	0,46
aankoopleeftijd opfokzeugen	220 dagen
selectie opfokzeugen vanaf 7 maand	5 %
leeftijd bij inzet of selectie opfokzeugen	250 dagen

Aantal opfokzeugen per gemiddeld aanwezige zeug per jaar:

$$\frac{0,46 \text{ aangekochte opfokzeugen} \times (250 - 220)}{365 \text{ dagen}} = 0,04 \text{ opfokzeug per zeug}$$

Voerverbruik per gemiddeld aanwezig dier per jaar

• per zeug	1 151 kg
• per opfokzeug (aankoop 7 mnd)	950 kg

Norm Kosten zeugenvoer per gemiddeld aanwezige zeug

1 zeug x 1 151 kg x € 0,180 =	€ 207,-
0,04 opfokzeug x 950 kg x € 0,180 =	€ 7,-
Totaal	€ 214,-

10.3.2 Kosten biggenvoer

Statistiek Netto¹⁾ betaalde prijs biggenvoer (euro/100 kg) per regio

Regio	'00	'01	'02	'03	'04	gem.	afwijk.t.o.v. land. gem.
Noord- en West-Ned.	27,41	28,43	29,63	28,62	29,19	28,66	1,03
Zuid-Ned	25,28	26,84	27,33	26,77	27,76	26,80	- 0,83
Nederland	26,08	27,48	28,45	27,64	28,48	27,63	

Bron: Agrovision B.V.

¹⁾ De voerprijzen zijn inclusief kortingen, toeslagen, BTW, etc.

Toelichting

Noord- en West-Nedederland betaalt een hogere prijs voor biggenvoer dan Zuid-Nederland. Het verschil was afgelopen 5 jaar bijna 2 euro per 100 kg.

Technische uitgangspunten

Verbruik biggenvoer per big (25 kg)	28,1 kg
Verbruik biggenvoer per zeug (23,8 biggen per gem. aanw. zeug)	669 kg

Norm

Prijs biggenvoer: € 28,50 per 100 kg
 Kosten biggenvoer per gemiddeld
 aanwezige zeug per jaar 669 kg x € 0,285 = € 191,-

10.3.3 Overige toegerekende kosten

Toelichting

Algemene kosten (verzekeringen, telefoon, heffingen, auto e.d.) bestaan veelal uit een vast en variabel deel en zijn bovendien op gemengde bedrijven niet goed toe te rekenen aan de tak. Ook voor de mestkosten geldt dat ze vaak moeilijk zijn toe te rekenen aan een tak en sterk afhankelijk zijn van de bedrijfssituatie. Om die reden is het praktischer deze twee kostenposten buiten het saldo per tak te laten.

Hieronder worden kosten genoemd die wel rechtstreeks worden toegerekend.

Norm

Overige toegerekende kosten per gemiddeld aanwezige zeug per jaar (incl. biggen tot 25 kg en opfokzeugen vanaf 7 maanden).

Gezondheidszorg	€ 48,-
Bijzondere gezondheidszorg ¹⁾	€ 6,-
Brandstoffen, strooisel	€ 34,-
Water	€ 6,-
Elektriciteit	€ 26,-

- 1) Bijzondere gezondheidszorgkosten in het kader van incidentele uitbraken van dierziekten. In langetermijnbegrotingen moet financiële ruimte gecreëerd zijn om, of achteraf de kosten van een dierziekte uitbraak te kunnen betalen (via bijvoorbeeld een heffing), of vooraf de financiële risico's van een uitbraak af te kunnen dekken (via bijvoorbeeld een financiële reserve of een verzekering). Op dit moment is de systematiek van een heffing achteraf bekend en daarop zijn de bijzondere gezondheidskosten gebaseerd. De huidige heffing is ingerekend tot een maximum van € 2,27. De verwachting is dat deze heffing in 20% van de jaren van toepassing is. De kosten per gemiddeld aanwezige zeug zijn bepaald op 55/100-deel van de heffing. De jaarlijkse kosten van de bijzondere gezondheidszorg bedragen: € $2,27 \cdot 55/100 \cdot 23,8 \text{ biggen} \cdot 20\% = € 6,-$ per gemiddeld aanwezige zeug.

10.3.4 Rente

Toelichting

De waarde van een gemiddeld aanwezige zeug wordt bepaald door te berekenen hoeveel vermogen gemiddeld is vastgelegd in de dieren.

Waarde (euro) gemiddeld per zeug (incl. biggen)	€ 330,-
Waarde (euro) gemiddeld per opfokzeug (aankoop 7 mnd)	€ 235,-

Waarde (euro) gemiddeld aanwezige zeug inclusief biggen en opfokzeugen

1 zeug inclusief biggen	€ 330,-
0,04 opfokzeug x € 235,-	€ 9,40
Totaal	€ 339,40

Zeugen

Het gemiddeld vastgelegd vermogen in voer- en kasgeld per 100 zeugen is, in euro's per jaar

• voer (gem. 14 dagen)	€ 1 600,-
• kas	€ 2 250,-
Totaal	€ 3 850,-

Rentepercentage is:

4,0 % + 1 % (=opslag voor financiering roerende goederen en levende have)

Norm Rentekosten per gemiddeld aanwezige zeug (incl. biggen en opfokzeugen) bij aankoop van de opfokzeugen op 7 maanden

5,0 % x	€ 339,40	€ 17,-
---------	----------	--------

Rentekosten voer-en kasgeld per
gemiddeld aanwezige zeug per jaar

5,0 % x	€ 38,50	€ 1,90

Totaal		€ 18,90
--------	--	---------

10.3.5 Kosten dekbeer

Toelichting

Gemiddeld is een dekbeer 18 maanden op het bedrijf aanwezig.

Een dekbeer verricht ca. 130 dekkingen per jaar. De kosten van huisvesting, arbeid en overige niet-toegerekende kosten zijn hierbij niet berekend. De kosten i.v.m. de sterfte van beren zijn buiten beschouwing gelaten.

- aankoopprijs beer € 570,-
- verkoopprijs slachtbeer € 160,-

			€
<i>Norm</i>	Voerkosten	1 060 kg x € 0,180 =	191,-
	Afschrijvingskosten	(€ 570,- - € 160,-) x 12/18	273,-
	Diverse kosten	- gezondheidszorg	4,90
		- sperma onderzoek	35,-
		- water	2,25
		- brandstoffen, strooisel	4,50
		- elektriciteit	4,10
	De totaalkosten van een dekbeer per jaar zijn		515,08
	Rente levende have 5,0 % van (€ 570,- + € 160,-)/2		18,25
	Rentekosten beer per 100 zeugen per jaar		0,11

10.3.6 Kosten KI

Toelichting

De kosten van KI zijn afhankelijk van:

- het percentage KI op het bedrijf
- óf het inseminatoren-KI óf DHZ-KI is
- de prijs per dosis sperma, per bezoek of per bezorging
- de bedrijfsomvang
- het productieniveau van het bedrijf: de worpindex, het percentage overinseminaties, het percentage herinseminaties.

Opmerking:

De normen voor de kosten van KI zijn exclusief contributie en fokkerijbijdragen.

Voor de bepaling van de normen is uitgegaan van:

- Bedrijfsomvang 500 zeugen
- Worpindex van 2,33
- 10 % herinseminaties
- 50 % overinseminaties bij DHZ-KI, 35 % bij inseminatoren-KI
- 130 bezoeken per jaar bij DHZ-KI, 140 bezoeken per jaar bij inseminatoren-KI
- Het gemiddelde van de prijzen van de KI-verenigingen, gecorrigeerd voor het aantal afgezette doses
- 26 maal scannen

Norm

Inseminatoren-KI	ca.	€ 23,-	per zeug per jaar
DHZ-KI	ca.	€ 19,-	per zeug per jaar
Gemiddelde kosten KI	ca.	€ 20,-	per zeug per jaar

Onder invloed van wijzigingen in de bovenstaande uitgangspunten kunnen deze bedragen € 7,- per zeug variëren.

10.4 Saldoberekening

Toelichting

Het saldo voor de zeugenhouderij wordt berekend per gemiddeld aanwezige zeug

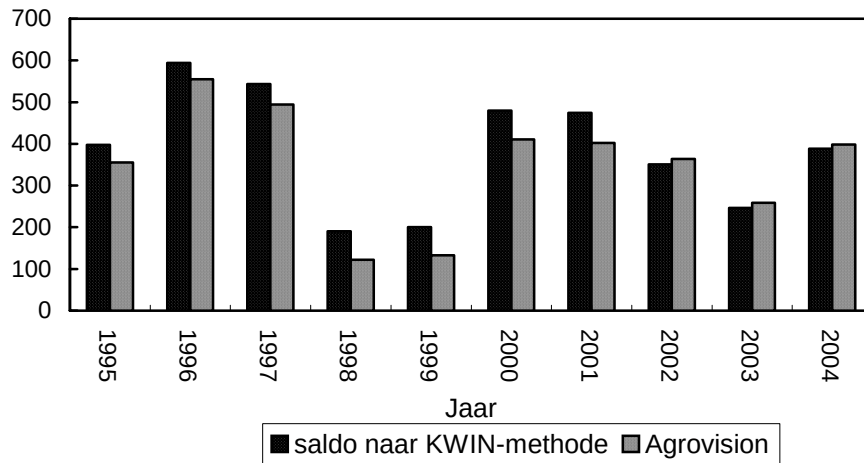
Omschrijving	hoeveelheid	prijs (euro's)	bedrag (euro's)
Opbrensten			
Afgeleverde biggen (25 kg)	23,8	40,00	952
Slachtzeugen	0,39	144	56
Uitgeselecteerde opfokzeugen	0,02	112	2
Totaal opbrengsten			1 010
Af: kosten aankoop opfokzeugen en voer			
Aankoop opfokzeugen (7 mnd)	0,46	235	108
Voer opfokzeugen	38 kg	0,18	7
Voer zeugen	1151 kg	0,18	207
Voer biggen	669 kg	0,285	191
Zoekbeer	0,006	207	1
Totaal kosten aankoop			514
Voerwinst per gemiddeld aanwezige zeug per jaar			496
Af: overige toegerekende kosten			
KI			20
Gezondheidszorg			48
Heffing gezondheidszorg			6
Elektriciteit			26
Verwarming (brandstoffen en strooisel)		34	
Water			6
Totaal overige toegerekende kosten			140
Saldo per gemiddeld aanwezige zeug per jaar¹⁾			356
¹⁾ Zonder rente:			
Rentekosten levende have, voer- en kasgeld per gemiddeld aanwezige zeug per jaar			19,0

10.5 Verloop van het gerealiseerde saldo

Toelichting

Het gerealiseerde saldo per zeug per jaar in de afgelopen jaren is weergegeven in de onderstaande grafiek.

Saldo per gemiddeld aanwezige zeug (euro's)

Bron: Agrovision B.V. *

De KWIN-saldo's worden verkregen door de saldo's van Agrovision te corrigeren voor rente, opfokzeugen, eigen beren en overige diverse algemene kosten.

11 Vleesvarkens

11.1	Algemeen	281
11.1.1	Prijzen	281
11.1.2	Afgeleverde vleesvarkens per varken per jaar	281
11.2	Opbrengsten	282
11.3	Toegerekende kosten	283
11.3.1	Aankoop big	283
11.3.2	Voerkosten	283
11.3.3	Uitval	284
11.3.4	Overige toegerekende kosten	284
11.3.5	Rente	285
11.4	Saldoberekening	286
11.5	Verloop van het gerealiseerde saldo	287

11.1 Algemeen

11.1.1 Prijzen

Toelichting

De prijzen van het voer, de biggen en varkensvlees vertonen doorlopend grote schommelingen. Daardoor kunnen de saldo's in de varkenshouderij van jaar tot jaar sterk fluctueren. In begrotingen wordt gewerkt met een saldo waarvan verwacht kan worden dat het over een langere periode gezien, gemiddeld gerealiseerd wordt.

Uit analyse van de deelboekhoudingen (TEA-resultaten) over een reeks van 18 jaren zijn inschattingen gemaakt voor de saldi waarmee in begrotingen gerekend mag worden. Het saldoniveau voor een langere periode zal naar verwachting redelijk stabiel zijn. Bij structurele veranderingen van de voerprijs zal immers ook het prijsniveau van varkensvlees en biggen veranderen.

De norm voor de voerprijzen is gebaseerd op de gemiddelde netto betaalde voerprijzen uit de TEA-resultaten.

In de paragrafen met de voer-, biggen- en vleesprijzen is een overzicht opgenomen van de prijzen in de jaren 2000 t/m 2004 in de verschillende regio's. Aan de hand daarvan kan beoordeeld worden of het noodzakelijk is de norm aan te passen voor de regionale situatie.

Norm Netto prijzen (inclusief kortingen, toeslagen, BTW, etc.).

Vleesvarkensvoer	€	18,-	per 100 kg
Biggen (25 kg af-fokker)	€	40,-	per stuk
Slachtvarkens (netto opbrengstprijs)	€	1,25	per kg gesl. gew.

11.1.2 Afgeleverde vleesvarkens per varken per jaar

Toelichting

In de volgende paragrafen worden, tenzij anders vermeld, normen gegeven voor het groeitraject van 25 - 115,4 kg en per afgeleverd varken.

<i>Norm</i>	Groei per afgeleverd vleesvarken per dag	774	gram
	Geslacht gewicht	90	kg
	Levend eindgewicht	115,4	kg
	Opleggewicht	25	kg
	Groeitraject	90,4	kg
	Omzetsnelheid per gem. aanwezig vleesvarken	3,13	
	Uitvalpercentage	3,0	%

Aantal afgeleverde vleesvarkens per varken per jaar:

$$\frac{\text{omzetsnelheid} \times (100 - \text{uitval \%}/2)}{100} =$$

$$\frac{3,13 \times (100 - 3,0/2)}{100} = 3,08$$

11.2 Opbrengsten

Statistiek	Netto ¹⁾ opbrengstprijz (euro/kg) per regio						
	Regio	'00	'01	'02	'03	'04	gem. afwijk. t.o.v. land. gem.
	Noord- en West-Ned.	1,28	1,36	1,20	1,12	1,29	1,25 0,01
	Zuid-Ned	1,29	1,37	1,19	1,09	1,26	1,24 0,00
	Nederland	1,29	1,37	1,19	1,10	1,27	1,24

Bron: Agrovision B.V.

¹⁾ De opbrengstprijzen zijn inclusief kortingen, toeslagen, BTW, etc.

Toelichting

Uit de statistiek blijkt dat de prijsverschillen tussen regio's nihil waren. De verschillen tussen Noord- en West-Nederland ten opzichte van Zuid-Nederland werden de laatste twee jaar groter.

Het gemiddelde vleespercentage was in 2004 56,1 %. De normen voor de opbrengstprijzen gelden bij het gemiddelde vleespercentage. De netto vleesprijs is, behalve van het vleespercentage, ook afhankelijk van het slachtgewicht, het type, de toeslag voor merkvlees, etc.

Norm	Vleesprijs	€ 1,25 per kg geslacht gewicht
	Geslacht gewicht	90 kg
	Opbrengst per afgeleverd varken	90 kg x € 1,25 = € 112,50

11.3 Toegerekende kosten

11.3.1 Aankoop big

Statistiek Gecorrigeerde¹⁾ netto²⁾ betaalde biggenprijs (euro) per regio

Regio	'00	'01	'02	'03	'04	gem.	afwijk.t.o.v. land. gem.
Noord- en West-Ned.	43,64	43,21	38,46	33,78	38,69	39,55	0,80
Zuid-Nederland	41,37	43,32	37,16	31,52	37,62	38,20	-0,56
Nederland	42,97	42,72	37,74	32,31	38,05	38,76	

Bron: Agrovision B.V.

1) De betaalde biggenprijzen zijn gecorrigeerd naar een gewicht van 23 kg.

2) De biggenprijzen zijn inclusief kortingen, toeslagen, BTW, etc.

Toelichting

Over een langere periode bedragen de verschillen in de gecorrigeerde biggenprijs tussen de regio's ongeveer 3,5%. In Zuid-Nederland is de prijs gemiddeld € 0,56 onder het gemiddelde in Nederland.

Norm

Biggenprijs af-fokker voor een big van 25 kg	€ 40,-
Vervoerskosten	€ 1,-
Aankoopprijs big	€ 41,-
Binnen het gewichtstraject van 20 - 27 kg is de waarde van 1 kg hoger of lager opleggewicht	€ 1,-

11.3.2 Voerkosten

Statistiek Netto¹⁾ betaalde prijs vleesvarkensvoer (euro/100 kg) per regio

Regio	'00	'01	'02	'03	'04	gem.	afwijk.t.o.v. land. gem.
Noord- en West-Ned.	17,22	18,90	18,75	18,30	18,28	18,29	-0,02
Zuid-Ned	17,26	19,34	18,77	17,81	18,47	18,33	0,02
Nederland	17,24	19,12	18,75	18,00	18,42	18,31	

Bron: Agrovision B.V.

1) De voerprijzen zijn inclusief kortingen, toeslagen, BTW, etc.

Vleesvarkens

Toelichting

Het verschil in de voerprijs tussen “Noord- en West-Nederland” en “Zuid-Nederland” fluctueert per jaar en varieert van € 0,49 (2003) ten gunste van Zuid-Nederland tot € 0,44 (2001) ten gunste van Noord- en West-Nederland.

<i>Norm</i>	Prijs vleesvarkensvoer	€ 18,-	per 100 kg
	Voederconversie	2,65	kg voer per kg groei
	Energiewaarde voerpakket	1,09	EW
	Groeitraject	90,4	kg
	Voerverbruik	240	kg
	Voerkosten per afgeleverd varken	240 x € 0,180 = € 43,10	

11.3.3 Uitval

Toelichting

De waarde van een uitgevallen dier wordt gelijkgesteld aan de waarde van een gemiddeld aanwezig varken.

Rekenregel: kosten uitval = uitval % x waarde uitgevallen dier

$$\frac{\quad}{100 - \text{uitval} \%}$$

<i>Norm</i>	Waarde uitgevallen varken	€ 65,-
	Percentage uitval	3,0 %
	Kosten uitval per afgeleverd varken	€ 2,01

11.3.4 Overige toegerekende kosten

Toelichting

Algemene kosten (verzekeringen, telefoon, heffingen, auto etc.) bestaan veelal uit een vast en variabel deel en zijn bovendien op gemengde bedrijven niet goed toe te rekenen aan de tak. Ook voor de mestkosten geldt dat ze vaak moeilijk zijn toe te rekenen aan een tak en sterk afhankelijk zijn van de bedrijfssituatie. Om die reden is het praktischer deze twee kostenposten buiten het saldo per tak te laten. Hieronder worden kosten genoemd die wel rechtstreeks worden toegerekend.

<i>Norm</i>	Overige toegerekende kosten per afgeleverd varken.	
	Gezondheidszorg	€ 2,00
	Bijzondere gezondheidszorg ¹⁾	€ 0,20
	Verwarming en strooisel	€ 1,00
	Water	€ 0,70
	Elektriciteit	€ 1,00

¹⁾ Bijzondere gezondheidszorgkosten in het kader van incidentele uitbraken van dierziekten. In langetermijnbegrotingen moet financiële ruimte gecreëerd zijn om, of achteraf de kosten van een dierziekte uitbraak te kunnen betalen (via bijvoorbeeld een heffing), of vooraf de financiële risico's van een uitbraak af te kunnen dekken (via bijvoorbeeld een financiële reserve of een verzekering). Op dit moment is de systematiek van een heffing achteraf bekend en daarop zijn de bijzondere gezondheidskosten gebaseerd. De huidige heffing is ingerekend tot een maximum van € 2,27. De verwachting is dat deze heffing in 20% van de jaren van toepassing is. De kosten per afgeleverd vleesvarken zijn bepaald op 55/100-deel van de heffing. De

Vleesvarkens

jaarlijkse kosten van de bijzondere gezondheidszorg bedragen: $(€ 2,27 - € 0,23) * 45/100 * 20 \% = € 0,20$ per afgeleverd vleesvarken

11.3.5 Rente

Toelichting

De waarde van een gemiddeld aanwezig vleesvarken wordt berekend via de formule
Kosten opgelegde big + 0,5 x (voerkosten + overige toegerekende kosten).

Het gemiddeld vastgelegd vermogen in voer- en kasgeld per 1 000 gemiddeld aanwezige vleesvarkens is, in euro's per jaar.

Voer (gem. 7 dagen)	€ 3 200,-
Kas	€ 2 300,-
Totaal	€ 5 500,-

Rentepercentage is:

4 % + 1% (= opslag voor financiering roerende goederen en levende have)

<i>Norm</i>	Rentekosten levende have per gemiddeld aanwezig vleesvarken per jaar	5 % x € 65,-	€ 3,25
	Rentekosten voer- en kasgeld per gemiddeld aanwezig vleesvarken per jaar	5 % x € 5,50	€ 0,28
	Totaal		€ 3,53

11.4 Saldoberekening

Toelichting

Het saldo voor de vleesvarkenshouderij wordt berekend per gemiddeld aanwezig vleesvarken.

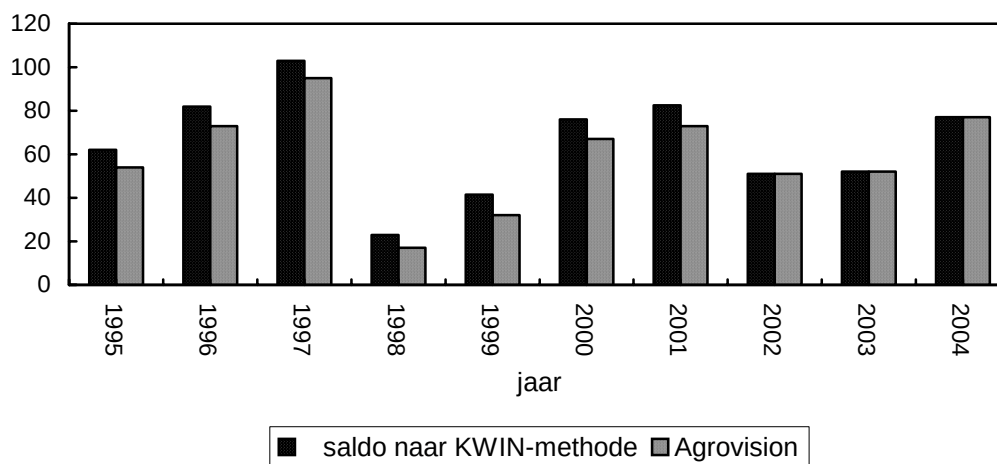
Omschrijving	hoeveelheid		prijs (euro's)	bedrag (euro's)
Opbrengsten				
Afgeleverd vleesvarken	90	kg	1,25	112,5
Totaal opbrengsten				112,5
Af: kosten aankoop big en voer				
Opgelegde big (25 kg)	1		40,0	40,0
Transport	1		1,0	1,0
Voer	240	kg	0,180	43,1
Uitval	3,0	%	65,-	2,0
Totaal kosten aankoop				86,1
Voerwinst per afgeleverd vleesvarken				26,4
Af: overige toegerekende kosten				
Gezondheidszorg				2,0
Heffing gezondheidszorg				0,2
Elektriciteit				1,0
Verwarming (brandstoffen en strooisel)				1,0
Water				0,7
Totaal overige toegerekende kosten				4,9
Saldo per afgeleverd vleesvarken ¹⁾				21,5
afgeleverd varken per varken per jaar				x 3,08
Voerwinst per gemiddeld aanwezig vleesvarken per jaar				81
Saldo per gemiddeld aanwezig vleesvarken per jaar ¹⁾				66
¹⁾ Zonder rente:				
Rentekosten levende have, voer- en kasgeld per gemiddeld aanwezig vleesvarken per jaar				3,5

11.5 Verloop van het gerealiseerde saldo

Toelichting

Het gerealiseerde saldo per gemiddeld aanwezig vleesvarken per jaar in de afgelopen jaren is weergegeven in de onderstaande grafiek.

Saldo per gemiddeld aanwezig vleesvarken (euro's)

Bron: Agrovision B.V. *

De KWIN-saldo's worden verkregen door de saldo's van Agrovision te corrigeren voor rente en overige diverse algemene kosten.

Varkens, niet-toegerekende kosten

12 Varkens, niet-toegerekende kosten

12.1	Bouwwerken	291
12.1.1	Nieuwbouw zeugenstal	291
12.1.2	Nieuwbouw vleesvarkensstal	296
12.2	Inrichting	298
12.2.1	Voermachines	298
12.2.2	Voeropslag	299
12.2.3	Luchtverdeelsystemen	300
12.2.4	Luchtafvoersystemen	301
12.2.5	Klimaatregelapparatuur	301
12.2.6	Verwarmingssystemen	302
12.2.7	NH ₃ -emissie reducerende systemen	303
12.3	Kosten onroerende goederen	306
12.4	Overige diverse algemene kosten	307
12.5	Mestafzetkosten	308
12.6	Arbeidsbehoefte	308

Varkens, niet-toegerekende kosten

12.1 Bouwwerken

12.1.1 Nieuwbouw zeugenstal

Toelichting

Prijzen kunnen in de praktijk sterk variëren door:

- verschil in grootte van het gebouw;
- niet geheel vergelijkbare onderdelen;
- verschillen in kwaliteit;
- verschillen per regio;
- verschillen in prijsbeleid per stalbouw- en stalinrichtingsbedrijf.

Per 1 september 1998 is het varkensbesluit ingegaan. Dit betekent dat bij nieuwbouw en verbouw voor drachtige zeugen groepshuisvesting moet worden gebouwd. Als uitgangspunten zijn gekozen 1) een stal met een sterke focus op welzijnsbevorderende maatregelen en 2) een stal met een sterke focus op milieubesparende maatregelen.

Welzijn focus

Type	Eén stal voor de guste en drachtige zeugen en één stal voor kraamzeugen en biggen beide verbonden middels verbindingsgang
Omvang	Gemiddeld 500 zeugen, 2 zoekberen
Productiesysteem	Wekelijks-productiesysteem De zeugen worden gehouden in wisselgroepen. Opfokzeugen worden op een leeftijd van 6,5 maanden aangevoerd.
Voederverstrekking	Droogvoer
Mestopslag	Volledige ondiepe (0,8 m) onderkeldering onder biggen- en kraamzeugenafdeling met schuine putwanden en riolering. Totale opslag voor 9 maanden, bestaande uit 158 m ³ onder de stal en 1260 m ³ in een mestilo en stromestopslag van 10 bij 10 meter.
Luchtinlaat	Bij de guste- en drachtige zeugen komt de lucht via zijkant van de stal rechtstreeks de stal binnen. Bij de overige via zijkant van de stal onder dichte vloer door. Via controlegang of luchtverdeelroosters komt de lucht de afdeling binnen.
Klimaat	Bij de guste- en drachtige zeugen vindt natuurlijke ventilatie plaats. De overige afdelingen hebben een verlaagd plafond met bovenafzuiging. Verwarming middels deltabuizen in luchtinlaat.
Guste- en drachtige zeugen	De stal meet 22 bij 46 meter en is opgedeeld in een groep voor nulde- en eersteworpszeugen, en een groep voor oudere worps zeugen. De zeugen worden direct na het spenen toegelaten tot de groep. Rond de berigheid worden ze gesepareerd. Hier wordt gebruik gemaakt van stro in het ligbed. Voeding middels 6 voerstations.
Kraamafdeling	Vijf afdelingen met 24 kraamhokken (totaal 120 plaatsen)
Biggenafdeling	Acht afdelingen met ieder 8 hokken voor 30 biggen (totaal 1920 plaatsen)
Overig inbegrepen	Voeropslag in drie voersilo's (15 ton) Zeugendouche, hogedrukreiniger, kantoor, computer, koelcontainer, erfverharding (350 m ²), scheiding schone en vuile weg, toegangspoort, hygiënesluis, noodstroomaggregaat, vergunningen, leges, architect, advisering,

Norm De investering voor nieuwbouw van een zeugenstal met 545 plaatsen (500 gem. aanwezige zeugen) bedraagt: € 1 950,- per zeugenplaats, excl. stro-afvoersysteem.

Varkens, niet-toegerekende kosten

Milieu focus	
Type	Eén stal voor zowel guste, drachtige en kraamzeugen en biggen
Omvang	Gemiddeld 500 zeugen, 1 zoekbeer + 1 zoek/dekbeer
Productiesysteem	Drie-weeks-productiesysteem De zeugen worden gehouden in stabiele groepen met 71 zeugen per groep. In totaal zijn er 7 groepen. Opfokzeugen worden op een leeftijd van 6 maanden aangevoerd.
Voederverstrekking	Restloos brijvoersysteem
Mestopslag	Volledige ondiepe (0,8 m) onderkeldering met schuine putwanden en riolering. Totale opslag voor 9 maanden, bestaande uit 1071 m ³ onder de stal en 999 m ³ in een mestlo.
Luchtinlaat	Via zijkant van de stal onder dichte vloer door. Via controlegang of luchtverdeelroosters komt de lucht de afdeling binnen.
Klimaat	Verlaagd plafond met centraal afzuigkanaal en bovenafzuiging. Verwarming middels deltabuizen in luchtinlaat.
Dek-/wachtafdeling	Eén afdeling 157 voerligboxen met uitloop, 2 berenhokken, 5 hokken voor gelten.
Drachtige zeugen	Eén afdeling met plaats voor 288 zeugen verdeeld over 41 hokken. Het hokoppervlak per zeug is 1,30 m ² dichte vloer en 0,95 m ² metalen driekantrooster. Voeding gebeurt via een lange trog.
Kraamafdeling	Zes afdelingen met 2 maal 12 kraamhokken (totaal 144 plaatsen)
Biggenafdeling	Negen afdelingen met ieder 8 hokken voor 30 biggen (totaal 2160 plaatsen)
Overig inbegrepenbij	Vier silo's van 50 m ³ voor bijproducten Voeropslag in drie voersilo's (10 ton) Brijvoerkeuken, zeugendouche, hogedrukreiniger, kantoor, computer, koelcontainer, erfverharding (350 m ²), scheiding schone en vuile weg, toegangspoort, hygiënesluis, noodstroomaggregaat, vergunningen, leges, architect, advisering,
<i>Norm</i>	De investering voor nieuwbouw van een zeugenstal met 589 plaatsen (500 gem. aanwezige zeugen); drie weeks-productiesysteem bedraagt: € 2 500,- per zeugenplaats.

Varkens, niet-toegerekende kosten

De kosten voor heien bestaan uit:

- materiaalkosten: heipalen en oplangers;
- arbeidskosten;
- extra kosten voor zwaardere constructie van vloeren en funderingen.

Bouwen met heien kost circa 20 % meer per zeugenplaats.

Toelichting

De investering per zeugenplaats en/of per hok voor de nieuwbouw van een zeugenstal varieert afhankelijk van de uitvoering van de mestkelders, de bedrijfsomvang en de grootte van de afdelingen. Ook alternatieve bedrijfsvarianten en aanvullende voorzieningen beïnvloeden de investering per zeugenplaats en/of per hok (KH = kraamhok, BOH = biggenopfokhok).

Welzijn focus 1 weeks productiesysteem. Investering per dierplaats afhankelijk van de bedrijfsomvang en grootte van de afdelingen (euro).

Gemiddeld aantal zeugen	375	500	750
1) twee rijen maal 9 kraamhokken (KH)	3350	3225	3100
2) twee rijen maal 12 kraamhokken (KH)		3150	2975
3) twee rijen maal 18 kraamhokken (KH)			2900
1) één rij maal 6 biggenhokken (BOH)	225	200	200
2) één rij maal 8 biggenhokken (BOH)		200	200
3) één rij maal 12 biggenhokken (BOH)			175
dragende zeugenplaats 825	725	650	
1) gemiddeld per zeugenplaats	2150	2050	1900
2) gemiddeld per zeugenplaats		1975	1875
3) gemiddeld per zeugenplaats			1800

Varkens, niet-toegerekende kosten

Norm

Milieu focus 3 weeks productiesysteem. Investering per dierplaats afhankelijk van de bedrijfsomvang en grootte van de afdelingen (euro)¹⁾.

Gemiddeld aantal zeugen	375	500	750
1) twee rijen maal 9 kraamhokken (KH)	3 425	3 275	3 125
2) twee rijen maal 12 kraamhokken (KH)		3 275	3 100
3) twee rijen maal 18 kraamhokken (KH)			3 025
1) één rij maal 6 biggenhokken (BOH)	250	225	225
2) één rij maal 8 biggenhokken (BOH)		225	225
3) één rij maal 12 biggenhokken (BOH)			200
1) guste zeugenplaats	1 350	1 350	1 250
2) guste zeugenplaats		1 300	1 250
3) guste zeugenplaats			1 250
1) dragende zeugenplaats 1 125	1 050	1 000	
2) dragende zeugenplaats	1 050	1 000	
3) dragende zeugenplaats		1 000	
1) gemiddeld per zeugenplaats	2 600	2 500	2 400
2) gemiddeld per zeugenplaats		2 500	2 375
3) gemiddeld per zeugenplaats			2 375

1) Voor dit systeem zijn beduidend meer reservehokken nodig.

Norm

Milieu focus 1 weeks productiesysteem. Investering per dierplaats afhankelijk van de bedrijfsomvang en grootte van de afdelingen (euro).

Gemiddeld aantal zeugen	375	500	750
1) twee rijen maal 9 kraamhokken (KH)	3 525	3 325	3 275
2) twee rijen maal 12 kraamhokken (KH)		3 350	3 200
3) twee rijen maal 18 kraamhokken (KH)			3 175
1) één rij maal 6 biggenhokken (BOH)	250	225	225
2) één rij maal 8 biggenhokken (BOH)		225	225
3) één rij maal 12 biggenhokken (BOH)			225
1) guste zeugenplaats	1 425	1 425	1 250
2) guste zeugenplaats		1 350	1 250
3) guste zeugenplaats			1 275
1) dragende zeugenplaats 1 175	1 075	1 000	
2) dragende zeugenplaats	1 075	1 000	
3) dragende zeugenplaats		1 000	
1) gemiddeld per zeugenplaats	2 650	2 525	2 375
2) gemiddeld per zeugenplaats		2 500	2 350
3) gemiddeld per zeugenplaats			2 325

Varkens, niet-toegerekende kosten

Norm

Investerings voor aanvullende voorzieningen.

omschrijving aanvullende voorziening	investering	
eigen opfok opfokzeugen (plus 100 opfokplaatsen)	+ 440	euro per
opfokzeugenplaats		
berenhok	545	euro per hok
geltenhok	590	euro per hok
noodstroomaggregaat (diesel, halfaut.)	10 800	euro per stuk
hygiënesluis, zeugendouche, berging en kantoor (oppervlakte totaal 30 m ²)		
- met onderkeldering	9 500 tot 11 000	euro per stuk
- zonder onderkeldering	8 000 tot 9 500	euro per stuk
opslag, berging e.d. zonder onderkeldering	150	euro per m ²
opslag, berging e.d. met onderkeldering	200	euro per m ²
overdekte buitenuitloop met dichte vloer en muurafrastering	160	euro per m ²
kadaverplaats/koelcontainer	2 200	euro per stuk
erfverharding (vorstvrij met klinkers)	35 tot 45	euro per m ²

12.1.2 Nieuwbouw vleesvarkensstal

Toelichting

Prijzen kunnen in de praktijk sterk variëren door:

- verschil in grootte van het gebouw;
- niet geheel vergelijkbare onderdelen;
- verschillen in kwaliteit;
- verschillen per regio;
- verschillen in prijsbeleid per stalbouw- en stalinrichtingsbedrijf.

Vleesvarkensstal

Omvang	3 264 vleesvarkensplaatsen (exclusief ziekenafdeling).
Indeling	17 afdelingen met zestien hokken à twaalf varkens per hok. Plus één afdeling is ingericht als berging, kantoor, hygiënesluis en ziekenafdeling.
Hokuitvoering	halfroostervloer met bolle vloer, hokoppervlakte is netto 0,8 m ² per varken plus 0,5 m ² per hok voor de brijbak. 40% dichte vloer.
Voerverstrekking	met een automatische droogvoerinstallatie, per ventiel gestuurd.
Mestopslag	0,8 m diepe mestkanalen met schuine putwanden en riolering onder de gehele stal, mestopslag buiten de stal in mestsilo voor ca. 9 maanden.
Luchtinlaat	ondergrondse luchtinlaat waarbij de lucht via de bolle vloer en vervolgens via de voergang de afdeling binnen komt.
Ventilatie	verlaagd plafond. Afzuiging per afdeling, met per twee afdelingen een klimaatcomputer en per afdeling een ventilator, meetventilator en diafragmaschuif.
Verwarming	vloerverwarming in de bolle vloer en ruimteverwarming met deltabuizen in de luchtinlaat.
Overig inbegrepen	Voeropslag in drie voersilo's voor 67 ton, centrale verwarming, berging, kantoor, computer, centrale hoge druk installatie, koeltainer, erfverharding (350 m ²), scheiding schone en vuile weg, toegangspoort, hygiënesluis, noodstroomaggregaat, vergunningen, leges, architect, advisering.

De kosten voor heien bestaan uit:

- materiaalkosten: heipalen en oplangers;
- arbeidskosten;
- extra kosten voor zwaardere constructie van vloeren en funderingen.

Norm De investering voor nieuwbouw van de beschreven vleesvarkensstal met 3 264 vleesvarkensplaatsen bedraagt € 455,- per vleesvarkensplaats.

Bouwen met heien kost circa 20 % meer per vleesvarkensplaats.

Toelichting

De investering per vleesvarkensplaats voor de nieuwbouw van een vleesvarkensstal varieert afhankelijk van de uitvoering van de mestkelders, de hokgrootte en de grootte van de afdelingen. Ook alternatieve bedrijfsvarianten en aanvullende voorzieningen beïnvloeden de investering per vleesvarkensplaats.

De norm voor de hiervoor beschreven vleesvarkensstal met 1,0 m² hokoppervlak bedraagt € 495,- per vleesvarkensplaats.

Norm Investering per vleesvarkensplaats afhankelijk van de hok-, afdelingsgrootte en aantal afdelingen (euro).

aantal afdelingen	11	17	23
-------------------	----	----	----

Varkens, niet-toegerekende kosten

aantal plaatsen per hok	12	24	12	24	12	24
96 plaatsen per afdeling	570	560	535	520	500	490
144 plaatsen per afdeling	520	510	475	465	460	450
192 plaatsen per afdeling	480	470	455	445	440	430
240 plaatsen per afdeling	470	455	455	445	420	410

Norm Verschil in investering per vleesvarkensplaats van alternatieve bedrijfsvarianten en investering voor aanvullende voorzieningen per eenheid.

omschrijving	investering	
verstrekking van brijvoer in dwarstroggen	+ 14	euro per vlv pl
noodstroomaggregaat (diesel, halfaut.)	10 800	euro per stuk
hygiënesluis, berging en kantoor (oppervlakte totaal 20 m ²)		
- met onderkeldering	6 500 – 7 500	euro per stuk
- zonder onderkeldering	5 500 – 6 500	euro per stuk
opslag, berging e.d. zonder onderkeldering	150	euro per m ²
opslag, berging e.d. met onderkeldering	200	euro per m ²
overkapte afleverplaats met roosters	165	euro per m ²
kadaverplaats/koelcontainer	2 200	euro per stuk
erfverharding (vorstvrij met klinkers)	van 35 tot 45	euro per m ²

12.2 Inrichting

12.2.1 Voermachines

Toelichting

De investeringen voor een voermachine zijn sterk afhankelijk van de bedrijfsomvang en de nauwkeurigheid bij het uitdosereren. In de normbedragen zijn geen kosten opgenomen voor silo's, transport naar de voerstations dan wel mengtank en opslagtank.

Norm

Investering voor een droogvoerinstallatie

soort installatie		investering
Zeugenstal		
voerdoseerwagen	625 - 2775	euro per stuk
afhankelijk van weging en doseringsmogelijkheden		
<u>Drachtige en guste zeugen</u>		
zeugenvoerstations	185	euro per dierplaats
investering voor de onderdelen:		
- aansturing, computer, printer e.d.	8 000 - 11 500	euro per stuk
- voerstation	3 400 - 6 300	euro per stuk
- oorzender	15	euro per stuk
- berigheidsdetectie	1500	euro per stuk
beperkte voeding met dierherkenning	170-215	euro per dierplaats
beperkte voeding zonder dierherkenning	75	euro per dierplaats
droogvoerbak	20	euro per dierplaats
voertransport en (volume) dosering VLB	95	euro per dierplaats
voertransport en (volume) dosering groepshokken	210	euro per hok
<u>Kraamzeugen</u>		
voertransport en (volume) dosering	155	euro per hok
<u>Gespeende biggen</u>		
droogvoerbak (drievaks)	105	euro per bak
brijbakken	105	euro per bak
buisvoerbakken	270	euro per bak
voertransport en dosering (60 plaatsen per bak)	170	euro per aftap
een voersoort, 1 ventiel per hok	170	euro per aftap
meerdere voersoorten, 1 ventiel per hok	225	euro per aftap
computer gestuurd voersysteem		
additioneel op comp. gestuurde zeugenvoeding	160	euro per ventiel

Varkens, niet-toegerekende kosten

soort installatie		investering	
Vleesvarkensstal			
voerdoseerwagen		625 - 2775	euro per stuk
afhankelijk van weging en doseringsmogelijkheden			
droogvoerbak		100	euro per bak
brijbakken		120	euro per bak
buisvoerbakken		300	euro per bak
enkelvoudig circuit en vullen voerbak		150	euro per aftap
enkelvoudig circuit met meer soorten voer		175	euro per aftap
computer gestuurd circuit			100 ventielen 350
euro per ventiel			200 ventielen 250
euro per ventiel		300 ventielen	225 euro per ventiel
meerkosten per extra ventiel		175	euro per ventiel
Norm	Investering voor een brijvoerinstallatie		
soort brijvoerinstallatie		restloos	
per unit	besturings/registratieunit		20 000 euro
	mengkeuken	34 500	euro per unit
	extra per ventiel	300	euro per ventiel
	extra sondevoeding per ventiel	100	euro per ventiel
Norm	Investering voor een nippelvoerinstallatie		
soort installatie		investering	
besturings/registratieunit		8 000 – 16 500	euro per unit
stalaanpassingen		2	euro per dierplaats

12.2.2 Voeropslag

Norm	Investering voor polyester buitensilo's, montage en 4-poots onderstel		
capaciteit		investering	
< 5 ton		375	euro per ton
5 - 10 ton		335	euro per ton
10 - 15 ton		280	euro per ton
> 15 ton		240	euro per ton
spiraalvizel 10 meter + aandrijving		1300	euro per stuk

Varkens, niet-toegerekende kosten

Norm Investering voor polyester tanks voor natte bijproducten inclusief uitloop tot afsluiter, ontluuchtingspijp, plaatsen en verankeren

capaciteit	investering	
40 m ³	170	euro per m ³
50 m ³	165	euro per m ³
60 m ³ en 70 m ³	160	euro per m ³
RVS roerwerk	1 955 tot 2 820	euro
grondstofpomp 4 kW (evt. voor > 1 silo's)	4 100	euro
automatische afsluiter	525	euro
schuifafsluiter (messing 6")	175	euro

Norm en montage. Investering voor andere tanks voor opslag van voedermiddelen exclusief aansluitingen, afsluiters

materiaal	investering (euro)	
nieuwe stalen tank	0,14 - 0,20	per liter
gebruikte biertank	0,07 - 0,09	per liter
gebruikte melktank	0,07 - 0,11	per liter
geëmailleerde tank	0,07 - 0,09	per liter
gecoate olietank	0,05 - 0,07	per liter
niet gecooate olietank	0,02 - 0,05	per liter
sleufsilo vloer	40	per m ²
sleufsilo wand	65 - 95	per m ²
CCM-voorraadbak	2,50 - 5,50	per liter
CCM-spiraalvrijzel	2900	per stuk

12.2.3 Luchtverdeelsystemen

Toelichting

De investeringen voor het luchtverdeelsysteem in de stal is aangegeven per dierplaats.

Norm

	kraamhokken (euro)	vleesvarkens (euro)
balansklep	25	2
gestuurde klep	70	5
plafondventilatie		
mineraalwol (€ 28/m ²)	150	25
gootjes (€ 20/m ²)	110	18
plastic folie (€ 7/m ²)	40	6,5
aluminium beschermdoek (€ 11/m ²)	60	10
deurventilatie	10	0,5
plafondbuisventilatie (excl. isolatie kap)	35	
grondkanalen	40	10

Voor mestpannen in kraamhokken zie paragraaf 12.2.7 NH₃-emissie reducerende systemen

12.2.4 Luchtafvoersystemen

Toelichting

De investeringen voor het luchtafvoersysteem in de stal is aangegeven per afdeling inclusief montagekosten (euro).

Norm

diameter	bescherm- rooster	inbouw- ventilator	meet- en regel-unit *	ventilatie- koker	dakdoorlaat golfplaat
35 cm	35	225 - 270	300 - 535	170	225
40 cm	35	270 - 330	320 - 565	180	230
45 cm	35	295 - 355	340 - 595	205	240
50 cm	40	320 - 375	360 - 620	215	240
56 cm	40	360 - 425	365 - 630	230	255
63 cm	50	650 - 700	390 - 645	250	270
80 cm	60	850 - 900	---	325	415

Centraal afzuigkanaal per strekkende meter:
€ 210,- + € 10,- * oppervlakte kanaal (m²)

* In plaats van een meetregelunit met meetventilator kan ook gebruik worden gemaakt van een toerentalterugmelding à € 65,-.

12.2.5 Klimaatregelapparatuur

Toelichting

De investeringen voor de klimaatregelapparatuur in de stal is aangegeven per afdeling inclusief montagekosten.

Norm

- 1 elektronische regelaar 180 euro
- 1 computer voor 1 afdeling 500 tot 670 euro
- 1 computer voor 2 afdelingen 385 tot 450 euro
- 1 computer voor 4-6 afdelingen 190 tot 365 euro
- 1 frequentieregelaar voor centrale afzuiging 2200 tot 3200 euro
- 1 frequentieregelaar per afdeling 1000 tot 1400 euro

De extra investering inclusief montagekosten voor regeling van vloerverwarming, meetventilator en diafragmaschuif is € 500,- per afdeling.

Voor investeringen in een Bedrijfs-PC zie hoofdstuk 1.6.2.

12.2.6 Verwarmingssystemen

Norm Investering voor centrale verwarming per dierplaats.

Zeugenstal

De investering voor een complete verwarmingsinstallatie met voor-, na- en nest-verwarming, incl. verwarming bij de guste en drachtige zeugen bedraagt ca. € 100,- per zeugenplaats.

Vloer- en inlaatverwarming kraamafdeling	165	euro per hok
inlaatverwarming biggenafdeling	5 - 10	euro per plaats

Vleesvarkensstal

De investeringen voor een complete verwarmingsinstallatie met voor-, na- en ligplaatsverwarming bedragen voor een stal van

480 vleesvarkens	ca. 20	euro per plaats
960 vleesvarkens	ca. 18	euro per plaats
1920 vleesvarkens	ca. 15	euro per plaats
De meerprijs voor eindafdelingen bedraagt	865	euro per afdeling
De meerprijs voor vloerverwarming bedraagt	75	euro per hok

Investering overige verwarmingssystemen

Hete lucht kanon incl. regelthermostaat

10 kW	ca. 570	euro per stuk
20 kW	ca. 865	euro per stuk

Gasstralers met waakvlam

of elektronische ontsteking

	140	euro
extra per regelaar aan/uit	+ 60	euro
extra per regelaar hoog/laag	+ 235	euro
elektronische regeling	+ 430	euro

Gas/luchtverwarming voor propaangas in stal voor

480 vleesvarkens	ca. 11	euro per plaats
960 vleesvarkens	ca. 10	euro per plaats

Stralingsconvectoren 7 - 11 kW

385 - 480 euro per stuk

Infrarood lampen compleet

ca. 27 euro per hok

Keramische stralers met regeling per rij

ca. 180 euro per hok

Elektrische vloerverwarming:

- regeling per rij	ca. 85	euro per hok
- regeling per hok	ca. 160	euro per hok

12.2.7 NH₃-emissie reducerende systemen

Toelichting

De 'extra' investeringsbedragen van de NH₃-emissie reducerende systemen zijn berekend ten opzichte van de in paragraaf 12.1 beschreven standaardstallen zonder geïmplementeerd emissiearm systeem. De mestkelders worden indien mogelijk benut als mestopslag.

De zeugenstal

- 108 kraamhokken (met volledig roostervloer 4,08 m² per hok)
 - 1440 biggenplaatsen (0,415 m² hokoppervlak per dierplaats)
 - gedeeltelijk roostervloer: 60 % bolle vloer of
 - volledig kunststof roostervloer
 - 336 dragende en guste zeugenplaatsen (2,45 m² hokoppervlak per dierplaats met 60% dichte vloer)
 - 0,8 meter diepe mestkelders
- Investeringskosten: € 2600,- per zeugenplaats.

De vleesvarkensstal

- 2160 vleesvarkenplaatsen (1,0 m² hokoppervlak per vleesvarken met 60% dichte vloer)
 - 0,8 meter diepe mestkelders
- Investeringskosten: € 500,- per vleesvarkensplaats

De jaarkosten bestaan uit afschrijving, rente, onderhoud (zie hoofdstuk 12.3) en overige exploitatiekosten zoals energie, 'extra' mestopslag en afzetkosten, kosten van eventuele toevoegmiddelen, etc.

De investeringsbedragen en -kosten zijn gemiddelde waarden van meerdere mogelijke uitvoeringen van het betreffende systeem in de varkensstallen. De investeringsbedragen en -kosten zijn berekend voor de situatie nieuwbouw en afhankelijk van de uitvoering van de vloer en mestopslagvoorzieningen, de afdelingsgrootte en de bedrijfsomvang. Het toepassen van een zelfde systeem bij meerdere soorten afdelingen kan besparingen opleveren.

Voorbij gegaan wordt aan voor- en nadelen van neveneffecten als hygiëne en ventilatie.

Systemen welke voldoen aan de eisen van het Varkensbesluit en de Regeling ammoniak en veehouderij (Rav) zijn opgenomen.

Varkens, niet-toegerekende kosten

Norm

De investeringsbedragen en -kosten (incl. BTW) van NH₃-emissie reducerende systemen per dierplaats per jaar.

	Emissiewaarde (kg NH ₃ /plaats/jaar) ¹⁾	Invest. bedrag (euro)	Jaar- kosten (euro)
Gespeende biggen			
<i>Gedeeltelijk roostervloer</i>			
Mestopvang in en spoelen met zuur	0,20	47	7
Spoelgoten	0,18	46	7
Opfokhok met schuine putwand bij grote groepen (max. 0,07 m ² emitterend oppervlak)	0,17	13	2
Koeldeksysteem (150%) ³⁾	0,19	26	5
Mestgoot met schuine wand en Ontmestingssysteem	0,16	17	2
<i>Volledig roostervloer</i>			
Mestgoot met schuine wand en Ontmestingssysteem	0,16	17	7
Koeldeksysteem (150%) ³⁾	0,19	35	6
Water- en mestkanaal volledig rooster	0,20	29	3
Biologisch luchtwassysteem (70%) ²⁾	0,23	48	16
- indien spuiwater afgezet op eigen land		35	11
Chemisch luchtwassysteem (95%)	0,04	12	4
Kraamzeugen			
<i>Gedeeltelijk roostervloer</i>			
Koeldeksysteem (150%) ³⁾	2,4	336	55
Schuif in halfronde mestgoot	2,5	434	99
<i>Volledig roostervloer</i>			
Water-mestkanaal i.c.m. een kunststof of gecoat mestkanaal	2,9	308	34
Mestpan/-bak	2,9	309	41
Mestpan/-bak met water- en mestkanaal	2,9	341	44
Biologisch luchtwassysteem (70%) ²⁾	2,5	376	127
- indien spuiwater afgezet op eigen land		281	86
Chemisch luchtwassysteem (95%)	0,42	198	44

vervolg tabel op volgende bladzijde

Varkens, niet-toegerekende kosten

Vervolg tabel

	Emissiewaarde (kg NH ₃ /plaats/jaar) ¹⁾	Invest. bedrag (euro)	Jaar- kosten (euro)
Guste en drachtige zeugen			
Spoelgotensysteem met dunne mest	2,5	217	32
Groepshuisvestingssysteem, zonder strobed met metalen driekantrooster en schuine putwanden in mestkanaal	2,3	90	10
Koeldeksysteem (135%) ³⁾	2,2	125	20
Biologisch luchtwassysteem (70%) ²⁾	1,3	91	34
- indien spuiwater afgezet op eigen land		84	24
Chemisch luchtwassysteem (95%)	0,21	102	32
 Rondloopstal met zeugenvoerstation en strobedM	2,6	Zie Welzijn-stal	
Vleesvarkens			
Mestopvang in en spoelen met zuur	1,1	69	13
Koeldeksysteem (200%) ³⁾	1,2	49	8
IC-V systeem (mestkanaal met - schuine putwand en metalen driekantrooster - schuine putwand en betonnen roosters	1,0 1,2	39 31	5 3
Biologisch luchtwassysteem (70%) ²⁾	1,1	71	23
- indien spuiwater afgezet op eigen land		54	16
Chemisch luchtwassysteem (95%)	0,18	50	14

- 1) In de AMvB Huisvesting zijn de maximale emissiewaarden vastgesteld. Deze maxima's gelden niet indien de varkens worden gehouden overeenkomstig de biologische productiemethoden, zoals bedoeld in het Landbouwkwaliteitsbesluit biologische productiemethode.

De maximale waarden zijn:

- gespeende biggen	0,23
- kraamzeugen	2,9
- guste en drachtige zeugen	2,6
- opfokzeugen van ca. 25 kg tot 1 ^e dekking	1,4
- opfokberen van ca. 25 kg tot 7 maanden	1,4
- vleesvarkens	1,4

- 2) Het spuiwater is opgeslagen in de mestopslag en afgezet volgens mestafzettarieven. Indien afvoer van spuiwater via het rioleringssysteem mogelijk is, is een besparing op de opslag en afzetkosten mogelijk.
- 3) Bij circulatiesystemen kan energie verkregen uit de koeling van mest gebruikt worden bij verwarming elders. De beschikbare thermische energie is tot vier maal het opgenomen vermogen.

12.3 Kosten onroerende goederen

Toelichting

De afschrijvingen hebben betrekking op de technische levensduur van de afschrijvingsobjecten. Als in de varkenshouderij onderdelen versleten zijn worden deze noodzakelijke investeringen gecombineerd tot uitgebreide vervangingsinvesteringen. De investeringen zijn daarom samengebracht tot clusters waarbij de levensduur van de investeringen 40, 20 of 10 jaar is.

Afschrijven in 40 jaar

Grondwerk, putvloeren, buitenmuren, spanten, gordingen, dakbedekking, erfverharding.

Afschrijven in 20 jaar

betonvloeren, dakisolatie, vaste luchtverdeelsystemen, rioleringsystemen, elektrische installatie, deuren, binnenmuren, stucadoorwerk, ventilatiekoekers, silo's.

Afschrijven in 10 jaar

vloerafwerking, roosters (metaal, beton, kunststof), ventilatoren, diafragmaschuif, ventilatiekleppen, folie-achtige luchtverdeelsystemen, hokinrichting, verwarmingsinstallatie, ventilatorregelaar, drinkwaterinstallatie, droogvoerbakken, brijbakken, troggen, voermachine.

Afschrijving van de totale investering, in procenten

	zeugenstal	vleesvarkensstal
afschrijvingsaandeel in 40 jaar	35	34
afschrijvingsaandeel in 20 jaar	32	34
afschrijvingsaandeel in 10 jaar	33	32

De onderhoudskosten bedragen 1,4 % van de totale investering voor een zeugenstal.
De onderhoudskosten bedragen 1,2 % van de totale investering voor een vleesvarkensstal.

Norm

Afschrijving, onderhoud en rente¹⁾ van de totale investering, in procenten van de basisstallen²⁾

	zeugenstal	vleesvarkensstal
afschrijving	5,9	5,7
onderhoud	1,4	1,2
rente	4,0	4,0

¹⁾ De rentekosten worden berekend over het gemiddeld geïnvesteerd vermogen.

²⁾ Als gevolg van een andere uitvoering van deze basisstallen ofwel variant, kan ook het gemiddelde afschrijvings- en/of onderhoudspercentage wijzigen.

12.4 Overige diverse algemene kosten

Toelichting

De overige diverse algemene kosten zijn in de berekening opgesplitst in een vaste post per bedrijf en in een variabele post per 100 zeugenplaatsen en per 1 000 vleesvarkensplaatsen.

Norm

De overige diverse algemene kosten per jaar (euro).

omschrijving	per bedrijf	per 100 zeugen- plaatsen	per 1000 vleesvarkens- plaatsen
boekhouding	3 250		
begeleiding Minas	450		
verzekeringen ¹⁾	1 275	535	980
telefoon	500		
bedrijfskleding	400		
contributie en abonnementen	600		
kantoorbenodigdheden	450		
auto	1 400		
onroerend zaak belasting, polder- en waterschapslasten ²⁾		635	1 200

¹⁾ Deze bedragen zijn berekend voor de volgende situatie (inclusief 7 % assurantiebelasting):

- WA-verzekering, milieuschadeverzekering, rechtsbijstandsverzekering, werktuigenverzekering en een inductieschadeverzekering per bedrijf,
- brand/storm en bedrijfsschadeverzekering voor stallen met brandbare isolatie en een relatief laag stormrisico. Uitgangspunt voor de premie bedrijfsschadeverzekering zijn de kosten voor arbeid, huisvesting en overige niet-toegerekende kosten: per zeugenplaats € 441,- en per vleesvarkensplaats € 67,-

²⁾ De economische waarde wordt voor begrotingen op 2/3 van de nieuwbouwwaarde gesteld.

De uitgebreide toelichting voor de overige diverse kosten staat in hoofdstuk 1.7.3.

12.5 Mestafzetkosten

Toelichting

De mestafzetkosten kunnen van bedrijf tot bedrijf zeer sterk verschillen, afhankelijk van de afzetmogelijkheden op het eigen bedrijf, in de regio, contracten /afspraken, de kwaliteit van de mest, mineralengehaltes etc. Uitgebreide informatie over mestproductie, mestafzet, tarieven, e.d. is opgenomen in hoofdstuk 1.3.

Bij de berekening van de mestafzetkosten is uitgegaan van:

- een bedrijf zonder grond,
- de kosten voor mestafzet aan derden met lange transportafstand bedragen € 15,- per ton.
- De prijs voor mestafzet in de naaste omgeving van het bedrijf kan gelijk gesteld worden aan de gemiddelde prijs van mestafzet in de regio van de afgelopen twee jaar, vermeerderd met ca. 3 euro per ton. De mestafzetkosten van een bedrijf moeten afhankelijk van de regio ingeschat worden.

Norm

Ophaalbijdrage;

- per gemiddeld aanwezig vleesvarken
 $1,1 \text{ m}^3 \times € 15,- = € 16,50$
- per gemiddeld aanwezige zeug
 (incl. biggen tot 25 kg)
 $5,0 \text{ m}^3 \times € 15,- = € 75,-$

12.6 Arbeidsbehoefte

<i>Norm</i>	Aantal gemiddeld aanwezige zeugen per volwaardige arbeidskracht	250
	Aantal gemiddeld aanwezige vleesvarkens per volwaardige arbeidskracht	3 000
	Zie voor verdere uiteenzetting van de arbeidskosten hoofdstuk 1.4.1.	

13 Opfok leghennen

13.1	Opbrengsten	311
13.2	Toegerekende kosten	311
13.2.1	Aankoop kuikens	311
13.2.2	Voer	311
13.2.2.1	Voerverbruik	311
13.2.2.2	Voerprijzen	312
13.2.3	Berekende rente	312
13.2.4	Overige toegerekende kosten	313
13.3	Saldoberekening	314
13.4	Niet toegerekende kosten	315
13.4.1	Mestafzetkosten	315
13.4.2	Bouwwerken	315
13.4.2.1	Vervangingswaarde en jaarlijkse kosten stallen	315
13.4.2.2	Staloppervlak	316
13.4.2.3	Vervangingswaarde en jaarlijkse kosten inventaris	317
13.4.3	Algemene kosten	318
13.4.4	Arbeidsbehoefte	318

Algemeen

Bij de prijzen van het voer zijn de gemiddelde LEI-prijzen van de laatste 5 jaar vermeld. Daarnaast zijn normprijzen opgenomen. Deze normprijzen zijn een inschatting van de prijzen op middenlange termijn.

Opfok leghennen

13.1 Opbrengsten

Toelichting

Er zijn verschillen tussen de diverse merken. Opfok geschiedt veelal in integratieverband, waarbij via contracten een vaste opfokvergoeding uitgekeerd wordt.

Norm

	Batterij		Strooisel	
	WL	MZ	WL	MZ
<i>Productieperiode (weken)</i>				
opfok	17	17	17	17
leegstand	3	3	3	3
Uitval (incl. selectie) (%)	5,0	3,0	4,0	4,0
Opbrengst 17-w hen (€)	3,-	3,-	3,25	3,25

13.2 Toegerekende kosten

13.2.1 Aankoop kuikens

Norm

Prijs (in euro per kuiken):

WL	€ 0,65
MZ	€ 0,60

13.2.2 Voer

13.2.2.1 Voerverbruik

Toelichting

Tijdens de opfokperiode worden veelal drie voersoorten verstrekt

Startvoer	(0 – ca. 2½ week)
Opfok I	(2½ - ca. 9 weken)
Opfok II	(ca. 9 - 17 weken)

Norm

Voerverbruik per 17-weekse hen (kg)

	Batterij		Strooisel	
	WL	MZ	WL	MZ
Startvoer	0,3	0,3	0,3	0,3
Opfok I	1,3 - 1,4	1,4 - 1,5	1,4 - 1,5	1,5 - 1,6
Opfok II	<u>3,5 - 3,7</u>	<u>3,7 - 3,9</u>	<u>3,8 - 4,1</u>	<u>4,1 - 4,2</u>
Totaal	5,1 - 5,4	5,4 - 5,7	5,4 - 5,8	5,9 - 6,1

Opfok leghennen

13.2.2.2 Voerprijzen

Statistiek De prijzen (in euro per 100 kg, bij levering van 16 ton in bulk) voor opfokmeel I en opfokmeel II variëren per integratie en per regio.

	2000	2001	2002	2003	2004
Opfok I	20,47	22,10	21,50	21,35	22,70
Opfok II	18,97	20,28	19,80	19,60	21,10

Bron: LEI, omrekening Praktijkonderzoek van de Animal Sciences Group van Wageningen UR

Norm Voerprijs per 100 kg. levering 16 ton in bulk

Startvoer	€ 22,80
Opfok I	€ 21,30
Opfok II	€ 19,80

Voerprijs bij strooiselsystemen ligt € 0,30 hoger vanwege anticoccidiostatica in het voer.

13.2.3 Berekende rente

Toelichting

De rentekosten over het gemiddeld geïnvesteerd vermogen in een opfokken worden benaderd met behulp van de formule:

$\{\text{Kuikenprijs} + (1/2 \times \text{toegerekende kosten excl. laad- en transportkosten})\} \times \text{rente \%} \times (\text{aantal weken opfok} : 52).$

Norm

Berekende rente

	Batterij		Strooisel	
	WL	MZ	WL	MZ
Kuikenprijs per 17-wk hen	0,68	0,62	0,68	0,63
Gem. geïnvesteerd vermogen	1,40	1,36	1,48	1,46
Rente	5,0	5,0	5,0	5,0
Productieperiode (weken)	17	17	17	17
Rentekosten per 17-wk hen per productieperiode	0,02	0,02	0,02	0,02

13.2.4 Overige toegerekende kosten

Toelichting

Dit betreft de kosten voor een aantal zaken die rechtstreeks met het productieproces samenhangen, uitgaande van mechanisch geventileerde stallen.

Norm

Kosten per 17-weekse hen

	Kooi euro cent	Strooisel euro cent
Elektriciteit	5–9	5–9
Water (10 l) (incl. reinigen)	1	1
Verwarming (0,10/0,20 m³)	4–6	8–10
Gezondheidszorg + hygiëne (standaardentingen)	14–18	17–21
Strooisel (0,2 kg)		2–3
Snavelbehandeling (incl. aangeven)	9	8
Vang- en laadkosten (incl. transport)	13–15	14–16
Heffingen PPE	0,5	0,5
Diergezondheidsheffing*)	1,0	1,0
Ophalen kadavers	0,6	1
Totaal	47–59	57–70

*) Heffingen in 2005

13.3 Saldoberekening

Het saldo per ronde voor opfok van leghennen wordt berekend per 100 17-weekse hennen in euro's. De berekening gaat uit van het gemiddelde voerverbruik en gemiddelde overige kosten. De gehanteerde prijzen zijn de normprijzen.

Saldoberekening in euro's

	Batterij		Strooisel	
	WL	MZ	WL	MZ
Opbrengsten				
Afgeleverde leghennen	300	300	320	325
Af: kosten kuikens en voer				
Kuikens	68	62	68	63
Voer				
Startvoer	7	7	7	7
Opfok I	29	31	31	33
Opfok II	71	75	78	82
Voerwinst	125	125	136	140
Af: overige toegerekende kosten				
Elektriciteit	7	7	7	7
Water (incl. reinigen)	1	1	1	1
Verwarming	5	5	9	9
Gezondheidszorg + hygiëne	16	16	19	19
Strooisel			2	2
Snavelkappen	9	9	8	8
Vang- en laadkosten	14	14	15	15
Heffing PPE	0,5	0,5	0,5	0,5
Diergezondheidsfonds	1,0	1,0	1,0	1,0
Ophalen kadavers	0,6	0,6	1	1
Saldo, excl. berekende rente	71	71	71	75
Berekende rente levende have	2	2	2	2
Saldo per ronde	69	69	69	73
Saldo per 100 17-weekse hennen op jaarbasis	181	181	181	192

13.4 Niet toegerekende kosten

13.4.1 Mestafzetkosten

Toelichting

De mestafzetkosten kunnen van bedrijf tot bedrijf zeer sterk verschillen. De kosten zijn o.a. afhankelijk van de afzetmogelijkheden op het eigen bedrijf of in de regio, eventuele contracten/afspraken, de kwaliteit van de mest, etc. Uitgebreide informatie over mestproductie, mestafzet, tarieven e.d. is te vinden in hoofdstuk 1.3.

Bij de berekening van de mestkosten is uitgegaan van:

- een bedrijf zonder grond
- kosten voor opslag, inleggelden en contributie zijn buiten de berekening gelaten
- afzetkosten voor de lange termijn: € 18,- per ton (inclusief monsternamen en analyse ca. € 2,-)

Norm

Ophaalbijdrage in euro's per 100 afgeleverde hennen per ronde voor een bedrijf met:

- batterijhuisvesting (min. 45% ds) 60 000 plaatsen; € 5,50
- grondhuisvesting 35 000 plaatsen; € 5,50

13.4.2 Bouwwerken

13.4.2.1 Vervangingswaarde en jaarlijkse kosten stallen

Toelichting

De bouwkosten zijn berekend op basis van het bruto grondoppervlak, inclusief ventilatiekokers, luchtinlaatkleppen, fundering voor voersilo's. De jaarlijkse kosten van stal en inventaris zijn exclusief de verzekeringspremies voor brand- en stormschade.

	Vervangings- waarde (euro/m ²)	Afschrij- Onder- ving (%)	houd (%)
Mechanisch geventileerde stal	175-200	3,0	1

Voor bijkomende kosten zie hoofdstuk 1.6.1.6.

13.4.2.2 Staloppervlak

Toelichting

Het netto oppervlak is inclusief de kopeinden van de batterijen, maar exclusief de oppervlakte voor muren en voorruimten. De netto staloppervlakte is ongeveer 10 % kleiner dan de bruto oppervlakte.

Norm

Aantal 17-weekse hennen per m² staloppervlakte.

	Netto oppervlakte	Bruto oppervlakte
3-etage batterij	38	34
4-etage batterij	50	45
Volledig strooisel	12	11
Gedeeltelijk strooisel/rooster	15	14
Volière	33	30

13.4.2.3 Vervangingswaarde en jaarlijkse kosten inventaris

Toelichting

Onder inventaris wordt de complete inrichting van de stal verstaan, inclusief voersilo's en uitgaande van mechanische ventilatie. De opfok van scharrelhennen vindt in grondhuisvesting plaats.

Norm

Vervangingswaarde en jaarlijkse kosten van de inventaris

	Vervangingswaarde (euro/m ²) spreiding		Afschrij- ving (%)	Onder- houd (%)
Totale inventaris				
3-etage batterij	280	(260 - 300)	7	2
4-etage batterij	320	(300 - 340)	7	2
grondhuisvesting	50	(40 - 60)	6,5	2
volière	250	(225 - 275)	7	2
Onderdelen				
Drinkwaterinstallatie				
- drinktorens (alleen grondhuisv.)	4	(3 - 5)	5	2
- drinknippels	8	(6 - 8)	7	2
Verwarming				
- c.v.	13	(12 - 15)	7	2
- heteluchtkanon	8	(7 - 9)	7	2
- convector	7	(5 - 9)	7	2
- gaskappen (alleen grondhuisv.)	7	(6 - 8)	5	2
- gas-lucht verwarming (alleen grondhuisvesting)	9	(8 - 10)	5	2
Klimaatregeling (incl. inlaatbediening)	7	(6 - 8)	7	3
Ventilatoren	11	(10 - 12)	7	3
Verlichting (incl. elektrische inst.)				
- batterij	10	(8 - 12)	7	2
- grond	6	(5 - 7)	5	2
Alarminstallatie	1		7	2
Noodstroomvoorziening	5	(4-6)	7	2
Silo's (2 silo's) (prijs/stuk)		3 000	3	2
1-tons kadaverkoeling (prijs/stuk)		1 750	10	5
2-tons kadaverkoeling (prijs/stuk)		2 200	10	5

13.4.3 Algemene kosten

Toelichting

Zie voor algemene kosten bij vleeskuikens of opfok vleeskuikenouderdieren.

13.4.4 Arbeidsbehoefte

Toelichting

Een volwaardige arbeidskracht verzorgt bij batterijhuisvesting 70 000 tot 80 000 opfokhennen per ronde. Voor opfok op de grond geldt een aantal van 30 000 tot 35 000 en voor volière 40 000 tot 50 000 opfokhennen per ronde.

<i>Norm</i>	Aantal opfokhennen per v.a.k. bij batterijhuisvesting	80 000
	Aantal opfokhennen per v.a.k. bij grondhuisvesting	35 000
	Aantal opfokhennen per v.a.k. bij volièrehuisvesting	50 000

Zie voor verdere uiteenzetting van de arbeidskosten hoofdstuk 1.4.1.

14 Leghennen

14.1	Opbrengsten	321
14.1.1	Eierproductie	321
14.1.2	Prijzen	321
14.1.3	Vlees	322
14.2	Toegerekende kosten	322
14.2.1	Aankoop hennen	322
14.2.2	Voer	323
14.2.2.1	Voerverbruik	323
14.2.2.2	Voerprijs	323
14.2.3	Rente	324
14.2.4	Overige toegerekende kosten	324
14.3	Saldoberekening	325
14.4	Verloop van het saldo	326
14.5	Niet toegerekende kosten	327
14.5.1	Mestafzetkosten	327
14.5.2	Bouwwerken	327
14.5.2.1	Vervangingswaarde en jaarlijkse kosten stallen	327
14.5.2.2	Staloppervlak	329
14.5.2.3	Vervangingswaarde en jaarlijkse kosten inventaris	329
14.5.2.4	NH ₃ -emissie reducerende systemen	331
14.5.3	Algemene kosten	332
14.5.4	Arbeidsbehoefte	333

Algemeen

Bij de prijzen van eieren, vlees en voer zijn de gemiddelde LEI-prijzen van de laatste 5 jaar vermeld. Daarnaast zijn normprijzen opgenomen. Deze normprijzen zijn een inschatting van de prijzen op middenlange termijn.

Leghennen

Leghennen

14.1 Opbrengsten

14.1.1 Eierproductie

Toelichting

De eiproductie van een koppel hangt samen met de lengte van de productie-periode, de bereikte topproductie en de persistentie van de legcurve.

Norm

	WL	Batterij MZ	Scharrel MZ	Vrije* uitloop MZ	Bio- logisch
Productieperiode (dagen)					
opfok (17-20 wkn)	20	20	21	21	21
leg (vanaf 20 wkn)	415	385	385	375	350
leegstand	16	16	21	21	21
Uitval (%)					
overgang (17-20 wkn)	0,3	0,3	0,3	0,3	0,3
leg (vanaf 20 wkn)	7	6	9	11	12
Eieren per 20 wk hen (st)	353	323	318	302	264
Kg ei per 20 wk hen	22,0	20,2	19,9	18,9	16,7
Eigewicht (g)	62,3	62,5	62,5	62,5	63,4
Voerverbruik p.d.p.d. (v.a. 20 wkn) (g)	109,5	110	121,5	125	132
Voerconversie (voer v.a. 20 wkn, eieren v.a. 17 wkn)	2,00	2,03	2,25	2,35	2,59

* Uitgangspunt is volièrehuisvesting waarbij 9 hennen per m² leefoppervlak gehuisvest worden.

14.1.2 Prijzen

Toelichting

De producentenprijzen vertonen een grillig verloop in de tijd. Door het LEI worden de prijzen exclusief contracten vermeld. Voor 2e soort eieren geldt een korting van 0,5-0,7 eurocent per ei, als deze apart worden geleverd. Bij uitsortering door het pakstation ligt de korting op ongeveer 1 eurocent per ei. Op basis van de prijzen van witte en bruine eieren is een gewogen gemiddelde berekend.

Voor scharreleieren is een aparte notering. Deze ligt, afhankelijk van de geldende marktsituatie, 1 à 1,5 cent per ei boven prijs van kooieieren en is stabieler, omdat veelal contracten voor 1 of meerdere koppels worden afgesloten.

Voor eieren uit houderijsystemen met vrije uitloop (Freiland) wordt gerekend met een meerprijs ten opzichte van scharreleieren van 1,0 eurocent per ei voor alle eieren.

Statistiek

Producentenprijs (in euro's per kg)

	2000	2001	2002	2003*	2004
Vrije marktprijzen	0,79	0,74	0,74	0,98	0,64

Leghennen

Bron: LEI* september-december 2003 was de eiprijs extreem hoog, vanwege het lage aanbod eieren als gevolg van Aviaire Influenza.

Norm	prijs per kg	prijs per 100 stuks
	€	€
Kooi-eieren	0,72	4,50
Scharreleieren	0,87	5,43
Vrije uitloop eieren	1,03	6,43
Biologische eieren	1,70	10,80

14.1.3 Vlees

Toelichting

Bij de slachtopbrengst van de uitgelegde hennen treden grote schommelingen op gedurende het jaar.

Statistiek

Producentenprijs (in euro per kg levend gewicht)

	2000	2001	2002	2003	2004
WL	0,14	0,24	0,13	0,11	0,07
MZ	0,18	0,27	0,17	0,15	0,10

Bron: LEI

Norm

	WL	MZ	Biologisch
Gewicht uitgelegde hen (kg)	1,6	1,8	1,7
Prijs in €/kg	0,12	0,16	0,16

14.2 Toegerekende kosten

14.2.1 Aankoop hennen

Toelichting

Een opgehokte hen is bij leghennen een hen met een leeftijd van 20 weken.

Norm

	Batterij WL	MZ	Scharrel (MZ)	Vrije ¹ uitloop	Bio- logisch
Aankoopprijs (€/17-wk hen)	3,06	3,12	3,49	3,59	5,18
Per opgehokte hen	3,07	3,13	3,50	3,60	5,20

¹ opfok zonder uitloop, inclusief Salmonella-enting

Leghennen

14.2.2 Voer

14.2.2.1 Voerverbruik

Toelichting

Tussen de koppels bestaan aanzienlijke verschillen in voerverbruik.

Norm

Voerverbruik per aanwezige hen (tenzij anders aangegeven)

	Batterij WL	MZ	Scharrel- hennen MZ	Vrije uitloop MZ	Bio- logisch
Overgang (17 - 20 wkn) g/dg	80	90	100	100	110
Totaal 17 - 20 wkn in kg per opgehokte hen	1,5-1,9	1,7-2,1	1,9-2,3	1,9-2,3	2,1-2,5
Leg (vanaf 20 wkn) g/dg	109,5	110	121	124,5	132
Totaal p.a.h. ¹⁾ (vanaf 20 wkn) kg	45,4	42,3	46,6	46,7	46,2
Totaal p.o.h. ²⁾	43,9	41,0	44,5	44,1	43,4
Voerconversie (voer vanaf 20 weken, eieren vanaf 17 weken)	2,00	2,03	2,25	2,35	2,59

¹⁾ per gemiddeld aanwezige hen

²⁾ per opgehokte hen

14.2.2.2 Voerprijs

Statistiek

De voerprijzen (volledig leg-/batterijmeel) (in euro/100 kg; 16 ton in bulk) variëren per integratie, per regio en in de tijd.

	2000	2001	2002	2003	2004
Fase I	19,01	20,42	20,00	19,95	21,40
Fase II	18,51	20,01	19,60	19,60	21,05
Fase III	18,29	19,65	19,20	19,20	20,65

Bron: LEI, omrekening Praktijkonderzoek van de Animal Sciences Group van Wageningen UR

In de praktijk wordt 16 tot 24 ton afgenomen: korting ca € 0,25 / 100 kg bij 24 ton

Norm

Voerprijs per 100 kg (levering 16 ton in bulk):

Gewogen gemiddelde

(kooi-, scharrel- en vrije uitloop huisvesting)

€ 19,30

Voerprijs biologisch:

€ 35,-

14.2.3 Rente

Toelichting

De rentekosten over het gemiddeld geïnvesteerd vermogen in een leghen worden benaderd via de formule:

{aankoopprijs 17-weekse hen + voerkosten (17-20 weken) + opbrengst uitgelegde hen (1-uitval)} : 2 x rente% x (aantal dagen opfok en leg : 365).

Norm

Rentekosten per hen

	Batterij WL	MZ	Scharrel MZ	Vrije uitloop MZ	Bio- logisch
Aankoop 17-wk hen (uitgedrukt per opgehokte hen)	3,07	3,13	3,50	3,60	5,20
Gem.geïnv.verm.	1,78	1,87	2,08	2,13	3,13
Rente %	5,0	5,0	5,0	5,0	5,0
Productieperiode (dgn)	435	405	406	396	371
Rentekosten per opgehokte hen per ronde	0,11	0,10	0,12	0,12	0,16

14.2.4 Overige toegerekende kosten

Toelichting

Overige toegerekende kosten zijn de kosten die worden gemaakt voor enkele zaken die rechtstreeks met het productieproces samenhangen.

Norm

Kosten per opgehokte hen per ronde

	Batterij- huisvesting	Volière- huisvesting (mech. ventilatie)	Huisvesting met vrije uitloop
	(eurocent)	(eurocent)	(eurocent)
Elektriciteit:			
mestdroging	18	10	10
overig	12	10	10
Water (80 l)	10	11	11
Gezondheidszorg + hygiëne	20	25	35
Strooisel (0,2 kg)		3	3
Inzetten	7	6	6
Vang- en laadkosten	12	10	10
Heffing PPE	5,3	5,3	5,3
Diergezondheidsheffing*)	5,5	5,5	5,5
Ophalen kadavers	2	3	3
Totaal	92	89	99

*) Indicatie heffingen na 2005

14.3 Saldoberekening

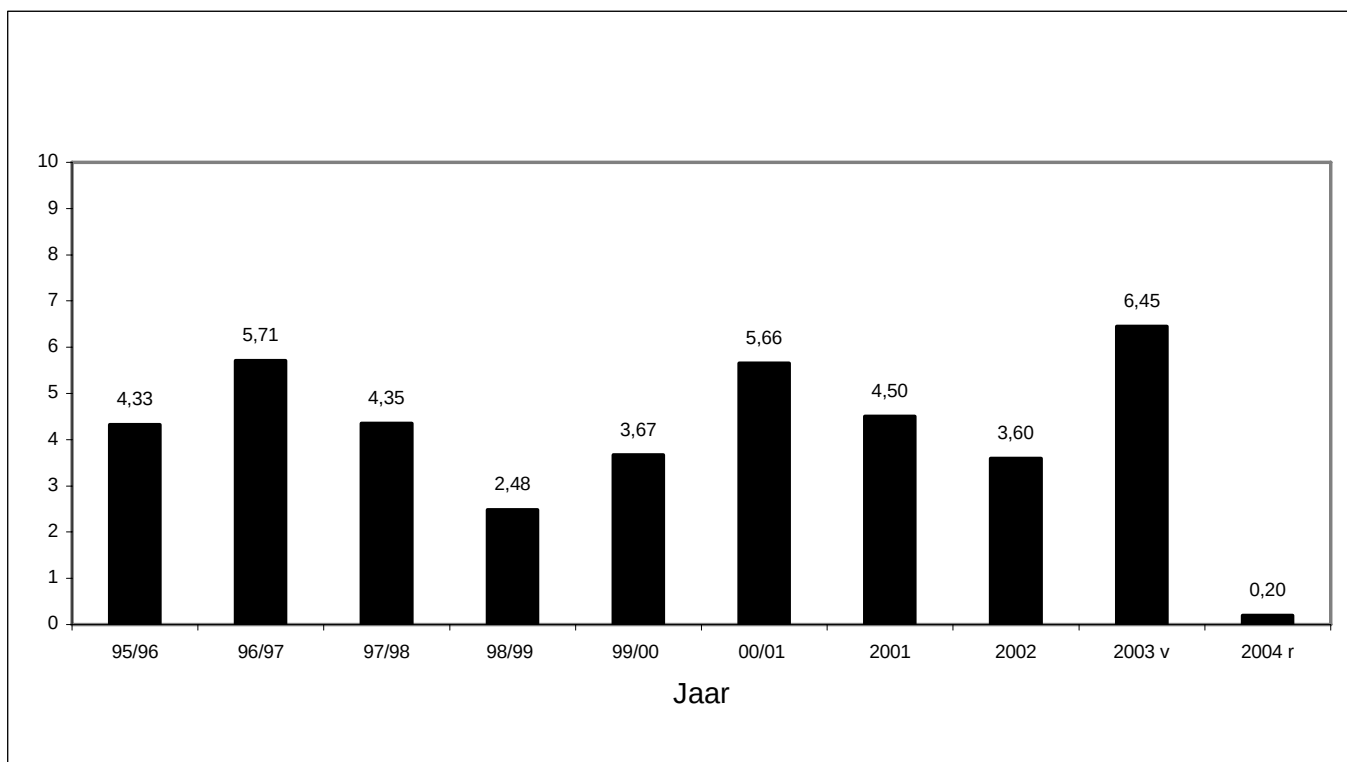
Het saldo per ronde voor de leghennenhouderij wordt berekend per 100 opgehokte hennen. De berekening gaat uit van het gemiddeld voerverbruik en gemiddelde overige kosten. De gehanteerde prijzen zijn de normprijzen. Voor scharrelhuisvesting wordt nu uitgegaan van een volièresysteem.

Omschrijving	Batterij		Scharrel volière	Vrije uitloop	Bio- logisch
	WL	MZ	MZ	MZ	
Opbrengsten					
Eieren	1 583	1 433	1 727	1 942	2 845
Slachthennen	18	26	28	26	25
Af: kosten hennen en voer					
Hennen	307	313	350	360	520
Voer overgangperiode	31	35	40	40	81
na 20 weken	849	793	863	856	1520
Voerwinst	414	318	501	711	750
Af: overige toegerekende kosten					89
Elektriciteit			20	20	
mestdroging	18	18			
overig	12	12			
Water	10	10	11	11	
Gezondheidszorg	20	20	25	35	
Strooisel			3	3	
Inzetkosten	7	7	6	6	
Vang- en laadkosten	12	12	12	10	
Heffing PPE	5,3	5,3	5,3	5,3	
Diergezondheidsheffing	5,5	5,5	5,5	5,5	
Ophalen kadavers	2,1	2,1	3	3	
Saldo, excl. berekende rente	323	226	412	611	661
Berekende rente	10	10	12	12	16
Saldo per ronde	313	216	399	599	645
Saldo per 100 opgehokte hennen op jaarbasis	253	187	341	524	600

14.4 Verloop van het saldo

Toelichting

Het saldo per gemiddeld aanwezige hen (WL en MZ in batterijhuisvesting) in de afgelopen jaren is weergegeven in euro in onderstaande grafiek.

Bron: LEI, omrekening Praktijkonderzoek van de Animal Sciences Group van Wageningen UR (v) = voorlopig (r) = raming (deze geldt alleen voor bedrijven die wel eieren konden leveren tijdens en na de uitbraak van AI, slechts 40% van de bedrijven)

Opmerking: De voorbeeldberekening en het LEI-saldo zijn niet vergelijkbaar, aangezien de voorbeeldberekening een norm is voor de komende jaren en de prijzen in de voorbeeldberekening vooraf ingeschat zijn. Deze norm is per 100 opgehokte hennen en het LEI geeft het saldo per gemiddeld aanwezige hen. Verder hanteert het LEI een andere berekeningswijze voor het saldo als in de voorbeeldberekening hierboven. Het LEI neemt kosten voor elektriciteit, water, PPE-heffing, ophalen destructiemateriaal en berekende rente niet mee bij het saldo. De andere kosten uit bovenstaande saldoberekening zijn wel verwerkt in het LEI-saldo.

14.5 Niet toegerekende kosten

14.5.1 Mestafzetkosten

Toelichting

De mestafzetkosten kunnen van bedrijf tot bedrijf zeer sterk verschillen. De kosten zijn o.a. afhankelijk van de afzetmogelijkheden op het eigen bedrijf of in de regio, eventuele contracten/afspraken, de kwaliteit van de mest etc. Uitgebreide informatie over mestproductie, mestafzet, tarieven e.d. is te vinden in hoofdstuk 1.3.

Bij de berekening van de mestkosten is uitgegaan van:

- een bedrijf zonder grond
- kosten voor opslag, inleggelden en contributie zijn buiten de berekening gelaten
- afzetkosten voor de lange termijn: € 18,- per ton (inclusief monsternamen en analyse ca. € 2,-)

Norm

Mestafzetkosten in euro's per 100 opgehoekte hennen per ronde voor een bedrijf met:

• batterijhuisvesting, 60 000 plaatsen;	€ 38,-
• scharrelhuisvesting, 25 000 plaatsen;	€ 39,-
• volièrehuisvesting, 35 000 plaatsen;	€ 39,-

14.5.2 Bouwwerken

14.5.2.1 Vervangingswaarde en jaarlijkse kosten stallen

Toelichting

Tussen de regio's bestaan verschillen in bouwkosten. De gebouwenkosten zijn berekend inclusief de kosten van ventilatie, luchtinlaat en fundering voor voersilo's. De jaarlijkse kosten van stal en inventaris zijn exclusief de verzekerings-premies voor brand- en stormschade. De bedragen zijn weergegeven per m² op basis van de binnenwerkse maten van de gebouwen. Het staloppervlak is exclusief de werkruimte en de eieropslag, maar incl. 40 m² voorruimte.

Leghennen

Norm

Vervangingswaarde en jaarlijkse kosten van gebouwen

Batterijhuisvesting

Met ingang van 1 januari 2003 is het plaatsen of voor het eerst in gebruik nemen van kooihuisvestingssystemen niet meer toegestaan. De leghennen die vanaf die datum worden opgezet moeten in bestaande systemen 550 cm² per leggen ter beschikking hebben. Vanaf 2012 is ook het huisvesten van legkippen in batterijhuisvesting verboden.

Vervangingswaarde en jaarlijkse kosten van gebouwen

	Vervangingswaarde (euro/m ²)	Bedrag per henplaats	Afschrij- ving (%)	Onder- houd (%)
Stal (/m ²)	200	7,-	3	1
Werkruimte/eieropslag	400	1,-	3	1
Hygiënesluis	2 300		3	1

Scharrelhuisvesting

De bedragen zijn gebaseerd op twee stallen met ieder 15 000 hennen (9 hennen/m²). Dit is exclusief de werkruimte en de eieropslag.

	Vervangingswaarde (euro/m ²)	Bedrag per henplaats	Afschrij- ving (%)	Onder- houd (%)
Stal (per m ²)	200	24,-	3	1
Werkruimte/eieropslag	400	1,-	3	1
Hygiënesluis	2 300		3	1

Leghennen

Volièrehuisvesting

De vervangingswaarde is gebaseerd op een stal voor 30 000 leghennen (18 hennen/m²). Dit is exclusief de werkruimte en de eieropslag.

Kosten voor uitloop zijn niet opgenomen.

	Vervangingswaarde (euro/m ²)	Bedrag per henplaats	Afschrij- ving (%)	Onder- houd (%)
Stal (per m ²)	200	10,-	3	1
Werkruimte/eieropslag	400	1,-	3	1
Hygiënesluis	2 300		3	1

Voor bijkomende kosten zie hoofdstuk 1.6.1.6.

14.5.2.2 Staloppervlak

Toelichting

Het netto staloppervlak is inclusief de kopeinden van de batterijen, maar exclusief het oppervlak van de voorruimten.

Norm

Aantal opgehokte hennen per m² staloppervlakte (dierruimte)

Huisvestingssysteem	Dieren/m ²
<i>Batterij</i>	
3-etage	18-22
4-etage	22-28
5-etage	26-34
6-etage	32-40
Verrijkte kooi	17-34
Scharrelhuisvesting (geen verdiepingen)	9
Volière	18-25
Volière met uitloop	16-18

Oppervlakte nodig voor het transport, het verzamelen en het bewaren van eieren:

- Werkruimte met inpakmachine 70 m²
- Werkruimte zonder inpakmachine 25 m²
- Eieropslag (volle en lege containers) 4 m² + 0,5 m² / 1000 leghennen

14.5.2.3 Vervangingswaarde en jaarlijkse kosten inventaris

Toelichting

Onder inventaris wordt de complete inrichting van de stal verstaan, inclusief voersilo's. Bij batterijhuisvesting is uitgegaan van mechanische ventilatie; bij scharrelhuisvesting is uitgegaan van natuurlijke ventilatie. Enkele inventarisonderdelen zijn afzonderlijk vermeld.

Leghennen

Norm

Batterijhuisvesting

Stalgrootte: 35 000 leghennen.

De bedragen zijn in euro's weergegeven per m² op basis van de binnenwerkse maten van een stal met 4- en 5- etagebatterij, exclusief de werkruimte en de eieropslag.

	Vervangingswaarde bedrag		Afschrij- ving (%)	Onder- houd (%)
	(euro/m ²)	(euro/henplaats)		
Totale inventaris	350	12,50	7	2
Onderdelen				
4- en 5-etage batterij met voer- en watervoorziening en mest- en eieraafvoer	205	7,50	7	2
Luchtbehandeling (warmtewisselaar of airmix)	18	0,70	7	3
Regelcomputer	9	0,32	13	3
Inlaatbediening incl. motoren	5	0,18	7	3
Ventilatoren	12	0,45	7	2
Alarminstallatie	1	0,05	7	2
Elektrische installatie	40	1,45	7	2
Silo's (per silo)	3 000		3	2
Noodstroom- voorziening (per stuk)	10 200		7	2
Eierverzameling (per stuk)	60 000		7	3
2-tons kadaverkoeling (per stuk)	2 200		10	5

Scharrelhuisvesting

De vervangingswaarde is gebaseerd op twee stallen van 15 000 leghennen. De bedragen per m² zijn weergegeven op basis van de binnenwerkse maten van de stallen, exclusief de werkruimte en de eieropslag.

	Vervangingswaarde bedrag		Afschrij- ving (%)	Onder- houd (%)
	(euro/m ²)	(euro/henplaats)		
Totale inventaris	100	11,00	6,5	2
Onderdelen				
Ventilatie en inlaatbediening	15	1,70	9	3
Alarminstallatie	1	0,15	10	3
Voersysteem (incl. electr. weger)	15	1,70	6	2
Drinkwatersysteem	8	0,90	5	2
Automatische legnesten	18	2,00	5	2
Roostervloer (hout)	10	1,10	5	2
Elektrische installatie	10	1,10	5	1
Eierverzameling	60 000		7	3
Silo's (per silo)	3 000		3	2
Noodstroomvoorziening	10 200		7	2
1-tons kadaverkoeling (per stuk)	1 750		10	5

Volièrehuisvesting

De vervangingswaarde is gebaseerd op een stal voor 30 000 leghennen (18 hennen/m²). Dit is exclusief de werkruimte en de eieropslag.

	Vervangingswaarde	Afschrij-	Onder-
		ving	houd

Leghennen

	bedrag		ving (%)	houd (%)
	(euro/m ²)	(€/henplaats)		
Totale inventaris	305	17,00	7	2
Onderdelen				
Etages ¹⁾	180	10,-	7	2
Luchtbehandeling (warmtewisselaar of airmix)	18	1,-	7	3
Klimaatbeheersing, incl. ventilatoren	16	1,-	11	3
Voervoorziening alg.	8	0,45	7	2 ²⁾
Drinkwatervoorziening alg.	1	0,10	7	2
Elektrische installatie	40	2,25	7	2
Eierverzameling		60 000	7	3
Silo's (per silo)		3 000	3	2
Noodstroomvoorziening		10 200	7	2
2-tons kadaverkoeling (per stuk)		2 200	10	5

¹⁾ Etages, incl. ingebouwde verlichting, voer- en drinkwatervoorziening, mestafvoer, beluchting en legnesten

²⁾ bij voerpannen: onderhoud 1% hoger

14.5.2.4 NH₃-emissie reducerende systemen

Toelichting

Voor zowel batterij-, volière- als scharrelhuisvesting zijn systemen ontwikkeld die de uitstoot van NH₃ (verder) terugdringen. Voor een aantal van deze systemen zijn geschatte jaarlijkse kosten weergegeven, op basis van de verwachte levensduur en energieverbruik. De genoemde meerkosten bestaan uit afschrijving, rente en onderhoud (jaarkosten investering) en overige exploitatiekosten (o.a. energie). Bij Praktijkonderzoek is een publicatie verschenen over de huisvestingskosten in de pluimveehouderij.

Leghennen

Norm

Batterijhuisvesting

De investeringsbedragen zijn gebaseerd op een stal voor 50 000 leghennen in batterijhuisvesting.

Nummer Rav	Systeem	Jaarkosten Investering €/d.pl.	Jaarkosten Energie €/d.pl.	Jaarkosten Totaal €/d.pl.
E 2.5.1	Mestbandbatterij met geforceerde mestdroging ¹⁾	1,56		1,56
E 2.5.2	Mestbandbatterij met geforceerde mestdroging, belucht met 0,7 m ³ lucht per dier per uur	0,01	0,07	0,08
E 2.5.3	E 2.5.1 met chemisch luchtwassysteem	0,50	0,29	0,79
E 2.5.4	E 2.5.2 met chemisch luchtwassysteem	0,50	0,29	0,79

1) 2.5.1 is de 'standaardstal'. De jaarkosten voor de overige systemen zijn extra boven de kosten voor dit systeem.

2) Bij de chemische luchtwassers (2.5.3 en 2.5.4) is dit inclusief andere exploitatiekosten zoals afzet spuiwater.

Grondhuisvesting en volièrehuisvesting

De investeringsbedragen zijn gebaseerd op een stal voor 30 000 leghennen.

Nummer Rav	Systeem	Jaarkosten Investering €/d.pl.	Jaarkosten Energie €/d.pl.	Jaarkosten Totaal €/d.pl.
E 2.7	Grondhuisvesting van legrassen ¹⁾	2,80		2,80
E 2.8	Perfosysteem			
	- vlakke vloer	0,20	0,14	0,34
	- verdiepte put	0,35	0,14	0,49
E 2.9	Buizen onder de beun	0,25	0,35	0,60
E 2.10	Chemisch luchtwassysteem 90% reductie ²⁾			
	- scharrel	0,74	0,29	1,03
	- volière	0,58	0,29	0,87
E 2.11.1	Minimaal 50 % van de leefruimte is rooster met daaronder een mestband; minimaal eenmaal per week afdraaien. Roosters minimaal in twee etages ³⁾ .	-0,35		-0,35
E 2.11.2	Minimaal 50 % van de leefruimte is rooster met daaronder een mestband met beluchting; minimaal eenmaal per week afdraaien. Roosters minimaal in twee etages ³⁾ .	-0,25	0,07	-0,18
E 2.12.1	Scharrelstal in twee verdiepingen met mestbanden onder de roosters	0,11	0,02	0,13
E 2.12.2	Scharrelhuisvesting met frequente mest- en strooiselverwijdering	0,81	0,01	0,82

1) 2.7 is de 'standaardstal'. De jaarkosten voor de overige systemen zijn extra boven de kosten voor dit systeem.

2) Bij de chemische luchtwassers is dit inclusief andere exploitatiekosten zoals afzet spuiwater.

3) Lagere investeringskosten dan 'standaardstal'.

14.5.3 Algemene kosten

Toelichting

Zie voor algemene kosten bij vleeskuikens of vleeskuikenouderdieren

Leghennen

De heffing voor legghenouders wordt geïnd door het Controlebureau voor Pluimvee, Eieren en Eiprodukten (CPE).

Eénmalige inschrijfkosten € 55,-

De bijdrage per m² voor de legkippen bruikbaar oppervlak per jaar is

- € 0,51 voor kooi-eieren
- € 0,27 voor scharreleieren
- € 0,40 voor vrije uitloopeieren

14.5.4 Arbeidsbehoefte

Toelichting

Het aantal dieren dat door een volwaardige arbeidskracht kan worden verzorgd is afhankelijk van het al of niet gebruiken van een inpakmachine.

Norm

Aantal leghennen (20 wkn) per v.a.k. bij batterijhuisvesting

- met inpakmachine 60 000

Aantal leghennen (20 wkn) per v.a.k. bij scharrelhuisvesting

- zonder inpakmachine 12 000
- met inpakmachine 25 000

Aantal leghennen (20 wkn) per v.a.k. bij volièrehuisvesting

- zonder inpakmachine 15 000
- met inpakmachine 35 000

Aantal leghennen (20 wkn) per v.a.k. bij scharrelhuisvesting met vrije uitloop

- met inpakmachine 25 000

Aantal biologische leghennen (20 wkn) per v.a.k.

- Grondhuisvesting 8 000
- Volièrehuisvesting 12 000

Zie voor uiteenzetting van de arbeidskosten, hoofdstuk 1.4.1.

Leghennen

15 Opfok vleeskuikenouderdieren

15.1	Opbrengsten	337
15.2	Toegerekende kosten	337
15.2.1	Aankoop kuikens	337
15.2.2	Voerkosten	338
15.2.2.1	Voerverbruik	338
15.2.2.2	Voerprijzen	338
15.2.3	Rente per afgeleverde hen per ronde	338
15.2.4	Overige toegerekende kosten	339
15.3	Saldberekening	340
15.4	Niet-toegerekende kosten	341
15.4.1	Mestafzetkosten	341
15.4.2	Bouwwerken	341
15.4.2.1	Vervangingswaarde en jaarlijkse kosten stallen	341
15.4.2.2	Staloppervlak	342
15.4.2.3	Vervangingswaarde en jaarlijkse kosten inventaris	343
15.4.3	Algemene kosten	344
15.4.4	Arbeidsbehoefte	344

Algemeen

Bij de prijzen van het voer zijn de gemiddelde LEI-prijzen van de laatste 5 jaar vermeld.
Daarnaast zijn normprijzen opgenomen. Deze normprijzen zijn een inschatting van de prijzen op middenlange termijn.

15.1 Opbrengsten

Toelichting

Er zijn verschillen tussen de diverse merken. Opfok geschiedt veelal in integratieverband, waarbij via contracten een vaste opfokvergoeding uitgekeerd wordt.

*Norm**Productieperiode (weken)*

Opfok	18-20
Leegstand	4
Percentage hanen t.o.v. hennen bij opzet	15
Percentage hanen t.o.v. hennen bij afleveren	10
Uitvalpercentage	
hennen	7
hanen (excl. selectie)	14
Prijs per 18 wk hen (incl. hanen, volledig geënt)	€ 8,40

15.2 Toegerekende kosten

15.2.1 Aankoop kuikens

Toelichting

De kuikenprijs is afhankelijk van het merk kuiken. De kuikenprijs heeft betrekking op de prijs van de henkuikens, de haankuikens worden zonder kosten meegeleverd.

<i>Norm</i>	Kuikenprijs	€ 3,- per kuiken	(€ 2,90 - € 3,20 per kuiken)
-------------	-------------	------------------	------------------------------

15.2.2 Voerkosten

15.2.2.1 Voerverbruik

Toelichting

Tijdens de opfokperiode worden veelal drie voersoorten verstrekt

Startvoer	(0 –1,5 weken)
Opfok I	(1,5 - ca. 5 weken)
Opfok II	(ca. 5 weken – 18 à 20 weken)

Norm Voerverbruik per afgeleverde hen, inclusief voerverbruik van de hanen; aflevering op 18 weken (kg)

Startvoer	0,50	(0,40 - 0,60)
Opfok I	1,50	(1,25 - 1,75)
Opfok II	6,50	(6,00 - 7,00)

15.2.2.2 Voerprijzen

Statistiek De prijzen, (in euro/100 kg, levering 16 ton in bulk), voor opfokmeel I en opfokmeel II verschillen tussen integraties.

	2000	2001	2002	2003	2004
Opfok I	20,47	22,10	21,50	21,35	22,70
Opfok II	18,97	20,28	19,80	19,60	21,10

Bron: LEI, omrekening Praktijkonderzoek van de Animal Sciences Group van Wageningen UR

Norm Voerprijs per 100 kg. bij levering 16 ton in bulk

Startvoer	€ 23,30
Opfok I	€ 21,30
<u>Opfok II</u>	<u>€ 19,80</u>
Gewogen gemiddelde	€ 20,30

15.2.3 Rente per afgeleverde hen per ronde

Toelichting

De rentekosten over het gemiddeld geïnvesteerd vermogen per afgeleverde hen worden als volgt berekend:

{Aankoopprijs + (1/2 x overige toegerekende kosten)} x rente% x aantal dagen opfok : 365.

Onderstaande bedragen zijn alle per afgeleverde hen inclusief hanen

Aankoopprijs per afgeleverde hen (incl. hanen)	€ 3,23
Overige toeger. kosten excl. vang- en laadkosten	€ 3,80
Rente %	5,0
Aantal dagen opfok	126

Norm Rentekosten per afgeleverde hen per ronde: € 0,09

15.2.4 Overige toegerekende kosten

Toelichting

Overige kosten zijn de kosten voor een aantal zaken die rechtstreeks met het productieproces samenhangen. Er wordt uitgegaan van mechanisch geventileerde stallen.

<i>Norm</i>	Kosten per afgeleverde hen	(eurocent)
	Elektriciteit (1,1 kWh)	14
	Water (20 l incl. reiniging)	2
	Verwarming (0,9 m ³ gas)	41
	Gezondheidszorg (incl. ontsmetten)	135
	Strooisel (1 kg)	4
	Snavelbehandeling	5,5
	Heffing; Mg-fonds + PPE	5,3
	Diergezondheidsheffing ^{*)}	3,7
	Inzet-, vang- en laadkosten	28
	Salmonella en Campylobacter; verzekering + Actieplan pluimveevlees 2000+	23
	Ophalen kadavers (SRM)	2
	Totaal	264

^{*)} Heffingen in 2005

15.3 Saldoberekening

Het saldo voor de opfok van vleeskuikenouderdieren wordt berekend per 100 18-weekse hennen (incl. hanen). De berekening gaat uit van het gemiddeld voerverbruik en gemiddelde overige kosten. De gehanteerde prijzen zijn de normprijzen.

Omschrijving	Hoeveelheid	Prijs/eenheid (euro)	Bedrag (euro)
<i>Opbrengsten</i>			
Hennen	100	8,40	840
<i>Af: kosten kuikens en voer</i>			
Aankoop kuikens (incl. hanen)	100	3,23	323
Startvoer (kg; prijs/100 kg)	0,50	23,30	12
Opfok I (kg; prijs/100 kg)	1,50	21,30	32
Opfok II (kg; prijs/100 kg)	6,50	19,80	129
Voerwinst			345
<i>Af: overige toegerekende kosten</i>			
Elektriciteit			14
Water			2
Verwarming			41
Gezondheidszorg (incl. ontsmetten)			135
Strooisel			4
Snavelbehandeling			5,5
Heffing PPE			5,3
Diergezondheidsheffing			3,7
Inzet-, vang- en laadkosten			28
Salmonella: verzekering + Actieplan 2000+			23
Ophalen kadavers			2
Saldo, excl. berekende rente			81
Berekende rente			9
Saldo			72
Saldo per 100 18-weekse hennen op jaarbasis			170

15.4 Niet-toegerekende kosten

15.4.1 Mestafzetkosten

Toelichting

De mestafzetkosten kunnen van bedrijf tot bedrijf zeer sterk verschillen. De kosten zijn o.a. afhankelijk van de afzetmogelijkheden op het eigen bedrijf of in de regio, eventuele contracten/afspraken, de kwaliteit van de mest etc. Uitgebreide informatie over mestproductie, mestafzet, tarieven e.d. is te vinden in hoofdstuk 1.3.

Bij de berekening van de mestkosten is uitgegaan van:

- een bedrijf zonder grond;
- kosten voor opslag, inleggelden en contributie zijn buiten de berekening gelaten;
- afzetkosten voor de lange termijn: € 18,- per ton (inclusief monsternamen en analyse ca. € 2,-).

Norm

Ophaalbijdrage per 100 afgeleverde hennen per ronde voor een bedrijf met:

- volledig strooisel, 31 000 plaatsen; € 6,-

15.4.2 Bouwwerken

15.4.2.1 Vervangingswaarde en jaarlijkse kosten stallen

Toelichting

Er wordt uitgegaan van mechanisch geventileerde stallen (circa 75 m x 14 m) met grondhuisvesting. De gebouwenkosten zijn berekend inclusief de kosten van ventilatiekokers, luchtinlaatkleppen en fundering van silo's. De jaarlijkse kosten van stal en inventaris zijn exclusief de verzekeringspremies voor brand- en stormschade. De kosten zijn aangegeven op basis van het bruto grondoppervlak.

Norm

Vervangingswaarde en jaarlijkse kosten van gebouwen

	Vervangingswaarde per m ² (euro/m ²)	Afschrijving (%)	Onderhoud (%)
Gebouwen	175 – 200	3	1

Voor bijkomende kosten zie hoofdstuk 1.6.1.6.

15.4.2.2 Staloppervlak

Toelichting

Het netto staloppervlak is het oppervlak van de voor de dieren beschikbare ruimte, op basis van de binnenwerkse maten van het gebouw. Het bruto staloppervlak is inclusief aanwezige werken opslagruimte, en is ongeveer 10 % groter dan het netto oppervlak.

Norm

Bezetting van het staloppervlak

	Netto Oppervlakte	Bruto oppervlakte
Gemengde opfok		
Dieren per m ² bij opzet	11,0	9,9
Hennen per m ² bij opzet	9,6	8,6
Hanen per m ² bij opzet	1,4	1,3
Afgeleverde hennen per m ²	8,9	8,0
Gescheiden opfok		
Hennen per m ² bij opzet	9	8,1
Hanen per m ² bij opzet	5	4,5

15.4.2.3 Vervangingswaarde en jaarlijkse kosten inventaris

Toelichting

Onder inventaris wordt de complete inrichting van de stal verstaan, inclusief voersilo's, ventilatoren, verwarming, voerketting, drinktorens, verlichting en alarmapparatuur. De opfok van vermeerderingsdieren vindt plaats in grond-huisvestingssystemen en volledig strooiselvloer. Enkele onderdelen zijn apart weergegeven.

Norm

Vervangingswaarde en jaarlijkse kosten van de inventaris

	Vervangingswaarde euro/ m ² spreiding		Afschrij- ving (%)	Onderhoud (%)
Totale inventaris	70	(60 - 75)	6,5 ¹⁾	2
Onderdelen				
Voerinstallatie (incl.weegapp.)				
voerketting	14	(12 - 18)	5	2
voerpannen	25	(20 - 30)	5	3
silo's + vijzels	7	(6 - 8)	5	2
Drinkwaterinstallatie				
drinktorens	5	(4 - 6)	5	2
drinkcups/nippels	7	(6 - 8)	5	2
Verwarming				
heteluchtkanon	7	(6 - 8)	5	2
Alarminstallatie	2	(1 - 2)	5	2
Klimaatregeling	11	(8 - 13)	10	3
Ventilatoren	5	(4 - 6)	5	3
TL-verlichting (incl. regelapp.)	6	(5 - 7)	5	2
1-tons kadaverkoeling ²⁾	1 750			105

1) Het totale afschrijvingspercentage is hoger dan de som van de onderdelen, omdat bepaalde delen van installaties sneller worden vervangen.

2) Uitgaande van wekelijkse ophaal.

15.4.3 Algemene kosten

Toelichting

De algemene kosten zijn per bedrijf weergegeven.

Norm

De algemene kosten per jaar

Omschrijving	Per bedrijf (euro)
Boekhouding	4 000
Voorlichting en advies	500
Begeleiding Minas	450
Verzekeringen ¹⁾	2 600
Lid bedrijfsverzorgingsdienst	800
Telefoon	800
Bedrijfskleding	500
Contributie en abonnementen	1 200
Auto	1 400
Onroerend zaak belasting, polder- en waterschapslasten ²⁾	2 100

¹⁾ Deze bedragen zijn berekend voor de volgende situatie (inclusief 7 % assurantiebelasting):

- WA-verzekering, milieuschadeverzekering, rechtsbijstandsverzekering en een inductieschadeverzekering per bedrijf,
- brand/storm en bedrijfsschadeverzekering voor stallen met brandbare isolatie en een relatief laag stormrisico. Uitgangspunt voor de premie bedrijfsschadeverzekering zijn de kosten voor arbeid, huisvesting en overige niet-toegerekende (= algemene) kosten: per opfokplaats € 4,60 per jaar.

De toelichting op de percentages voor de overige verzekeringen staan in hoofdstuk 1.6.1.4.

²⁾ De economische waarde wordt voor de stal op 70 % en voor de inventaris op 80% van de nieuwbouwwaarde gesteld. (zie hoofdstuk 1.7.3 voor de bedragen per 2.268 euro economische waarde).

15.4.4 Arbeidsbehoefte

Toelichting

Een volwaardige arbeidskracht kan 31 000 opfokdieren (hennen + 10-15% hanen) per ronde verzorgen (grondhuisvesting).

Norm

Aantal dieren (hennen + hanen) bij opzet: 31 000

Voor uiteenzetting van de arbeidskosten zie hoofdstuk 1.4.1.

16 Vleeskuikenouderdieren

16.1	Opbrengsten	347
16.1.1	Broedeieren	347
16.1.1.1	Productie	347
16.1.1.2	Prijzen	347
16.1.2	Vleesprijzen	348
16.2	Toegerekende kosten	348
16.2.1	Aankoop hennen	348
16.2.2	Voerkosten	348
16.2.2.1	Voerverbruik	348
16.2.2.2	Voerprijzen	349
16.2.3	Rente per opgehokte hen per ronde	349
16.2.4	Overige toegerekende kosten	350
16.3	Saldoberekening	351
16.4	Niet-toegerekende kosten	352
16.4.1	Mestafzetkosten	352
16.4.2	Bouwwerken	353
16.4.2.1	Vervangingswaarde en jaarlijkse kosten stallen	353
16.4.2.2	Staloppervlak	353
16.4.2.3	Vervangingswaarde en jaarlijkse kosten inventaris	354
16.4.2.4	NH ₃ -emissie reducerende systemen	355
16.4.3	Algemene kosten	356
16.4.4	Arbeidsbehoefte	356

Algemeen

Bij de prijzen van eieren, vlees en voer zijn de gemiddelde prijzen van de laatste 5 jaar vermeld. Daarnaast zijn normprijzen opgenomen. Deze normprijzen zijn een inschatting van de prijzen op middenlange termijn.

16.1 Opbrengsten

16.1.1 Broedeieren

16.1.1.1 Productie

Toelichting

De broedeiproductie van een koppel hangt nauw samen met de lengte van de productieperiode de bereikte topproductie en de persistentie van de legcurve.

Een opgehokte hen is bij de vleeskuikenouderdieren een hen op de leeftijd van 22 weken.

Norm

Productieperiode (dgn)	
opfok 18 à 20 tot 22 weken	26
legperiode	272
leegstand	45
totale productieperiode	343 (315 - 365)
Week bijplaatsing hanen	40 - 45
Percentage bijgeplaatste hanen (van het aantal opgehokte hennen)	2,5
Aantal broedeieren per opgehokte hen	150 (140 - 160)
Aantal consumptie-eieren per opgehokte hen	10
Uitval (%), incl. selectie	
18 - 22 wkn hennen	1
hanen	3,6
22 - 61 wkn hennen	10 (5 - 15)
hanen	35 (30 - 45)

16.1.1.2 Prijzen

Statistiek

De prijs per broedei hangt nauw samen met het merk kippen en de marktsituatie. De prijs per broedei is afhankelijk van het bevruchtungs- c.q. uitkomstpercentage.

	2000	2001	2002	2003	2004
Prijs per broedei (eurocent)	15,9	17,0	16,0	15,7	15,7
Buiten integratieverband					

Norm

Prijs per broedei	16,25 eurocent	(15,5 – 17,5 eurocent)
Prijs per consumptie-ei	0,5 eurocent	

16.1.2 Vleesprijzen

Statistiek De producentenprijs (per kg levend gewicht) van uitgelegde moederdieren wordt sterk bepaald door de dan geldende marktprijs.

	2000	2001	2002	2003	2004
Prijs (euro/kg)	0,39	0,54	0,24	0,27	0,31

Bron: LEI

Norm Producentenprijs per afgeleverde kg: € 0,35

Gewicht hennen

3,7 (3,6 - 3,8)

Gewicht hanen

4,8 (4,6 - 5,0)

Opbrengst uitgeselecteerde dieren: € 0,05 per opgehokte hen

16.2 Toegerekende kosten

16.2.1 Aankoop hennen

Norm Bij aankoop van 18-weekse hennen worden 10 % hanen geleverd zonder aparte aankoopkosten. In de prijs voor de hennen zijn de kosten voor aankoop van de hanen verrekend.

Prijs 18-wk hen (incl. € 0,90 entingen)

€ 9,03

Prijs bij te plaatsen hanen (per stuk)

€ 7,50

16.2.2 Voerkosten

16.2.2.1 Voerverbruik

Toelichting

Tussen koppels bestaan aanzienlijke verschillen in voerverbruik.

Norm Voerverbruik per aanwezig dier per dag (g)

18 - 22 weken

115

vanaf 22 weken (inclusief graan)

155 (145 - 165)

vanaf 22 weken bij gescheiden voeren

hanen

150

hennen

160

Voerverbruik hanen en hennen per opgehokte hen (kg)

18 - 22 weken

3,3

22 - 61 weken

44,7

16.2.2.2 Voerprijzen

Statistiek De voerprijzen (euro/100 kg; 16 ton in bulk) voor foktoommeal II variëren per integratie, per regio en gedurende het jaar.

	2000	2001	2002	2003	2004
Voerprijs	18,88	20,01	19,90	20,10	21,60

Bron: LEI, omrekening Praktijkonderzoek van de Animal Sciences Group van Wageningen UR

Norm Voerprijs foktoommeal per 100 kg, bij levering 16 ton in bulk: € 19,80

16.2.3 Rente per opgehokte hen per ronde

Toelichting

De rentekosten over het gemiddeld geïnvesteerd vermogen per opgehokt moederdier worden als volgt berekend:

$\{\text{aankoopprijs hen} + \text{voerkosten (18-22 weken)} + \text{slachtwaarde hen} \times (1 - \text{uitval\%})\} : 2 \times \text{rente\%} \times (\text{aantal dagen opfok} + \text{leg}) : 365$

Kosten per opgehokte hen per ronde in euro

Aankoopprijs hen (incl. haan)	€ 9,11
Slachtwaarde hen (incl. haan)	€ 1,27
Voerkosten 18 - 22 weken	€ 0,69
Gemiddeld geïnvesteerd vermogen	€ 5,54
Rente %	5,0
Dagen opfok + leg	298

Norm Rentekosten per opgehokte hen per ronde: € 0,23

16.2.4 Overige toegerekende kosten

Toelichting

Overige toegerekende kosten zijn de kosten voor een aantal zaken die rechtstreeks samenhangen met het productieproces.

<i>Norm</i>	Kosten per opgehokte hen per ronde	eurocent	
	Elektriciteit (2,7 kWh)	45	(40 - 50)
	Water (100 l, incl. reiniging)	12	(7 - 14)
	Verwarming (0,28 m ³ gas) ¹⁾	14	(0 - 16)
	Gezondheidszorg (incl. ontsmetten)	40	(20 - 50)
	Strooisel ²⁾	5	(7 - 30)
	Nestmateriaal	7	
	Heffing Productschap voor Pluimvee en Eieren	27,5	
	Diergezondheidsheffing ³⁾	9,5	
	Vang- en laadkosten	22	(20 - 24)
	Ophalen kadavers (SRM)	10	
	Totaal	192	

¹⁾ Afhankelijk van de stalinrichting is er wel of geen bijverwarming

²⁾ Afhankelijk van legnesttype en stalinrichting (roosteroppervlakte)

³⁾ Indicatie heffingen na 2005

16.3 Saldoberekening

Het saldo voor de houderij van vleeskuikenouderdieren wordt berekend per 100 opgehokte hennen (22 weken leeftijd)

Omschrijving	Hoeveelheid	Prijs/eenheid (euro)	Bedrag (euro)
<i>Opbrengsten</i>			
Broedeieren	15 000	0,1625	2 438
Consumptie-eieren	1 000	0,005	5
Slachtdieren (kg)	367	0,35	128
Selectiedieren			5
<i>Af: kosten hennen en voer</i>			
Hennen (incl. hanen)	100	9,11	911
Bijplaatsen hanen	2,5	7,50	19
Voer (kg; prijs per 100 kg)			
Opfokmeel	327	21,00	69
Foktoommeel	4 470	19,80	885
Voerwinst			692
<i>Af: overige toegerekende kosten</i>			
Elektriciteit			45
Water			12
Verwarming			14
Gezondheidszorg (incl. ontsmetten)			40
Strooisel			5
Nestmateriaal			7
Heffing Productschap voor Pluimvee en Eieren		27,5	
Diergezondheidsheffing			9,5
Vang- en laadkosten			22
Ophalen kadavers			10
Saldo, excl. berekende rente			500
Berekende rente			23
Saldo			477
Saldo per 100 opgehokte hennen op jaarbasis		508	

16.4 Niet-toegerekende kosten

16.4.1 Mestafzetkosten

Toelichting

De mestafzetkosten kunnen van bedrijf tot bedrijf zeer sterk verschillen. De kosten zijn o.a. afhankelijk van de afzetmogelijkheden op het eigen bedrijf of in de regio, eventuele contracten/afspraken, de kwaliteit van de mest etc. Uitgebreide informatie over mestproductie, mestafzet, tarieven e.d. is te vinden in hoofdstuk 1.3.

Bij de berekening van de mestkosten is uitgegaan van:

- een bedrijf zonder grond;
- kosten voor opslag, inleggelden en contributie zijn buiten de berekening gelaten;
- afzetkosten voor de lange termijn: € 18,- per ton (inclusief monsternamen en analyse ca. € 2,-).

Norm

Ophaalbijdrage in euro's per 100 opgehokte hennen per ronde voor een bedrijf met:

gedeeltelijk rooster, 13 500 plaatsen,	€ 33,-
volledig strooisel, 13 500 plaatsen,	€ 31,-

16.4.2 Bouwwerken

16.4.2.1 Vervangingswaarde en jaarlijkse kosten stallen

Toelichting

De bouwkosten variëren enigszins per regio. Er wordt uitgegaan van twee stallen, elk 66 x 12 m. Dit zijn binnenwerkse afmetingen, incl. 3 m voorruimte.
De gebouwenkosten zijn berekend op basis van het bruto staloppervlak inclusief de ventilatiekokers, luchtinlaatkleppen en fundering voor voersilo's. De jaarlijkse kosten van stal en inventaris zijn exclusief de verzekeringspremies voor brand- en stormschade.

Norm

Vervangingswaarde en jaarlijkse kosten van gebouwen

	Vervangingswaarde (euro/m ²)	Afschrijving (%)	Onderhoud (%)
Stal	175 – 200	3	1
Bewaarplaats voor broed- eieren (incl. inventaris)	340 – 430	3	1

Voor bijkomende kosten zie hoofdstuk 1.6.1.6.

16.4.2.2 Staloppervlak

Toelichting

Aantal hennen per m² bij grondhuisvesting. Het bruto oppervlak is het oppervlak op basis van de buitenmaten van het gebouw (inclusief eieropslag/werkruimte). Het netto staloppervlak is het oppervlak van de voor de dieren beschikbare ruimte, en is ongeveer 10% kleiner dan het bruto oppervlak.

Norm

Aantal hennen/ m²

	Netto oppervlak		Bruto oppervlak	
Hennen per m ² bij opzet	7,00	(6,5 - 7,5)	6,3	(5,9 - 6,8)
Hennen per m ² op 22 weken	6,94		6,25	
Dieren (hennen en hanen) per m ² bij opzet	7,70		6,95	

16.4.2.3 Vervangingswaarde en jaarlijkse kosten inventaris

Toelichting

Onder inventaris wordt de complete inrichting van de stal verstaan, incl. voersilo's, voer- en drinkwaterinstallatie, legnesten, lattenroosters, heteluchtkanon, verlichting en alarmapparatuur. Enkele onderdelen zijn apart weergegeven.

Norm

Vervangingswaarde en jaarlijkse kosten van de inventaris

	Vervangingswaarde (euro/m ²) spreiding		Afschrij- ving (%)	Onder- houd (%)
Totale inventaris (autom. legnesten en drinktorens)	110	(90 – 130)6,5 ¹⁾	2	
<i>Onderdelen</i>				
Legnesten				
automatisch legnest	21	(17 - 24)	5	2
handgeraapt legnest	4	(3 - 5)	5	1
Inpakker eieren	20	(16-24)	5	2
Voerinstallatie				
(incl. weegapparatuur)				
voerpannen (hanen)	5	(5 - 7)	5	3
voerketting grill (hennen)	15	(12 -17)	5	2
silo's + vijzels	8	(7 - 9)	5	2
Drinkwaterinstallaties				
drinktorens	5	(4 - 6)	5	2
drinkcups/nippels	7	(6 - 8)	5	2
Lattenroosters	12	(10 - 20)	5	2
Verwarming				
heteluchtkanon	4	(2 - 5)	5	2
TL-verlichting	8	(6 - 9)	5	2
Ventilatoren (incl. klimaatregeling)	15	(10 - 18)5	3	
Noodstroomvoorziening/alarmapp.	5	(4-6)	5	3
1-tons kadaverkoeling ²⁾ (prijs/stuk)	1 750		10	5

1) Het totale afschrijvingspercentage is hoger dan de som van de onderdelen, omdat bepaalde delen van installaties sneller worden vervangen.

2) Uitgaande van wekelijks ophalen.

16.4.2.4 NH₃-emissie reducerende systemen

Toelichting

Voor de huisvesting van ouderdieren zijn systemen ontwikkeld die de uitstoot van NH₃ (verder) terugdringen. Voor een aantal van deze systemen zijn geschatte jaarlijkse kosten weergegeven, op basis van de verwachte levensduur en energieverbruik. De genoemde meerkosten bestaan uit afschrijving, rente en onderhoud (jaarkosten investering) en overige exploitatiekosten (o.a. energie). Bij Praktijkonderzoek is een publicatie verschenen over de huisvestingskosten in de pluimveehouderij.

Norm

Grondhuisvesting, volièrehuisvesting en groepskooien

Huisvestingssystemen voor vleeskuikenouderdieren voor 13.200 dierplaatsen, groepshuisvesting 25.000 dieren.

Nummer Rav	Systeem	Jaarkosten Investering €/d.pl.	Jaarkosten Energie €/d.pl.	Jaarkosten Totaal €/d.pl.
E 4.1	Groepskooi voorzien van mestband en Geforceerde mestdroging	0,64	0,30	0,94
E 4.2	Volière + bandbeluchting	2,40		2,40
E 4.3	Volière + mest- en strooiselbeluchting	2,66	0,89	3,55
E 4.4.1	Mestbeluchting van bovenaf	0,42	2,70	3,12
E 4.4.2	Mestbeluchting met verticale slangen	0,36	0,30	0,66
E 4.5	Perfosysteem op gedeeltelijk Verhoogde roostervloer	0,54	0,15	0,69
E 4.6	Chemisch luchtwassysteem 90% reductie; Volière- en grondhuisvesting	1,62	0,59	2,21
E 4.7	Overige huisvestingssystemen	3,05		3,05

- 1) 4.7 is de 'standaardstal'. De jaarkosten voor de overige systemen zijn extra boven de kosten voor dit systeem.
- 2) Bij de chemische luchtwassers is dit inclusief andere exploitatiekosten zoals afzet spuiwater.

16.4.3 Algemene kosten

Toelichting

De algemene kosten zijn per bedrijf weergegeven.

Norm

De algemene kosten per jaar

Omschrijving	Per bedrijf (euro)
Boekhouding	4 000
Voorlichting en advies	500
Begeleiding Minas	450
Verzekeringen ¹⁾	2 400
Lid bedrijfsverzorgingsdienst	800
Telefoon	800
Bedrijfskleding	300
Contributie en abonnementen	1 200
Auto	1 400
Onroerend zaak belasting, polder- en waterschapslasten ²⁾	1 100

¹⁾ Deze bedragen zijn berekend voor de volgende situatie (inclusief 7 % assurantiebelaasting):

- WA-verzekering, milieuschadeverzekering, rechtsbijstandsverzekering en een inductieschadeverzekering per bedrijf,
- brand/storm en bedrijfsschadeverzekering voor stallen met brandbare isolatie en een relatief laag stormrisico. Uitgangspunt voor de premie bedrijfsschadeverzekering zijn de kosten voor arbeid, huisvesting en overige niet-toegerekende (= algemene) kosten: per moederdierplaats € 9,- per jaar.

De toelichting op de percentages voor de overige verzekeringen staan in hoofdstuk 1.3.3.4.

²⁾ De economische waarde wordt voor de stal op 70 % en voor de inventaris op 80 % van de nieuwbouwwaarde gesteld. (zie hoofdstuk 1.7.3 voor de bedragen per 2 268 euro economische waarde).

16.4.4 Arbeidsbehoefte

Toelichting

Een volwaardige arbeidskracht verzorgt, afhankelijk van de automatiseringsgraad, 12 000 tot 15 000 vleeskuikenouderdieren.

Norm

Aantal moederdieren per v.a.k.: 13 500 + 10 % hanen
Zie voor verdere uiteenzetting van de arbeidskosten hoofdstuk 1.4.1.

17 Vleeskuikens

17.1	Opbrengsten	359
17.1.1	Vleesproductie	359
17.1.2	Vleesprijzen	359
17.2	Toegerekende kosten	360
17.2.1	Aankoop kuikens	360
17.2.2	Voerkosten	360
17.2.2.1	Voerverbruik	360
17.2.2.2	Voerprijzen	361
17.2.3	Rente per opgehokt kuiken per ronde	361
17.2.4	Overige toegerekende kosten	362
17.3	Saldoberekening	362
17.4	Verloop van het saldo	362
17.5	Niet-toegerekende kosten	364
17.5.1	Mestafzetkosten	364
17.5.2	Bouwwerken	364
17.5.2.1	Vervangingswaarde en jaarlijkse kosten stallen	364
17.5.2.2	Vervangingswaarde en jaarlijkse kosten inventaris	365
17.5.3	NH ₃ -emissie reducerende systemen	366
17.5.4	Algemene kosten	367
17.5.5	Arbeidsbehoefte	367

Algemeen

Bij de prijzen van vlees en voer zijn de gemiddelde LEI-prijzen van de laatste 5 jaar vermeld. Daarnaast zijn normprijzen opgenomen. Deze normprijzen zijn een inschatting van de prijzen op middellange termijn.

17.1 Opbrengsten

17.1.1 Vleesproductie

Toelichting

Het aflevergewicht van de dieren hangt nauw samen met de lengte van de productieperiode (dagen); er zijn echter ook regionale verschillen. De productieperiode duurt bij uitladen tot het moment dat laatste kuikens worden weggeladen.

Het aantal opgehokte kuikens per m² hangt nauw samen met de te verwachten omgevingstemperatuur (zomer-/winterseizoen) en licht/zwaar afleveren.

Statistiek

	99/00	00/01	01/02	2002	2003 (v)	2004 (r)
Productieperiode (dagen)	43	43,5	43,5	43,5		43,0
Leegstand (dagen)	11	12	12	11,5		9,9
Aflevergewicht	2000	2040	2100	2100	2100	2150
Uitval (%)	4,2	4,0	3,7	3,8	3,3	3,45
Groei/dier/dag (g)	48	49	50,6	50,6		52,0
Voerconversie	1,78	1,78	1,75	1,76	1,75	1,75

Bron: LEI (v) = voorlopig, (r) = raming

Norm

Productieperiode (dgn)	43,5	(36 - 48)
Leegstandsperiode (dgn)	9,5	(6 - 16)
Aflevergewicht (levend) (g)	2 150	(1 600 – 2 400)
Uitval (%)	3,5	(2,5 - 4,5)
Groei/dier/dag (g)	51	
Voerconversie	1,73	

Bezettingsdichtheid:

Eendagskuikens per m² netto staloppervlak¹⁾ 22 (18 - 24)

¹⁾ Het netto staloppervlak is het oppervlak van de voor de dieren beschikbare ruimte

17.1.2 Vleesprijzen

Toelichting

In integratieverband worden opbrengstprijzen gehanteerd die gestaffeld zijn op basis van gewicht (bijvoorbeeld 1 400-2 300 g). Afhankelijk van de marktontwikkelingen worden de prijzen van tijd tot tijd aangepast. In de praktijk is de uitbetalingprijs veelal hoger dan de integratieprijs (o.a. door hogere aflevergewichten).

Statistiek

gemiddelde producentenprijzen (euro/kg afgeleverd gewicht)

	2000	2001	2002	2003	2004
Integratieprijs (1601 g)	0,64	0,77	0,676	0,67	0,67

Bron: LEI, omrekening Praktijkonderzoek van de Animal Sciences Group van Wageningen UR

Norm Producentenprijs (per kg afgeleverd gewicht): € 0,695

17.2 Toegerekende kosten

17.2.1 Aankoop kuikens

Toelichting

De kuikenprijs is afhankelijk van het merk kuiken, c.q. integratie.

Norm Kuikenprijs (per kuiken): € 0,27

17.2.2 Voerkosten

17.2.2.1 Voerverbruik

Toelichting

Het voerverbruik wordt uitgedrukt door middel van het kengetal voerconversie (vc), dit is voerverbruik (kg)/afgeleverd gewicht (kg).

De hoogte van de vc varieert per koppel. Voor een correcte beoordeling van de voerconversie moet deze gecorrigeerd worden voor het afgeleverde gewicht.

<i>Norm</i>	Aflevergewicht (g)	2 150	(1 600 – 2 400)
	Voerconversie (2 150 g)	1,73	(1,51 - 1,83)
	Voerverbruik per afgel. kuiken per productieperiode (g)	3 720	(2 416 – 4 392)

Vleeskuikens

17.2.2.2 Voerprijzen

Toelichting

In de praktijk wordt op veel bedrijven 16 tot 24 ton geleverd, waarbij 10% tarwe is bijgemengd. Hierdoor is de prijs/100 kg 1,5 tot 2,5 euro lager dan de LEI-prijs.

Statistiek

De voerprijzen (euro/100 kg; 16 ton in bulk) variëren per integratie, per regio en gedurende het jaar.

	2000	2001	2002	2003	2004
Vleeskuikenkorrel/kruimel	25,09	27,05	27,00	27,25	28,75
Vleeskuikenkorrel m.a.c	24,41	26,23	25,90	25,60	27,15
Afmestkorrel	23,87	26,55	25,05	24,75	26,10

Bron: LEI, omrekening Praktijkonderzoek van de Animal Sciences Group van Wageningen UR

Norm

Voerprijs (per 100 kg; 16 ton in bulk)
Gewogen gemiddelde € 23,30

17.2.3 Rente per opgehokt kuiken per ronde

Toelichting

De rentekosten over het gemiddelde geïnvesteerd vermogen per opgehokt vleeskuiken worden benaderd middels:

$$\{\text{kuikenprijs} + (1/2 \times \text{voerkosten})\} \times \text{rente\%} \times (\text{productieperiode} : 365)$$

Voerkosten = aflevergewicht x voerconversie x voerprijs.

- kuikenprijs € 0,27
- voerkosten € 0,84
- rente % 5,0
- productieperiode (dgn) 43,5

Norm

Rentekosten per 100 opgehokte kuikens € 0,41

17.2.4 Overige toegerekende kosten

Toelichting

Overige toegerekende kosten zijn de kosten voor een aantal zaken die rechtstreeks samenhangen met het productieproces.

Norm	Kosten per opgezet kuiken per ronde	eurocent	spreiding
	Elektriciteit	2	(1,5 - 3)
	Water (7 l, incl. reiniging)	1	
	Verwarming ¹⁾	5	(3 - 7)
	Gezondheidszorg (incl. ontsmetten)	4,5	(2 - 7)
	Strooisel ²⁾ (1 kg per m²)	1	(1 - 2)
	Vang- en laadkosten	5	(2 - 6)
	Heffing PPE	0,26	
	Diergezondheidsheffing ³⁾	0,3	
	Ophalen kadavers	0,22	
	Totaal	19,2	
	¹⁾ Seizoensverschillen	²⁾ Regionale verschillen	
	³⁾ Indicatie heffing na 2005		

17.3 Saldoberekening

Het saldo voor de vleeskuikenhouderij is berekend per 100 opgezette kuikens per ronde.

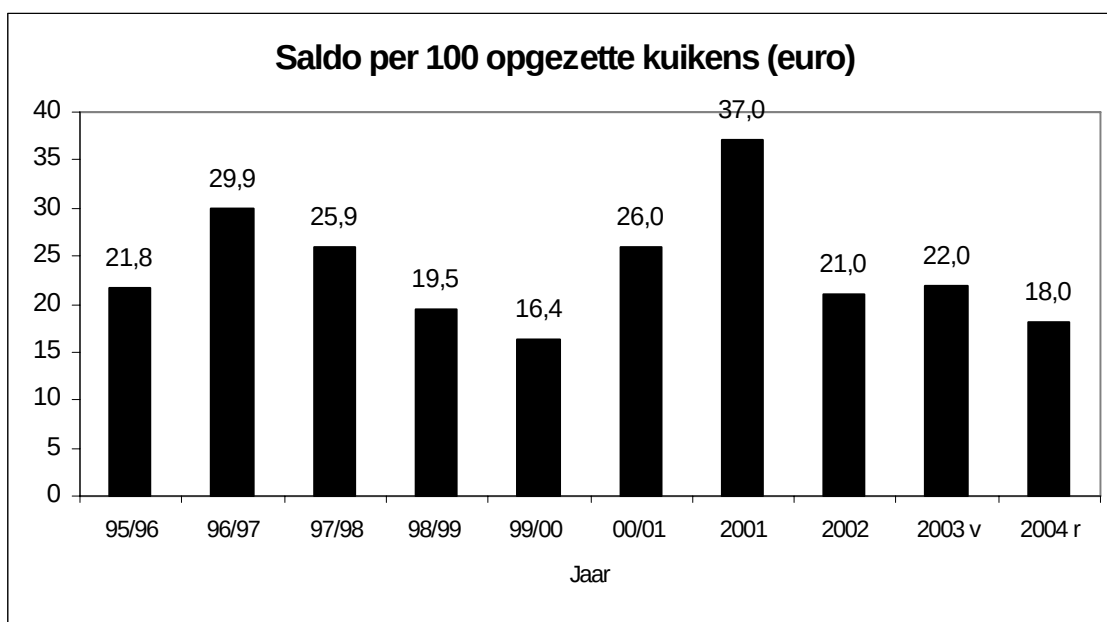
Omschrijving	Hoeveelheid	Prijs/eenheid (euro)	Bedrag (euro)
<i>Opbrengsten</i>			
Afgeleverde kg kuiken	207,5	0,695	144,20
<i>Af: kosten kuikens en voer</i>			
Kuikens	100	0,27	27,00
Voer (kg)	358,9	0,233	86,63
Voerwinst			33,56
<i>Af: overige toegerekende kosten</i>			
Elektriciteit			2,00
Water			0,80
Verwarming			5,00
Gezondheidszorg			4,50
Strooisel			1,00
Vang- en laadkosten			5,00
Heffing PPE			0,26
Diergezondheidsheffing			0,30
Ophalen kadavers			0,22
Saldo, excl. berekende rente			14,48
Berekende rente			0,41
Saldo			14,07
Saldo per 100 opgezette kuikens op jaarbasis			96,94

17.4 Verloop van het saldo

Toelichting

Vleeskuikens

Het saldo per 100 opgezette kuikens in de afgelopen jaren is weergegeven in de onderstaande grafiek.

Bron: LEI, omrekening Praktijkonderzoek van de Animal Sciences Group van Wageningen UR (v) = voorlopig (r) = raming

Opmerking: De voorbeeldberekening en het LEI-saldo zijn niet helemaal vergelijkbaar, aangezien de voorbeeldberekening een norm is voor de komende jaren. Verder hanteert het LEI een andere berekeningswijze voor het saldo dan in de voorbeeldberekening hierboven. Het LEI neemt kosten voor elektriciteit, water en berekende rente niet mee bij het saldo.

17.5 Niet-toegerekende kosten

17.5.1 Mestafzetkosten

Toelichting

De mestafzetkosten kunnen van bedrijf tot bedrijf zeer sterk verschillen. De kosten zijn o.a. afhankelijk van de afzetmogelijkheden op het eigen bedrijf of in de regio, eventuele contracten/afspraken, de kwaliteit van de mest etc. Uitgebreide informatie over mestproductie, mestafzet, tarieven e.d. is te vinden in hoofdstuk 1.3.

Bij de berekening van de mestkosten is uitgegaan van:

- een bedrijf zonder grond;
- kosten voor opslag, inleggelden en contributie zijn buiten de berekening gelaten;
- afzetkosten voor de lange termijn: € 18,- per ton (inclusief monstername en analyse ca. € 2,-).

Norm Mestafzetkosten voor een bedrijf met 75 000 plaatsen: € 2,37 per 100 opgezette kuikens.

17.5.2 Bouwwerken

17.5.2.1 Vervangingswaarde en jaarlijkse kosten stallen

Toelichting

Bij nieuwbouw zijn stallengten van 60 tot 80 m en stalbreedten van 16 tot 20 m het meest gangbaar. Door deze verschillen in afmetingen en door regionale verschillen in bouwkosten is er een grote spreiding in bouwkosten.

De gebouwenkosten zijn berekend op basis van het bruto staloppervlak, inclusief de ventilatiekokers en fundering voor voersilo's. De jaarlijkse kosten van stal en inventaris zijn exclusief de verzekeringspremies voor brand- en stormschade. Er is uitgegaan van mechanisch geventileerde stallen.

Norm Vervangingswaarde en jaarlijkse kosten van gebouwen

	Vervangingswaarde (euro/m ²)	Afschrijving (%)	Onderhoud (%)
Stal	175 – 200	3	1

Voor bijkomende kosten zie hoofdstuk 1.6.1.6.

17.5.2.2 Vervangingswaarde en jaarlijkse kosten inventaris

Toelichting

Onder de inventaris wordt verstaan de complete inrichting van de stal, incl. voersilo's, voer- en drinkwaterinstallaties, verwarming, verlichting, ventilatoren en alarmapparatuur. Enkele componenten van de inventaris zijn weergegeven.

De waarden in de volgende tabel zijn gebaseerd op een bedrijf met twee stallen, met per stal ca. 30 000 dieren. De stallen zijn mechanisch geventileerd.

Norm

Vervangingswaarde en jaarlijkse kosten van de inventaris

	Vervangingswaarde		Afschrij- ving (%)	Onder- houd (%)
	(euro/m ²)	spreiding		
Totale inventaris (o.a. heteluchtkanon)	90	(75 -100)	6,5 ¹⁾	2
Onderdelen				
Voerinstallatie				
voerpannen	13	(12 - 14)	5	3
silo's + vizels	11	(10 - 12)	5	2
voerweger	1,5	(1 - 2)	10	2
Drinkwaterinstallaties				
nippels of cups	11	(10 - 12)	5	2
Verwarmingssystemen				
c.v.-buizen	15	(14 - 16)	5	2
heteluchtkanon	9	(8 - 10)	5	2
gas-luchtverwarming	10	(9 - 11)	5	2
Ventilatie				
regelapparatuur	3	(2 - 4)	10	2
ventilatoren (incl kokers)	11	(9 - 13)	5	3
inlaat (incl. liermotoren)	11	(10 - 13)	5	2
Alarminstallatie	2	(1 - 2)	10	2
Noodstroomaggregaat	10	(9 - 11)	5	2
Verlichting	8	(7 - 9)	5	2
Electra algemeen	1,5	(1 - 2)	5	2
Nevelkoeling	6	(5 - 7)	10	2
4-tons kadaverkoeling ²⁾	3 000		10	4
8-tons kadaverkoeling ²⁾	4 000		10	3

¹⁾ Het totale afschrijvingspercentage is hoger dan de som van de onderdelen, omdat bepaalde delen van installaties sneller worden vervangen.

²⁾ Uitgaande van wekelijks ophalen.

17.5.3 NH₃-emissie reducerende systemen*Toelichting*

Voor de huisvesting van vleeskuikens zijn systemen ontwikkeld die de uitstoot van NH₃ terugdringen. Voor een aantal van deze systemen zijn geschatte jaarlijkse kosten weergegeven, op basis van de verwachte levensduur en energieverbruik. De genoemde meerkosten bestaan uit afschrijving, rente en onderhoud (jaarkosten investering) en overige exploitatiekosten (o.a. energie). Bij Praktijkonderzoek is een publicatie verschenen over de huisvestingskosten in de pluimveehouderij.

*Norm***Grondhuisvesting**

De genoemde systemen worden gebruikt om het strooisel te drogen. De investeringsbedragen zijn gebaseerd op 60 000 vleeskuikens.

Numer Rav	Systeem	Jaarkosten Investing €/d.pl.	Jaarkosten Energie €/d.pl.	Jaarkosten Totaal €/d.pl.
E 5.4	Chemisch luchtwassysteem 90% emissie-reductie , grondhuisvesting	0,58	0,29	0,87
E 5.5	Grondhuisvesting met vloerverwarming en vloerkoeling	0,36	-0,18	0,18
E 5.6	Overige huisvestingssystemen	0,93		0,93

- 1) 5.6 is de 'standaardstal'. De jaarkosten voor de overige systemen zijn extra boven de kosten voor dit systeem.
- 2) Bij de chemische luchtwassers is dit inclusief andere exploitatiekosten zoals afzet spuiwater.

17.5.4 Algemene kosten

Toelichting

De algemene kosten zijn per bedrijf weergegeven.

Norm

De algemene kosten per jaar

Omschrijving	Per bedrijf (euro)
Boekhouding	4 000
Voorlichting en advies	500
Begeleiding Minas	450
Verzekeringen ¹⁾	3 300
Lid bedrijfsverzorgingsdienst	800
Telefoon	800
Bedrijfskleding	1 000
Contributie en abonnementen	1 200
Auto	1 400
Onroerend zaak belasting, polder- en waterschapslasten ²⁾	2 600

- ¹⁾ Deze bedragen zijn berekend voor de volgende situatie (inclusief 7 % assurantiebelasting):
- WA-verzekering, milieuschadeverzekering, rechtsbijstandsverzekering en een inductieschadeverzekering per bedrijf,
 - brand/storm en bedrijfsschadeverzekering voor stallen met brandbare isolatie en een relatief laag stormrisico. Uitgangspunt voor de premie bedrijfsschadeverzekering zijn de kosten voor arbeid, huisvesting en overige niet-toegerekende (= algemene) kosten: per vleeskuikenplaats € 2,- per jaar.
- De toelichting op de percentages voor de overige verzekeringen staan in hoofdstuk 1.4.3.4. (verzekeringen)
- ²⁾ De economische waarde wordt voor de stal op 70 % en voor de inventaris op 80% van de nieuwbouwwaarde gesteld. (zie hoofdstuk 1.7.3 voor de bedragen per 2 268 euro economische waarde).

17.5.5 Arbeidsbehoefte

Toelichting

Een volwaardige arbeidskracht (v.a.k.) kan circa 75 000 vleeskuikens per ronde verzorgen.

Norm

Aantal vleeskuikens per v.a.k. per ronde: 75 000.

Zie voor verdere uiteenzetting van de arbeidskosten hoofdstuk 1.4.1.

Vleeskuikens

18 Vleeskalkoenen

18.1	Opbrengsten	371
18.1.1	Vleesproductie	371
18.1.2	Vleesprijzen	371
18.2	Toegerekende kosten	372
18.2.1	Aankoop kuikens	372
18.2.2	Voerkosten	372
18.2.2.1	Voerverbruik	372
18.2.2.2	Voerprijzen	372
18.2.3	Rente per opgehokt dier per ronde	373
18.2.4	Overige toegerekende kosten	373
18.3	Saldoberekening	374
18.4	Niet-toegerekende kosten	375
18.4.1	Mestafzetkosten	375
18.4.2	Bouwwerken	375
18.4.2.1	Vervangingswaarde en jaarlijkse kosten stallen	375
18.4.2.2	Vervangingswaarde en jaarlijkse kosten inventaris	376
18.4.3	NH ₃ -emissie reducerende systemen	377
18.4.4	Algemene kosten	377
18.4.5	Arbeidsbehoefte	377

Algemeen

Bij de prijzen van vlees en voer zijn de gemiddelde prijzen van de laatste 5 jaar vermeld. Daarnaast zijn normprijzen opgenomen. Deze normprijzen zijn een inschatting van de prijzen op middenlange termijn.

Vleeskalkoenen

18.1 Opbrengsten

18.1.1 Vleesproductie

Toelichting

Op het merendeel van de bedrijven komt het twee-leeftijdensysteem voor. De hennen worden eerder afgeleverd dan de hanen. Door verplaatsen van de hanen kan ongeveer iedere 18 weken een nieuwe koppel worden opgezet.

Norm

	Hennen		Hanen	
Productieperiode (weken)	16,0	(15,5 – 16,5)	21,0	(20 - 22)
Aflevergewicht (kg)	9,8	(9,0 - 10,3)	19,5	(19,0 - 21,0)
Aantal dieren per m ² (na verplaatsen)		4,4		(4 - 5)
Uitval (%)		8,5		(7 - 12)
Cyclusduur (weken)		18,7		

Bron: TEA en Praktijkonderzoek van de Animal Sciences Group van Wageningen UR

18.1.2 Vleesprijzen

Statistiek

In integratieverband worden opbrengstprijzen gehanteerd die gestaffeld zijn op basis van gewicht. Afhankelijk van de marktontwikkelingen worden de prijzen van tijd tot tijd aangepast.

Op basis van gangbare aflevergewichten (hennen 9,5 kg en hanen 18,5 kg¹⁾) zijn in de loop der jaren de volgende gemiddelde producentenprijzen (euro/kg afgeleverd gewicht) gerealiseerd (exclusief groeitoeslagen en IKB-toeslag van 0,23 eurocent per kg). De korting voor afkeur bedraagt € 0,28 per kg.

	2000	2001	2002	2003	2004
Hennen	1,02	1,12	0,95	0,99	1,022
Hanen	1,04	1,16	1,00	1,04	1,075

¹⁾ Bij lagere aflevergewichten lagen de producentenprijzen tot ca. 6 eurocent/kg lager.

Bron: KuikenaeR, bewerkt door Praktijkonderzoek van de Animal Sciences Group van Wageningen UR

Norm

Producentenprijs (per kg afgeleverd gewicht):

Hennen	€ 0,98
Hanen	€ 1,03

18.2 Toegerekende kosten

18.2.1 Aankoop kuikens

Norm Kuikenprijs (per kuiken): € 1,82

18.2.2 Voerkosten

18.2.2.1 Voerverbruik

Toelichting

Het voerverbruik wordt uitgedrukt door het kengetal voerconversie (v.c.), dit is voerverbruik (kg)/afgeleverd gewicht (kg).

Norm	v.c hennen	2,55	(2,5- 2,6)
	v.c. hanen	2,70	(2,6- 2,8)
	Gemiddelde v.c.	2,65	(2,5- 2,8)

18.2.2.2 Voerprijzen

Toelichting

Tijdens de productieperiode worden zes verschillende voeders verstrekt. Naarmate de dieren ouder worden, bevat het voer een hoger energiegehalte met telkens lagere eiwit- en mineralengehaltes.

In de praktijk wordt vaak 16 tot 24 ton afgenomen: prijs bij 8 ton is circa 0,20 euro/100 kg hoger ten opzichte van 16 ton.

Statistiek Voerprijs in euro/100 kg; levering 16 ton in bulk

Kalkoenkorrel	2000	2001	2002	2003	2004
I	25,14	27,41	27,55	27,90	29,40
II	24,64	27,00			
III	22,73	25,14	23,00	23,25	24,85
IV	20,83	23,19			
V	20,06	22,14	21,45	21,40	22,95

Bron: LEI, omrekening Praktijkonderzoek van de Animal Sciences Group van Wageningen UR

Norm Voerprijs in euro per 100 kilo; levering 16 ton in bulk

Kalkoenkorrel	Prijs €	periode (ongeveer)	Kg totaal hen + haan	
I	26,30	wk 1 t/m	2	1
II	25,55	wk 3 t/m	5	4
III	23,55	wk 6 t/m	8	9
IV	21,80	wk 9 t/m	12	17
V	20,80	wk 13 t/m	16	22
VI	19,80	vanaf wk 17		19
Gewogen gemiddelde	21,46			

18.2.3 Rente per opgehoofd dier per ronde

Toelichting

De rentekosten worden berekend over het geïnvesteerd vermogen in de koppel. Het geïnvesteerd vermogen bestaat uit de kosten van de aankoop van kuikens en overige toegerekende (voer, strooisel, elektriciteit enz., maar niet de vang- en laadkosten aan het eind). De rentekosten per opgezet kuiken per ronde zijn als volgt berekend:

$\{ \text{aankoopprijs} + (1/2 \times \text{overige toegerekende kosten}) \} \times \text{rente\%} \times (\text{productieperiode} : 365)$
gemiddeld hennen en hanen

Aankoop kuikens	€ 1,82
Voerkosten (v.c. x aflev.gew. x voerprijs)	€ 7,58
Overige toegerekende kosten	€ 1,11
Het gemiddeld geïnvesteerd vermogen	€ 6,17
Rente %	5,0
Productiedagen	131

<i>Norm</i>	Rentekosten per opgezet dier per ronde :	€ 0,11
-------------	--	--------

18.2.4 Overige toegerekende kosten

Toelichting

Overige toegerekende kosten zijn de kosten voor een aantal zaken die rechtstreeks met het productieproces samenhangen. Hierbij is uitgegaan van natuurlijk geventileerde stallen met mechanische ondersteuning.

Norm

Kosten per opgezet kuiken per ronde		
	eurocent	spreiding
Elektriciteit	14	(10 - 25)
Water (80 l)	9	(5-10)
Verwarming	27	(15 - 45)
Gezondheidszorg	30	(15 - 60)
Strooisel (3 kg)	31	(15 - 35)
Vang- en laadkosten	25	(20 - 30)
Heffing PPE	2,7	
Diergezondheidsheffing*)	4,6	
Ophalen kadavers	3,0	
Totaal	147	

Bron: TEA en Praktijkonderzoek van de Animal Sciences Group van Wageningen UR

*) Heffing in 2005

Vleeskalkoenen

18.3 Saldoberekening

Het saldo voor de vleeskalkoenenhouderij wordt berekend per 100 opgezette kalkoenen.

Omschrijving	Hoeveelheid	Prijs/eenheid (euro)	Bedrag (euro)
<i>Opbrengsten</i>			
Afgeleverde kg kalkoen	1 333	1,013	1 351
<i>Af: kosten kuikens en voer</i>			
Kuikens	100	1,82	182
Voer (kg; prijs per 100 kg))	3 531	21,46	758
Voerwinst			411
<i>Af: overige toegerekende kosten</i>			
Elektriciteit			14
Water			9
Verwarming			27
Gezondheidszorg			30
Strooisel			31
Vang- en laadkosten			25
Heffing PPE			3
Diergezondheidsheffing			5
Ophalen kadavers			3
Saldo, excl. berekende rente			264
Berekende rente			11
Saldo			253
Saldo per 100 opgezette kalkoenen op jaarbasis	706		

18.4 Niet-toegerekende kosten

18.4.1 Mestafzetkosten

Toelichting

De mestafzetkosten kunnen van bedrijf tot bedrijf zeer sterk verschillen. De kosten zijn o.a. afhankelijk van de afzetmogelijkheden op het eigen bedrijf of in de regio, eventuele contracten/afspraken, de kwaliteit van de mest etc. Uitgebreide informatie over mestproductie, mestafzet, tarieven e.d. is te vinden in hoofdstuk 1.3.2.

Bij de berekening van de mestkosten is uitgegaan van:

- een bedrijf zonder grond;
- kosten voor opslag, inleggelden en contributie zijn buiten de berekening gelaten;
- afzetkosten voor de lange termijn: € 18,- per ton (inclusief monsternamen en analyse ca. € 2,-).

Norm

Mestafzetkosten voor een bedrijf met 16 000 plaatsen:
€ 30,- per 100 opgezette kuikens per ronde.

18.4.2 Bouwwerken

18.4.2.1 Vervangingswaarde en jaarlijkse kosten stallen

Toelichting

Er wordt uitgegaan van een bedrijf ter grootte van 1 v.a.k. en van mechanisch geventileerde stallen. De gebouwkosten zijn berekend op basis van het bruto staloppervlak.

Totaal netto staloppervlak¹⁾ ca. 3 840 m², waarvan:

• opfok/hennenstal (12 dieren/m ² tot 4 weken, dan 5,4 hennen/m ²)	74 x 20 m
• hanenstal (3,4 henen/m ²)	118 x 20 m

- 1) Netto staloppervlak = oppervlak van de voor de dieren beschikbare ruimte, exclusief muren en opslag- en werkruimtes.
Bruto oppervlak = oppervlak op basis van de buitenmaten van de gebouwen, ongeveer 10 % groter dan het netto staloppervlak

Norm

Vervangingswaarde en jaarlijkse kosten van gebouwen

	Vervangingswaarde euro/m ²	Afschrijving (%)	Onderhoud (%)
Gebouw	175 – 200	3	1

18.4.2.2 Vervangingswaarde en jaarlijkse kosten inventaris

Toelichting

Onder inventaris wordt de complete inrichting van de stal verstaan, inclusief voersilo's, voersystemen, verwarming, drinkwatersysteem, verlichting.
De waarden in de volgende tabel zijn gebaseerd op een bedrijf met twee stallen voor in totaal 16 000 dieren. De stallen zijn mechanisch geventileerd.
Enkele onderdelen zijn apart weergegeven.

Norm

Vervangingswaarde en jaarlijkse kosten van de inventaris

	Vervangingswaarde (euro/m ²) spreiding		Afschrij- ving (%)	Onder- houd (%)
Totale inventaris	70	(60 - 75)	6,5 ¹⁾	2
Onderdelen				
Voerinstallatie				
voerpannen	9	(7 - 10)	5	3
silo + vijzel	7	(6 - 9)	5	2
voerweger	1,5	(1 - 2)	10	2
Drinkwaterinstallatie				
drinktorens	5	(4 - 6)	5	2
Verwarming ²⁾				
heteluchtkanon	5	(4 - 6)	5	2
gaskappen	5	(4 - 6)	5	2
Ventilatie				
regelapparatuur	3	(2 - 4)	10	2
ventilatoren (incl kokers)	11	(9 - 13)	5	3
inlaat (incl. liermotoren)	11	(10 - 13)	5	2
Alarminstallatie	1,5	(1 - 2)	10	2
Noodstroomaggregaat	10	(8 - 11)	5	2
Verlichting	6	(5 - 7)	5	2
Electra algemeen	1,5	(1 - 2,5)	5	2
Automatische dierweging	1,5	(1 - 2)	10	2
Nevelkoeling	5	(4 - 7)	10	2
4-tons kadaverkoeling ³⁾	3 000		10	4

¹⁾ Het totale afschrijvingspercentage is hoger dan de som van de onderdelen, omdat bepaalde delen van installaties sneller worden vervangen.

²⁾ Investering over het gehele staloppervlak, dus de combinatie van opfok- en afmeststal.

³⁾ Uitgaande van wekelijks ophalen.

18.4.3 NH₃-emissie reducerende systemen

Toelichting

Voor de huisvesting van vleeskalkoenen is een systeem ontwikkeld dat de uitstoot van NH₃ terugdringt, de zogenoemde gedeeltelijk verhoogde strooiselvloer (GVSV). Voor een aantal systemen zijn de geschatte investeringen en jaarlijkse kosten weergegeven, op basis van de verwachte levensduur. Omdat het gaat om een innovatief systeem dat nog weinig in de praktijk wordt toegepast, kan in verband met nieuwe technische ontwikkelingen gekozen worden voor een afschrijvingstermijn van 10 jaar. De investeringsbedragen zijn de extra investeringen die moeten worden gedaan om het systeem te installeren in de stallen.

Norm

Grondhuisvesting

De gedeeltelijk verhoogde strooiselvloer wordt gebruikt om het strooisel te drogen. Van de totale oppervlakte van de stal is ca. 30 % uitgevoerd met een verhoogde vloer. De investeringsbedragen zijn gebaseerd op stallen met dezelfde afmetingen als genoemd bij het onderdeel 'stallen'.

	VervangingswaardeAfschrij- euro/dierplaats	Onder- ving (%)	houd (%)
Opfokstal	5,50	8,5	2
Afmeststal	8,00	8,5	2

18.4.4 Algemene kosten

Toelichting

Zie voor algemene kosten bij algemene kosten vleeskuikens of vleeskuikenouderdieren

18.4.5 Arbeidsbehoefte

Toelichting

Een volwaardige arbeidskracht kan 16 000 vleeskalkoenen per ronde verzorgen.

Norm

Het aantal vleeskalkoenen per v.a.k. per ronde bedraagt 16 000 stuks. Zie voor verdere uiteenzetting van de arbeidskosten hoofdstuk 1.4.1.

Vleeskalkoenen

19 Vleeseenden

19.1	Opbrengsten	381
19.1.1	Vleesproductie	381
19.1.2	Vleesprijzen	381
19.2	Toegerekende kosten	381
19.2.1	Aankoop kuikens	381
19.2.2	Voerkosten	382
19.2.2.1	Voerverbruik	382
19.2.2.2	Voerprijzen	382
19.2.3	Rente	382
19.2.4	Overige toegerekende kosten	383
19.3	Saldoberekening	383
19.4	Niet-toegerekende kosten	384
19.4.1	Mestafzetkosten	384
19.4.2	Bouwwerken	384
19.4.2.1	Vervangingswaarde en jaarlijkse kosten stallen	384
19.4.2.2	Staloppervlak	385
19.4.2.3	Vervangingswaarde en jaarlijkse kosten inventaris	385
19.4.3	Algemene kosten	386
19.4.4	Arbeidsbehoefte	386

Algemeen

Bij de prijzen van vlees en voer zijn de gemiddelde prijzen van de laatste 5 jaar vermeld. Daarnaast zijn normprijzen opgenomen. Deze normprijzen zijn een inschatting van de prijzen op middenlange termijn.

Vleeseenden

19.1 Opbrengsten

19.1.1 Vleesproductie

Toelichting

Op veel bedrijven komt het twee- leeftijdensysteem voor. Meestal wordt iedere vier weken een nieuwe koppel opgezet.

Norm

Productieperiode (dagen)	45
Leegstandsperiode (dagen)	11
Aantal opzetten per jaar	13
Aflevergewicht (g levend gew.)	3150
Uitval (%)	3,0

19.1.2 Vleesprijzen

Toelichting

Van de producentenprijs bestaat geen officiële notering. Er was de laatste jaren een licht dalende tendens in opbrengstprijzen, maar inmiddels is er weer enig herstel.

Indicatie producentenprijzen (euro/kg afgeleverd gewicht)

	2000	2001	2002	2003	2004
Prijs (euro/kg)	0,86	1,00	0,99	0,90	0,92

<i>Norm</i>	Producentenprijs (per kg levend gewicht):	€ 0,97
-------------	---	--------

19.2 Toegerekende kosten

19.2.1 Aankoop kuikens

<i>Norm</i>	Kuikenprijs (per kuiken):	€ 0,54
-------------	---------------------------	--------

19.2.2 Voerkosten

19.2.2.1 Voerverbruik

Toelichting

Tijdens de productieperiode worden twee tot drie verschillende voeders verstrekt. Naarmate de dieren ouder worden, bevat het voer een hoger energie-gehalte, met telkens lagere eiwit- en mineralengehaltes.

<i>Norm</i>	Voerconversie	2,35
	Voerverbruik per afgeleverde eend (kg)	7,4

19.2.2.2 Voerprijzen

Toelichting

De prijs van eendenkorrel hangt mede af van het energiegehalte. De prijs van eendenkorrel in onderstaande tabel is het gewogen gemiddelde van startkorrel en afmestkorrel (in euro bij levering 8 ton in bulk).

Statistiek

	2000	2001	2002	2003	2004
Eendenkorrel	20,19	21,10	20,60	21,00	22,50

<i>Norm</i>	Voerprijs (per 100 kg: 8 ton in bulk):	€ 21,30
-------------	--	---------

19.2.3 Rente

Toelichting

De rentekosten worden berekend over het geïnvesteerd vermogen in de koppel. Het geïnvesteerd vermogen bestaat uit de voerkosten en overige toegerekende kosten tijdens de productieperiode (strooisel, elektriciteit enz., maar niet de vang- en laadkosten aan het eind). Uitgangspunt is dat de aankoop van de kuikens verrekend wordt bij de uitbetaling door de slachterij. De rentekosten per 100 opgezette eenden per ronde worden als volgt berekend:

$$\{1/2 \times (\text{voerkosten} + \text{overige toegerekende kosten})\} \times \text{rente\%} \times (\text{productieperiode} : 365)$$

Voerkosten per eend	€ 1,53
Overige toegerekende kosten per eend	€ 0,41
Gemiddeld geïnvesteerd vermogen per eend	€ 0,97
Rente %	5,0
Productiedagen	45

<i>Norm</i>	Rentekosten per 100 opgezette eenden per ronde:	€ 0,60
-------------	---	--------

19.2.4 Overige toegerekende kosten

Toelichting

Overige toegerekende kosten zijn kosten van een aantal zaken die rechtstreeks met het productieproces samenhangen. In onderstaande tabel is uitgaande van mechanisch geventileerde stallen. In de praktijk komen echter ook veel stallen met natuurlijke ventilatie voor.

Norm

Kosten per opgezet kuiken per ronde

	(eurocent)	spreiding
Elektriciteit en water	9	(6-11)
Verwarming	8	(6-9)
Gezondheidszorg ¹	3	
Strooisel	13	(12-16)
Vang- en laadkosten	6	
Heffing PPE	0,5	
Diergezondheidsfonds ²⁾	0,9	
Totaal	41	

¹⁾ Inclusief ophalen kadavers (SRM)

²⁾ Heffing in 2005

19.3 Saldoberekening

Het saldo voor de vleeseendenhouderij wordt berekend per 100 opgezette vleeseenden per ronde.

Omschrijving	Hoeveelheid	Prijs/eenheid (euro)	Bedrag (euro)
Opbrengsten			
Afgeleverde eenden (kg)	306	0,97	296
Af: kosten aankoop kuikens en voer			
Kuikens	100	0,54	54
Voer (kg)	718	0,213	153
Voerwinst			89
Af: toegerekende kosten			
Water en elektriciteit			9
Verwarming			8
Gezondheidszorg (incl. afvoer kadavers)		3	
Strooisel			13
Vang- en laadkosten			7
Heffing PPE			0,5
Diergezondheidsfonds			0,9
Saldo, excl. berekende rente			48
Berekende rente			0,60
Saldo per 100 opgezette eenden per ronde		47	

19.4 Niet-toegerekende kosten

19.4.1 Mestafzetkosten

Toelichting

De mestafzetkosten kunnen van bedrijf tot bedrijf zeer sterk verschillen. De kosten zijn o.a. afhankelijk van de afzetmogelijkheden op het eigen bedrijf of in de regio, eventuele contracten/afspraken, de kwaliteit van de mest etc. Uitgebreide informatie over mestproductie, mestafzet, tarieven e.d. is te vinden in hoofdstuk 1.3.

Bij de berekening van de mestkosten is uitgegaan van:

- een bedrijf zonder grond;
- kosten voor opslag, inleggelden en contributie zijn buiten de berekening gelaten;
- afzetkosten van € 14,- per ton;
- kosten voor monsternamen en analyse € 2,- per ton.

Norm

Ophaalbijdrage voor een bedrijf met 120 000 afgeleverde eenden per jaar op volledig strooisel: € 16,- per 100 opgezette eenden op jaarbasis.

19.4.2 Bouwwerken

19.4.2.1 Vervangingswaarde en jaarlijkse kosten stallen

Toelichting

Eenden kunnen volgens twee systemen worden gehouden: het tweeleeftijden-systeem of all-in all-out.

Bij het tweeleeftijdensysteem worden de eenden op circa 3 weken leeftijd overgeplaatst van een opfok- naar een afmeststal. De opfokstal is een goed geïsoleerde, mechanische geventileerde stal. De afmeststal wordt meestal mechanisch en soms natuurlijk geventileerd. Het all-in all-out systeem wordt veel toegepast op bedrijven met eenden als een tweede tak. De dieren worden hierbij niet overgeplaatst. De stal is goed geïsoleerd en mechanisch geventileerd. Tijdens de (af-) mestperiode wordt dagelijks bijgestrooid. Voor de opslag van de hierbij benodigde hoeveelheid stro moet een goede voorziening aanwezig zijn.

In onderstaande tabel wordt uitgegaan van een bruto oppervlak. De jaarlijkse kosten van de gebouwen zijn exclusief de verzekeringspremies voor brand- en stormschade.

Vleeseenden

Norm Vervangingswaarde en jaarlijkse kosten van gebouwen

	Vervangingswaarde euro/ m ²	Afschrijving (%)	Onderhoud (%)
<i>Tweeleeftijdensysteem</i>			
Opfokstal	175 - 200	3	1
Afmeststal	140 - 150	3	1
<i>All-in/all-out</i>	175 - 200	3	1
<i>Stro- opslag</i>	80 - 125	3	1

19.4.2.2 Staloppervlak

Toelichting

Het bruto oppervlak is het oppervlak op basis van de buitenmaten van het gebouw (inclusief werk- en opslagruimte). Het netto staloppervlak is het oppervlak voor de dieren beschikbare ruimte, en is ongeveer 7 - 10 % kleiner dan het bruto staloppervlak.

Norm Aantal dieren per m² staloppervlak

	Netto oppervlak	Bruto oppervlak	Leeftijd (weken)
<i>Tweeleeftijdensysteem</i>			
Opfokstal	13	11,5	0 - 3,5
Afmeststal	6,5	6	3,5 - 7
<i>All-in/ all-out</i>	7	6,4	0 - 7

Per 1 000 afgeleverde eenden is ca. 1 500 kg stro nodig.

19.4.2.3 Vervangingswaarde en jaarlijkse kosten inventaris

Toelichting

Onder inventaris wordt de complete inrichting van de stal verstaan, inclusief voersilo's, voersystemen, verwarming, drinkwatersysteem en verlichting. De stallen zijn vrijwel allemaal volledig strooiselstallen. De jaarlijkse kosten van stal en inventaris zijn exclusief de verzekeringspremies voor brand- en stormschade.

Vleeseenden

Norm	Vervangingswaarde en jaarlijkse kosten van de inventaris			
	Vervangingswaarde euro/m ² spreiding		Afschrij- ving (%)	Onder- houd (%)
<i>Tweeleeftijdensysteem</i>				
Opfokstal	60	(50 - 70)	7,0	2
Afmeststal	50	(45 - 55)	7,0	2
<i>All-in/all-out</i>	55	(50 - 60)	7,0	2
Stroverdelers (prijs/stuk)	23 000		10	3
2-tons kadaverkoeling ¹⁾	1 800		10	5

¹⁾ Uitgaande van wekelijks ophalen

19.4.3 Algemene kosten

Toelichting

Zie voor algemene kosten bij vleeskuikens of vleeskuikenouderdieren.

19.4.4 Arbeidsbehoefte

Toelichting

Een volwaardige arbeidskracht kan bij mechanisch strooien ca. 40 000 vleeseenden per ronde verzorgen (jaarproductie van 260 000 afgeleverde eenden) en bij handmatig strooien ca. 20 000 vleeseenden (jaarproductie van 130 000 afgeleverde eenden).

Norm

Aantal vleeseenden per v.a.k. per ronde:

mechanisch strooien	40 000
handmatig strooien	20 000

Zie voor verdere uiteenzetting van de arbeidskosten hoofdstuk 1.4.1.

Broederij

20 Broederij

20.1	Opbrengsten	389
20.2	Toegerekende kosten	389
20.2.1	Aankoop broedeieren	389
20.2.2	Overige toegerekende kosten	389
20.3	Niet-toegerekende kosten	390
20.3.1	Bouwwerken	390
20.3.2	Algemene kosten	390
20.3.3	Arbeidsbehoefte	390

Algemeen

In tegenstelling tot de andere hoofdstukken zijn alle bedragen in het hoofdstuk Broederij exclusief BTW, tenzij anders vermeld.

Bij aankoop van broedeieren geldt 6 % BTW, bij de overige kosten geldt 19 % BTW, behalve bij de arbeidskosten.

20.1 Opbrengsten

Toelichting

Bij bepaling van de opbrengstprijis voor eendagskuikens is uitgegaan van de aankoopprijs die de vleeskuikenhouder betaalt.

<i>Norm</i>	Capaciteit in aantal kuikens per week	800 000
	Capaciteit in ingelegde broedeieren per week	1 000 000
	Uitkomstpercentage (%)	80,0
	Uitkomst kuikens per jaar (52 weken)	41,6 miljoen
	Opbrengstprijis per eendagskuiken (incl. BTW)	€ 0,27

20.2 Toegerekende kosten

20.2.1 Aankoop broedeieren

<i>Norm</i>	Prijs per broedei:	€ 0,165
-------------	--------------------	---------

20.2.2 Overige toegerekende kosten

<i>Norm</i>	Toegerekende kosten (euro)	
	<i>Vervoer</i>	
	vrachtauto's	346 500 (450 000 km)
	personenauto	33 600 (120 000 km)
	Heffing PPE	47 800 (€ 0,92/1000 broedeieren ¹⁾)
	Diergezondheidsheffing	23 400 (€ 0,45/1000 broedeieren ¹⁾)
	Reiniging+ontsmetting	52 000 (€ 1,-/1000 broedeieren ¹⁾)
	Afvoer afval	78 000 (€ 1,70/1000 broedeieren ¹⁾)
	Rente levende have	30 000
	Electra, water en verwarming	494 000 (€ 9,50/1000 broedeieren ¹⁾)
	Totaal	1 105 300

¹⁾ per 1000 ingelegde broedeieren

20.3 Niet-toegerekende kosten

20.3.1 Bouwwerken

Toelichting

De capaciteitsbenutting van de broedruimte is 85%. Voorbroeden duurt 18 dagen. De jaarlijkse kosten voor de bouwwerken, inventaris, grond en bedrijfswoning bestaan uit een gewogen percentage voor afschrijving, rente en onderhoud van 10%.

Norm

	Hoeveelheid	Prijs/eenheid (euro)	Bedrag (euro)
Grond (ha)	1		400 000
Bedrijfswoning	1		180 000
Bedrijfsgebouwen (m ²)	5 500	750	4 125 000
Inrichting			
voorbroedruimte (eiplaatsen)	3 025 000	0,46	1 391 500
nabroedruimte (eiplaatsen)	672 000	0,58	389 800
Overige inventaris			885 600
Totale vervangingswaarde			7 371 900

20.3.2 Algemene kosten

Toelichting

De algemene kosten omvat de kosten voor telefoon, administratie, representatie, verzekeringen, bedrijfskleding e.d.

Norm	Algemene kosten per jaar:	155 000
------	---------------------------	---------

20.3.3 Arbeidsbehoefte

Norm	Personele kosten bij een capaciteit van 800 000 kuikens per week
------	--

	Aantal personen	Kosten per persoon (euro/jaar)	Kosten per functie (euro/jaar)
Ondernemer	1		86 200
Commercieel medew.	1		52 200
Broedmeester	1		52 200
Chauffeur	3	50 480	151 400
Medewerker	11	33 075	363 800
Medewerker	2	36 550	73 100
Administrateur	2		76 100
Totaal			855 000

21 Nertsen

21.1	Opbrengsten	393
21.1.1	Productie pelzen	393
21.1.2	Prijzen pelzen	393
21.2	Toegerekende kosten	394
21.2.1	Voerkosten	394
21.2.1.1	Voerverbruik	394
21.2.1.2	Voerprijzen	394
21.2.2	Rente per fokteef per jaar	394
21.2.3	Overige toegerekende kosten	395
21.3	Saldoberekening	395
21.4	Niet-toegerekende kosten	396
21.4.1	Mestafzetkosten	396
21.4.2	Bouwwerken	396
21.4.2.1	Vervangingwaarde en jaarlijkse kosten stallen	396
21.4.2.2	Vervangingswaarde en jaarlijkse kosten inventaris	397
21.4.3	Werktuigen	398
21.4.4	Algemene kosten	398
21.4.5	Arbeidsbehoefte	398

Let op: Alle bedragen in dit hoofdstuk zijn exclusief BTW!

Nertsen

21.1 Opbrengsten

21.1.1 Productie pelzen

Toelichting

Dieren die op 1 april aanwezig zijn doen mee aan het productieproces.

Aantal teven op 1 januari	1 538
Aantal fokreuen op 1 januari	353
Aantal teven op 1 april	1 500
Aantal teven met worp	1 388
Worpgrootte bij 2 ^e telling (ca. 15 juni)	6,10
Totaal aantal pups bij 2 ^e telling	8 467
Uitval pups vanaf 2 ^e telling tot pelzen (%)	2,6
Correctie voor niet betaalde pelzen	14
Totaal te pelzen dieren	8 247
Te leveren pelzen per fokteef per jaar	5,50

Norm Aantal afgeleverde pelzen per fokteef per jaar: 5,50

21.1.2 Prijzen pelzen

Statistiek

Opbrengstprijzen pelzen, over alle kleurslagen, maten en kwaliteiten gemiddeld (euro)

	99/00	00/01	01/02	02/03	03/04
Opbrengstprijz	23,60	22,69	23,50	22,75	25,75

Norm Opbrengstprijz (per afgeleverde pels): € 22,-

21.2 Toegerekende kosten

21.2.1 Voerkosten

21.2.1.1 Voerverbruik

Toelichting

Het voer bestaat uit vis- en pluimveeslachtafvallen (voor resp. eiwit- en energievoorziening), aangevuld met meelsupplement (maïs tarwe, gerst, vitamine, mineralen). Dit voer wordt verstrekt aan alle dieren.

Norm Voerverbruik per fokteef per jaar (kg): 220

21.2.1.2 Voerprijzen

Toelichting

Het voer wordt als gebruiksklaar mengsel aangeleverd op het bedrijf.

Norm Voerprijs (per kg): € 0,145

21.2.2 Rente per fokteef per jaar

Toelichting

De waarde van een fokteef wordt
op 1 januari geraamd op € 32,-
De waarde van een reu is op 1 januari € 43,-
De verhouding teven : reuen is 4,2 : 1.

Het geïnvesteerd vermogen neemt in de loop van het jaar toe als gevolg van investeringen in voer, entingen, strooisel etc.

Norm Gemiddelde geïnvesteerd vermogen
per fokteef per jaar € 53,-
Rente % 5,0
Rentekosten per fokteef per jaar € 2,65

21.2.3 Overige toegerekende kosten

Toelichting

Overige toegerekende kosten zijn de kosten die rechtstreeks samenhangen met het productieproces.

Norm

Kosten per fokteef per jaar (euro)

Water	0,40
Elektriciteit	0,80
Gezondheidszorg	2,50
Strooisel	1,50
Sterfterisico + pelzenverzekering	0,70
Losse arbeid tijdens de paar- en pelstijd	2,10
Pelzen (5,50 x € 2,75)	15,12
Heffing PPE	0,36
Destructiekosten	1,30
Totaal	24,78

21.3 Saldoberekening

Het saldo voor de nertsenhouderij wordt berekend per 100 fokteven, aanwezig op 1 april

Omschrijving	Hoeveelheid	Prijs/eenheid (euro)	Bedrag (euro)
Opbrengsten			
Pelzen	550	22,00	12 096
Af: toegerekende kosten			
Voer	22 000	0,145	3 190
Water			40
Elektriciteit			80
Gezondheidszorg			250
Strooisel			150
Pelzen	550	2,75	1 512
Verzekering sterfterisico			70
Werk door derden			210
Heffing PPE			36
Destructiekosten			130
Totaal toegerekende kosten			5 668
Saldo, excl. berekende rente			6 428
Berekende rente levende have			256
Saldo			6 171

21.4 Niet-toegerekende kosten

21.4.1 Mestafzetkosten

Toelichting

De mestafzetkosten kunnen van bedrijf tot bedrijf zeer sterk verschillen. De kosten zijn o.a. afhankelijk van de afzetmogelijkheden op het eigen bedrijf of in de regio, eventuele contracten/afspraken, de kwaliteit van de mest etc. Uitgebreide informatie over mestproductie, mestafzet, tarieven e.d. is te vinden in hoofdstuk 1.3.

Bij de berekening van de mestkosten is uitgegaan van:

- een bedrijf zonder grond;
- kosten voor opslag, inleggelden en contributie zijn buiten de berekening gelaten;
- afzetkosten € 20,- per m³ drijfmest.

Norm Afzetkosten drijfmest: € 400,- per 100 fokteven (incl. reuen en pups) op jaarbasis.

21.4.2 Bouwwerken

21.4.2.1 Vervangingwaarde en jaarlijkse kosten stallen

Toelichting

Bij gebouwen zijn o.a. inbegrepen de spanten, golfplaten, gordingen en zijwanden. In het bedrijfsgebouw worden pelswerkzaamheden uitgevoerd en is een koelvriescel aanwezig. De jaarlijkse kosten van stal en inventaris zijn exclusief de verzekeringspremies voor brand- en stormschade.

Tevens is geïnvesteerd in:

- een omheining van dikke golfplaten bij open stallen (sheds)
- dakgoten
- verharding (ca. 1 000 m²)

In de pelsdierhouderij komen bedrijven voor met open stallen (sheds), bedrijven met gesloten stallen en bedrijven met kassen.

Een volwaardig bedrijf heeft bij een open stal b.v. 10 tweerijige sheds van 57 m lengte.

Bij een kas gaat het b.v. om vier aaneengesloten kassen van in totaal 55m lengte en 46 m breedte. (Meestal wordt hier nog een extra kas vooraan gebouwd, die dienst doet als bedrijfsruimte.)

De hoogte van de investeringen is inclusief de huisvesting van bijbehorende reuen en pups.

Nertsen

Norm

Vervangingswaarde van gebouwen (euro)

	Vervangingswaarde/ fokteef			Afschrij- ving (%)	Onder- houd (%)
	Open stal (shed)	Gesloten stal	Kas (afh. van type)		
Gebouwen (shed/stal)	57	195	200-235	5	2
Bedrijfsgebouw	20	20		5	2
Mestsilo	23	23	23	5	2
Omheining+ beveiliging	10	5	5	5	2
Verharding	20			5	2
Dakgoten	8			5	2
Totaal	138	243	228 - 263		

21.4.2.2 Vervangingswaarde en jaarlijkse kosten inventaris

Toelichting

Onder de inventaris vallen o.a. de rennen (gegalvaniseerd gaas of roestvrij staal) met kooiverrijkingen en kooikoppeling, drinkwatervoorziening, nachthok, inleghor, windschermen e.d.

Voor een bedrijf met 1 500 fokteven zijn de volgende rennen nodig:

- 3 750 rennen voor teven die werpen en waar later de gespeende pups in gehuisvest worden (l x b x h: 85 x 30 x 45 cm) voor de helft voorzien van bovenkooien (opp. 1700 cm²)

Het aantal rennen per fokteef is 2,5 en hangt af van de toepassing van geschakelde rennen.

Norm

Vervangingswaarde van de inventaris, afhankelijk van de gebruikte materialen

	Vervangingswaarde		Afschrijving (%)	Onderhoud (%)
	€/fokteef	€/stuk		
3 750 rennen met 1 875 bovenkooien (gegalvaniseerd gaas)	70,-		12,5	1,5
3 750 rennen met 1 875 bovenkooien (roestvrij staal)	90,-		5,0	1,5
1-tons kadaverkoeling		1 750,-	10,0	5,0

21.4.3 Werktuigen

Toelichting

Dit omvat onder meer voermachine, loutertrommel en diverse andere hulpmiddelen die gebruikt worden bij het pelzen.

Norm

Vervangingswaarde van werktuigen

	Vervangingswaarde €/fokteef	Afschrijving (%)	Onderhoud (%)
Machines, werktuigen	16,-	9	6,5
Mestgoten (vol automatisch)	35,-	9	6,5

21.4.4 Algemene kosten

Toelichting

Zie hoofdstuk 1.7.3. voor diverse algemene kosten.

Lidmaatschap Nederlandse Federatie van Edelpelsdierenhouders (NFE):
Contributieheffing

Aantal fokteven	Contributie (euro)
50 - 250	€ 275,-
251 - 500	€ 275,- + € 0,39 /fokteef boven de 250 fokteven
501 – 1 000	€ 372,50 + € 0,35 /fokteef boven de 500 fokteven
1 001 – 1 500	€ 547,50 + € 0,28 /fokteef boven de 1 000 fokteven
1 501 – 3 000	€ 687,50 + € 0,23 /fokteef boven de 1 500 fokteven
3 001 en meer	€ 1032,50 + € 0,16 /fokteef boven de 3 000 fokteven

21.4.5 Arbeidsbehoefte

Toelichting

Een volwaardige arbeidskracht (v.a.k.) verzorgt circa 1 500 fokteven met bijbehorende pups (circa 8 450) en reuen (circa 350). Hierbij wordt ervan uitgegaan dat het voer als gebruiksklaar product wordt aangekocht.

Norm

Aantal fokteven per v.a.k.: 1 500
Zie voor uiteenzetting van de arbeidskosten hoofdstuk 1.

22 Konijnen

22.1	Opbrengsten	401
22.1.1	Vleesproductie	401
22.1.2	Vleesprijzen	401
22.2	Toegerekende kosten	402
22.2.1	Voerkosten	402
22.2.1.1	Voerverbruik	402
22.2.1.2	Voerprijzen	402
22.2.2	Rente per voedster	402
22.2.3	Overige toegerekende kosten	402
22.3	Saldoberekening	403
22.4	Niet-toegerekende kosten	403
22.4.1.1	Mestafzetkosten	403
22.4.2	Bouwwerken	404
22.4.2.1	Vervangingswaarde en jaarlijkse kosten stallen	404
22.4.2.2	Vervangingswaarde en jaarlijkse kosten inventaris	404
22.4.2.3	Algemene kosten	405
22.4.2.4	Arbeidsbehoefte	405

Konijnen

Konijnen

22.1 Opbrengsten

22.1.1 Vleesproductie

Toelichting

Het aantal afgeleverde konijnen op praktijkbedrijven varieert van circa 35 tot 55 per gemiddeld aanwezige voedster per jaar.

De vleesproductie wordt berekend uit de volgende kengetallen

Aantal worpen		7,2
Worpgrootte		8,7
Levend geboren jongen		62,6
Uitval voor spenen	12,0%	7,5
Aantal gespeende jongen		55,1
Uitval na spenen	10,0%	5,5
Aantal grootgebrachte jongen		49,6
Aangehouden eigen opfok t.b.v. vervanging		1,6
Aantal afgeleverde vleeskonijnen		48,0
Aflevergewicht slachtkonijn (kg)		2,57
Afgeleverde vleeskonijnen (kg)		123,4
(Verkochte) uitgeselekteerde fokdieren (kg)		3,5
Totaal afgeleverde hoeveelheid konijnenvlees (kg)		126,9

Norm Afgeleverde hoeveelheid vlees per voedster per jaar (kg): 127

22.1.2 Vleesprijzen

Statistiek

Gemiddelde producentenprijs (in euro/kg levend gewicht, meer dan 1 000 kg) van een aantal slachterijen over de afgelopen jaren

	2000	2001	2002	2003	2004
Producentenprijs	1,63	1,61	1,61	1,79	1,69

Norm Producentenprijs (per kg levend gewicht): € 1,65

Konijnen

22.2 Toegerekende kosten

22.2.1 Voerkosten

22.2.1.1 Voerverbruik

Toelichting

De voerkosten hebben betrekking op het totale voerverbruik voor voedsters, rammen, opfokvoedsters en vleeskonijnen.

<i>Norm</i>	Voerverbruik per kg afgeleverd konijn	3,65
	Kg afgeleverde hoeveelheid konijnenvlees	127
	Voerverbruik per voedster per jaar (kg)	464

22.2.1.2 Voerprijzen

Statistiek Gemiddelde voerprijzen (euro/100 kg bij levering 8 ton in bulk)

	2000	2001	2002	2003	2004
Voerprijs	18,11	19,01	19,60	19,40	18,90

Bron: LEI, Victoria Voeders, Havens Voeders, omrekening Praktijkonderzoek van de Animal Sciences Group van Wageningen UR

<i>Norm</i>	Voerprijs (per 100 kg):	€ 19,30
-------------	-------------------------	---------

22.2.2 Rente per voedster

<i>Norm</i>	Het gemiddeld geïnvesteerd vermogen per voedster per jaar (incl. rammen, opfokvoedsters en vleeskonijnen)	€ 37,-
	Rente %	5,0
	Rentekosten per voedster per jaar	€ 1,85

22.2.3 Overige toegerekende kosten

Toelichting

Overige toegerekende kosten zijn de kosten die rechtstreeks samenhangen met het productieproces.

<i>Norm</i>	De kosten voor elektriciteit, verwarmingswater, gezondheidszorg, KI, ontsmettingsmiddelen, ongediertebestrijding, ruwvoer, neststrooisel en ophalen kadavers bedragen totaal per voedster per jaar € 33,00. De PPE-heffing bedraagt € 1,79 per voedster en € 13,22 per 100 vleeskonijnen. Dit is ca. € 8,40 per voedster incl. vleeskonijnen.
-------------	--

Konijnen

22.3 Saldoberekening

Het saldo voor de konijnenhouderij wordt berekend per 100 voedsters per jaar.

Omschrijving	Hoeveelheid	Prijs/eenheid (euro)	Bedrag (euro)
<i>Opbrengsten</i>			
Afgeleverde kg konijn	12 700	1,65	20 954
<i>Af: toegerekende kosten</i>			
Voer	46 400	0,193	8 960
Overige		33,00	3 300
PPE-heffing		8,40	840
Saldo, excl. berekende rente			7 754
Rente levende have		1,85	185
Saldo			7 569

22.4 Niet-toegerekende kosten

22.4.1.1 Mestafzetkosten

Toelichting

De mestafzetkosten kunnen van bedrijf tot bedrijf zeer sterk verschillen. De kosten zijn o.a. afhankelijk van de afzetmogelijkheden op het eigen bedrijf of in de regio, eventuele contracten/afspraken, de kwaliteit van de mest etc. Uitgebreide informatie over mestproductie, mestafzet, tarieven e.d. is te vinden in hoofdstuk 1.3.

Bij de berekening van de mestkosten is uitgegaan van:

- een bedrijf zonder grond;
- kosten voor opslag, inleggelden en contributie zijn buiten de berekening gelaten;
- ophaalbijdrage van € 17,50 per ton (voor lange termijn; incl. weegkosten).

Norm

Mestafzetkosten (mest en gier) voor een bedrijf met 800 voedsters: € 7,- per voedster op jaarbasis.

22.4.2 Bouwwerken

22.4.2.1 Vervangingswaarde en jaarlijkse kosten stallen

Toelichting

De hoogte van de investeringen in nieuwe gebouwen is afhankelijk van de wijze van de huisvesting van de dieren: traditionele bouw en/of sheds, afdelingen, keuze materiaal, aandeel eigen arbeid. Het investeringsbedrag is inclusief de huisvesting van bijbehorende rammen, opfokvoedsters en vleeskonijnen. De jaarlijkse kosten van de stal zijn exclusief de verzekeringspremies voor brand- en stormschade.

De bezetting bij traditionele huisvesting is ongeveer 1 voedster per 2 m² bruto staloppervlak.

Norm

Vervangingswaarde en jaarlijkse kosten van gebouwen

	Vervangingswaarde euro/voedster	spreading	Afschrijving (%)	Onderhoud (%)
gebouw	350	(300-500)	3	1

22.4.2.2 Vervangingswaarde en jaarlijkse kosten inventaris

Toelichting

De hoogte van de investering is sterk afhankelijk van de gekozen inrichting (voersysteem, batterijsysteem, meststelsysteem). De jaarlijkse kosten van inventaris zijn exclusief de verzekeringspremies voor brand- en stormschade.

Onder inventaris wordt de complete inrichting van de stal verstaan incl. ventilatie, kooien, verwarming, nestkasten, voersysteem, uitmestinstallatie, en drinkwatervoorziening. Het investeringsbedrag is incl. inventaris van de huisvesting van bijbehorende rammen, opfokvoedsters en vleeskonijnen.

Norm

Vervangingswaarde en jaarlijkse kosten van de inventaris

	Vervangingswaarde euro/voedster	spreading	Afschrijving (%)	Onderhoud (%)
Inventaris	160	(125 - 200)	7	3

Konijnen

22.4.2.3 Algemene kosten

Toelichting

Zie voor algemene kosten hoofdstuk 1.4.13.

In de konijnenhouderij bedragen de algemene kosten ca. € 15,- per voedster.

22.4.2.4 Arbeidsbehoefte

Toelichting

Een volwaardige arbeidskracht (exclusief meewerkende gezinsleden en losse arbeid) verzorgt 800 voedsters met bijbehorende rammen, vleeskonijnen en opfokvoedsters.

Norm

Aantal voedsters per v.a.k.: 800

Zie voor verdere uiteenzetting van de arbeidskosten hoofdstuk 1.4.1

Konijnen

Lijst van afkortingen

AB	Agrarische Bedrijfsverzorging
AOW	Algemene Ouderdomswet
AWBZ	Algemene Wet Bijzondere Ziektekosten
AWW	Algemene Weduwen en Wezenwet
ANW	Algemene Nabestaanden Wet
BBL	Bureau Beheer Landbouwgronden
BBPR	Bedrijfs Begrotings Programma Rundveehouderij
BD	Biologisch Dynamisch
BGDM	Besluit Gebruik Dierlijke Meststoffen
BOH	biggenopfokhok
BOOM	Besluit gebruik Overige Organische Meststoffen
BTW	Belasting Toegevoegde Waarde
BSK	Bedrijfsstandaardkoe
BBZ	Bijstandsbesluit Zelfstandigen
CAO	Collectieve Arbeidsovereenkomst
CBS	Centraal Bureau voor de Statistiek
CCM	Corn Cob Mix
CVB	Centraal Veevoeder Bureau
DBL	Directie Beheer Landbouwgronden
DHZ-KI	Doe het zelf-KI
DLV	Dienst Landbouwvoorlichting
DLG	Dienst Landelijk Gebied
DPS	Duurzame Productie Som
ds	Droge stof
DVE	Darm verteerbaar eiwit
EC-LNV	Expertise Centrum Landbouw, Natuurbeheer en Visserij
EIA	Energie Investerings Aftrek
EKO	Ekologisch
ET	Embryo Transplantatie
FARBO	Fiscale aftrekbaarheid ARBO investeringen
FNRS	Federatie van Nederlandse Rijscholen
FOR	Fiscale Oudedagsreserve
FPCM	Fat and Protein Corrected Milk
GATT	General Agreement of Tariffs and Trade
Gem	Gemiddeld(e)
Gg	Geslacht gewicht
GRAS	Geüniformeerd Rekeningschema voor de Agrarische Sector
GVE	Grootvee-eenheid
Ha	Hectare
Hh	Hoeveelheid
Hkg	Hectokilogram = 100 kg
IBR	Infectueuze Bovine Rhinotracheïtis
INET	Index Netto melkgeld
IOAZ	Inkomensvoorziening Oudere en gedeeltelijk Arbeidsongeschikte gewezen Zelfstandigen
K ₂ O	Kali
KAS	Kalkammonsalpeter
Kg	Kilogram
KI	Kunstmatige inseminatie
KNMvD	Koninklijke Nederlandse Maatschappij voor Diergeneeskunde
KOH	Kraamopfokhok

KWh	Kilo Watt uur
LD	Landinrichtingsdienst
LEI	Landbouw Economisch Instituut
Ig	Levend gewicht
LW	Lactatiewaarde
Mg	Magnesium
MKS	Maiskolvenschroot
MINAS	MINeralen Aangifte Systeem
MT	Milieu Toeslag
MZ	Middelzwaar
N	Stikstof
Na	Natrium
NAJK	Nederlands Agrarisch Jongeren Kontakt
NEB	Nederlands Eiercontrole Bureau
NFE	Nederlandse Vereniging van Fokkers van Edelpelsdieren
NGE	Nederlandse grootte eenheid
NO	Netto-opbrengst
NOP	Nederlandse Organisatie van Pluimveehouders
NOVO	Nederlandse Overkoepeling van Onderlinge Verzekeringsmaatschappijen
NRS	Nederlands Rundvee Syndicaat
NVM	Nederlandse Vereniging van Makelaars
NVS	Nederlands Varkens Stamboek
OEB	Onbestendig Eiwit Balans
P ₂ O ₅	Fosfaat
Poh	Per opgehokte hen
PPO	Praktijkonderzoek Plant en Omgeving
PVE	Productschappen voor Vee, Vlees en Eieren
PZ	Productschap Zuivel
TEA	Technisch Economische Administratie
VAMIL	Vrije Afschrijvingen Milieu-investeringen
V.a.k.	Volwaardige arbeidskracht
VC	Voederconversie
VDRP	Vereniging van Draf- en Rensport Professionals
VEM	Voedereenheid Melk
VEVI	Voedereenheid Vleesvee Intensief
VEWIN	Vereniging van Exploitanten van Waterleidingbedrijven in Nederland
VHVP	Nederlandse Vereniging voor de Handel en Verwerking van Pluimvee, wild en tamme konijnen
WAO	Wet op de Arbeidsongeschiktheid
WL	Witte Leghorn
WOZ	Waardering Onroerende Zaken
WWE	Warm Water Energie
Zbw	Zuurbindende waarde
ZHV	Onderlinge Ziektenkosten Verzekeringsmaatschappij (Goes)
ZW	Ziektewet

Trefwoordenregister

A

Aankoopkosten opfokzeugen, 270
Aankoopkosten stierkalf, 200
Aankoopprijs big, 283
Aankoopprijs opfokzeug van 10 weken, 261
aantal afgeleverde konijnen, 401
Aantal afgeleverde vleesvarkens per varken per jaar, 281
aantal m² opslagruimte voor snijmaïskuil, 173
Aardappelpersvezels, 175
Aardgas, 121
abonnementen, 119; 156
Accountant, 257
Administratie, 257
Administratie/telefoon/vervoer, 212
afdekkingen mestopslag, 105
aflevergewicht, 359
Afleveringskosten, 212
Afmeststal, 203
afrastering, 254; 255
afschrijving, 181; 182; 183
afsluitprovisie, 3; 13; 15
Afstandsvergoeding, 68
afstandsverkortings, 170
Afstandsverkortings, 170
agrarische natuurbeheer, 125
algemene kosten, 119; 221; 232; 242; 307; 344; 356; 367; 390; 405
ANW, 10
AOW, 9
arbeid, 9; 13; 15; 67; 275
arbeidsbehoefte, 169
arbeidskosten, 293; 296; 333; 405
arbeidsopbrengst, 15; 169
Arbeidstijd nodig per paard, 254
AWW, 10
B
Batterijeieren, 322
batterijhuisvesting, 333
Batterijhuisvesting, 324; 328; 330
BbZ, 12

bed en breakfast, 130
bedrijfshulp, 67
Bedrijfskleding, 119
Bedrijfsschadeverzekering, 106
Bedrijfsstandaardkoe, 145
belastbaar inkomen, 21; 25
belasting, 15; 21; 25; 119
bemesting, 44; 162
Betaalde dienstverlening, 119
Bierbostel, 175
Biggen (25 kg af fokker, 267; 281
biggenprijs, 283
biggenvoer, 267; 272
Bijzondere regelingen, 5
Binnenbak, 256
boekhouding, 119
Boekhouding, 119; 367
boiler, 188
borgstellingsfonds, 5
Bouwland, 111
bouwvergunning, 107
bouwwerken, 107; 390
Brand/stormverzekering, 105
brandstofkosten, 99
broedeiproductie, 347
BSK, 145
Buitenbak, 256
BVD, 156
C
CAO, 64; 65; 66; 68
CCM, 172; 174
Celgetal-BO programma, 156
computer, 187; 301
Contributie, 119
Contributies, 257
D
dekbeer, 275
dekgeld, 158; 221; 253
destructie, 232
DHZ-KI, 276
dierenartskosten, 155; 156; 251

Dieselolie, 122
 Diversen, 257
 Doorzaai, 162
 draaimelkstal, 187; 190; 244
 Drainage, 103
 driehoek melkstal, 186
 DVE-toeslagprijs, 153
 E
 EIA, 36
 eiproduktie, 321
 eiwitrijke brok, 153; 154
 elektrische boiler, 188
 Elektriciteit, 121
 emelten, 163
 Emissiefactoren, 49
 Energie, 257
 Energie-investeringsaftrek, 36
 Energiekosten per kalverplaats, 212
 Entingen, 251
 erfbeplanting, 107
 erfverharding, 103; 296
 Exterieurkeuring, 159
 F
 FARBO-regeling, 37
 financiering, 3; 4
 financieringskosten, 15
 Fokkerij-Overzicht, 159
 fokreuen, 393
 G
 Garantie, 5
 gasboiler, 188
 Gasolie, 121
 gebouwenkosten, 327; 341; 353; 364
 gecombineerd reinigingsmiddel, 188
 geslacht gewicht, 199; 207; 227; 269; 282
 gesloten melkstal, 186
 gezinsinkomen, 15
 gier per kalverplaats, 211
 Globale berekening opslagruimte, 163
 graslandkosten, 123; 231
 Graslandopbrengstdepressie, 166
 graslandverbetering, 161
 Groepshuisvesting, 215
 grondhuisvesting, 341; 344; 353
 grondonderzoek, 161
 grondwerk, 107
 grupstal, 44; 181; 186
 H
 Harnachementen, 255
 heffing, 333
 heffingen, 116
 Heffingen PZ, 139
 heien, 293; 296
 Herinzaai, 161
 hittereiniging, 188
 hittereiniging, water-/energiezuinig, 188
 hoefverzorging, 251
 Hypotheek, 4
 I
 IBR, 156
 identificatie en registratie, 232
 Inet, 146
 inkomstenbelasting, 15
 inkuilverliezen, 151; 152
 inseminatoren-KI, 276
 investeringsaftrek, 13; 15
 IOAZ, 11
 K
 Kalvermelkpoeder, 154
 Kavelwegen, 103
 kinderbijslag, 8; 15
 klauwverzorging, 157
 klimaatregelapparatuur, 301
 Koe-Agenda, 159
 Koeling, 191
 koematras, 182
 Koopprijzen van land zonder melk, 111
 kosten teelt voedergewassen, 171
 kosten voor opslag en bewaring, 174; 175
 Kosten zeugenvoer, 271
 Krachtvoersilo, 184
 Kuikenprijs, 360; 381
 Kuilblokschuif, 184
 kuilgras, 163; 164
 kuilplaat, 174; 175
 Kuilplaat, 183

kunstmelk, 154; 200; 213; 214

Kunstmestsilo, 184

kunststof stalmatten, 182

kVEM-prijs, 153

Kwantumtoeslag/, 139

L

L. hardjo, 156

landbouwforfait, 26; 140

Leeftijd afkalven vaarzen, 147

Lesgelden, 249

ligboxenstal, 181; 183; 245

lonen, 65

loonwerk, 123; 169; 170

luchtafvoersysteem, 97; 300; 301

Luifelstal, 223; 235

M

Maïsglutenvoer, 175

Maïspremie, 171

manege, 256

materiaalkosten, 293; 296

meetmelk, 145

meewerkaftrek, 20; 21

melkcontrole, 159

melkkoeltank, 188; 189

melkprijs, 137; 140; 141; 239

melkproductie, 38; 40; 143

melkquota, 16

melkstal, 181; 192; 245

Melktank, 244

Melkwacht, 189

mengvoer, 153

mest, 43; 44

mestopslag, 104; 105; 181; 182; 183

Mestplaat, 183

mestproductie, 38; 40

Mestschuif aan trekker, 184

Mestschuif in ligboxenstal, 184

meststoffen, 43; 44

milieuvergunning, 107

Minicamping, 129

MKS, 171; 172; 174

Multifunctionele landbouw, 125

N

Nederlands grootte eenheden, 112

Negatieve grondprijs, 139

Netto biggenprijs, 268

netto opbrengst per uitgeselecteerde opfokzeug, 261

Netto-opbrengst, 145

NGE, 112

Nieuwbouw vleesvarkensstal, 296

Nieuwbouw zeugenstal, 291

Normatieve opbrengst van snijmaïs, 173

NRS-managementproducten, 159

nutsvoorzieningen, 107

O

Oefenparkoers, 255

omzet en aanwas, 148; 252

ondernemersinkomen, 15

onkruidbestrijding, 163

onroerend goed, 15

Ontwikkeling voerprijzen, 153

Ontwormen, 251

ooipremie, 228

Opbrengst per afgeleverd varken, 282

Opbrengstprijs per eendagskuiken, 389

Opbrengstprijzen pelzen, 393

open melkstal, 186; 190

opfokvergoeding, 311; 337

Ophaalbijdrage, 308

Oppervlakte huiskavel, 170

Opvang/opfokstal, 203

Overige bemesting op klei-en veengrond, 160

Overige bemesting op zandgrond, 160

Overige energieverbruik, 192

overwerkvergoeding, 64

P

pacht, 4; 110

Pachtnormenbesluit, 110

pandrecht, 5

Para-TBC, 156

pelzen per fokteef, 393

Pensiongelden, 249

Percentage niet terug binnen 56 dagen, 147

Perspulp, 175

Perssapgoot, 183

Perssapput, 183
 potstal, 182; 242; 245
 Prijs per kg kunstmelkpoeder, 230
 Prijs per kg lammerenbrok, 230
 Prijs per kg schapenbrok, 230
 prijs van melkquota, 111
 Prijs vet en eiwit, 138
 Prijs vleesvarkensvoer, 284
 Prijzen meststoffen, 160
 Prijzen paarden, 252
 Productschappen, 116
 Propaangas, 121
 Q
 quota, 13; 15; 16
 Quotumplan, 159
 R
 Rechtsbijstandverzekering agrariers, 119
 Reclame, 257
 Registratiekosten, 212
 registratierecht, 15
 reiniging, 192
 rente, 3
 rentekosten, 221; 231
 Rentekosten levende have, 285
 Rentekosten levende have per gemiddeld aanwezige
 opfokzeug, 262
 Rentekosten per afgeleverde hen, 338
 Rentekosten per geit, 241
 Rentekosten per gemiddeld aanwezige zeug, 274
 Rentekosten per opgehokt kuiken, 361
 Rentekosten per opgehokte hen, 349
 Rentekosten per voedster, 402
 Rentekosten voer- en kasgeld, 285
 Rentekosten voer-en kasgeld, 262; 274
 Richtprijs, 143
 rouwvliegen, 163
 rubber stalmatten, 182
 ruitmelkstal, 186
 Ruwvoerders, 153
 ruwvoer, 200
 S
 saldo voor de konijnenhouderij, 403
 saldo voor de leghennenhoudery, 325
 saldo voor de melkgeitenhouderij, 243
 saldo voor de nertsenhoudery, 395
 saldo voor de opfok van vleeskuikenouderdieren, 340
 saldo voor de opfok van zeugen, 263
 saldo voor de vleeseendenhoudery, 383
 saldo voor de vleeskalkoenenhoudery, 374
 saldo voor de vleeskuikenhouderij, 362
 saldo voor de vleeskuikenouderdierenhouderij, 351
 saldo voor de vleesvarkenhoudery, 286
 saldo voor de zeugenhoudery, 277
 saldo voor de zoogkoeienhouderij, 222
 saldo voor een melkveehouderijbedrijf, 176; 178
 saldo voor een schapenhouderybedrijf, 233; 234
 saldo voor opfok van leghennen, 314
 Salmonellosebestrijding, 156
 SAP, 159
 SBE, 112
 Scharreleieren, 322
 Scharrelhuisvesting, 324; 328; 330
 scharrelkippen, 42; 333
 scheren, 157; 233
 schijventarief, 25
 selectie opfokzeugen, 269; 271
 Slachtvarkens (netto opbrengstprij, 281
 sleufsilos, 163; 183
 sloopvergunning, 107
 slootonderhoud, 164
 slopen, 106
 snijmaïs, 171
 speur- en ontwikkelingswerk', 20
 Stalgebouw, 215
 Standaard Bedrijfseenheid, 112
 standaardbrok, 153; 154
 Stap/trainingsmolen, 256
 Stieradviesprogramma, 159
 Stierenbrok, 200
 stierkeuze, 158
 strooisel, 232; 242; 250
 Strooiselverbruik, 157
 Stroverbruik, 221
 superheffing, 143
 T
 taxatiekosten, 13

Telefoon, 119
 teven, 393
 Tophypotheek, 4
 Trailer 1½ paards, 255
 Trailer 2 paards, 255
 Trainingskar, 255
 Trainingstuig, 255
 Tussenkalftijd, 147
 U
 uitstoot, 147; 269
 V
 VAMIL, 35
 vastgeldcontract, 208
 Veedata (EDINRS, 159
 veldverliezen, 151; 152
 ventilatie, 181; 212; 324
 Verbeteringen in de cultuurtechnische
 omstandigheden, 169
 Vergroting perceelsoppervlakte, 169
 Verkochte biggen, 268
 Verkoopprijs van een goedgekeurde opfokzeug, 261
 Verkopen per gem. aanwezige zoogkoe, 219
 vermogensaftrek, 15
 Vermogensbehoefte per gemiddeld aanwezige
 zoogkoe, 221
 vermogensbelasting, 15
 verontreinigingsheffing, 122
 Verpanding, 4
 Verplaatsbaar voerhek, 184
 vervanging zeugen, 268; 269
 Vervangingswaarden bij afkalfpatroon gespreid, 150
 vervoederingsverliezen, 154
 verwarming water, 191
 verwarmingssystemen, 302
 verzekering, 252; 257
 vizels, 343
 visgraat melkstal, 186; 190
 vleespercentage, 282
 vleesprijs, 282
 Vleesvarkensvoer, 281
 vochtrijke krachtvoerders, 153
 voederbehoefte, 229
 voederbieten, 174
 Voederconversie, 284
 Voerinstallatie, 215
 voerkosten, 123; 151; 153; 241; 262; 402
 Voerkosten per afgeleverd varken, 284
 Voerkosten per opgezette opfokzeug, 261
 voerkosten van zoogkoeien, 220
 Voerverbruik per 17-weekse hen, 311
 Voerverbruik per afgeleverde eend, 382
 Voerverbruik per fokteef, 394
 Voerverbruik per voedster per jaar, 402
 volièrehuisvesting, 329; 331; 332; 333
 voorcoeler, 188
 Vrije regeling, 5
 Vrije uitloop eieren, 322
 Vruchtbaarheidskengetallen, 147
 W
 warmteterugwinning, 188
 Water, 122
 Waterkosten per kalverplaats, 212
 wateronthardingsapparatuur, 188
 waterschapslasten, 119
 WA-verzekering, 119
 Wedstrijdkar, 255
 Wedstrijdtuig, 255
 Werkplaats, 105
 werktuigen, 5; 398
 windmolen, 128
 Z
 zaaien, 171
 zeer eiwitrijke brok, 153; 154
 zelfstandigenaftrek, 20
 Zeugenvoer, 267
 ziektekostenverzekering, 69
 zij-aan-zij melkstal, 186; 190; 244
 zorglandbouw, 132
 zuur reinigingsmiddel, 188